

ob. Cieliecki

176

WIADOMOŚCI

Narodowego Banku Polskiego

Miesięcznik

TREŚĆ NUMERU

DZIAŁ ARTYKUŁOWY

	Str.
1. Główne zadania aparatu kredytowego NBP w świetle tez IX Plenum KC PZPR: <i>H. Kisiel</i>	1
2. Zadania aparatu kapitalnych remontów w świetle tez przedjazdowych: <i>R. Michejda</i>	6
3. Plan kredytowy Uchwałą Prezydium Rządu <i>R. Malesa</i>	11
4. Zagadnienie rytmiczności obrotu towarowego w pracy pionu kredytowego: <i>S. Ficowski</i>	14
5. Kontrola funduszu płac przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych: <i>Z. Grochułski</i>	18
6. Obrót wartościami dewizowymi: <i>P. Heinzelman</i>	23
7. Groźba nowej dewaluacji franka francuskiego	25

Z DOŚWIADCZEŃ I PRAKTYKI BANKOWEJ

1. Oddziaływanie Banku na życie gospodarcze: <i>J. Szyrocki</i>	31
2. Wyniki akcji obniżenia stanu należności fakturowych — portfel C w pionie drobnej wytwórczości w ramach współzawodnictwa pracy: <i>S. Kamionowski</i>	33
3. Problem operatywności działów kredytowych: <i>J. Jenner</i>	35
4. Projekt trybu postępowania przy kredytowaniu ponadnormatywnych zapasów na podstawie planów rozładowania: <i>W. Łuszczak</i>	37
5. W sprawie pogłębienia treści pracy działów organizacyjnych w oddziałach wojewódzkich: <i>S. Szałowski</i>	45
6. Uwagi dotyczące organizacji i metod pracy zespołów kredytowych w oddziałach terenowych NBP: <i>J. Hermanowicz</i>	50
7. Doświadczenia z organizacji pracy w oddziałach: <i>Z. Ładoś</i>	53
8. Z doświadczeń województwa olsztyńskiego na odcinku podniesienia jakości wniosków do planu kredytowego i sprawozdań z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstw handlu wewnętrznego: <i>M. Wolański</i>	56
9. Uoperatywnić kontrolę funduszu płac w Oddziale Bielsko - Biała: <i>Z. Kadula</i>	61
10. Uwagi na temat oceny pracy oddziałów wojewódzkich przez jednostki organizacyjne Centrali NBP: <i>J. Rafa</i>	62

DZIAŁ INSTRUKCYJNY

1. Harmonogramy pracy maszyn do liczenia i maszyn do księgowania	65
2. Wyciągi z pism Departamentów Kredytów	66
3. Rozpowszechniamy racjonalne metody i narzędzia pracy	67

KRONIKA

1. Narada przodujących racjonalizatorów z łódzkiego okręgu NBP	68
--	----

GLÓWNE ZADANIA APARATU KREDYTOWEGO NBP W ŚWIETLE TEZ IX PLENUM KC PZPR

I

Każde plenum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej jest doniosłym wydarzeniem w życiu naszego narodu. Nauczyliśmy się widzieć w obradach kierownictwa partii, tej czołowej siły narodu polskiego, obfite źródło wiedzy teoretycznej oraz niewyczerpane źródło wskazań politycznych. Każde obrady i nauki plenum dawały nam jasny, prawdziwy obraz naszej rzeczywistości i ukazywały piękno i rozmach naszych osiągnięć, pokazywały nam również w sposób niesfałszowany i krytyczny nasze braki i niedociągnięcia, wskazywały na źródła tych braków i błędów, uczyły nas jak należy je zwalczać, dawały nam do rąk konkretne środki do ich zwalczania w zależności od etapu na jakim znajdowaliśmy się, wreszcie — ukazywały nam w ogromnym froncie walki o budownictwo socjalistyczne miejsca najsłabsze, na których winien skupić się w danym okresie skoncentrowany wysiłek całego narodu, uparta wola przodującej klasy robotniczej oraz gorąca ofiarność i zapał milionów patriotów polskich w walce z brakami i błędami, w walce o nowe zwycięstwo rewolucji socjalistycznej. Jeżeli spojrzymy na nasze dotychczasowe osiągnięcia, na przebyty już szlak bojowy naszej rewolucji, naszych zwycięstw i walk toczonych codziennie i na wielu odcinkach — to ujrzymy, że jak ogromne drogowskazy, jak kamienie milowe, stoją na naszej drodze nauki i wskazania zebranych plenarnych Komitetu Centralnego PZPR.

Obrady IX Plenum należą niewątpliwie do jednych z najbardziej doniosłych pod tym względem. Obrady te, ujęte w tezy do dyskusji przed II Zjazdem Partii — stanowiąc wspaniały dokument i bilans naszych osiągnięć w ciągu ostatnich pięciu lat, z których mamy prawo być i jesteśmy dumni, równocześnie ukazują nam ogromne zadania stojące przed nami w najbliższym okresie i mające na celu podniesienie poziomu naszego życia i przyspieszenie tempa zbudowania lepszego i szczęśliwszego jutra. Głównym i zasadniczym zadaniem w okresie najbliższych dwóch lat będzie znaczne przyspieszenie wzrostu stopy życiowej mas pracujących.

Dlaczego to właśnie zadanie wysunięto obecnie jako najbardziej aktualne i naczelne?

Czyż dotychczasowa nasza praca, nasza walka, nasz ofiarny trud miały inny cel? Czyż stanowi to jakąś zasadniczą zmianę linii partii? Tej partii, która wyrosła z krzywdy i buntu uciśnionych i wyzyskiwanych, partii która od wielu lat walczyła z ustrójem krzywdy społecznej, nędzy i ciemnoty, partii, której członkowie, najbardziej świadomi i ofiarni synowie Ojczyzny — walczyć i ginąć męczeńską śmiercią w obozach i więzieniach — budowali swym ofiarnym życiem i krwią ustrój ludzi prawdziwie wolnych — socjalizm?

Oczywiście, że zrozumienie zadania przyspieszenia wzrostu stopy życiowej mas pracujących, jako generalnej zmiany linii partii, jest zaprzeczeniem zrozumienia czegokolwiek, co się w Polsce od 1944 r. działo, dzieje i będzie działo. Cała nasza dotychczasowa praca i walka oraz wszystkie nasze wysiłki gospodarcze przyczyniały się bezpośrednio lub pośrednio do polepszenia warunków życia ludzi pracy i doprowadziły do tego, że dziś możemy z taką siłą i z tak skoncentrowaną wolą skupić wszystkie środki po to, aby w ciągu bardzo krótkiego okresu czasu znacznie podnieść poziom życia ludzi pracy.

Czy mamy do tego korzystne warunki? IX Plenum wskazuje nam, że te właśnie korzystne warunki obecnie posiadamy.

Jakie to są warunki? Przy ustalaniu naszych zadań i zamierzeń należy zawsze uwzględnić sytuację międzynarodową. I partia nasza zawsze to uwzględnia. W obliczu wojennych knoń imperializmu i rozpętania przez niego przed trzema laty bestialskiej, barbarzyńskiej wojny w Korei, która miała być w myśl planów imperialistów tylko punktem wyjścia dla nowej wojny światowej, wobec ciągłego niebezpieczeństwa odbudowania przez imperializm amerykański odwetowego neohitlerowskiego Wehrmachtu w Niemczech Zachodnich i zawierania coraz to nowych paktów wojennych i związanego z tym wzrostu napięcia międzynarodowego — w obliczu tych faktów partia i kierowany przez nią naród polski nie mogą zachować się biernie.

Wraz z całym obozem pokoju i socjalizmu, na czele którego stoi Kraj Rad przystąpiliśmy do podnoszenia naszych sił obronnych. Dzięki ofiarnemu wysiłkowi całego narodu i słusznej polityce partii — mamy dziś silne i doskonale uzbrojone wojsko. Polska przestała być krajem słabym i bezbronny. Nie jesteśmy osamotnieni, opieramy się o przyjaźń i pomoc całego obozu pokoju i socjalizmu. Mamy obecnie niezawodnych i pewnych przyjaciół i sojuszników we wszystkich krajach demokracji ludowej, w Chinach Ludowych i Niemieckiej Republice Demokratycznej; naszymi sojusznikami są masy ludowe, milionowy front obrońców pokoju we wszystkich krajach świata.

Przede wszystkim zaś mamy niezawodnego przyjaciela i niezłomnego sojusznika w wielkim; niezwykłym Krajem Rad, którego wciąż rosnąca potęga napawa nadzieją i wiarą wszystkich prostych ludzi miłujących pokój oraz jest postrachem i ostrzeżeniem dla zbrodniczego imperializmu, dla wrogów pokoju.

Rosnąca wciąż w nowe siły potęga Związku Radzieckiego i całego obozu pokoju, rosnąca przewaga ruchu obrońców pokoju nad podżegaczami wojennymi — oto główny czynnik kształtujący obecną sytuację międzynarodową, której napięcie w ostatnim okresie osłabło.

Zmuszenie armii amerykańskiej do zawarcia rozejmu w Korei, armii kraju, który uważany jest za największą potęgę kapitalistyczną — to zwycięstwo międzynarodowego ruchu pokoju, który może coraz skuteczniej krzyżować wojenne plany imperialistów, a tym samym wzmóc ogromnie wiarę i nadzieję milionów ludzi, że pokój można ocalić, że można okiełznać podżegaczy wojennych. Obecnie spokojnie możemy patrzeć w przyszłość.

I to jest pierwszy warunek sprzyjający naszym zamierzeniom.

Dzięki wysiłkom ludu pracującego, a zwłaszcza klasy robotniczej, dzięki słusznej linii partii, w ciągu dziewięciu lat podnieśliśmy Polskę z ruiny wojennej i z zacołania, rozbudowaliśmy nasz przemysł a zwłaszcza przemysł ciężki, wytwarzający środki produkcji, podstawę całej gospodarki narodowej i staliśmy się krajem wielkiego przemysłu. W zakresie produkcji przemysłowej wysunęliśmy się z szarego końca na piąte miejsce, wyprzedziliśmy Włochy i zapewne w krótkim czasie wyprzedzimy Francję pod względem produkcji przemysłowej na jednego mieszkańca. Tezy przedzjazdowe przytaczają wiele cyfr i wskaźników mówiących o naszych sukcesach gospodarczych.

Ale weźmy pod uwagę tylko jedną cyfrę: produkcja przemysłu maszynowego jest w Polsce obecnie siedem razy większa niż przed wojną, a w przeliczeniu na jednego mieszkańca dziewięć razy większa.

Co to znaczy? To znaczy, że dzięki słusznej linii naszej partii, dzięki nowemu ustrojowi, który budujemy, wielokrotnie wzrosło największe bogactwo narodu — jego siły wytwórcze. A wiemy, że niemożliwy jest jakikolwiek postęp bez rozwoju sił wytwórczych, bez przemysłu ciężkiego, tej podstawy, na której dokonuje się olbrzymi wzrost innych gałęzi przemysłu, które służą do coraz szybszego zaspokajania materialnych i kulturalnych potrzeb mas pracujących.

I dlatego zadanie podniesienia stopy życiowej łączy się nierozdzielnie z zagadnieniem przeprowadzenia dalszych naszych wysiłków zmierzających do rozwoju sił wytwórczych, rozwoju naszej podstawowej bazy — przemysłu ciężkiego.

Dokonane już osiągnięcia — jak wskazują cyfry IX Plenum — składają się na dalsze warunki sprzyjające realizacji podstawowego naszego zadania — szybkiego podniesienia stopy życiowej mas pracujących.

Obok tych sprzyjających warunków zaistniała również w naszej ekonomice poważna przeszkoda hamująca nasze zamierzenia. Tą przeszkodą jest w naszej gospodarce zbyt duża dysproporcja między rozwojem naszego przemysłu socjalistycznego a rozwojem rolnictwa, które nie nadąża za wzrostem ogólnym i hamuje ten wzrost. Z tego też powodu istnieje konieczność znacznego przyspieszenia rozwoju tego działu gospodarki narodowej. Musimy więc osiągnąć takie skoncentrowanie sił i środków, aby w przeciągu bardzo krótkiego okresu czasu ten dział gospodarki narodowej osiągnął odpowiedni wzrost, konieczny dla realizacji naszych dalszych zamierzeń.

W związku z tym kierownictwo partii stawia następujące zadania i wytyczne:

1) podniesienie ogólnej produkcji rolnej poprzez znaczne zwiększenie zbiorów i 1 ha oraz poważne zwiększenie hodowli,

2) większe zaspokojenie potrzeb inwestycyjnych wsi poprzez zwiększoną pomoc kredytową i całkowite zapewnienie zaopatrzenia materiałowego,

3) gruntowna reorganizacja pracy POM-ów i GOM-ów w celu podniesienia jakości uprawy i jej rozszerzenia,

4) wydatne zwiększenie produkcji maszyn rolniczych w celu poważniejszego zwiększenia mechanizacji prac rolnych,

5) wydatne zwiększenie produkcji dóbr konsumpcyjnych w przemyśle lekkim, drobnym oraz u indywidualnych rzemieślników,

6) znaczna poprawa jakości wytwarzanych produktów stosownie do wymagań konsumentów,

7) zdecydowana poprawa pracy aparatu handlowego na wszystkich szczeblach,

8) stosowanie polityki stopniowej obniżki cen i podwyżki płac w oparciu o wzrost masy towarowej, podniesienie wydajności pracy i obniżkę kosztów wytwarzania,

9) zwiększenie budownictwa mieszkaniowego i znaczne polepszenie akcji remontowej w budynkach mieszkalnych,

10) poważne usprawnienie gospodarki komunalnej, oświatowo-kulturalnej, Funduszu Wczasów Pracowniczych, służby zdrowia, sportu.

Tak w dużym skrócie wyglądają najważniejsze zadania jakie stawia przed nami partia. Postawione zadania nie są łatwe i wszyscy zdajemy sobie z tego sprawę; są one jednak możliwe do wykonania, a nawet do przekroczenia, jak to już nieraz miało miejsce w realizacji naszych planów i zamierzeń. Zadania te zostaną wykonane jeżeli cały naród, każdy uczciwy patriota kochający swój kraj, zrozumie cel tych zamierzeń, jeżeli znajdzie swoje miejsce w ogólnym froncie walki i będzie codziennie, uporczywie i ofiarnie walczył o realizację zadań pełnionych na swoim odcinku pracy.

II

Nasza instytucja — Narodowy Bank Polski — jedno z najważniejszych ogniw państwowego systemu finansowego i gospodarczego — ma oczywiście w tych zadaniach i wysiłkach całego narodu swój bardzo poważny udział.

My, pracownicy centralnego banku państwa, musimy również dokonać bojowego przeglądu naszych szeregów, naszego frontu walki, aby tam gdzie dotychczas praca szła źle, gdzie nie wypełniliśmy w pełni nałożonych na nas zadań, opóźniliśmy proces przekształcania naszego Banku w bank w pełni socjalistyczny — dokonać poważnego przełomu w naszej pracy, zrównać cały front i podciągnąć słabsze odcinki pracy. Oprócz tego, trzeba tak skoncentrować nasze środki i siły, aby nowe zadania, które stawia przed nami partia zostały w sposób szybki i prawidłowy wykonane.

Zdajemy sobie sprawę z tego jak wielkie i zasadnicze znaczenie posiada sprawne i bezbłędne oddziaływanie Banku na życie gospodarcze. W walce o budownictwo socjalistyczne w Polsce, w walce o pełną realizację zadań, jakie wynikają z tez i wskazań IX Plenum, jesteśmy w samym centrum tej walki. Nie ma takiego odcinka naszej pracy, który by w sposób bezpośredni nie odgrywał ważnej, a często decydującej roli. Tym większa spada na nas odpowiedzialność i tym większe wymagania musimy sobie stawiać w realizacji zadań jakie na nas spoczywają.

Wszystkie odcinki i piony naszej pracy stoją przed poważnymi zadaniami, które winny być w sposób najbardziej prawidłowy i dokładny wykonane. Trzeba powiedzieć, że przede wszystkim należy dokonać głębokiej analizy naszej dotychczasowej pracy. Musimy sobie zdać sprawę, gdzie są źródła naszych niedomagań i błędów, które w naszej pracy jeszcze w znacznym stopniu występują, gdzie musimy dokonać jeszcze poważnego wysiłku, aby wyrównać do przodujących odcinków pracy.

Występują w naszym aparacie bankowym głęboko czasem zakorzenione nawyki biurokratycznego urzędowania, polegające na nikomu niepotrzebnej korespondencji, notatkach, memoriałach, które wędrują między różnymi jednostkami centrali, oddziałami wojewódzkimi, oddziałami operacyjnymi, gdy sprawa jest zupełnie prosta i trzeba tylko umieć podjąć odpowiednio operatywną decyzję. Ten styl pracy stosowany jest czasem wobec naszych klientów — przedsiębiorstw i zakładów socjalistycznych. Istnieje jeszcze tu i ówdzie niewłaściwy stosunek do pracownika przedsiębiorstwa, załatwiającego sprawę w Banku — odsyłanie „wg kompetencji” od jednego do drugiego okienka. Występuje u nas zjawisko niepotrzebnej, czasem nawet przez nikogo w Banku nie czytanej sprawozdawczości z różnych dziedzin, wprowadzonej na skutek potrzeb, które dawno przestały być aktualne. Pokutuje u nas zwyczaj żądania różnych wykazów dla tej czy innej jednostki nadrzędnej, gdy tymczasem materiał do tych wykazów znajduje się często w jednostce żądającej wykazu.

Występują również poważne niedomaganie w naszej pracy kredytowej, jak np. brak właściwego badania oświadczeń przedsiębiorstw, konfrontacji materiałów sprawozdawczych, głębszych analiz ekonomicznych, a stąd już tylko krok do formalistycznego urzędowania bez wnikania we właściwe potrzeby kredytowe przedsiębiorstw i bez właściwego ekonomicznego zabezpieczenia kredytu. Brak jeszcze niekiedy właściwej kontroli wykonywanej pracy, co prowadzi do jej splotenia i w konsekwencji do wypaczania słusznych wymogów przepisów instrukcji służbowych, zarządzeń i poleceń; stąd znów tylko jeden krok do formalistycznego urzędowania, jak to niejednokrotnie stwierdziły komisje kontrolne Biura Głównego Rewidenta. Poważnie szwankuje jakość naszej pracy, zwłaszcza kredytowej; — zdarzają się przypadki sporządzania błędnych zestawień cyfrowych w naszych sprawozdaniach i zestawieniach, co powoduje niepotrzebną korespondencję wyjaśniającą, a niejednokrotnie prowadzi — przy braku odpowiedniej kontroli — do fałszywych ocen sytuacji finansowej.

Często występuje jeszcze bezduszość, wynikająca z braków w wykszoleniu polityczno-ekonomicznym, które nie pozwalają nam na głębszą ocenę otaczających nas zjawisk gospodarczych i powodują błędne decyzje. Słabe jest często nasze oddziaływanie na oddziały terenowe, zbyt szablonowe bywa podchodzenie do różnego rodzaju wypadków zachodzących w oddziałach terenowych. Często jeszcze zdarzają się wypadki dublowania pracy, jak również dwutorowości w wydawaniu zarządzeń i wytycznych płynących z różnych wydziałów Centrali jak również z wydziałów oddziałów wojewódzkich. Występuje również u nas dość często zasada zbyt daleko idącej koncentracji wszystkich sił na niektórych odcinkach pracy, gdy tymczasem inne odcinki, nie

otaczane opieką, wyraźnie pozostają w tyle ze szkołą dla całości naszej pracy. Zdarzają się także u nas wypadki rozrzutności i marnotrawstwa sił ludzkich i czasu jak również środków materialnych na różnych odcinkach; przynoszą one znaczne szkody w walce o wyzwolenie rezerw ludzkich i materialnych, w walce o obniżkę kosztów własnych.

Jeżeli dokonamy tej poważnej i mającej ogromne znaczenie pracy analitycznej, to niewątpliwie duży odcinek pracy będziemy mieli za sobą; podniesiemy przez to poziom słabszych ogniw naszej pracy i ruszymy z nowymi siłami do wykonania nowych zadań.

III

Jakie są najbardziej aktualne i zasadnicze zadania załogi naszego Banku, w świetle Uchwał IX Plenum? Jakie są zasadnicze zadania Banku w wykonywaniu podstawowych funkcji kredytowania i kontroli gospodarki narodowej?

W dziedzinie wykonywania przez Bank jego funkcji, jako centralnego ośrodka planowania i wykonywania planu kredytowego i kasowego, na czoło zagadnień wysuwa się zadanie podniesienia na wyższy poziom samego planowania oraz poważnego pogłębienia prac analitycznych i ekonomicznych przy planowaniu. Należy wypracować i wprowadzić w codziennej praktyce (począwszy od oddziałów operacyjnych) nowe, właściwe metody śledzenia obiegu pieniężnego, wykrywania wszystkich nieprawidłowości występujących jeszcze w krążeniu pieniądza i pełnej ich likwidacji. Trzeba umieć widzieć znaczenie tego zadania dla realizacji wytycznych IX Plenum gdyż pełna stabilizacja złotego, jego trwałość i umocnienie są czynnikami mającymi ogromne znaczenie i olbrzymi wpływ na podniesienie realnych dochodów ludzi pracy; czynniki te stanowią o realnej wartości naszej waluty, a w świetle tezy 64 „O głównych zadaniach gospodarczych w latach 1954/55”, mówiącej o podniesieniu poziomu planowania finansowego, zagadnienie to nabiera nowego, doniosłego znaczenia.

Trzeba ażeby nasze komórki planowania obiegu pieniężnego szybko opracowały właściwe metody wiązania planowania i sprawozdawczości z innymi planami finansowo-gospodarczymi, a zwłaszcza z planami w zakresie obrotu towarowego i usług świadczonych ludności w mieście i na wsi, w tym celu abyśmy umieli wykorzystać ten bogaty materiał przy opracowywaniu planów i abyśmy umieli sprawnie i szybko śledzić ich bieżące wykonanie, opierając się na różnych danych sprawozdawczych. Musimy pamiętać, że sprawozdawczość tego odcinka jest bardzo ważna i ma niekiedy decydujący wpływ na poważne decyzje w polityce gospodarczej.

Należy również w jak najkrótszym czasie podnieść na wyższy poziom planowanie kasowe w GKS-ach, które są ważnym ogniwem obiegu pieniężnego na wsi, zwłaszcza w obecnej sytuacji, gdy obieg ten może być znacznie zwiększony. Zadanie to nabiera większego znaczenia, gdy przypomnimy sobie tezę 4 rozdziału III referatu „O zadaniach rozwoju rolnictwa w latach 1954/55”, gdzie wyraźnie ustalono zadania dla NBP i GKS, które winny znacznie usprawnić swą pracę na odcinku obsługi wsi w jej nowych zadaniach.

Ogromnie ważne zadania stoją przed naszymi ogniwami planowania kredytowego, zwłaszcza na obec-

nym etapie, gdy nasz plan kredytowy jest zatwierdzany przez Prezydium Rządu; trzeba więc nauczyć się widzieć w naszym planie kredytowym jeden z ważniejszych planów państwowych. Plan ten decyduje często w walce o maksymalną mobilizację zasobów gospodarki narodowej i ich planowe rozdzielanie dla wykonania podstawowych planów gospodarczych kraju. Pamiętać przy tym musimy, że zadaniem Banku jest nie tylko właściwe ułożenie planu kredytowego, ale również jego właściwe wykonanie, my zaś często o wykonaniu planu zapominamy w codziennej pracy i przypominamy sobie dopiero wtedy, gdy kwartał skończył się lub kończy się, a my jesteśmy przy wnioskach na następny kwartał. Będziemy musieli nauczyć się walczyć o właściwe wykonanie planu kredytowego i planu kasowego tak jak walczy klasa robotnicza o wykonanie swoich zadań produkcyjnych. Będziemy musieli sobie przyswoić świadomość, że właściwe zaplanowanie i wykonanie planu kredytowego to wielka praca ekonomiczna i polityczna, gdyż od właściwej mobilizacji środków i ich właściwej redystrybucji zależy niekiedy większe lub mniejsze tempo naszego budownictwa a przez to szybsze i lepsze wykonanie zadania podniesienia stopy życiowej mas pracujących.

Musimy nauczyć cały aparat kredytowy umiejętności zabezpieczania wykonania naszych planów, aby te zabezpieczenia były przemyślane i konkretne oraz zgodne z rozwojem naszego budownictwa. Musimy pamiętać, że opracowanie dobrego planu to dopiero połowa zadania, że musimy umieć codziennie oceniać sytuację w wykonywaniu planu, odpowiednio oddziaływać aktywnie na przedsiębiorstwa i branże, aby w konsekwencji całkowicie realizować plan kredytowy.

Zadanie to nie jest łatwe. W związku z tym zadaniem trzeba znacznie uprościć i uelastycznić naszą gospodarkę limitami kredytowymi, trzeba wypracować właściwe metody kwalifikacji zapasów materiałowych a zwłaszcza towarowych, ażeby raz wreszcie skończyć z panującym na niektórych odcinkach chaosem, który przeszkadza naszym oddziałom operacyjnym w ich trudnej walce o wykonanie planów kredytowych.

Ażeby tego wszystkiego dokonać, musimy mieć głęboką świadomość drogi, którą kroczy nasza Ojczyzna i olbrzymiej pracy jakiej dokonuje nasz naród z klasą robotniczą na czele. Gdy tę świadomość będziemy mieli, praca nasza nabierze żywszych barw, stanie się ciekawa i pożyteczna, przepełniona zostanie głęboką troską o właściwe planowanie i właściwe wykonawstwo.

Należy również w związku z nowym charakterem i znaczeniem małej mechanizacji w przemyśle i transporcie wypracować i wprowadzić w życie system kredytowania małej mechanizacji, który winien sprzyjać rozwojowi tej dziedziny, mającej tak ogromne znaczenie na obecnym etapie gdy podniesienie wydajności pracy i ograniczanie nakładów inwestycyjnych do niezbędnych i koniecznych wydatków staje się koniecznością. Należy widzieć w tym systemie ogromne korzyści jakie niesie mała mechanizacja w walce o przyspieszenie podniesienia stopy życiowej mas pracujących.

Najważniejszym i najbardziej odpowiedzialnym zadaniem stojącym przed naszym aparatem kredytowym wszystkich szczebli w najbliższym okresie jest zagadnienie kredytowania gospodarki rolnej.

Trzeba będzie dużego, twórczego wysiłku, aby w jak najkrótszym czasie wprowadzić w życie pełny i przystosowany do potrzeb, wysuniętych przez IX Plenum, system kredytowy dla gospodarki drobnotowarowej na wsi. Nasz Bank i nasz aparat kredytowy znalazł się w orbicie najważniejszych zadań jakie partia wysuwa na najbliższy okres, to znaczy zadań w zakresie podniesienia produkcji rolnej oraz wyrównania dysproporcji między produkcją przemysłową a rolną.

Zadanie to niewątpliwie nie łatwe. Trzeba bowiem pamiętać, że na wsi polskiej, gdzie dokonuje się olbrzymi proces rewolucjonizujący życie społeczne i gospodarcze wsi, dotychczas zacofanej i żyjącej w ciemnocie, gdzie często panują zaciemnione stosunki klasowe, gdzie mamy do czynienia z dużą jeszcze klasą wyzyskiwaczy wiejskich, mających swe wpływy i oddziałujące na resztę chłopstwa — wprowadzenie właściwego systemu kredytowego, który ma stać się poważnym instrumentem pomocy państwa robotniczo-chłopskiego dla rozwoju produkcji rolnej, to zadanie trudne i bardzo odpowiedzialne.

Trzeba będzie w toku pracy kredytowej na wsi pamiętać, że nam nie chodzi o produkcję dla produkcji że „sens polega na tym: — jak mówił to Minc w czasie dyskusji na IX Plenum — ażeby w okresie najbliższych lat uzyskać wzrost produkcji rolnej przy poważnym wzroście sektora socjalistycznego na wsi, przy poważnym wzroście produkcji spółdzielni produkcyjnych i PGR, przy wzmocnieniu ekonomicznym gospodarstw małorolnych i średniorolnych i przy względnym spadku udziału kuliaka w produkcji i dalszym politycznym izolowaniu kuliaka na wsi. Taki jest sens polityki gospodarczej na wsi“.

I to trzeba mieć na uwadze przy opracowywaniu i wprowadzaniu w życie nowego systemu kredytowania. Trzeba będzie pilnie śledzić, zwłaszcza w oddziałach operacyjnych, jego wykonywanie, stale czuwać nad właściwym jego przebiegiem, korygować go i doskonalić, ażeby system ten mógł rzeczywiście odegrać właściwą rolę w naszej polityce gospodarczej. Ten system i sama technika kredytowania muszą być otoczone nieustanną czujnością oddziałów wojewódzkich i Centrali Banku, muszą być poparte praktyką i codziennym doświadczeniem życia społeczno-gospodarczego na wsi. W ślad za tym muszą być wypracowane i praktycznie stosowane właściwe metody działalności gminnych komitetów kredytowych, jako bardzo ważnego organu kontroli społecznej i najbardziej w obecnej chwili czołowego ogniw właściwej klasowej polityki kredytowej. A źródła tej polityki kredytowej tkwią w zrozumieniu najgłębszej treści sojuszu robotniczo-chłopskiego, istoty treści walki klasowej na wsi i spójni ekonomicznej miasta ze wsią w obecnych warunkach. Musimy uczynić ogromny wysiłek na tym odcinku, aby słuszne zarządzenia i pisma znalazły właściwy oddźwięk w pracy dołowych naszych ogniw — oddziałów terenowych i GKS-ów.

Oprócz wymienionych, stają przed naszym aparatem kredytowym na odcinku kredytowania rolnictwa poważne zadania w zakresie wprowadzenia właściwych zasad kredytowania i kontroli spółdzielni produkcyjnych i współpracy na tym odcinku z Bankiem Rolnym.

Zadania, jakie stawia przed nami na tym odcinku IX Plenum są jasne. Będziemy rozwijali i umacniali

spółdzielczość produkcyjną, jako najwłaściwszą drogę i formę przebudowy wsi i budowy socjalizmu na wsi. Potrzebujemy spółdzielni zdrowych gospodarczo i politycznie, spółdzielni wzorowych pod każdym względem jako najwłaściwszego argumentu dla przekonania reszty chłopstwa o wyższości gospodarki kolektywnej na wsi. I dlatego nasze kredytowanie i kontrola muszą tak być zbudowane i tak muszą działać, aby pomagały w rozwijaniu tej zdrowej gospodarki spółdzielczej, aby pomagały spółdzielniom słabszym i początkującym, ale o zdrowych tendencjach rozwojowych, w ich umocnieniu gospodarczym oraz aby przez właściwą kontrolę umiały rozpoznać niezdrowe objawy, umiały je wykryć i odpowiednio do tego oddziaływać, interweniować i likwidować przy pomocy odpowiednich władz terenowych. Trzeba również opracować i wprowadzić w życie właściwe metody kontroli bieżącej, bezpośredniej i następnej, w stosunku do państwowych gospodarstw rolnych, w celu uchwycenia na codzień wykonywania planowych zadań tych jednostek i dawania pomocy kredytowej zgodnie z ich potrzebami, pamiętając ciągle o tym, że PGR — to najwyższa forma socjalistycznej produkcji na wsi — to nieustanny proces doskonalenia tej produkcji — to widoczny wzór dla całej gospodarki drobnotowarowej i spółdzielczej.

Poważne zadania czekają nas również na odcinku finansowania i kontroli POM i GOM, których znaczenie i rola poważnie wzrastają i będą nieustannie wzrastać. Musimy pamiętać w codziennej praktycznej działalności przy finansowaniu i kontroli tych jednostek, że są one nie tylko przedsiębiorstwami usługowymi działającymi na wsi, ale że stanowią praktyczną realizację sojuszu robotniczo-chłopskiego i potężny instrument walki klasowej na wsi, instrument mający służyć ograniczaniu wyzysku kulackiego pod jego wszystkimi postaciami, mający służyć zwycięstwu socjalizmu na wsi polskiej. Trzeba tu będzie również zwrócić uwagę na współpracę komórek obsługi budżetu Państwa z komórkami kredytowymi, aby równocześnie i współzależnie umieć właściwie kontrolować środki pieniężne przeznaczone na działalność POM i GOM, jak również na aktywne i operatywne oddziaływanie na stan finansowy tych jednostek.

Ogromne znaczenie dla przyspieszenia podniesienia stopy życiowej i prawidłowego podziału dochodu narodowego posiada zagadnienie walki z zamrażaniem środków obrotowych w nadmiernych zapasach materiałowych i towarowych. Trzeba, ażebyśmy w swej pracy kredytowej ciągle pamiętali o tym, że każde zamrożenie środków, każdy nadmierny, zbędny zapas, to nic innego jak wiązanie dochodu narodowego, nic innego jak rabunek funduszu spożycia i akumulacji. Nasza praca na tym odcinku, mimo dużej poprawy, jest jeszcze ciągle niedostateczna; trzeba będzie ten front walki naszego aparatu kredytowego znacznie ożywić i włąć w tę walkę więcej ofiarności.

Zagadnienie walki z nadmiernymi remanentami trzeba traktować jako czołowe zadanie aparatu kredytowego. Oczywiście, z dotychczasowej praktyki wiemy, że zagadnienie to nie jest łatwe i proste, ale wiemy również z wielu przykładów pracy naszych oddziałów, że można tu wykonać bardzo dużo pożytecznej roboty. Trzeba znaleźć odpowiednie wyższe formy i metody rozeznawania zapasów, aktywnego

oddziaływania na przedsiębiorstwa w celu poważnego zmniejszenia zamrożeń, trzeba upowszechnić stosowane już właściwe metody pracy i wszechstronniej wykonywać właściwą kontrolę tego odcinka. Walka na tym odcinku to zagadnienie niezmiernie ważne na obecnym etapie naszego rozwoju gospodarczego.

Powaznego znaczenia nabiera w nowych warunkach nasza walka o właściwe ekonomiczne zabezpieczenie kredytu, rozumiane w sensie najbardziej ogólnym, ale mającym wyraz w praktycznym działaniu. Z chwilą gdy podniesienie stopy życiowej będzie się odbywało w drodze stopniowych obniżek cen artykułów powszechnego spożycia, gdy nasza polityka obniżania cen musi być oparta, aby nie stała się awanturnictwem gospodarczym i politycznym, na stałym wzroście masy towarowej i podniesieniu jakości tej masy — zagadnienie kontroli kredytowej tej masy towarowej nabiera nowego, głębszego sensu. To już nie może być szablonowe porównanie wartości obiektu kredytowania z wysokością kredytu. Nasza kontrola kredytem i zabezpieczenie musi wyrażać głęboki sens naszej polityki gospodarczej — dawania na rynek towarów najbardziej potrzebnych i o najwyższej jakości. W związku z tym, że na obecnym etapie, jak uczy nas IX Plenum, chodzi o właściwe oddziaływanie handlu na przemysł, że chodzi o „świętą wojnę między handlem a przemysłem“, — nasz aparat kredytowy nie może stać na uboczu w tej walce; musi on brać w niej żywy udział, bo przecież kontrolując całe życie gospodarcze, wszystkie procesy produkcji i obrotu musi mieć świadomość o co chodzi w tej walce, że idzie w niej przecież o pełną realizację wytycznych IX Plenum, o podniesienie na wyższy poziom stopy życiowej ludu pracującego. W związku z tym należy uważnie kontrolować stany wyrobów gotowych w przemyśle, stosować odpowiednie sankcje kredytowe w stosunku do wyrobów wybrakowanych i złej jakości oraz wyrobów, których produkcja nie została uzgodniona z handlem.

Na odcinku kredytowania i kontroli handlu trzeba głębiej sięgnąć w analizę masy towarowej, w rozdzielnictwo, znajdować przyczyny i źródła spiętrzeń masy towarowej oraz elastyczniej stosować politykę kredytową w stosunku do jednostek handlowych, gdzie zmiany upodobań konsumenta lub przesycenie rynku różnymi towarami powodują poważne wahania w stanach zapasów towarowych. Szczególnie dotyczy to odcinka handlu wiejskiego, gdzie przez gminne spółdzielnie „Samopomoc Chłopska“ ma być i jest realizowana najsilniej spójnia ekonomiczna miasta ze wsią. Trzeba tworzyć takie warunki kredytowania w codziennej praktyce aby ta spójnia mogła urzeczywistnić się w sposób najbardziej prawidłowy.

Dopomoże w tym niewątpliwie powszechne zastosowanie kredytu na obrót, który to system bardziej operatywnie i pełniej ujmuje przedmiot kredytowania oraz bieżąco wykrywa nieprawidłowości; trzeba jednak ten system ciągle doskonalić, pamiętać o tym, że nasze warunki kredytowe muszą sprzyjać jak najbardziej wzrostowi obrotu towarowego oraz pełnemu zaspokajaniu potrzeb ludzi pracy miast i wsi. Należy również wypracować i wprowadzić w życie — biorąc pod uwagę mający nastąpić wzrost produkcji artykułów powszechnego spożycia — dogodne warunki kredytowe sprzyjające rozwojowi

produkcji ubocznej w przemyśle ciężkim, tj. takie warunki, aby zakład mógł mieć zapewnioną właściwą pomoc kredytową przy rozwijaniu produkcji, jak również przy jej zbycie.

Oczywiście taki system nie może być nastawiony na wszelki rozwój tej produkcji, lecz musi uwzględniać przede wszystkim pierwszoplanowe potrzeby mas pracujących i musi być uzgadniany z aparatem handlowym.

Należy również w sposób bardziej operatywny i żywy zająć się kredytowaniem przemysłu drobnego i rzemiosła. Trzeba powiedzieć, że ten odcinek pracy kredytowej nie był należycie doceniany w skali całego naszego Banku. Bardzo często w toku pracy oddziałów wojewódzkich i terenowych widać było jak gdyby lekceważenie tego odcinka, który wydawał się nam mniej ważny przy problemach kredytowych wielkiego przemysłu. A przecież wielkie znaczenie tego odcinka pracy podkreślają wskazania IX Plenum o rozwoju punktów usługowych w mieście i na wsi, o rozwoju przemysłu terenowego, o jego wielkiej roli w zaspokajaniu codziennych, czasem bardzo palących potrzeb ludzi pracy.

Musimy na tym odcinku dokonać dużego przełomu; trzeba stworzyć takie warunki kredytowania i kontroli, aby spółdzielczość pracy mogła się rozwijać i krzepnąć gospodarczo, aby lepiej mogła służyć potrzebom mas.

Należy również w sposób bardziej wnikliwy i operatywny, w związku z mającym nastąpić wzrostem usług komunalnych, kredytować i kontrolować wszystkie przedsiębiorstwa podległe resortom gospodarki komunalnej.

Należy pamiętać że zdrowa gospodarka finansowa tych przedsiębiorstw, oznacza zwiększenie możliwości ich działania, a ich sprawne działanie — to codzienne lepsze zaspokajanie codziennych potrzeb nas wszystkich.

Tezy przedzjazdowe przewidują przeznaczenie po-

ważnych środków na budownictwo urządzeń socjalnych, zdrowotnych i komunalnych jak również na kapitalne remonty w budynkach mieszkalnych i w przemyśle produkującym dobra konsumpcyjne. Należy w związku z tym zwrócić większą uwagę na sposób finansowania i kontroli kapitalnych remontów. Trzeba będzie poważnie wzmoczyć aktywność na tym odcinku. Pozostające jeszcze na uboczu w naszej codziennej pracy komórki kapitalnych remontów muszą wyjść z roli „kopciuszka“, muszą się stać w najbliższym okresie poważnym instrumentem sprzyjającym rozwojowi kapitalnych remontów, nakreślonego w tezach przedzjazdowych. Niewątpliwie na tym odcinku jest jeszcze wiele do zrobienia.

To główne zadania naszego aparatu kredytowego i aparatu planowania na najbliższy okres. Oczywiście wszystkie inne odcinki naszej pracy są nadal bardzo ważne i nie możemy dopuścić, aby praca na nich osłabła, lecz musimy przede wszystkim tak skoncentrować nasze środki i siły, aby — nie osłabiając pracy na innych odcinkach — te najważniejsze zadania, które stawia przed nami IX Plenum, wykonać jak najsprawniej i jak najszybciej.

Wykonamy te zadania, jeśli cała załoga naszej instytucji będzie przepełniona świadomością, że pełna realizacja tych zadań zapewni realizację podstawowego i głównego wskazania IX Plenum — podniesienia stopy życiowej mas pracujących.

Idzie także o to, aby w walce o te wyniki osiągnąć równie wielkie wyniki polityczne i wychowawcze, aby podnieść świadomość naszych pracowników, wzmoczyć ich aktywność, wpoić w nich przekonanie, że w naszym ustroju ludzie pracy skupieni wokół swej przewodniczki, Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, sami tworzą historię swego narodu — historię, która będzie drogą coraz to większych zwycięstw, drogą rozkwitu i świetności naszego narodu, który buduje i zbuduje w Polsce socjalizm.

H. Kisiel

ZADANIA APARATU KAPITALNYCH REMONTÓW W ŚWIELE TEZ PRZEDJAZDOWYCH

Tezy przedzjazdowe konkretyzują zadania najbliższych dwóch lat dla wszystkich dziedzin naszego życia gospodarczego. Z tez tych wynikają konkretne zadania również dla Narodowego Banku Polskiego, przy czym zadania Banku są dwukierunkowe. Dotyczą one bowiem Banku jako przedsiębiorstwa, które winno zrealizować szereg postulatów w zakresie gospodarki własnej, a ponadto co jest najważniejsze — dotyczą Banku jako czynnika kontrolującego życie gospodarcze kraju. W tym też charakterze Bank może i powinien wywierać poważny wpływ na pełną i racjonalną realizację tez przedzjazdowych.

Zakres zadań Banku jako czynnika kontrolnego jest z natury rzeczy bardzo szeroki i różnorodny, toteż każdy pion aparatu bankowego powinien oddzielnie sformułować zadania wchodzące w sferę jego zainteresowań. Spróbujemy zatem skonkretyzować te zadania Banku, które stoją przed nim z racji wykonywanej przezeń funkcji finansowania i kontroli działalności remontowej gospodarki społecznej. Zadania te wpływają z tez bezpośrednio lub też pośrednio jako konsekwencje.

Tezy przedzjazdowe zakładają, iż dla szybszego podniesienia stopy życiowej mas pracujących zmodyfikowane zostaną proporcje podziału dochodu narodowego w tym sensie, iż udział konsumpcji w podziale dochodu narodowego zwiększy się. Nie oznacza to jednak zmniejszenia działalności inwestycyjnej, gdyż część dochodu narodowego przeznaczona na działalność inwestycyjną pozostanie kwotowo niezmienną. Ponieważ jednak dochód narodowy stale wzrasta, przeto ta sama kwota, przeznaczona na inwestycje, będzie stanowiła mniejszy procent wzrastającej całości. W konsekwencji, działalność inwestycyjna nie zmniejszy się, pozostanie na tym samym stopniu natężenia co w roku 1953 — lecz zahamowaniu ulegnie dotychczasowe tempo jej wzrostu — na rzecz konsumpcji.

Z tej fundamentalnej tezy należy wyciągnąć odpowiednie wnioski. Skoro działalność inwestycyjna nie będzie wzrastała, to tym większy nacisk należy położyć na treść tej działalności. Ustabilizowana na przeciąg dwóch lat wielkość inwestycji musi nadal stanowić główne źródło wzrostu potencjału gospo-

darczego, który z kolei warunkuje dalszy wzrost dochodu narodowego, a tym samym wzrost i poprawę stopy życiowej. Niesłuchanie ważnym zagadnieniem będzie więc treść wartościowo ustabilizowanego programu inwestycyjnego.

Treść ta winna być jak najbardziej skondensowana i osiągać maksimum efektu przy minimum środków. Stąd tezy postulują obniżenie kosztów budownictwa, skrócenie terminów wykonawstwa, ścisłą dokumentację techniczną i kosztorysową, nierozpraszanie środków i mocy wykonawczej na obiekty mniej ważne, wreszcie przeciwdziałanie podejmowaniu inwestycji poza planem. Jeszcze jeden warunek powinien być jednak spełniony dla zachowania właściwej treści programu inwestycyjnego. Istotny mianowicie jest postulat, aby w programie inwestycyjnym jak najmniejszy udział stanowiły inwestycje wyłącznie odtwarzające środki trwałe zużyte, zaś udział inwestycji nowych, powiększających dotychczasowy stan środków trwałych, aby był jak największy. Jest to zresztą ogólnym postulatem działalności inwestycyjnej w każdych warunkach, niemniej jednak dla programu gospodarczego najbliższych dwóch lat ma to znaczenie specjalnie doniosłe. Postulat ten z kolei może być zrealizowany pod warunkiem, iż cała gospodarka uspołeczniona postawi na właściwym poziomie swą działalność remontową. Stąd też gospodarka remontowa, z reguły powszechnie traktowana drugoplanowo, jako nieefektywna, w świetle też przedzjazdowych wysuwa się na właściwe miejsce, a tezy kilkakrotnie akcentują konieczność zapewnienia i usprawnienia gospodarki remontowej w przemyśle, transporcie, budownictwie i rolnictwie. Logika też przewiduje bowiem, iż zaniedbania na odcinku gospodarki remontowej mogą w poważnym stopniu obniżyć efektywność gospodarki tak eksploatacyjnej jak i inwestycyjnej, a tym samym zaciążyć na wielkości dochodu narodowego, którego zmniejszenie opóźnić musi wzrost dobrobytu świata pracy.

Tak więc, zarówno teza generalna o zasadach podziału dochodu narodowego, jak również konkretne sformułowania w kilku dalszych tezach, stawiają przed gospodarką uspołecznioną wyraźne zadanie — wzmoczenia, rozwinięcia i usprawnienia działalności remontowej. Postulat ten dotyczy całej gospodarki, z tym jednak, że szczególny akcent położony jest na zakłady produkujące dobra konsumpcyjne oraz na jednostki gospodarki mieszkaniowej.

Wzmoczenie i usprawnienie działalności remontowej w jednostkach gospodarki uspołecznionej zależeć będzie w dużej mierze od postawy jaką wobec tego zagadnienia zajmie aparat kontrolny Banku. Wpływ czynnika kontrolnego jest zawsze duży. Aparat kontrolny Banku nie sięga wprawdzie do technicznej strony wykonawstwa i nie może wpływać bezpośrednio na prawidłowość doboru obiektów remontowych, technologiczną stronę robót i efektywność remontu; niemniej jednak, pomimo zwięzienia swego nadzoru nad działalnością remontową do jej aspektu finansowego, może w zasadniczy sposób wpływać na trzy istotne grupy zagadnień tej gospodarki.

Może mianowicie nie dopuszczać do przesadzania się inwestycji do działalności remontowej czyli strzec fundamentalnej zasady rozgraniczania różnych form działalności gospodarczej oraz może decydująco wpływać na kształtowanie się sumy środków, które w poważnej mierze decydują o wielkości wykonaw-

stwa. Wpływ ten może być wywierany równolegle dwiema drogami: przez pilnowanie terminowej i kompletnej akumulacji przewidzianych planem środków oraz przez jak najoszczędniejsze wydatkowanie nagromadzonych środków.

Wreszcie aparat kontrolny Banku może wywierać istotny wpływ na terminowość realizowania programu rzeczowego, co ma niewątpliwie duże znaczenie zarówno dla całokształtu działalności remontowej jak też i dla działalności eksploatacyjnej.

Tak więc aparat kontrolny Banku może skutecznie oddziaływać na gospodarkę remontową w trzech zasadniczych kierunkach. Tak też pomyślany został system finansowania i kontroli kapitałnych remontów w nowej Instrukcji Służbowej NBP Dz. VI/1.

Jakie zatem konkretne zadania stoją wobec aparatu kontrolnego Banku w zakresie gospodarki remontowej na tle programu zawartego w tezach przedzjazdowych?

Kondensując zagadnienie możnaby stwierdzić, iż aparat ten winien jedynie bardzo skrupulatnie ale i z pełnym zrozumieniem celu i sensu gospodarczego realizować postanowienia Instrukcji Dz. VI/1. Pełne bowiem i konsekwentne stosowanie Instrukcji gwarantuje osiągnięcie celu zbieżnego z postulatami tez przedzjazdowych.

Nie możemy jednak poprzestać, zarówno w etapie omawiania i wytyczania zadań jak również i później, w okresie realizacji tych zadań, na ogólnikowym stwierdzeniu obowiązku stosowania przepisów naszej Instrukcji. Obowiązek ten stoi przed nami zawsze. Natomiast w okresie wytyżonej pracy nad przyspieszeniem wzrostu stopy życiowej mas pracujących — spełnianie normalnych obowiązków musi być niewątpliwie bardziej wytyżone i skierowane na osiągnięcie określonych celów.

Ustalając zatem główny kierunek pracy naszego aparatu należy stwierdzić, że kontrola bankowa działalności remontowej musi położyć większy jeszcze niż dotąd nacisk na hamowanie w jak najszerszym zakresie procesów dekapitalizacyjnych, co jest równoznaczne ze wzmoczeniem działalności remontowej. Wzmoczenie działalności pozwoli z jednej strony na ograniczenie inwestycji odtwarzających, z drugiej zaś — umożliwi pełniejsze i bardziej wydajne wykorzystanie istniejących już środków trwałych dla postulowanego zwiększenia produkcji w ogóle, a w szczególności produkcji dóbr konsumpcyjnych.

Ten ogólny kierunek bankowej kontroli działalności remontowej musi znaleźć swój wyraz w szczególnie uwypukleniu i skupieniu całej uwagi na kilku zasadniczych punktach, które muszą być wysunięte na czoło innych zagadnień i wcielane w życie ze specjalną skrupulatnością i konsekwencją.

Zagadnieniami, na których w szczególności musi skupić się w r. 1954 uwaga aparatu kontroli kapitałnych remontów są:

1) **rygorystyczne pilnowanie rozgraniczania form działalności gospodarczej.** W szczególności w ciężar środków przeznaczonych na kapitałne remonty nie mogą być finansowane żadne nakłady inwestycyjne. Po pierwsze dlatego, iż niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek inwestycji „dzikich“, poza planowych, a po wtóre dlatego, że inwestycje takie umniejszą środki na kapitałne remonty, a tym samym umniejszą zakres wykonawstwa, którego maksymalna wielkość jest przecież postulatem naczelnym. Uczulenie aparatu kontrolnego na punkcie in-

westycji w planach remontów dotyczyć winno w szczególności eliminowania robót, które z charakteru swego należą do robót inwestycyjnych, choćby nawet pozornie mieściły się w ramach kryteriów finansowych kapitałnych remontów. Postawa Banku w tym zakresie powinna być rygorystyczna, a w sprawach wyjątkowych jakiegokolwiek ustępstwa czynione mogą być jedynie na podstawie przekazanych Bankowi jednostkowych decyzji najwyższych władz gospodarczych.

2) Skrupulatne pilnowanie i egzekwowanie terminowego i kompletnego akumulowania wszelkich środków przewidzianych w planach na finansowanie kapitałnych remontów. Aparat bankowy musi rozwinać całą energię, zarówno jeśli chodzi o terminowe akumulowanie rat amortyzacyjnych jak też i innych środków, jak np. dotacji budżetowej, przerzutów planowych lub pozaplanowych, pożyczek z funduszu inwestycyjnego w spółdzielczości itd. Zaniedbania na odcinku akumulacji środków spowodować mogą ograniczenie wykonawstwa, a to zjawisko jest oczywiście szkodliwe.

3) Pilnowanie maksymalnie oszczędnego wydatkowania środków na kapitalne remonty. Istota zagadnienia sprowadza się do utrzymania możliwie wysokiej dyscypliny finansowej na odcinku kosztów kapitalnego remontu. Zagadnienie to jest niewątpliwie trudne, tym bardziej, że dotychczasowa praktyka przedsiębiorstw, rozwijająca się w klimacie łatwizny finansowej nie sprzyja szybkiemu przestawieniu się przedsiębiorstw na ścisły rygor oszczędności. Poza tym instrumenty i metody kontroli kosztów kapitalnego remontu, jakimi dysponuje Bank, są — pomimo ich znacznego już pogłębienia — dość prymitywne i nie pozwalają sięgnąć do źródła zła, mianowicie do dowolności stosowania cen w kosztorysach i fakturach. Tym niemniej Bank może i musi pamiętać, iż w każdym razie przedsiębiorstwu nie wolno przekroczyć planowego i zatwierdzonego kosztu roboty bez jednostkowej zgody jednostki nadrzędnej, na którą spada odpowiedzialność za niewłaściwe rozeznanie motywów przekroczenia. Taka zasada kontroli kosztów — niewątpliwie formalna — nie wyklucza jednak krytycznego podejścia aparatu bankowego zarówno do kosztorysu, planu jak i decyzji jednostki nadrzędnej, jeśli aparat bankowy zdolny jest rozeznaczyć nieprawidłowość kształtowania się kosztów remontu. Zbędny, nieuzasadniony wysoki koszt remontu jest marnotrawstwem, które w konsekwencji ogranicza wykonawstwo danego przedsiębiorstwa, a jeśli nawet przedsiębiorstwo to przy nadmiarze środków wykonać może cały program rzeczowy, to nadmierne zużycie jego środków ograniczy wykonawstwo innego przedsiębiorstwa, którego szczupłe środki mogłyby być zasilane zaoszczędzoną nadwyżką w formie przerzutu.

A zatem postawa Banku w zakresie kontroli wydatków na kapitalne remonty musi być rygorystyczna i nieustępliwa; ma ona bowiem na celu zaoszczędzenie środków, rozszerzenie przez to możliwości wykonawczych, kępowanych w niektórych branżach szczupłością środków, a ponadto ma wpłynąć wychowawczo na przedsiębiorstwa, które na ogół na tym odcinku potrzebują mocnych hamulców.

4) Pilnowanie terminowego i sprawnego rozliczania się zleceńodawców i wykonawców. Opóźnianie fakturowania przez wykonawców, co ciągle jeszcze jest zjawiskiem nagminnym, jak również opóźnianie regulowania zobowiązań przez zleceńodawców —

płatników, wynikające częstokroć z opóźnionego akumulowania środków lub przekroczenia kosztów innych robót — powoduje komplikacje i trudności finansowe przedsiębiorstw wykonawczych, które z kolei wpływają niekorzystnie na możliwości rozwinięcia całej mocy wykonawczej. Opóźnia to oczywiście i zmniejsza efektywność gospodarki remontowej.

Bank musi przeciwdziałać temu zjawisku wszelkimi możliwymi i dostępnymi środkami i korzystać w szerokim zakresie z możliwości współpracy z bankami specjalnymi finansującymi i kontrolującymi przedsiębiorstwa wykonawcze.

Ten sam akcent należy oczywiście położyć na rozliczenie środków obrotowych angażowanych w działalności remontowej prowadzonej sposobem gospodarczym. Należy przy tym dążyć do ograniczenia angażowania środków obrotowych, natomiast w jak najszerszym zakresie stosować zaliczkowe refundowanie ze środków na kapitalne remonty, tak aby przedsiębiorstwo już w momencie ponoszenia wydatku nie musiało uszczuplać — choćby przejściowo — środków obrotowych. Warunkiem tej praktyki musi być oczywiście terminowość rozliczania zaliczkowych refundacji i zachowanie dyscypliny związanej z limitem wypłat na daną pozycję planu.

5) Pilnowanie terminowego i kompletnego wykonawstwa. Zadanie to, wybiegające w pewnym sensie poza ramy kontroli typu wyłącznie finansowego, a wchodzące już właściwie w zakres kontroli rzeczowej, jest jednak dla aparatu NBP możliwe do wykonania, a w świetle postulatów zawartych w tezach przedziałowych nabiera dużego znaczenia. W całej działalności remontowej najistotniejsze jest właśnie to, aby przedsiębiorstwo wykonało cały program rzeczowy i aby harmonogram wykonawstwa był przestrzegany. Należy pamiętać, że Uchwała Nr 126 Prezydium Rządu z dn. 14. II 53 r. w sprawie gospodarki remontowej w wielkim i średnim przemyśle akcentuje bardzo wyraźnie obowiązek wykonania całego programu rzeczowego i grozi za niewykonanie identyczną odpowiedzialnością, jaka przewidziana jest za nie wykonanie planu produkcji w asortymencie.

Aparat bankowy musi być nastawiony na pilną obserwację tego zagadnienia, zwalczanie tendencji ograniczania wykonawstwa przez przedsiębiorstwo oraz na udzielanie przedsiębiorstwu pomocy tam gdzie pomoc Banku może okazać się pożyteczna i skuteczna. Równie ważne jest pilnowanie harmonogramu robót w sensie przeciwdziałania opóźnieniu lub przyspieszaniu robót bez zgody jednostki nadrzędnej — gdyż zjawiska te, jeśli nie są uzgodnione z jednostką nadrzędną, mogą niekorzystnie oddziaływać na wielkość i plan spływu masy towarowej na rynek.

Uczulenie aparatu bankowego na zagadnienia terminowości i kompletności wykonawstwa nie może się ograniczać jedynie do inspekcji w przedsiębiorstwie, lecz musi się ujawniać przy każdej sposobności, jak np. przy zatwierdzaniu wniosku kredytowego, kontroli wypłat z punktu widzenia ich zgodności z planem, kontroli akumulacji środków, kontroli wniosku do planu kredytowego, analizie bilansu itd.

Omówione wyżej punkty nie wyczerpują oczywiście wszystkich odcinków, na których aparat kapitałnych remontów NBP winien realizować swe

zadania wynikające z tez przedzjazdowych. Są one jedynie uwypukleniem zagadnień węzłowych, na których uwaga Banku winna być specjalnie skupiona.

Jednocześnie z ustaleniem węzłowych punktów w przekroju — że tak to określe — poziomym, należy sobie uświadomić, że w przekroju pionowym Bank obowiązany jest ze specjalną troskliwością traktować działalność remontową przemysłu produkującego dobra konsumpcyjne oraz gospodarkę remontową w zakresie budynków mieszkalnych. Akcent położony w tezach przedzjazdowych na produkcję artykułów konsumpcyjnych jest dość wyraźny. Specjalnie zaś podkreślona została doniosłość i konieczność poprawienia gospodarki remontowej budynków mieszkalnych, gdzie efektywność tej gospodarki, jak dotąd, pomimo wysiłków, nie była zadowalająca, a to głównie z tego względu, że na cd-cinku gospodarki mieszkaniowej działalność remontowa odznaczała się wszystkimi niemal wadami, a marnotrawstwem środków w pierwszym rzędzie. Konieczne zatem jest wzmoczenie na omawianym odcinku rygoru i dyscypliny finansowej, zaostrezenie kontroli wypłat, konsekwentna walka o obniżkę kosztów remontu, wzmoczenie dyscypliny planu, tępienie „dzikich” remontów pozaplanowych, przy stosowaniu obligatoryjności notyfikacji umów i stosowanie wszystkich dostępnych i przewidzianych Instrukcją VI/1 instrumentów zmierzających do usprawnienia gospodarki remontowej.

Jest oczywiste, że zaostrzona uwaga aparatu bankowego i rygor w stosowaniu wymogów kontroli bankowej nie mogą doprowadzić do zbiurokratyzowania i bezdusznej formalistyki w działaniu. Nasza postawa wobec gospodarki remontowej w ogóle musi odznaczać się wysokim rygoryzmem, ale równocześnie dużą operatywnością. W wielu przypadkach decydować będzie może zdrowy rozsądek, a każdej czynności i każdemu posunięciu naszego aparatu towarzyszyć musi pełne zrozumienie celu, do którego mamy dążyć i jak najsilniejsza wola, aby cel gospodarczy, społeczny i polityczny, wyraźnie w tezach przedzjazdowych nakreślony — szybko i w pełni osiągnąć.

Tak w ogólnym zarysie przedstawiałyby się główne, kierunkowe wytyczne dla aparatu kapitalnych remontów na rok 1954. Wytyczne te powinny być drogowskazem zarówno dla zwykłych, codziennych czynności jak i dla prac czy przedsięwzięć o charakterze programowym, których celem powinno być stworzenie możliwie korzystnych warunków dla stałej realizacji wytycznych i osiągnięcia tą drogą właściwego celu.

Wydaje się, że nieodzownym warunkiem sprostania przez niedość jeszcze okrzepnięty aparat kapitalnych remontów wytyczonym zadaniom, jest włożenie dość dużego wysiłku w ustabilizowanie i skryształizowanie aparatu kapitalnych remontów oraz w usprawnienie współpracy tego aparatu z przedsiębiorstwami i jednostkami nadrzędnymi. Pod tym kątem widzenia powinny być zatem ustalane pewne prace programowe na wszystkich szczeblach aparatu kapitalnych remontów.

Konieczne jest, aby komórki kapitalnych remontów na wszystkich szczeblach organizacyjnych przystąpiły energicznie do walki o organizacyjne ustabilizowanie komórek oraz o zasadnicze polepszenie kwalifikacji zawodowych całej załogi komórki.

Stabilizacja komórek jest zadaniem podstawowym. Jak należy rozumieć tę stabilizację? Przede wszystkim chodzi tu o konsekwentną realizację zasady specjalizacji. Problematyka kapitalnych remontów, jakkolwiek znakomicie węższa od problematyki kredytowania i kontroli eksploatacji, jest jednak problematyką specjalną, opierającą się i wynikającą z odmiennej sfery zainteresowania, przedmiotu kontroli, systemu finansowego i systemu rozliczeń, techniki kontroli itd. Wszystkie odmienności wykluczają łączenie tej tematyki z jakąkolwiek inną z wyjątkiem jedynie tematyki inwestycyjnej, która jednak praktycznie nie wchodzi w zakres agend NBP. Drugą cechą agend kapitalnych remontów jest ich „pozabranżowość” gdyż w zasadzie wszystkie branże wymagają jednolitego podejścia i objęte są jednym systemem finansowania i kontroli. Stąd warunkiem prawidłowej obsługi odcinka kapitalnych remontów jest specjalizacja personelu. O ile zagadnienie specjalizacji jest względnie proste w tych przypadkach, gdzie ilość przedsiębiorstw wykonujących kapitalne remonty, względnie ilość planów lub pozycji pokrywa się lub przewyższa wskaźnik obciążenia na 1 pracownika (gdyż wtedy ten pracownik staje się właśnie specjalistą), o tyle w tych przypadkach, gdzie według wskaźnika obciążenia w rachubę wchodzi jedynie część etatu — zagadnienie specjalizacji staje się trudne.

Skoro zakłada się pozostawienie agend kapitalnych remontów w komórce kredytów — to ważne jest takie rozwiązanie obsługi kapitalnych remontów, aby przy zachowaniu pełnego obciążenia pracownika przeprowadzić równocześnie specjalizację przynajmniej funkcjonalną. Konkretnie zatem, jeśli w komórce kredytów jest dwóch lub więcej referentów kredytowych a na obsługę kapitalnych remontów wystarczy np. $\frac{1}{2}$ etatu — to obsługa kapitalnych remontów nie może być w żadnym przypadku rozproszona i nie może być wykonywana przez wszystkich referentów w stosunku do przydzielanych im przedsiębiorstw — lecz bezwzględnie skupiona musi być w ręku jednego tylko referenta kredytowego, który staje się w tym zakresie specjalistą. Ponieważ zaś dobre opanowanie tematyki kredytowej i kapitalnych remontów jest bardzo trudne, przeto nieodzowne wydaje się takie przegrupowanie czynności kredytowych w komórce kredytów, aby referent kredytowy pełniący równocześnie funkcje referenta kapitalnych remontów, raczej spełniał funkcje ewidencyjno-statystyczne z zakresu kredytowania, niż obarczony był merytoryczną kontrolą i kredytowaniem choćby niewielkiej liczby przedsiębiorstw. Ważne jest przy tym, aby suma funkcji kredytowych stanowiła jedynie różnicę między pełnym zatrudnieniem referenta a sumą czynności wynikających z obsługi kapitalnych remontów.

W konsekwencji, dodatkowymi czynnościami dla takiego referenta powinny być oczywiście czynności kredytowe a nie obsługa kapitalnych remontów. Realizacja tego postulatu będzie oczywiście tym trudniejsza im mniej referentów liczy komórka kredytowa, a niemożliwa do zrealizowania tam, gdzie istnieje tylko 1 referent kredytowy. W tak drastycznych przypadkach oddział powinien wysunąć propozycję uplasowania agend kapitalnych remontów w innej komórce, np. w komórce planowania. W

żadnym jednak przypadku nie można świadomie pozostawiać agend kapitalnych remontów bez należytej obsługi.

Z zagadnieniem specjalizacji wiąże się w pewnym stopniu sprawa wyposażenia oddziału w etaty. Oczywiście w niektórych oddziałach szczupłość etatów utrudnia właściwe ustawienie obsługi kapitalnych remontów i bądź to nie pozwala na stworzenie komórki kapitalnych remontów, bądź też uniemożliwia zastosowanie prawidłowego wskaźnika obciążenia referenta. Nie ulega jednak wątpliwości, że w wielu oddziałach, przy dobrej woli, prawidłowej organizacji pracy w innych pionach, właściwym wykorzystaniu i podniesieniu wydajności pracy byłyby możliwości „wykrzesania” tak potrzebnego etatu i przeznaczenia go na obsługę kapitalnych remontów.

Najtrudniejszym jednak zagadnieniem, a równocześnie najbardziej obecnie szkodliwym zjawiskiem jest problem dużej płynności kadr obsługi kapitalnych remontów.

Przyczyny tej płynności są różne; niekiedy w ramach wchodzi polityka kadrowa, niekiedy odpływ poza Bank z uwagi na większą atrakcyjność pracy lub płacy; niekiedy odpływ referentów kapitalnych remontów spowodowany jest chęcią lub potrzebą awansowania zdolnego pracownika i przesunięcia go do spraw kredytowych lub innej komórki, wreszcie czasami utrata referenta kapitalnych remontów następuje na skutek decyzji kierownika oddziału w wyniku konieczności „załatwienia dziury”, powstałej w innej komórce. Bez względu na działające przyczyny stan spowodowany tą płynnością jest obecnie bardzo niekorzystny i niczego dobrego nie wróży. Aparat obsługujący kapitalne remonty jest intensywnie szkolony, Bank wkłada w to szkolenie dużo trudu, czasu i pieniędzy — a cały ten wysiłek rozprasza się i nie daje efektu, gdyż przeszkolony personel zmienia się jak w kalejdoskopie. Przykładem tego stanu rzeczy może być okręg białostocki, gdzie utrata personelu kapitalnych remontów w r. 1953 sięgała 75% stanu pierwotnego. Niewiele lepiej pod tym względem przedstawia się sytuacja w innych okręgach (Kielce, Kraków i wiele innych). Jest rzeczą konieczną zahamowanie dotychczasowej płynności obsługi kapitalnych remontów przynajmniej o tyle, o ile to jest możliwe. Nie wchodząc w przesłanki polityki kadrowej wydaje się, że działanie wszystkich innych przyczyn tego zjawiska można poważnie ograniczyć. Przeszkolonemu pracownikowi, „uciekającemu z Banku trzeba w miarę możliwości i kwalifikacji pracownika umożliwić awans, zachęcić i przekonać o celowości pozostania w Banku. Przesuwanie pracownika z komórki kapitalnych remontów do innych komórek należy ograniczyć jedynie do przypadków istotnie koniecznych i zasługujących na uwzględnienie, zawsze jednak pod warunkiem, że na miejsce pracownika ustępującego przychodzi nowy, który winien być przed przesunięciem poprzedniego odpowiednio przeszkolony i wprowadzony. Przede wszystkim jednak musi być ograniczona praktyka polegająca na „łataniu dziur” powstałych w innych komórkach, referentami kapitalnych remontów, zwłaszcza gdy dzieje się to przez dłuższy okres czasu (ponad 3 dni) lub na stałe. Tego rodzaju „dziury” należy łątać przyjęciem nowego pracownika wprost na właściwe stanowisko pracy,

a nie należy tworzyć z komórki kapitalnych remontów nieustannej „szkółki” i przedsionka.

Niezależnie od zagadnienia specjalizacji, wygospodarowania niezbędnych etatów i zahamowania dotychczasowej płynności kadr, należy metodycznie i konsekwentnie szkolić krzepnący powoli aparat, stosując wszelkie dostępne, racjonalne w danych warunkach formy szkolenia. Mogą to być okresowe akcje generalne, jak akcja zorganizowana na polecenie Zarządu Banku w IV kwartale 1953 r., mogą być lokalne kursy czy kurso-odprawy, kursy centralne, odprawy w oddziałach wojewódzkich, konsultacje w ośrodkach, utrzymanie których celowe byłoby może jeszcze na pewien czas. Wreszcie szkolenie indywidualne. Wszystkie formy szkolenia mogą dać rezultat, lecz muszą być kontrolowane. Niezależnie od akcji szkoleniowych — konieczne jest stałe, metodyczne oddziaływanie na oddziały operacyjne i to przede wszystkim poprzez bezpośredni osobisty kontakt z danym oddziałem w formie wizytacji. Wykrywanie błędów w pracy uczy najlepiej, zarówno wizytowanego jak i wizytującego. Toteż konieczne jest, aby szczególnie oddziały wojewódzkie maksymalnie uoperatywniły swoje metody pracy, gdyż najważniejszą funkcją wojewódzkich komórek kapitalnych remontów jest nie interpretowanie przepisów i montaż sprawozdania, ale stała kontrola pracy i kwalifikacji w komórkach oddziałów operacyjnych.

Tak więc, jeśli mamy należycie wykonać stojące przed nami zadania — musimy, na wszystkich szczeblach organizacyjnych założyć jako podstawowe, programowe zadania roku 1954 — energiczną i konsekwentną walkę o organizacyjne okrzepnięcie aparatu kapitalnych remontów i znaczne podniesienie kwalifikacji zawodowych personelu.

Poza uporządkowaniem „własnego podwórka” wysuwa się jeszcze jeden warunek skuteczności i efektywności pracy w zakresie obsługi kapitalnych remontów.

Nawet przy wysokim poziomie i wysokiej jakości pracy naszego pionu rezultaty będą niewielkie lub dadzą na siebie długo czekać, jeśli w sposób zasadniczy nie poprawimy współpracy przedsiębiorstwa z Bankiem. Wiemy dobrze, że współpraca ta wiele jeszcze pozostawia do życzenia. Wiemy, że przedsiębiorstwa w przeważającej liczbie nie mają jeszcze dostatecznego zrozumienia dla roli i celu kontroli bankowej, że świadomie i celowo lub czasami nieświadomie popełniają różne nieprawidłowości, bagatelizują wymogi Banku lub w ogóle ich nie znają i nie starają się poznać. Największa ilość trudności, na jakie napotyka we współpracy z przedsiębiorstwem nasz aparat, wynika bodaj z nieświadomości przepisów i wymogów bankowych oraz ich celu. To samo zagadnienie w ostrzejszej może nawet formie istnieje w zakresie współpracy Banku z centralnymi zarządami i jednostkami równorzędnymi a także i z ministerstwami. Ten stan rzeczy musi ulec zasadniczej zmianie i to jak najszybciej, gdyż efektywność i skuteczność naszej pracy będzie wprost proporcjonalna do stopnia prawidłowości współpracy z klientem.

Dlatego też drugim zasadniczym programowym zadaniem całego aparatu kapitalnych remontów w r. 1954 powinno być nawiązanie kontaktów z przedsiębiorstwami, centralnymi zarządami i ministerstwami, w formie odpraw, konferencji czy konsul-

tacji, jednorazowych lub kilkakrotnych, w celu wyjaśnienia i ustalenia obowiązków obu stron, wymogów Banku i ich celu, uzgodnienia metod współpracy oraz wzajemnego wyjaśnienia spraw spornych, wątpliwych i usunięcia tą drogą wszelkich zastrzeżeń i nieścisłości.

Zarówno Bank jak i przedsiębiorstwa wspólnie budują naszą gospodarkę nie mogą zatem występować wobec siebie jako dwa zwalczające się i przeciwstawne czynniki — ale odwrotnie, muszą dążyć razem do jednego celu, mieć wspólny język, a wysiłek ich musi być zbieżny. Wysiłek usprawnienia współpracy musi podjąć Bank (szczególnie cały aparat kapitalnych remontów) z tym, że akcje z przedsiębiorstwami winny prowadzić właściwe oddziały operacyjne, z centralnymi zarządami — właściwe oddziały wojewódzkie przy współpracy Centrali Banku, zaś z resortowymi ministerstwami — Centrala Banku.

Trzecim wreszcie programowym zadaniem aparatu kapitalnych remontów na rok 1954 powinno być przejście na analityczną ocenę cyfr, jakie dostarcza Bankowi kontrola kapitalnych remontów sprawowana przez oddziały. Cyfry dotychczas uzyskiwane przekazywane były po szczeblach bankowych dalej do władz gospodarczych, lecz z cyfr tych Bank dotąd nie wyciągnął żadnych wniosków, nie czynił na ich podstawie obserwacji, nie sygnalizował korzystnych czy niekorzystnych zjawisk gospodarczych jakie za cyframi się kryły, nie użytkowywał ich w formie oddziaływania na właściwe czynniki.

Wydaje się, że stan ten powinien ulec zmianie oraz, że Bank także i na tym odcinku musi wyjść poza ramy ewidencji, a przejść na analitykę i oddziaływanie w takim zakresie, w jakim to dla aparatu bankowego będzie możliwe.

Trudno dziś jeszcze określić w jakim zakresie merytoryczną analizę gospodarczą w skali branży lub jej wycinka będzie mógł przeprowadzić oddział operacyjny lub oddział wojewódzki. Łatwiej natomiast określić zakres analizy jakiej dokonywać winna Centrala Banku. Wydaje się jednak, że każdy szczebel aparatu kapitalnych remontów w pewnym zakresie może i powinien wyciągać i uogólniać wnioski płynące z cyfr jego wycinka branżowego i użytkować poczynione obserwacje w kierunku powodowania pewnych świadomych posunięć czynników gospodarczych zmierzających do poprawienia efektywności działalności remontowej.

Zadanie to jest dość trudne lecz zarazem wdzięczne, a w każdym razie leży ono na ogólnej linii działania jaką aparat kapitalnych remontów podjąć musi w świetle postulatów też przedzjazdowych.

Poruszone wyżej zagadnienia, sprowadzające się do organizacyjnego ustabilizowania aparatu kapitalnych remontów, poprawienia kwalifikacji zawodowych obsługi tego aparatu, usprawnienia współpracy z klientem i pogłębienia metody pracy aparatu bankowego, stanowią jedynie ramowy, minimalny program zadań stojących przed nami.

R. Michejdo

PLAN KREDYTOWY UCHWAŁĄ PREZYDIUM RZĄDU

12 września 1953 r. Prezydium Rządu P.R.L. podjęło Uchwałę (nr 673/53 — nie publikowana) w sprawie opracowywania zatwierdzania i wykonywania kwartalnych planów kredytowych Narodowego Banku Polskiego.

Uchwała ta stanowi dalszy ważny etap w procesie przeobrażania naszego systemu kredytowego w system socjalistyczny. Plan kredytowy staje się jednym z centralnych planów finansowych — obok budżetu i planu kasowego — których zadaniem jest kontrola i oddziaływanie na przebieg wykonywania narodowych planów gospodarczych w zakresie produkcji, obrotów, zapasów i akumulacji.

Nałożenie obowiązku sporządzania wniosków do planu kredytowego przez ministerstwa i urzędy centralne oraz zatwierdzanie kwartalnych planów kredytowych przez Prezydium Rządu, nie tylko podnosi znaczenie planu kredytowego w państwie, ale przede wszystkim ma na celu pogłębienie oddziaływania finansów na wymienione wyżej procesy gospodarcze, na umocnienie rozrachunku gospodarczego w przedsiębiorstwach oraz na podniesienie dyscypliny finansowej. Plan kredytowy, zatwierdzony przez Prezydium Rządu, staje się normą obowiązującą — dyrektywą w zakresie rozdziału środków, a więc limitów kredytowych zarówno dla wszystkich przedsiębiorstw, jednostek nadrzędnych i resortów jak i dla całego aparatu Banku. Ponadto plan kredytowy dla Banku jest dyrektywą w zakresie źródeł pokrycia działalności kredytowej, i emisji pieniądza (obok planu kasowego). Plan kredytowy, oparty w swojej budowie o wskaźniki innych planów gospodarczych, musi zapewnić dogłębną analizę i kontro-

lę wykonywania Narodowego Planu Gospodarczego.

Takie byłyby cele i przesłanki podjętej uchwały. A teraz zapoznajmy się nieco bliżej z treścią samej uchwały. Uchwała — biorąc formalnie — nie wnosi dla pracy Narodowego Banku Polskiego nic nowego, gdyż kwortalne plany kredytowe sporządzane są przez Bank od dawna. Uchwała nakłada na przedsiębiorstwa, jednostki nadrzędne i ministerstwa (urzędy centralne) obowiązek sporządzania wniosków do planu kredytowego na zasadach instrukcji NBP — co dotychczas formalnie nie było uregulowane. I tak:

— przedsiębiorstwa obowiązane są przedłożyć do dnia 10 miesiąca poprzedzającego kwartał planowany wnioski do planu kredytowego — centralnym zarządom lub jednostkom równorzędnym, przysyłając jednocześnie kopię dla oddziału NBP kredytującego przedsiębiorstwo;

— centralne zarządy lub jednostki równorzędne obowiązane są przedłożyć zbiorcze wnioski do planu kredytowego właściwym ministerstwom (urzędowi centralnym) w terminie do dnia 18 tegoż miesiąca;

— ministrowie i kierownicy urzędów centralnych przedkładają zbiorcze wnioski do planu kredytowego (wg działów gospodarczych) Przewodniczącemu PKPG i Prezesowi NBP w terminie do dnia 24 miesiąca poprzedzającego kwartał planowany;

— Centrala NBP na podstawie wniosków resortów i wniosków oddziałów sporządza projekt planu kredytowego, który w terminie do dnia 15-o pierwszego miesiąca kwartału objętego planem przedkładany jest przez Ministra Finansów Prezydium Rządu do zatwierdzenia.

Jeżeli chodzi o wyżej omówione postanowienia uchwały to w zasadzie nie wymagają one bliższych wyjaśnień. Terminy wymienione w niej w zasadzie są takie same jak w instrukcji kredytowej, tryb i sposób sporządzania wniosków zgodne są również z obowiązującą instrukcją. Nową rzeczą jest to, że resortowy minister, względnie kierownik urzędu centralnego, przedkłada wnioski resortu Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Prezesowi NBP. Z tego wynika, że centralny zarząd składa swoje wnioski właściwemu ministerstwu a nie Centrali Banku—jak było dotychczas. Ma to na celu zwiększenie głębszego zainteresowania się resortu gospodarką finansową podległych przedsiębiorstw oraz wiąże się ze wzmocnieniem analizy i kontroli oraz odpowiedzialności za podległe jednostki w zakresie wykonania założeń ujętych we wnioskach a w szczególności na odcinku gospodarki zapasami.

Inne postanowienia uchwały przewidują, że właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Finansów może ustalić odmienny tryb przedkładania wniosków, a mianowicie może zlecić sporządzanie wniosków centralnemu zarządowi względnie jednostce równorzędnej, bez udziału przedsiębiorstw, względnie może też upoważnić niektóre jednostki nadrzędne przedsiębiorstw państwowych rozliczających się z budżetem terenowym i spółdzielczych do bezpośredniego składania wniosków Narodowemu Bankowi Polskiemu, a więc z pominięciem resortu.

Postanowienia te stanowią pewną nowość w naszym systemie kredytowym i wymagają szerszego omówienia. Jak już powiedziano wyżej, resortowy minister, w porozumieniu z Ministrem Finansów, może upoważnić centralny zarząd do sporządzania wniosków bez udziału przedsiębiorstw. Dotyczy to centralnych zarządów mających uporządkowaną gospodarkę finansową, które na podstawie własnych materiałów oraz sprawozdawczości przedsiębiorstw będą mogły samodzielnie opracować wnioski, nie obciążając tą pracą poszczególnych przedsiębiorstw. Oczywiście pociągnie to za sobą zmiany w zakresie dotychczasowego trybu sporządzania wniosków za pośrednictwem oddziałów Banku oraz zmiany w zakresie gospodarki limitami kredytowymi. Jest to możliwe do zastosowania w przemyśle wielkim (przede wszystkim) i to w branżach mających uporządkowaną księgowość i sprawozdawczość oraz sprężysty aparat finansowy. Uchwała przewiduje, że w pionie przedsiębiorstw państwowych rozliczających się z budżetem terenowym i spółdzielczych, resortowy minister w porozumieniu z Ministrem Finansów wskaże jednostkę nadrzędną tych przedsiębiorstw, która będzie składała wnioski do planu kredytowego bezpośrednio Narodowemu Bankowi Polskiemu. Przepis ten ma na celu skrócenie drogi wniosku do planu kredytowego w tych branżach, które posiadają większą ilość szczebli jednostek nadrzędnych, a przez to umożliwienie sporządzania wniosku do planu kredytowego w określonym terminie. Może tu również zadecydować czynnik bliższego związania przedsiębiorstw z terenowymi władzami państwowymi np. w zakresie gospodarki komunalnej. W tym przypadku resortowy minister w porozumieniu z Ministrem Finansów nałoży obowiązek bezpośredniego przedkładania wniosku NBP np. na prezesów związków spółdzielczych, dyrek-

torów centralnych zarządów, przewodniczących wojewódzkich rad narodowych itp.

Należy przypuszczać, że chociaż uchwała o tym wyraźnie nie mówi, że resortowy minister może uznać, iż niektóre branże przedsiębiorstw spółdzielczych względnie państwowych, rozliczających się z budżetem terenowym, będą składały wnioski w normalnym trybie opisanym na początku, tzn. że resort będzie przedkładał je Prezesowi NBP.

W dalszych postanowieniach uchwała określa, że limity planu kredytowego rozdziela Prezes NBP który dokonuje również ich zmian w ciągu kwartału na wnioski zainteresowanych jednostek. Należy tu podkreślić że aparat Banku upoważniony przez Prezesa na podstawie przepisów instrukcji Dz. VI będzie działał w tym zakresie na dotychczasowych zasadach. A więc w zakresie rozdziału limitów i ich zmian — poza tym że obecnie o przyznaniu limitów powiadamiane są resorty i centralne zarządy względnie przy ich współudziale następuje rozdział limitów — dla aparatu Banku obowiązują przepisy wspomnianej instrukcji, które w pełni należy stosować. Natomiast jak już z powyższego wynika zmieniła się rola resortów i centralnych zarządów w gospodarce limitami. Resorty, centralne zarządy lub jednostki równorzędne mogą czynnie wpływać na rozdział limitów na poszczególne rozdziały i pozycje planu — nie rozdzielając jednak limitów we własnym zakresie. Zmiana limitów w ciągu kwartału może nastąpić na wniosek resortu w szczególności w przypadku zasadniczych zmian w limitach kredytowych, bądź gdy te zmiany obejmują większą ilość podległych przedsiębiorstw. Jeżeli na podstawie wniosku resortu limit zostanie zmieniony wówczas rozdział jego może nastąpić albo na podstawie rozdzielnika złożonego przez resort albo w miarę napływających zgłoszeń przedsiębiorstw do oddziałów Banku. W zasadzie przedsiębiorstwo lub zakład na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym występuje w sprawie zmiany limitów do właściwego oddziału Banku, jednak obecnie zarówno resort jak i centralny zarząd mogą zastrzec sobie, że wnioski przedsiębiorstw w sprawie zmiany limitów będą wymagały np. uprzedniej akceptacji centralnego zarządu względnie będą biegły po linii: przedsiębiorstwo — centralny zarząd — resort — departament kredytów NBP.

Zagadnienie szybkości i sprawności załatwienia wniosku odgrywać winno tu zawsze decydującą rolę.

Obok strony formalnej omówionej wyżej, uchwała ma bardzo poważny aspekt ekonomiczny i polityczny. Uchwała zbliżyła nasz system kredytowy do wypróbowanego systemu radzieckiego. Zanim Bank doszedł do okresu przedkładania kwartalnych planów kredytowych Prezydium Rządu do zatwierdzenia, aparat kredytowy Banku musiał dokonać wielkiej pracy organizacyjnej. Metody i formy udzielania kredytu jak i planowania kredytowego rozwijały się stopniowo, w ścisłym związku z naszymi osiągnięciami w budownictwie socjalistycznym. Dzięki braterskiej pomocy i doświadczeniom naszych radzieckich towarzyszy mogliśmy szybko i lepiej wypracować te metody jakimi się dzisiaj posługujemy w pracy na odcinku planowania kredytowego. Osiągnięcie obecnego poziomu pracy nie było łatwe i wymagało ogromnego wysiłku od całego aparatu Banku. W obecnym okresie, kiedy Partia i Rząd po-

stawili przed całym narodem wielkie zadania w dziedzinie przyspieszenia tempa wzrostu stopy życiowej szerokich mas pracujących — plan kredytowy staje się obok innych planów finansowych, centralnym planem mobilizującym i rozdzielającym środki dla wykonania tych zadań. Zadaniem planu kredytowego jest prawidłowe odzwierciedlenie wymogów podstawowego ekonomicznego prawa socjalizmu jak i wymogów prawa proporcjonalnego rozwoju gospodarki narodowej. Plan kredytowy winien stać się poważnym narzędziem kontroli tych wszystkich zadań, jakie na obecnym etapie budownictwa socjalistycznego stawia przed nami partia.

Wykonanie tych zadań będzie zależało od całego aparatu finansowego a w dużej mierze od pracowników Banku. Osiągnięcia uzyskane na odcinku pracy kredytowej nie mogą nam ani na chwilę przysłaniać tych wszystkich braków jakie jeszcze spotykamy w naszej codziennej pracy. Plan kredytowy powstaje na podstawie wniosków resortów jak również na podstawie materiałów zbieranych przez oddziały Banku. Trzeba dołożyć wszelkich starań aby wnioski i sprawozdania sporządzone przez oddziały były jakoś owo lepsze zarówno pod względem mobilizującej roli kredytu jak i precyzyjnego podawania w nich cyfr. Trzeba aby cały aparat Banku na wszystkich szczeblach realizował poprzez kredyt zadania wysunięte przez IX Plenum K.C. P.Z.P.R. oraz aby cały aparat Banku pomagał w realizacji wytycznych kredytowanym przedsiębiorstwom. Plan kredytowy jak i cała działalność kredytowa muszą bardziej aniżeli dotychczas mobilizować przedsiębiorstwa do realizacji ich zadań. Poprzez kredyt należy walczyć z wszelkiego rodzaju faktami niedbalstwa i nieprawidłowościami zakłócającymi nasz rozwój. Właśnie kredyt winien przyczynić się do zmniejszenia tych wszystkich dysproporcji jakie zaistniały w naszym rozwoju na obecnym etapie.

W pracy planistycznej mamy cały szereg braków, które mogłyby być usunięte gdyby aparat kredytowy dołożył więcej troski o powierzony mu odcinek. Mamy fakty pewnego rodzaju wygodnictwa w planowaniu limitów kredytowych. Oddziały niejednokrotnie zawyżają świadomie proponowane limity kredytów, po to tylko, aby zostawić sobie rezerwy „na wszelki wypadek”. Efekt jest taki, że w niektórych branżach czy oddziałach pozostają niewykorzystane limity, podczas gdy w innych nie można pokryć uzasadnionych potrzeb prawidłowym kredytem. Jest to źle pojęta przezorność oddziałów i marnotrawstwo środków hamujące nasz rozwój, a przeciw zadaniem Banku jest ujawnianie rezerw środków dla celów budownictwa socjalistycznego. To samo można powiedzieć o opóźnianiu zwolnień limitów. Często limity kredytowe są zawyżane przez nieprawidłowe planowanie sum potrąconych z kredytów, a mianowicie nieprzetworzonych zobowiązań fakturowych i dostaw niefakturowanych.

Oddziały i przedsiębiorstwa, zakładając nierealne sytuacje zarówno na początek okresu planowanego jak i przez to na koniec okresu planowanego, zaniżają stany nieprzetworzonych zobowiązań fakturowych i dostaw niefakturowanych bez uzasadnienia gospodarczego. W roku 1953, przy zamykaniu planów kredytowych prawie zawsze natrafiano na trudności spowodowane zaniżaniem sum potrąconych z kredytów. Dopiero po skorygowaniu tych pozycji na szczeblu centralnym (co nie zawsze było

dokonywane prawidłowo) można było zamknąć plan kredytowy. Trzeba aby tym zagadnieniem zajęły się wydziały planowania oddziałów wojewódzkich i aby wyniki przeprowadzonych analiz kierowały do wydziałów kredytów w celu usunięcia nieprawidłowości. Musimy pamiętać, że nawet stosunkowo drobne kwoty zamrożone w ten sposób w poszczególnych oddziałach Banku pomnożone przez ilość oddziałów, w skali ogólnopństwowej sięgają setek milionów i mają poważny wpływ na właściwe sporządzanie planu kredytowego.

Praktyka wykazuje, że jeszcze za mało precyzyjnie wykazujemy na odcinku planowania zapasów. Niekiedy planujemy stany zbyt wysoko, niekiedy zaś zbyt nisko w wyniku niedostatecznej analizy istotnych potrzeb przedsiębiorstwa. Różnice między planem a faktycznym wykonaniem są jeszcze wciąż za duże. Np. przy planowaniu zapasów tzw. „innych kredytowanych” nie umiemy realnie ocenić i przewidzieć stanu zapasów na początek okresu planowanego. Stan ten planujemy na kilkanaście dni przed tym okresem, a jednak brakuje nam krytycznej oceny realności planów upłynięcia zapasów mimo, że niejednokrotnie przez cały kwartał nie są one wykonywane. Błędne ustalenie stanów zapasów na początek planowanego okresu powoduje błędne ustalenie stanów zapasów na koniec planowanego okresu a przez to i niewłaściwe zaplanowanie limitu kredytu na nadzwyczajne potrzeby. Trzeba pamiętać, że stany zapasów należą do tych danych, na których Bank opiera swoją działalność kredytową. Dlatego też więcej troski należy wykazać przy rozwiązywaniu tego zagadnienia zarówno w planowaniu jak i sprawozdawczości. Nie mogą więcej mieć miejsca fakty, aby odchylenia między danymi sprawozdawczymi na jedną datę — jak to miało miejsce w ubiegłym roku — sięgały setek milionów (nawet pomijając pierwsze sprawozdanie za kwartał). Na tym odcinku oddziały powinny niejednokrotnie sięgnąć do przedsiębiorstw, do ich sprawozdawczości i księgowości a zauważone usterki w tym zakresie usuwać. Szczególną uwagę powinny zwrócić oddziały na fakty świadomego zaniżania zapasów w oświadczeniach przedsiębiorstw, co niejednokrotnie stwierdzono w ubiegłym roku.

W Uchwale Prezydium Rządu, zatwierdzającej plan kredytowy winny znaleźć się postulaty Banku w formie dyrektyw Rządu skierowanych do poszczególnych resortów, a mających na celu usunięcie nieprawidłowości w poszczególnych branżach i zapewnienie wykonania założeń planu kredytowego. Będzie to jeden z bardzo ważnych elementów czynnej roli planu kredytowego.

Plan kredytowy jest wykonywany przez wszystkie oddziały Banku w granicach zatwierdzonych dla danego oddziału limitów kredytowych i cyfr kontrolnych. Dotychczasowa praktyka wskazuje na zbyt małą operatywność oddziałów na odcinku gospodarki limitami. Szczególnie małą gospodarność wykazywały niektóre oddziały przy limicie kredytu na nadzwyczajne potrzeby. Często oddziały wojewódzkie występowały do Centrali Banku z wnioskami o podwyższenie limitów mimo, że limity były w poważnym stopniu niewykorzystane przez oddziały operacyjne. Taka gospodarka demobilizuje środki przeznaczone do prawidłowego wykonania planu kredytowego. Zdarzają się jeszcze wypadki przekra-

czania limitów kredytowych bez uprzedniego podwyższenia ich przez oddziały wojewódzkie lub Centralę. Nie wszyscy jeszcze uświadamiają sobie, że plan kredytowy jest dyrektywą Rządu i że za realizację tej dyrektywy odpowiedzialny jest Bank. Trudno sobie wyobrazić aby bez rygorystycznej dyscypliny na tym odcinku, bez należytej walki o wykonanie założeń planu mógł on być prawidłowo zrealizowany.

Braków jest w naszej pracy więcej, ale na wielu odcinkach dadzą się one pokonać z miejsca, będzie to od nas wymagało większej mobilizacji sił i większej troski. Oddziały wojewódzkie winny wykorzystać dla podniesienia poziomu swojej pracy planistycznej i sprawozdawczej okresowe oceny ich pracy, ukazujące się na łamach Wiadomości NBP. W ocenie tej departamenty kredytów wskazują na cały szereg usterek i błędów jakie mają miejsce w opracowywanych materiałach.

Musimy zdać sobie sprawę z tego, że fakt zatwierdzenia planu kredytowego przez Prezydium Rządu nakłada szczególne obowiązki i szczególną odpowiedzialność na aparat Narodowego Banku Polskiego. Naszą ambicją powinno stać się jak najlepsze wypełnienie tych obowiązków, aby poprzez mobilizującą rolę planu kredytowego przyczynić się do realizacji zadań jakie stawia przed nami partia.

W tezach przedjazdowych przyjętych przez IX Plenum KC PZPR — Komitet Centralny wzywa wszystkich członków partii, robotników, pracujących chłopów i inteligencję pracującą, do rozwinięcia twórczej inicjatywy dla wykonania zadań stojących przed gospodarką narodową w ciągu najbliższych lat.

W tym potężnym froncie budowniczych nowego lepszego jutra wkład pracowników aparatu kredytowego NBP winien być jak największy.

R. Malesa

ZAGADNIENIE RYTMICZNOŚCI OBROTU TOWAROWEGO W PRACY PIONU KREDYTOWEGO

Zagadnienie rytmiczności pracy w przemyśle jest już u nas przez cały aktyw gospodarczy rozumiane i doceniane; w większości przedsiębiorstw wytwórczych rytmiczność jest realizowana jako zasadniczy warunek zwiększenia produkcji i pełnego wykorzystania sił wytwórczych.

Natomiast w obrocie towarowym zagadnienie rytmiczności nie jest jeszcze dostatecznie dokładnie zbadane i opracowane teoretycznie ani też pogłębione przez praktykę handlu, co niewątpliwie wiąże się z bardziej skomplikowanym jego charakterem. Pojęcie rytmiczności produkcji w przemyśle jest zupełnie jasne, podczas gdy pojęcie rytmiczności w obrocie towarowym nie zarysowuje się tak wyraźnie i komplikuje się na skutek kontaktu aparatu handlowego z żywym, ruchliwym, posiadającym zmienne upodobania konsumentem oraz wskutek zjawisk sezonowości w zakupie i sprzedaży.

Rytmiczność przemysłu polega przede wszystkim na pełnym wykorzystaniu przez cały okres (rok, kwartał, miesiąc, dekadę itp.) mocy produkcyjnych — wydajności pracy, surowców materiałów itp. a więc środków pracy, przedmiotów pracy i pracy żywej. Oczywiście rytmiczność produkcji musi wiązać się z realizacją planowanego asortymentu produkowanych wyrobów, gdyż pełne i rytmiczne wykorzystanie środków pracy, przedmiotów pracy i pracy żywej dla wytwarzania artykułów w ilości przekraczającej zapotrzebowanie byłoby sprzeczne z zasadniczym prawem ekonomicznym socjalizmu oraz z prawem planowego, proporcjonalnego rozwoju gospodarki narodowej.

Mówiąc o rytmiczności w handlu, mamy na myśli rytmiczność sływu masy towarowej od producenta poprzez poszczególne ogniwa aparatu handlowego do konsumenta. Nieodbieranie przez aparat handlowy wyrobów gotowych wytworzonych przez przemysł, długotrwałe przetrzymywanie towarów w magazynach na szczeblu zbytu i hurtu oraz opóźnione dostarczanie towarów do konsumenta — to elementy, które w pierwszym rzędzie wywołują zaburzenia w rytmiczności obrotu towarowego.

Pierwszym i zasadniczym celem rytmiczności obrotu towarowego jest sprawne zaspokojenie potrzeb odbiorcy, to jest konsumenta. Ten cel wynika z podstawowego prawa socjalizmu, które mówi o zapewnieniu maksymalnego zaspokojenia stale rosnących materialnych i kulturalnych potrzeb całego społeczeństwa. Oczywiście, twierdząc, że rytmiczność obrotu zapewnia sprawne zaspokojenie potrzeb konsumentów — zakładamy, że obrót towarowy realizuje jednocześnie zasadę ilościowego i jakościowego dostosowania asortymentu towarowego do potrzeb konsumenta.

Drugim celem, który aparat handlowy realizuje poprzez rytmiczność pracy — jest walka z marnotrawstwem i niszczeniem towaru. Brak rytmiczności w przesuwaniu masy towarowej do konsumentów powoduje nieraz bardzo poważne straty wskutek psucia się, niszczenia towarów oraz wychodzenia z mody pewnych artykułów. Marnotrawstwo towarów, wynikające z braku rytmiczności, ma miejsce zwłaszcza przy towarach łatwo psujących się, jak np. niektóre gatunki owoców, tłuszcze, ryby, zwiastując, że nie wszystkie placówki detaliczne posiadają odpowiednie urządzenia techniczne, pozwalające na przechowywanie i konserwowanie towarów.

Brak rytmiczności w pracy aparatu handlowego może prowadzić do zaburzeń w prawidłowej dystrybucji towarów w terenie. Zatory i nagromadzenie nadmiernej masy towarowej w aparacie handlowym jednych rejonów powodować mogą braki towarowe w innych rejonach. Brak rytmiczności w czasie może powodować zaburzenia w dystrybucji terenowej.

Rytmiczność w pracy handlu, oddziałując na przebieg konkretnych, rzeczowych procesów ekonomicznych, znajduje swe odbicie i w finansach przedsiębiorstw, a tym samym w finansach gospodarki narodowej.

Przed wszystkim brak rytmiczności w splywie masy towarowej prowadzi do zamrożeń środków obrotowych przedsiębiorstw, na szczeblu zbytu lub hurtu. Zasadą pracy aparatu handlowego jest jak najpełniejsze zaspokajanie potrzeb konsumentów

przy możliwie jak najmniejszym angażowaniu środków obrotowych. Dzięki bowiem sprawnej pracy aparatu handlowego, dzięki szybkiej rotacji towarowej zwalniają się środki obrotowe zamrożone w nadmiernych zapasach i przeznaczone są na realizowanie innych celów w ramach gospodarki narodowej.

Rytmiczność obrotu towarowego ma również wpływ na kształtowanie się obiegu pieniężnego w poszczególnych okresach. Otrzymany przez masy pracujące fundusz płac w gotówce powraca poprzez kanały obrotu towarowego do Banku, o ile handel detaliczny spełnia swą rolę, dysponując odpowiednią co do ilości i jakości masą towarową. Rytmiczność wpływu masy towarowej od przemysłu, poprzez poszczególne ognia aparatu handlowego, do konsumenta umożliwia powiązanie pieniądza gotówkowego (inkaso detalu) z masą towarową (sprzedaż detalu). Dzięki rytmiczności pracy handlu następuje z jednej strony zaspokojenie potrzeb konsumenta, z drugiej — staje się możliwa realizacja zadań planowych, postawionych w zakresie obiegu pieniądza gotówkowego.

Mówiąc o celach, które aparat handlowy realizuje dzięki rytmiczności pracy, należy pamiętać, że kardynalnym warunkiem rytmicznej pracy jest odpowiednia jakość i asortyment towarów rozprawdanych poprzez ognia obrotu towarowego.

Chcąc ugruntować rytmiczność obrotu towarowego, aparat handlowy musi nieustannie analizować popyt konsumentów, sygnalizować produkcji wszelkie zmiany w tym popycie i oddziaływać aktywnie na kierunki produkcji przemysłu.

Zagadnienie to zostało jasno postawione, jako jedno z czołowych zadań handlu uspołecznionego, w tezach do dyskusji, przyjętych przez IX Plenum KC PZPR. Teza 77 wyraźnie stwierdza:

„Handel uspołeczni ony winien wzmocnić swoje oddziaływanie na przemysł tak, aby rodzaj, asortyment i jakość wytwarzanych towarów odpowiadały wzrastającym wymaganiom ludności i aby zaprzestano produkcji towarów nie cieszących się popytem. Równocześnie winna nastąpić wydatna poprawa w obsłudze ludności przez handel uspołeczni ony. Należy zwiększyć sprawność uspołecznionego handlu przez lepsze przystosowanie rozdzielników towarowych i asortymentu do potrzeb i życzeń konsumentów, lepsze wykorzystanie lokalnych źródeł zaopatrzenia, zaostreżenie walki z biurokratyzmem w aparacie handlowym, ulepszenie obsługi w sklepach”¹.

Kształtowanie się popytu konsumentów wywiera bardzo poważny wpływ na rytmiczność obrotu towarowego. Dlatego też rytmiczność ta może być utrzymana tylko przy nieustannym badaniu popytu, rejestrowaniu i sygnalizowaniu wszelkich zmian w tym popycie i przekazywaniu ich do produkcji. Lecz rola aparatu handlowego nie jest tylko bierna. Aparat ten powinien aktywnie oddziaływać na konsumenta w celu realizowania pewnych założeń polityki obrotu towarowego, jak np. przesunięcie popytu konsumentów z mięsa na ryby, z wódki na wino itp.

Ponieważ popyt konsumentów zależy od szeregu czynników jak upodobania, tradycje, nawyki, skład socjalny ludności, charakter danego okręgu (przemysłowy czy rolniczy), skład demograficzny lud-

ności (kobiety, mężczyźni, wiek ludności), zarobki, struktura i proporcje cen itp., przeto od strony popytu istnieje w obrocie towarowym nieustanne niebezpieczeństwo zwichnięcia rytmu obrotu towarowego. Dla zapobieżenia temu aparat handlowy powinien nie tylko stale badać popyt konsumpcyjny, lecz oddziaływać zarówno na dostawcę (producent) jak i na odbiorcę (konsument).

Drugim czynnikiem przeciwdziałającym i utrudniającym utrzymanie rytmiczności obrotu towarowego jest sezonowość. Sezonowość występuje przede wszystkim jako rezultat pewnych zmian w naturze, wiążących się z porami roku. Sezonowość jest więc czynnikiem naturalnym. Natomiast rytmiczność jest zależna przede wszystkim od człowieka. Ścieranie się perturbacyjnego wpływu sezonowości z regulującym wpływem rytmiczności jest jednym z przejawów walki człowieka z przyrodą, przykładem ujarzmiania przyrody przez człowieka w celu jak najpełniejszego wykorzystania jej dla zaspokojenia potrzeb ludzkich. W tej walce człowiek coraz bardziej opanowuje sezonowość, rozkłada jej wpływ, likwiduje marnotrawstwo wynikające z nadmiaru pewnych dóbr w stosunku do bieżących potrzeb w okresie ich urodzaju, stara się — poprzez konserwowanie tych nadmiarów — pokrywać niedobory w innych okresach roku. Oczywiście, ta walka rytmiczności z sezonowością odbywa się nie tylko w ramach aparatu handlowego; zaczyna się ona w rolnictwie i leśnictwie, odbywa się również w przemyśle

Przykładem takiej walki może być dążenie współczesnego, nowoczesnego handlu do równomiernego zaspokojenia zapotrzebowania na owoce.

Sezonowość w obrocie towarowym przejawia się w dwóch zasadniczych formach, mianowicie:

1) jako sezonowość zakupu, np. podaż owoców, warzyw, miodu itd.

2) jako sezonowość sprzedaży, np. wzmożony popyt na tłuszcze w okresie zimowym, na kostiumy kąpielowe w okresie letnim itp.

Chcąc utrzymać jak największą rytmiczność w pracy aparatu handlowego, należy nieustannie badać te dwa kanały, którymi wdzierają się czynniki zakłócające rytmiczność, to jest zakup i sprzedaż oraz przekrój, stanowiący wynik zakupu i sprzedaży towarów, to jest stany zapasów.

Wskaźnikiem, który daje obraz kształtowania się współzależności pomiędzy zapasami i obrotem towarowym jest wskaźnik rotacji, obliczany w sposób następujący:

$$W = \frac{Z \cdot n}{S}$$

gdzie: Z — średni zapas towarów,
S — sprzedaż po cenie zakupu,
n — ilość dni badanego okresu.

Wskaźnik rotacji daje więc obraz współzależności sprzedaży i zapasów towarowych oraz charakteryzuje szybkość obrotu zapasu (w ciągu ilu dni obraca się zapas). Praktykowany jest również uproszczony

wskaźnik rotacji $W = \frac{S}{Z}$ który ilustruje ile razy

zapas obróci się w ciągu danego okresu. Narastanie zapasów bądź spadek sprzedaży wpływają na pogorszenie się wskaźnika rotacji, a spadek zapasów lub wzrost sprzedaży wpływają na polepszenie się wskaźnika rotacji.

¹) Osiągnięcia w wykonaniu planu sześcioletniego i główne zadania gospodarcze w latach 1954—55. Nowe Drogi nr 10/53 str. 62.

Jeżeli np. w wyniku nierytmicznego spływu masy towarowej z hurtu do detalu będą w hurtowni rosły zapasy towarów, a spadały obroty, wówczas wskaźnik rotacji hurtowni ulegnie pogorszeniu.

Jednakże wskaźnik rotacji nie wskazuje dostatecznie precyzyjnie zmian w rytmiczności obrotu towarowego. Dla zilustrowania powyższego rozpatrzmy trzy przykłady:

Przykład 1

	Zakup	Sprzedaż	Zapasy
			300 ← (stan na
styczeń	400	400	300 początek
luty	400	400	300 I kwartału)
marzec	400	400	300
Razem:	1 200	1 200	

$$W_1 = \frac{1200}{300} = 4$$

	Zakup	Sprzedaż	Zapasy
			300 ← (stan na
kwiecień	400	400	300 początek
maj	400	400	300 II kwartału)
czerwiec	400	400	300
Razem	1 200	1 200	

$$W_2 = \frac{1200}{300} = 4$$

W okresie I kwartału zakup kształtował się w poszczególnych miesiącach rytmicznie, podobnie jak i sprzedaż. Rezultatem tego było utrzymywanie się niezmiennych stanów zapasów na ultimo poszczególnych miesięcy. Chcąc wyliczyć wskaźnik rotacji dzielimy wielkość sprzedaży kwartalnej, tj. 1 200 przez średni zapas, tj. $\frac{300 + 300}{2} = 300$, otrzymując wskaźnik rotacji 4.

W drugim kwartale wskaźnik rotacji utrzymuje się w niezmiennionej wysokości, a zarówno sprzedaż jak i zakup wykazują pełną rytmiczność.

Przykład powyższy pozwala stwierdzić, że wskaźnik rotacji charakteryzuje rytmiczność obrotu towarowego. Ponieważ w okresie II kwartału nie zaobserwowano żadnych zmian w stosunku do I kwartału i rytmiczność obrotu towarowego została utrzymana, przeto i wskaźnik rotacji nie uległ zmianie.

Przykład 2

	Zakup	Sprzedaż	Zapasy
			300 ← (stan na
styczeń	400	400	300 początek
luty	400	400	300 I kwartału)
marzec	400	400	300
Razem:	1 200	1 200	

$$\text{Wskaźnik } W_1 = \frac{300}{1200} = 4$$

	Zakup	Sprzedaż	Zapasy
			300 ← (stan na
kwiecień	50	350	0 początek
maj	100	100	0 II kwartału)
czerwiec	1 050	750	300
Razem:	1 200	1 200	

$$W_2 = \frac{1200}{300} = 4$$

W okresie I kwartału zakup i sprzedaż przebiegały rytmicznie, zapasy kształtowały się na ultimo poszczególnych miesięcy bez zmian, wskaźnik rotacji wyniósł 4.

W II kwartale obserwujemy poważne zahamowanie rytmiczności pracy przedsiębiorstwa. Zakup w

kwietniu jest minimalny (50) i łącznie z zapasem początkowym (300) zostaje sprzedany w kwietniu, w wyniku czego remanet na ultimo kwietnia wynosi 0. Zakup w maju jest wprawdzie nieco większy (100), lecz za mały w stosunku do potrzeb. Cały zakupiony towar zostaje w maju rozprzedany i stan zapasów na ultimo maja jest równy zeru. W czerwcu następuje wielkie spiętrzenie dostaw (1050), w wyniku czego przy najwyższej w II kwartale sprzedaży (750) powstaje remanet na koniec kwartału 300.

Łączna sprzedaż II kwartału przy dużej nierytmiczności wykazuje kwotę 1 200, a ponieważ średni zapas (początek i koniec II kwartału) wynosi 300, przeto wskaźnik rotacji kształtuje się w wysokości 4.

Z powyższego przykładu wynika co następuje:

1. Zakup i sprzedaż w I kwartale kształtowały się rytmicznie; wskaźnik rotacji wyniósł 4.

2. Zakup i sprzedaż w II kwartale kształtowały się nierytmicznie, wykazując bardzo poważne odchylenia w poszczególnych miesiącach, wskaźnik rotacji wyniósł też 4.

3. Pomimo rytmiczności obrotu w I kwartale i nierytmiczności obrotu w II kwartale, wskaźnik rotacji nie uległ zmianie.

Przykład 2 wskazuje więc, że wskaźnik rotacji nie ilustruje odchylenia od rytmiczności w pracy aparatu handlowego. Opierając się na danych odnośnie zakupu i sprzedaży w skali kwartalnej i zapasów na początek i koniec kwartału, dochodzimy w oparciu o wyliczone wskaźniki rotacji do przekonania, że obrót towarowy miał przebieg rytmiczny. Analiza działalności przedsiębiorstwa w poszczególnych miesiącach wykazuje, że działalność tę cechował brak rytmiczności. Opieranie się więc wyłącznie na wskaźnikach rotacji przy ocenie rytmiczności obrotu towarowego nie jest wystarczające.

Oczywiście przykład 2 ilustruje dość specyficzny układ sprzedaży w poszczególnych miesiącach II kwartału. Jeżeli bowiem w kwietniu sprzedano tylko 350, w maju 100, a jak wiemy popyt kształtował się w wysokości 400 miesięcznie, to sprzedaż w czerwcu:

1) może być dopełnieniem kwartalnego zapotrzebowania, tak jak to przyjęto w podanym wyżej przykładzie

$$[1200 - (350 + 100)] = 750 \text{ lub}$$

2) może ograniczyć się do zaspokojenia popytu w granicach miesięcznego zapotrzebowania, tj. 400.

W tym drugim przypadku kształtowanie się obrotów i zapasów w II kwartale przedstawiać się będzie następująco:

	Zakup	Sprzedaż	Zapasy
			300 ← (stan na
kwiecień	50	350	0 początek
maj	100	100	0 II kwartału)
czerwiec	1 050	400	650
Razem:	1 200	850	

$$W_2 = \frac{850}{475} = 1,8$$

Zwolnienie wskaźnika rotacji z 4 do 1,8 będzie w tym przypadku sygnałem zmiany w rytmiczności obrotu towarowego. Brak rytmiczności dostaw w kwietniu i maju oraz spiętrzenie dostaw kwartalnych w czerwcu spowoduje niewykonanie planów sprzedaży w kwietniu i maju, wskutek czego sprzedaż całego kwartału będzie niska przy równoczes-

nym narastaniu zapasów. Wynikiem tego będzie wysoki stan zapasów na ultimo kwartału i zwolnienie rotacji. W tym przypadku pomiędzy wskaźnikiem rotacji a rytmicznością pracy przedsiębiorstwa istnieje współzależność.

Przykład 3

	Zakup	Sprzedaż	Zapasy
			300 ← (stan na
styczeń	400	400	300 początek
luty	400	400	300 I kwartału)
marzec	400	400	300
Razem:	1 200	1 200	

$$W_1 = \frac{1\,200}{300} = 4$$

	Zakup	Sprzedaż	Zapasy
			300 ← (stan na
kwiecień	500	400	400 początek
maj	600	400	600 II kwartału)
czerwiec	100	400	300
Razem:	1 200	1 200	

$$\text{Wskaźnik } W_2 = \frac{1\,200}{300} = 4$$

Obrót towarowy w I kwartale przebiegał rytmicznie, wskaźnik rotacji wyniósł 4. W II kwartale obserwujemy nierytmiczny zakup, który osiąga najniższą kwotę w czerwcu (100), lecz nagromadzone zapasy z poprzednich miesięcy pozwalają na pokrycie w czerwcu pełnego zapotrzebowania konsumenta. Sprzedaż kształtuje się rytmicznie, wskaźnik rotacji wyniósł 4.

Przykład powyższy ilustruje jak przy nierytmiczności zakupu w pewnych okresach może być utrzymana rytmiczność sprzedaży, a wskaźnik rotacji, charakteryzujący stosunek sprzedaży do zapasów, nie wykazuje w okresie kwartalnym zaburzeń na odcinku zaopatrzenia (nadmierne gromadzenie zapasów na ultimo kwietnia i maja). Dopiero analiza miesięcznych obrotów i zapasów pozwala na uchwycenie nierytmiczności zakupu i jej wpływu na zamrożenie środków obrotowych w zapasach.

Rytmiczność obrotu towarowego wywiera tak poważny wpływ na kształtowanie się zapasów będących przedmiotem kredytu, iż aparat bankowy powinien w swej pracy zwracać baczną uwagę na to zagadnienie.

Zamrażanie środków obrotowych w nadmiernych zapasach przedsiębiorstw handlowych jest w dużym stopniu powodowane nierytmicznością dostaw, co wywiera swój wpływ na sprzedaż. Znaleźć są liczne przykłady bądź spiętrzenia się dostaw w ostatnich dniach miesiąca lub w ostatniej dekadzie kwartału, bądź nierytmiczności dostaw w okresie zapotrzebowania sezonowego, w rezultacie czego popyt konsumentów w okresie sezonu jest niezaspokojony, a nadmierne zapasy gromadzą się po sezonie, czekając przez długie miesiące na rozładowanie w następnym sezonie.

Dla analizy rytmiczności obrotu towarowego aparat bankowy posiada szereg instrumentów i materiałów, pozwalających na uchwycenie w porę odchylenia od prawidłowej gospodarki i operatywne oddziaływanie na przedsiębiorstwo w kierunku usunięcia tych odchylenia.

Przed wszystkim pion kredytowy Banku dysponuje następującymi materiałami:

- 1) arkusz ewidencyjny rozliczeń fakturowych,

- 2) oświadczenie o stanie normowanych i nienormowanych środków obrotowych (C—1a),

- 3) załącznik do oświadczenia C—1a, obejmujący dane odnośnie zakupu i sprzedaży przedsiębiorstwa,

- 4) plan kredytowy,

- 5) arkusz ewidencyjny stanów rachunków bankowych,

- 6) plan operatywny przedsiębiorstwa,

- 7) sprawozdawczość terminowa przedsiębiorstwa (H—48).

Powyższe materiały pozwalają na stałe analizowanie danych charakteryzujących:

- a) planowany i faktyczny zakup,
- b) planowaną i faktyczną sprzedaż,
- c) planowane i faktyczne zapasy:

- 1) normatywne,

- 2) ponadnormatywne.

- d) planowaną i faktyczną rotację,

- e) planowane i faktyczne kredyty:

- 1) normatywne

- 2) ponadnormatywne

Dopiero kompleksowa analiza wszystkich tych elementów pozwala na wykrycie odchylenia w rytmiczności pracy przedsiębiorstw handlowych. Jak stwierdziliśmy bowiem poprzednio, sam wskaźnik rotacji, reprezentujący współzależność pomiędzy sprzedażą i zapasami, chociaż jest poważnym instrumentem analizy obrotu towarowego, to jednak nie pozwala na zupełnie precyzyjne sygnalizowanie zaburzeń w rytmiczności pracy przedsiębiorstw handlowych.

Analiza rytmiczności obrotu towarowego wymaga ograniczenia badań do możliwie najkrótszych okresów czasu, np. miesięcznych, dekadowych, pięciodniowych. Ocena rytmiczności obrotu towarowego w okresie kwartalnym jest nie wystarczająca, gdyż rytmiczność kwartalna nie zapewnia rytmiczności miesięcznej czy dekadowej.

	Zakup		Sprzedaż		Zapasy	
	Plan	Wpł.	Plan	Wpł.	Plan	Wpł.
styczeń	5000	1000	5000	2000	1000	1000
luty	5500	2000	5500	2000	1000	0
marzec	6000	13500	6000	2500	1000	0
Razem:	16500	16500	16500	16500	1000	1000

Jak z powyższego przykładu wynika, kwartalny plan zakupu, sprzedaży i zapasów został wykonany w 100%. Natomiast wykonanie zakupu, sprzedaży i zapasów w poszczególnych miesiącach kwartału odbiega bardzo poważnie od planu. Planowana sprzedaż w styczniu 5 000 i w lutym 5 500 nie została wykonana. Zapotrzebowanie konsumentów zostało pokryte w ciągu tych dwóch miesięcy tylko w wysokości 4 000 zamiast 10 500, a nastąpiło to w wyniku braku dostaw w ciągu pierwszych dwóch miesięcy i spiętrzenia się ich w trzecim miesiącu.

Analizę rytmiczności obrotu towarowego na jak najmniejszych odcinkach czasu umożliwiają nam dane zawarte w arkuszu ewidencyjnym rozliczeń fakturowych, gdzie przebieg zakupu i sprzedaży odnotowywany jest bieżąco.

Poczynając od 1 sierpnia 1953 roku aparat bankowy otrzymał bardzo skuteczny instrument kontroli rytmiczności obrotu towarowego w postaci kredytu normatywnego na obrót, stosowanego w przedsiębiorstwach handlowych. Dzięki swemu mechanizmowi kredyt na obrót sygnalizuje zaburzenia w rytmiczności obrotu towarowego.

Kredyt na obrót z jednej strony umożliwia elastyczne finansowanie potrzeb przedsiębiorstw handlowych w zakresie zaopatrzenia przedsiębiorstw w towary, a z drugiej zaś strony przeciwdziała nierytmiczności obrotu towarowego, uruchamiając sankcje w postaci kredytu przeterminowanego w przypadku niewłaściwej gospodarki przedsiębiorstwa w zakresie obrotu towarowego.

Kredyt normatywny na obrót w naszym systemie finansowym pozwala na wykrywanie zaburzeń w rytmiczności pracy przedsiębiorstw handlowych w ogólnym ujęciu wartościowym, nie daje natomiast sygnału w jakich grupach towarowych nastąpiło odchylenie od prawidłowego rytmu zaopatrzenia i sprzedaży.

Mając jednak — dzięki mechanizmowi kredytu na obrót — sygnał nierytmiczności, oddział może, poprzez bardziej szczegółową analizę obrotów i zapasów, stwierdzić zasadnicze punkty w których występuje nierytmiczność, zbadać przyczyny jej powstawania oraz ustalić środki w celu jej usunięcia.

Poza mechanizmem kredytu normatywnego na obrót, aparat bankowy otrzymuje sygnały odchylenia od prawidłowej rytmiczności poprzez kredyty ponadnormatywne, rejestrujące gromadzenie się zapasów towarowych w przedsiębiorstwach handlowych.

Zagadnienie rytmiczności obrotu towarowego w szerszym ujęciu terenowym powinno być przedmiotem analizy przy sporządzaniu sprawozdań z wykonania oddziałowego planu kredytu normatywnego.

Zarówno oddziały terenowe jak i oddziały wojewódzkie powinny w sprawozdaniach tych naświet-

lać rytmiczność spływu masy towarowej z przemysłu, poprzez poszczególne ogniwa aparatu handlowego do konsumenta, wykrywać wszelkie nieprawidłowości, wyjaśniać ich przyczyny, wreszcie konkretyzować środki zmierzające do likwidacji tych niedociągnięć i zapewnienia rytmiczności spływu masy towarowej. Sprawozdania z wykonania planu kredytu normatywnego powinny stać się cennym instrumentem analizy: rytmiczności obrotu towarowego, braków w pełnym zaspokojeniu popytu konsumpcyjnego oraz nadmiernych zapasów towarowych.

Zarówno przy analizie rytmiczności pracy poszczególnych przedsiębiorstw i branż, jak i przy analizie rytmiczności spływu masy towarowej w szerszym zakresie (powiaty, województwa, kraj) należy pamiętać, że analiza nie może kończyć się stwierdzeniem pewnych niedociągnięć i odchylenia od prawidłowej gospodarki. Takie podejście byłoby „sztuką dla sztuki”. Analiza skuteczna, operatywna musi stawiać konkretne wnioski w celu usunięcia odchylenia od prawidłowej rytmiczności, musi formułować i określać zespół środków, który należy uruchomić dla likwidacji stwierdzonych błędów.

Aparat bankowy posiada, dzięki systemowi kredytowemu, możliwość aktywnego oddziaływania na przedsiębiorstwa handlowe w kierunku utrzymania jak największej rytmiczności obrotu towarowego. Te możliwości powinny być przez pion kredytowy Banku wykorzystane w całej pełni.

S. Ficowski

KONTROLA FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW I GOSPODARSTW ROLNYCH

Uchwała Prezydium Rządu nr 53 z dnia 10 stycznia 1953 r. w sprawie wzmocnienia kontroli funduszu płac w gospodarce socjalistycznej dotyczy również przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych działających na zasadach rozrachunku gospodarczego. Uchwała ta zobowiązywała Przewodniczącego PKPG do opracowania i przedłożenia Prezydium Rządu aktów prawnych, określających zasady bankowej kontroli funduszu płac przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych, usługowych, wykonawstwa inwestycyjnego oraz przedsiębiorstw rolnych. W wykonaniu wspomnianej uchwały, Prezydium Rządu podjęło uchwałę nr 295 z dnia 18 kwietnia 1953 r. w sprawie zasad bankowej kontroli funduszu płac w uspołecznionych gospodarstwach i przedsiębiorstwach rolnych, działających według zasad rozrachunku gospodarczego.

Zanim zostaną omówione główne zasady tej kontroli, należy spojrzeć na zagadnienie kontroli funduszu płac przedsiębiorstw rolnych od strony historycznej.

Podstawowym aktem prawnym, wprowadzającym bankową kontrolę funduszu płac w przedsiębiorstwach rolnych, była uchwała Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r. w sprawie bankowej kontroli funduszu płac w przedsiębiorstwach uspołecznionych.

Na podstawie powyższej uchwały, Bank Rolny, sprawujący kontrolę tych przedsiębiorstw, wydał w

roku 1950 i 1951 szereg zarządzeń i przepisów, regulujących przejściowo bankową kontrolę funduszu płac. Dopiero od dnia 1 kwietnia 1952 r. instrukcją Banku Rolnego z dnia 24 marca 1952 r. została w pełni wprowadzona kontrola funduszu płac, wykonywana na podstawie tej instrukcji aż do końca roku 1953.

Kontrola ta sprawowana ex post, już po dokonaniu wypłat za okres sprawozdawczy, przy zachowaniu podziału na pracowników umysłowych, inżynierjno-technicznych i robotników oraz uszeregowaniu na grupy wytwórcze, niewytwórcze itp., wymagała z jednej strony zaostrożenia, poprzez przejście na kontrolę bieżącą, a z drugiej strony uproszczenia, umożliwiającego sprawowanie kontroli bieżącej.

Do kontroli przedsiębiorstw rolnych nie mogły być w pełni zastosowane te przepisy, które zostały ustalone dla przedsiębiorstw przemysłowych czy handlowych.

Specyficzne zagadnienia występujące w rolnictwie, w którym produkcja w daleko większej mierze niż to ma miejsce w innych działach gospodarki narodowej jest sezonowa i uzależniona od warunków atmosferycznych, następnie duże zróżnicowanie systemów premiowania, poczynając od robotników poprzez brygady polowe, traktorzystów, kombajnów, pracowników hodowli zwierząt, ryb, pszczoł, drobiu itp., przy uwzględnieniu różnicy poszczególnych narzędzi pracy, gleby, warunków atmosfery-

cznych — powodowały, że uregulowanie bankowej kontroli funduszu płac tego typu przedsiębiorstw wymagało odrębnych przepisów prawnych, uwzględniających z jednej strony specyfikę rolnictwa, a z drugiej, umożliwiających przeprowadzanie kontroli bieżącej przez banki bez specjalnego rozdrabniania się na poszczególne grupy i rodzaje pracowników.

Opierając się na doświadczeniach Związku Radzieckiego, w którym tryb kontroli funduszu płac sowchozów różni się od trybu kontroli innych przedsiębiorstw, uchwała nr 295 z 18.4.53 r. określa podstawowe wytyczne kontroli.

W ZSRR sowchozy mogą realizować wypłaty na płace w granicach ustalonego na każdy miesiąc funduszu płac. Jeżeli sowchoz obliczył płace, przekraczające miesięczny fundusz płac, Bank Państwa może wypłacić przekroczenie albo w ciężar oszczędności uzyskanych w poprzednich miesiącach danego kwartału, albo na poczet funduszu płac następnego miesiąca, w ramach jednak kwartału sprawozdawczego.

Przekroczenie kwartalnego funduszu płac może być zrealizowane w przypadku uzyskania przez sowchoz dodatkowego funduszu płac. Te podstawowe wytyczne kontroli w ZSRR są również częściowo zawarte we wspomnianej wyżej uchwale.

Uchwała ta określa obowiązki przedsiębiorstw w zakresie składania planów i sprawozdań z wykonania planów funduszu płac oraz obowiązki banków w zakresie dokonywania wypłat, jak również ustala obowiązki jednostek nadrzędnych i ministerstw w zakresie decydowania w sprawie przekroczeń funduszu płac.

Obowiązująca instrukcja Narodowego Banku Polskiego, który przejął w 1953 r. kontrolę przedsiębiorstw rolnych z Banku Rolnego, została opracowana na podstawie:

a) uchwały Prezydium Rządu nr 53 z dnia 10 stycznia 1953 r., w sprawie wzmocnienia kontroli funduszu płac w gospodarce socjalistycznej;

b) uchwały nr 295 z dnia 18 kwietnia 1935 r. w sprawie zasad bankowej kontroli płac w społeczniowanych gospodarstwach i przedsiębiorstwach rolnych, działających według zasad rozrachunku gospodarczego;

c) instrukcji Przewodniczącego PKPG nr 3 z dnia 25.9.1952 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac.

Przepisami tej instrukcji, wprowadzonej w życie od dnia 1 stycznia 1954 r. zostały objęte:

1) przedsiębiorstwa podległe Ministerstwu Państwowych Gospodarstw Rolnych, jak również Stacje Selekcji Roślin i Firmy Nasienne pod zarządem państwowym, podlegające Centralnemu Zarządowi Selekcji Roślin,

2) gospodarstwa rolne — zespoły względnie gospodarstwa wydzielone, działające na pełnym rozrachunku gospodarczym, innych instytucji i przedsiębiorstw poza PGR, podległe różnym resortom, jak np. Ministerstwu Rolnictwa, Ministerstwu Oświaty itp.

Przedmiotem kontroli bankowej w tych przedsiębiorstwach jest fundusz płac, określony uchwałą nr 53 z 10 stycznia 1953 r., a zatem kontrolowane są wszelkie wypłaty dokonywane przez przedsiębiorstwo, za pracę wykonywaną przez osoby zatrudnio-

ne stale i niestale w danym przedsiębiorstwie oraz przez osoby zatrudnione na podstawie umowy o dzieło lub zlecenia, bez względu na źródło finansowania tych wypłat; bez względu również na dokumenty płatnicze, na podstawie których przedsiębiorstwo wypłaca oraz niezależnie od tego czy wypłaty te były objęte planem.

W przedsiębiorstwach rolnych więc, tak jak i w innych przedsiębiorstwach, do funduszu płac, podlegającego kontroli bankowej zalicza się nie tylko fundusz płac potrzebny przedsiębiorstwu do realizacji planu eksploatacyjnego, ale również fundusz płac potrzebny do realizacji planu kapitalnych remontów czy inwestycji prowadzonych systemem gospodarczym, co nie narusza obowiązującej zasady rozgraniczania pieniężnej gospodarki eksploatacyjnej od pieniężnej gospodarki inwestycyjnej. Uspołecznione gospodarstwa i przedsiębiorstwa rolne obowiązują w zasadzie te wszystkie przepisy ogólne, które obowiązują przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe czy usługowe.

Uchwała Prezydium Rządu nr 295 oraz instrukcja Narodowego Banku Polskiego ustalają te same zasady ogólne, określone uchwałą nr 54 o kontroli funduszu płac przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych.

Ujednolicenie przepisów w zakresie terminów składania planów funduszu płac do banku, dokonywania zmian w złożonych planach, ujednolicenie obowiązujących formularzy planów, zapotrzebowań i sprawozdań, ustalenie jednolitych sankcji za niezłożenie do banku potrzebnych przy kontroli dokumentów, przynosi poważne korzyści zarówno dla jednostek kontrolowanych jak i dla banku.

Uspołecznione gospodarstwa i przedsiębiorstwa rolne składają plany osobowego funduszu płac na wzorze nr 2a oraz plany bezosobowego funduszu płac na wzorze nr 4 (wzory te są również stosowane przy kontroli przedsiębiorstw handlowych i usługowych).

Plany funduszu płac są opracowywane na podstawie planów zbiorczych kwartalno-miesięcznych, zatwierdzonych przez ministerstwa dla centralnych zarządów, które z kolei zatwierdzają plany dla podległych im przedsiębiorstw.

Plany funduszu płac, składane do banku, obejmują w zasadzie dwie części:

- 1) terminarz wypłat,
- 2) dane określające fundusz płac oddany do dyspozycji przedsiębiorstwa w okresie planowanym.

Terminarze wypłat w planach przedsiębiorstw rolnych obejmują:

- a) termin ostatecznego rozliczenia pracowników fizycznych,
- b) termin wypłaty wynagrodzeń pracowników umysłowych (części stałej).

Ponieważ wypłaty premii nie odbywają się w ściśle ustalonych terminach, gdyż są zależne od osiągnięcia zadań na poszczególnych odcinkach działalności przedsiębiorstwa, termin ten nie jest planowany. Wypłata premii następuje w terminie, w którym przedsiębiorstwo przedłoży dokument stwierdzający przyznanie premii przez jednostkę nadrzędną i zapotrzebowanie na środki płatnicze na wypłatę przyznanej premii.

Dlatego też terminy wypłat są ustalane wyłącznie dla ostatecznego rozliczenia pracowników fizycznych i wypłaty części stałej pracowników umysłowych.

Przy wypłatach dokonywanych przedsiębiorstwom rolnym obowiązują te wszystkie przepisy, aktualne przy kontroli wypłat w przedsiębiorstwach przemysłowych, które nie zezwalają bankowi na dokonanie wypłat w terminach wcześniejszych niż podano w terminarzu; obowiązuje również prekluzyjny termin dokonywania wypłat, które mają być zaliczone do miesiąca sprawozdawczego, którym to terminem jest 25 dzień po upływie miesiąca sprawozdawczego.

Należy zwrócić specjalną uwagę, że zagadnienie dochowywania ustalonych terminów wypłat jest postawione w przepisach mocno i rygorystycznie. Wpływa to z jednej strony z troski o pracownika, gdyż wypłata wynagrodzenia nie może być uzależniona od wcześniejszego czy późniejszego sporządzenia list płacy, a z drugiej strony wpływa to z ogólnych zasad gospodarki planowej. Wypuszczenie na rynek, w innych terminach niż planowano, pieniędzy, które są w olbrzymiej swej większości przeznaczone na zakup artykułów konsumpcyjnych może spowodować, że pieniądź ten nie spotka na rynku odpowiedniej masy towarowej, która miała być dostarczona w okresie, w którym ukazanie się tego pieniądza na rynku było planowane. Dochowywanie zatem terminów wypłat jest konsekwencją i wymogiem naszej gospodarki planowej.

Plan funduszu płac obejmuje, poza terminarzem wypłat kwartalny fundusz płac z podziałem na miesiące. Osobowy fundusz płac jest planowany oddzielnie dla części stałej i dla części zmiennej. Część stała funduszu płac zawiera całkowity osobowy fundusz płac wszystkich grup pracowników (robotników, pracowników inżynieryjno-technicznych, inwestycyjnych, administracyjno-biurowych, finansowo-księgowych, pracowników brygad remontowo-budowlanych i innych). Część zmienna natomiast obejmuje fundusz premii pracowników umysłowych.

Plan funduszu płac, podpisany przez dyrektora lub kierownika i głównego lub starszego księgowego przedsiębiorstwa i zatwierdzony przez jednostkę nadrzędną pod klauzulą, że zatwierdzone cyfry mieszczą się w całości w planie zbiorczym, stanowi dla banku dokument do przeprowadzenia kontroli.

Zasadniczą zmianą w stosunku do przepisów obowiązujących przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe jest odmienny sposób przeprowadzania kontroli i ustalania odchyleń od planu.

Bank, sprawujący kontrolę osobowego funduszu płac, wypłaca przedsiębiorstwom rolnym środki płatnicze przy ostatecznym rozliczeniu na wypłatę wynagrodzeń robotników oraz stałej części wynagrodzenia pracownikom umysłowym, do wysokości planowanego na dany okres funduszu płac.

Również część zmienna (premia) wypłacana jest pracownikom umysłowym do wysokości kwot zaplanowanych.

Ponieważ pracownicy nie są premiowani za wykonanie planu gospodarstwa rolnego jako całości, lecz za osiągnięcia na poszczególnych odcinkach planu, jak np. hodowla, nasiennictwo, orka, omłoty itp., bank nie uzależnia bezpośrednio wypłaty w przedsiębiorstwach rolnych od stopnia wykonania

planu produkcji jako całości, lecz jedynie ustala odchylenia bezwzględne, przez porównanie planowanego funduszu płac z funduszem zapotrzebowanym.

Dla ustalenia odchylenia bezwzględnego możemy posłużyć się następującym wzorem:

$$F_p - F_z = \pm O_b$$

F_p — planowany osobowy fundusz płac

F_z — zapotrzebowany osobowy fundusz płac

O_b — odchylenie bezwzględne

Powyższy sposób ustalenia odchylenia bezwzględnego jest stosowany oddzielnie od części stałej funduszu płac i oddzielnie od części zmiennej, ponieważ przekroczenie np. części stałej nie może być pokryte niewykorzystanym funduszem płac części zmiennej.

Przedsiębiorstwa rolne, które pragną podjąć z banku środki na wypłatę funduszu płac, muszą złożyć zapotrzebowanie środków płatniczych dla wypłat z osobowego funduszu płac i dla każdej wypłaty z bezosobowego funduszu płac.

Dokumentem pomocniczym do dokonania wypłaty przez bank jest lista płacy lub inne dokumenty, na podstawie których przedsiębiorstwo dokonuje wypłaty zainteresowanym osobom.

Lista płacy jak i inne dokumenty są przedkładane tylko na wyraźne żądanie banku, nie są obowiązującym załącznikiem do każdego zapotrzebowania.

Wykazane zatem kwoty na zapotrzebowaniu nie zawsze są porównywane z kwotami na liście płacy, gdyż już samo zapotrzebowanie podpisane przez dyrektora i głównego księgowego przedsiębiorstwa jest dokumentem, który bank przyjmuje w dobrej wierze co do jego prawidłowości.

Obowiązkiem jednak banku jest sprawdzenie czy przedsiębiorstwo posiada zatwierdzony termin wypłaty, w którym bank mógłby zrealizować zgłoszone zapotrzebowanie. Dotyczy to tylko wypłat z osobowego funduszu płac i drugiej części funduszu bezosobowego, gdyż dla pozostałych wypłat z części pierwszej i trzeciej bezosobowego funduszu płac terminy nie są ustalane i wypłaty te, ze względu na ich charakter (wynagrodzenia za prace doraźne i zlecane), są dokonywane w momencie złożenia przez przedsiębiorstwo zapotrzebowania w miarę posiadania przez przedsiębiorstwo niewykorzystanego limitu i środków pieniężnych na rachunku w banku.

Jeżeli przedsiębiorstwo pragnie pobrać na zapotrzebowanie premie czy to dla pracowników finansowo-księgowych, czy też premie przyznane w związku z wykonaniem lub przekroczeniem planowanych zadań, to załącza dokument, na podstawie którego bank może stwierdzić wysokość premii i sam fakt jej przyznania.

W zasadzie podstawą wypłaty premii jest decyzja jednostki nadrzędnej przedsiębiorstwa. Wyjątek stanowią premie dla kierowców samochodowych, maszynistów i tych pracowników, którym premie, na podstawie obowiązujących regulaminów premiowania, zatwierdza zarząd przedsiębiorstwa. W przypadkach gdy jednostka nadrzędna zatwierdza premie (co ma zresztą miejsce bardzo często) jedynie przez ustalenie należnego przedsiębiorstwu zwiększonego wskaźnika określonego procentowo to podstawą wypłaty premii jest — poza oświadczeniem jednostki nadrzędnej, stwierdzającym przyznanie premii i jej procentową wysokość — oświadczenie zarządu przedsiębiorstwa, określające premie kwotowo.

Jeżeli zapotrzebowanie na środki płatnicze nie jest składane na wypłaty zaliczkowe, to przy zapotrzebowaniu winien być również złożony przelew na podatek od wynagrodzeń. Jest to warunek konieczny, gdyż brak przelewu, mimo spełnienia wszystkich innych warunków, powoduje odmowę wypłaty, która może nastąpić dopiero z chwilą złożenia brakujących elementów, w danym przypadku przelewu na podatek od wynagrodzeń. Przepis ten ma na celu zabezpieczenie każdorazowego i prawidłowego odprowadzenia podatku od wynagrodzeń. Przy zapotrzebowaniu składanym na ostateczne rozliczenie pracowników fizycznych, przedsiębiorstwo kontrolowane musi dołączyć do omówionych wyżej dokumentów sprawozdanie z wykonania planu funduszu płac oraz załączyć polecenie przelewu z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne (ZUS). Dopiero na podstawie tych wszystkich dokumentów bank dokonuje wypłaty rozliczającej wynagrodzenia pracowników.

Przykład:

Przedsiębiorstwo pobrało na zapotrzebowanie:

z dnia 10.10.53 nr 11 — zaliczka pracowników fizycznych	10.000	
z dnia 15.10.53 nr 12 — premia za wrzesień	5.400	
z dnia 30.10.53 nr 13 — płace podstawowe	12.000	
godziny nadliczbowe	1.000	13.000
z dnia 5.11.53 nr 14 — zaległa premia za maj	400	
z dnia 5.11.53 nr 15 — ostateczne rozliczenie pracowników fizycznych	19.300	
premia za październik pracowników umysłowych	5.100	24.400

W zestawieniu dokonanych wypłat z osobowego funduszu płac, które przedsiębiorstwo jest obowiązane wypełnić w sprawozdaniu, winny być wykazane wszystkie wypłaty, zgodnie ze zrealizowanymi zapotrzebowaniami, a zatem wypłaty zaliczone do osobowego funduszu płac miesiąca sprawozdawczego, dokonane od dnia 1-go do dnia ostatecznego rozliczenia pracowników fizycznych za miesiąc sprawozdawczy, przy którym przedsiębiorstwo składa sprawozdanie oraz wszelkie wypłaty zaliczone do funduszu płac ubiegłego miesiąca sprawozdawczego, a dokonane od dnia złożenia sprawozdania za ubiegły miesiąc do dnia 25 miesiąca sprawozdawczego.

Ponieważ wypłata, pobrana na podstawie zapotrzebowania nr 12 z dn. 15.10.53 dotyczyła premii za wrzesień, wypłaconej w ciężar niewykorzystanego funduszu płac z września i nie została umieszczona w sprawozdaniu za sierpień, złożonym w dniu 5.10.53, zostaje ona dla celów ewidencyjnych ujęta w zestawieniu zapotrzebowań w sprawozdaniu za październik. Ponieważ jednak wypłata ta została dokonana do dnia 25 października i — jak wspomniano wyżej — wypłacona w ciężar funduszu płac miesiąca września — nie może ona ponownie obciążać funduszu płac października i dlatego winna być wyeliminowana przy ustalaniu zapotrzebowanego funduszu płac miesiąca października. Wypłatę tę jednak bierze się za podstawę do obliczania składek ZUS, gdyż nie była ona wzięta za podstawę przy odprowadzaniu składek we wrześniu.

Pobrana natomiast na podstawie zapotrzebowania nr 14 w dniu 5.11.53 zaległa premia nie będzie wykazana w sprawozdaniu za październik, gdyż wypła-

ta ta, jako wypłata spóźniona, została dokonana w terminie ostatecznego rozliczenia i obciąża fundusz płac miesiąca, w którym została wypłacona; w danym przypadku obciąża fundusz płac miesiąca listopada i zostanie umieszczona w sprawozdaniu za ten miesiąc.

Bank, który ma dokonać wypłaty ostatecznego rozliczenia pracowników fizycznych, musi zbadać w pierwszym rzędzie prawidłowość sporządzania sprawozdania pod względem formalnym, a następnie pod względem merytorycznym.

Po ustaleniu, że wszystkie kwoty, pobrane na podstawie zapotrzebowań na środki płatnicze zostały umieszczone w zestawieniu zapotrzebowań w sprawozdaniu i że kwota ustalonego funduszu płac, pomniejszonego o wypłaty nie dotyczące okresu sprawozdawczego a dokonane między ostatecznym rozliczeniem ubiegłego miesiąca a 25 miesiąca sprawozdawczego, jest zgodna z faktycznie pobranymi kwotami z banku i zapotrzebowanymi na ostateczne rozliczenie, bank sprawdza prawidłowość odchylenia ustalonego w sprawozdaniu.

Jeżeli na podstawie sprawozdania z wykonania planu funduszu płac zostanie ustalone odchylenie dodatnie, to w terminie do dnia 25 po miesiącu sprawozdawczym bank może jeszcze dokonać wypłaty, np. wypłaty premii lecz do wysokości niewykorzystanego za ten okres funduszu płac.

W przypadku natomiast stwierdzenia odchylenia ujemnego a zatem przy przekroczeniu funduszu płac, wypłata środków zapotrzebowanych przez przedsiębiorstwo może nastąpić:

a) w przypadku, gdy przekroczenie znajduje pokrycie w niewykorzystanym funduszu płac poprzedniego miesiąca danego kwartału, na podstawie decyzji dyrektora lub kierownika oddziału banku;

b) w przypadku przekroczenia w pierwszym miesiącu kwartału lub w przypadku pierwszego przekroczenia miesięcznego funduszu płac, które nie znajduje pokrycia w niewykorzystanym funduszu płac poprzedniego miesiąca danego kwartału — na podstawie decyzji dyrektora bezpośredniej jednostki nadrzędnej kontrolowanego przedsiębiorstwa;

c) w przypadku następnych przekroczeń miesięcznego funduszu płac, nie znajdujących pokrycia w danym kwartale lub przekroczeń kwartalnego funduszu płac — za zgodą właściwego ministra.

Zgoda ministra może być przejściowa, tj. przesuwająca jednorazowo do następnego terminu wypłaty sankcję bankową wstrzymania części wynagrodzenia, stanowiącej przekroczenie funduszu płac w danym kwartale, lub może być ostateczna, tj. legalizująca dane przekroczenie.

Przykład nr 1

	I miesiąc	II miesiąc	III miesiąc
Fp	7.000	8.000	9.000
Fz	6.000	8.600	9.200

W pierwszym miesiącu kwartału odchylenie bezwzględne wynosi:

$$Fp - Fz = \pm Ob$$

$$7.000 - 6.000 = + 1.000$$

W drugim miesiącu odchylenie bezwzględne wynosi:

$$8.000 - 8.600 = - 600$$

Ponieważ przekroczenie to w wysokości 600 powstało w drugim miesiącu kwartału i znajduje pokrycie w dodatnim odchyleniu pierwszego miesiąca

(+ 1.000) danego kwartału, może ono być wypłacone na podstawie decyzji dyrektora lub kierownika oddziału banku kontrolującego.

Przykład nr 2

	I miesiąc	II miesiąc	III miesiąc
Fp	7.000	8.000	9.000
Fz	7.000	9.000	

Przekroczenie 1.000 w drugim miesiącu kwartału nie znajduje pokrycia w niewykorzystanym funduszu płac pierwszego miesiąca kwartału i może być wypłacone na podstawie decyzji dyrektora jednostki bezpośrednio nadrzędnej.

Przykład nr 3

	I miesiąc	II miesiąc	III miesiąc
Fp	7.000	8.000	9.000
Fz	8.000	9.000	

Przekroczenie, które powstało w pierwszym miesiącu kwartału w wysokości 1.000 może być wypłacone na podstawie decyzji dyrektora jednostki nadrzędnej, natomiast przekroczenie w drugim miesiącu może być wypłacone tylko na podstawie decyzji właściwego ministra.

Jeżeli bank stwierdzi przekroczenie funduszu płac na podstawie sprawozdania, a ma to miejsce przy ostatecznym rozliczeniu pracowników fizycznych, to, aby nie potrącać przekroczeń, przy wypłacie pracowników fizycznych, które powstały z tytułu przekroczenia funduszu płac pracowników umysłowych, przedsiębiorstwo winno złożyć oświadczenie stwierdzające wysokość kwoty przekroczenia funduszu płac pracowników fizycznych oraz wysokość kwoty przekroczenia funduszu płac pracowników umysłowych. Potrącenie przekroczenia następuje przy wypłacie dokonywanej odpowiedniej grupie pracowników.

Wszystkie dokumenty, stanowiące podstawę wypłaty, a w szczególności sprawozdanie z wykonania planu funduszu płac, muszą być składane przez przedsiębiorstwo w sposób nie budzący żadnych zastrzeżeń. Dlatego też przepisy tak ostro stawiają zażądanie błędnego sporządzania sprawozdań, które nie mogą ulegać poprawkom po złożeniu ich do banku. Stwierdzenie natomiast świadomego złożenia do banku danych niezgodnych ze stanem faktycznym, pociąga za sobą wdrożenie postępowania karnego.

Przy kontroli przedsiębiorstw rolnych jak i przy kontroli innych przedsiębiorstw większość sankcji bankowych jest sankcjami pośrednimi, t. zn. przedsiębiorstwo nie jest dodatkowo karane za niewykonanie i niespełnienie nałożonych nań obowiązków, np. brak sprawozdania z wykonania planu funduszu płac powoduje niedokonanie wypłaty ale nie nakłada dodatkowych sankcji.

Jedynie w przypadku nieterminowego złożenia planu funduszu płac bank występuje z wnioskiem do jednostki nadrzędnej o obniżenie lub całkowite pozbawienie premii pracowników odpowiedzialnych za niedotrzymanie terminu oraz w przypadku niezłożenia przelewu na składki ZUS bank nalicza odsetki za zwłokę za nieterminowe złożenie przelewu.

Jeśli chodzi o kontrolę bezosobowego funduszu płac przedsiębiorstw rolnych, to jest ona sprawowana na analogicznych zasadach jak w przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych.

Bank dokonuje wypłat z bezosobowego funduszu płac do wysokości limitów zatwierdzonych w planie oraz przeprowadza kontrolę bezpośrednio, na pod-

stawie składanych zapotrzebowań na środki płatnicze.

Omówione zasady bankowej kontroli funduszu płac w przedsiębiorstwach rolnych nakładają na komórki kontroli funduszu płac obowiązek dalszego pogłębiania i usprawniania metod pracy. Bankowa kontrola funduszu płac ma na celu zapewnienie bezwzględnego wykonania planów gospodarczych, zmniejszenie kosztów osobowych, a tym samym ma na celu wpływanie na zwiększenie akumulacji socjalistycznej.

Przy pomocy tej kontroli, sprawowanej systematycznie i dokładnie, przestrzega się ustalonych zasad wynagradzania według ilości i jakości pracy, zachowania prawidłowego stosunku między produkcją a funduszem płac z jednej strony oraz funduszem płac a wydajnością pracy z drugiej strony.

Kontrola ta walczy o zachowanie dyscypliny finansowej, oszczędne i celowe wydatkowanie środków. Te cele i zadania kontroli funduszu płac muszą być zrealizowane również w odniesieniu do przedsiębiorstw rolnych, których kontrolę na nowych zasadach rozpoczęto od dnia 1 stycznia 1954 r. Zagadnienie prawidłowej kontroli funduszu płac każdego pionu gospodarczego a obecnie i rolnictwa jest sprawą węzłową, wiążącą się ściśle z wytycznymi IX Plenum KC PZPR, zawartymi w tezach o zadaniach rozwoju rolnictwa w latach 1954 — 1955 i zapewnieniu niezbędnych środków dla wzrostu produkcji rolniczej. Państwowe gospodarstwa rolne, stanowiące główny człon jednostek objętych omówionymi wyżej przepisami kontroli, osiągnąwszy — jak stwierdza IX Plenum — znaczne wyniki w rozwoju produkcji, wykazują jednak w niektórych wypadkach pewne braki w zakresie wykonawstwa planów produkcji i dostaw, wykazują marnotrawstwo siły roboczej, osiągają niską wydajność pracy.

Zadania, jakie wytycza IX Plenum dla PGR, przy równoczesnym zapewnieniu opieki w postaci zwiększenia nakładów inwestycyjnych na budownictwo gospodarcze i mieszkaniowe, zaopatrzenia w maszyny itp. — są zadaniami bardzo ważnymi i pilnymi.

Wykonanie tych zadań zapewni szybsze podniesienie stopy życiowej ludzi pracy. „Szybsze podniesienie stopy życiowej trzeba wywalczyć i wypracować⁽¹⁾. Zrealizowanie tych zadań wymaga przezwyciężenia błędów i usunięcia braków; PGR muszą walczyć nie tylko o podniesienie produkcji ale i o jej jakość i potaniecie.

Bankowa kontrola funduszu płac winna być na odcinku gospodarki płacami w PGR jednym z elementów zapewniających realizację tych zadań, elementem, który na tym odcinku umożliwi wypełnienie założeń podniesienia stopy życiowej mas pracujących.

Aparat kontroli funduszu płac winien pamiętać, że praca jego, obok czynności kontrolnych ma charakter pracy wychowawczej.

Wymaga to stałego podnoszenia zawodowych i ideologicznych kwalifikacji pracowników aby móc „mieć nie tylko formalne, ale i moralne prawo kontrolowania i pouczenia innych⁽²⁾).

Z. Grochulski

¹⁾ Plenum Komitetu Centralnego PZPR — Referat towarzysza Bolesława Bieruta, Tezy do drugiego zjazdu. Książka i Wiedza 1953 r. str. 66.

²⁾ J. W. Stalin, Dzieła, t. IV, Książka i Wiedza 1951 r. str. 379.

OBRÓT WARTOŚCIAMI DEWIZOWYMI

Ustawa dewizowa z dnia 28. III. 1952 r. (Dz. U. R. P. Nr 21 poz. 133) jest ustawą nowego typu, która zastąpiła wydany w okresie gospodarki kapitalistycznej dekret Prezydenta RP z dnia 26. IV. 1936 r. w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą oraz obrotu zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi. Ustawa przejęła wprawdzie niektóre pojęcia i instytucje przewidziane dekretem, bądź też wytworzone przez praktykę opartą na dekreście, wprowadziła jednak także nowe, charakterystyczne dla siebie pojęcia.

Jednym z ważniejszych, a być może nawet najważniejszym z tych pojęć jest **o b r ó t w a r t o ś c i a m i d e w i z o w y m i**. Bez właściwego zrozumienia tego pojęcia nie może być mowy o poznaniu przepisów dewizowych.

Zgodnie z art. 4 ustawy dewizowej przez obrót wartościami dewizowymi rozumie się:

1) zawieranie i wykonywanie umów, w wyniku których następuje lub ma nastąpić przeniesienie prawa własności lub posiadania wartości dewizowych;

2) dokonywanie przekazów, przelewów, wypłat i wpłat wartości dewizowych opartych na innych tytułach, jak również innych czynności, w wyniku których następuje lub ma nastąpić przeniesienie własności lub posiadania tych wartości;

Omówimy poszczególne kategorie wartości.

3) wywóz za granicę, przywóz do kraju lub przewóz przez polski obszar dewizowy wartości dewizowych.

W podanym określeniu ustawowym występuje kilkakrotnie pojęcie **w a r t o ś c i d e w i z o w y c h**. Pojęcie to zbliżone do występującego w ustawodawstwie radzieckim „waliutnyje cennosti”, w naszej praktyce jest pojęciem nowym, dlatego też musimy przede wszystkim z nim się zapoznać.

Wartościami dewizowymi w rozumieniu art. 2 ustawy dewizowej są zatem:

1) zagraniczne środki płatnicze: pieniądze, mające za granicą obieg ustawowy (banknoty i monety), zagraniczne pieniężne znaki papierowe oraz opiewające na walutę obcą: weksle, чеки, asygnaty kasowe, akredytywy, polecenia wypłat i przekazy,

2) złoto i platyna — z wyjątkiem wyrobów użytkowych,

3) emitowane lub wystawiane za granicą papiery wartościowe, świadectwa udziałowe, książeczki wkładowe i oszczędnościowe.

Ponadto jednak wartościami dewizowymi są również:

1) krajowe środki płatnicze: pieniądze mające w kraju obieg ustawowy (banknoty i monety), krajowe pieniężne znaki papierowe oraz opiewające na walutę polską: weksle, чеки, asygnaty kasowe akredytywy, polecenia wypłat i przekazy,

2) emitowane lub wystawiane w kraju papiery wartościowe, świadectwa udziałowe, książeczki wkładowe i oszczędnościowe — jeżeli stanowią przedmiot lub środek obrotów z cudzoziemcami dewizowymi, bądź też stanowią przedmiot wywozu za granicę, przywozu do kraju lub przewozu przez polski obszar dewizowy.

Omówimy poszczególne kategorie tych wartości.

Zagranicznymi środkami płatniczymi są przede wszystkim obiegowe **p i e n i ą d z e z a g r a n i c z n e**. Będą to zarówno monety jak i banknoty

instytucji emisyjnych. Przy tym zdarzyć się może, że pieniądz, który utracił moc prawnego środka obiegowego w kraju puszczania go w obieg, zachował jednak charakter pieniądza w innym kraju. Podkreślić również należy, że pieniądzem w rozumieniu ustawy są monety zdawkowe (bilon) chociaż mogą mieć — i z reguły mają — ograniczoną moc umarzania zobowiązań). Wierzyciel może odmówić przyjęcia zapłaty w bilonie w kwotach przekraczających pewną ustaloną ustawowo granicę).

Z pieniędzmi zrównane są „pieniężne znaki papierowe”. Mogą to być tzw. bilety skarbowe, znaczki pocztowe, którym nadano moc zastępowania pieniądza, pieniądze wycofane z obiegu lecz wymienialne na pieniądze obiegowe itp.

Do zagranicznych środków płatniczych zaliczane są następnie wymienione w ustawie dewizy, a więc opiewające na walutę obcą weksle, чеки, asygnaty kasowe, polecenia wypłat i przekazy. Zwróćmy uwagę, że zagranicznym środkiem płatniczym w świetle postanowień ustawy będzie każdy czek, weksel lub przekaz, opiewający na walutę obcą niezależnie od miejsca wystawienia i miejsca płatności. Zatem czek dolarowy wystawiony przez NBP czy inny bank krajowy jest „dewizą” w podanym wyżej rozumieniu.

Nie wyjaśniamy bliżej znanych ogólnie pojęć weksla, чеку, akredytywy, polecenia wypłat czy przekazu. Rzadziej spotykane są asygnaty kasowe, przez które należy rozumieć dokumenty na okaziciela, wydawane przez banki i stwierdzające złożenie w banku wkładów gotówkowych. Asygnaty kasowe są zwykle wystawiane przez banki specjalnie uprawnione i tylko na pewne określone ustawowo kwoty.

Wartością dewizową jest również **z ł o t o i p l a t y n a** we wszelkiej postaci z wyjątkiem wyrobów użytkowych. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15. 4. 1952 r. w sprawie wykonania ustawy dewizowej (Dz. Urzędowy nr 21 poz. 137) uważa za tego rodzaju wyroby użytkowe:

1) przedmioty wytwarzane zazwyczaj ze złota lub platyny (obrączki, pierścionki, broszki, bransoletki, łańcuszki i inną biżuterię, medaliki, krzyżyki i inne przedmioty kultu religijnego, medale, medaliony, order, wyroby artystyczne itp.),

2) protezy i inne wyroby dentystyczne oraz półfabrykaty używane w praktyce dentystycznej, choćby wyroby te lub ich części były wskutek uszkodzenia niezdatne do użytku.

Z powyższego wynika, że nie mogą być uważane za wyroby użytkowe ze złota przedmioty, które normalnie nie są wyrabiane z tego metalu (chyba, żeby miały specjalną wartość artystyczną). Nie będzie więc takim wyrobem np. zwykła klamka do drzwi, czy też końska podkowa; chociaż artystycznie wykonany przycisk w formie podkowy może być wyrobem artystycznym a wartością dewizową nie będzie.

Z drugiej strony za wyroby użytkowe ze złota czy platyny uważany jest złom z tych wyrobów. Pamiętajmy też, że wyrobami takimi są wyroby i półfabrykaty ze złota i platyny, używane w praktyce dentystycznej oraz złom z tych przedmiotów. Zatem blaszka czy drut dentystyczny, choćby w ścin-

kach, nie są wartościami dewizowymi. Natomiast to samo złoto dentystyczne stopione w sztabki lub odlewy jest taką wartością.

Z tego co powiedzieliśmy wyżej wynika, że za wartości dewizowe należy uważać złoto i platynę w monetach, sztabach i odlewach, złoto w listkach i nitkach oraz złoto i platynę w postaci surowej (samorodki, piasek itp.). Podkreśliły przy tym, że inaczej niż prawo probiercze — ani ustawa ani rozporządzenie nie wyłączały spod ograniczeń dewizowych złota czy platyny w niższych próbach.

Rozporządzenie zawiera natomiast ciekawe postanowienie, w myśl którego *numizmaty* ze złota i platyny są zrównane z wyrobami użytkowymi. Numizmatami takimi są monety bite przed 1850 r., jeśli mają charakter zabytkowy. Charakter zabytkowy danej monety może być stwierdzony przez muzea państwowe wyznaczone przez Ministra Kultury i Sztuki (Muzeum Narodowe w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu i Poznaniu). Z powyższego wynika, że monety bite po 1850 r. numizmatami nie są, choćby miały charakter zabytkowy, stwierdzony przez właściwe muzeum.

Papiery wartościowe, świadectwa udziałowe, książeczki wkładowe i oszczędnościowe są wartościami dewizowymi jeśli są emitowane lub wystawiane za granicą. Papierami wartościowymi są zarówno papiery dywidendowe (akcje) jak i procentowe (obligacje). Kupony od takich papierów są również wartościami dewizowymi.

Omówione wyżej wartości są określane jako wartości dewizowe *bez względu na*, gdyż zachowują swój charakter dewizowy bez względu na okoliczności w jakich się znajdują.

Natomiast zgodnie z postanowieniami ustawy polskie środki płatnicze oraz wystawiane w kraju papiery wartościowe i inne walory polskie są wartościami dewizowymi *względny*, gdyż stają się nimi dopiero wówczas, gdy stanowią przedmiot obrotów z cudzoziemcami dewizowymi, bądź przedmiot wywozu za granicę, przywozu do kraju lub przewozu przez polski obszar dewizowy. Ta bardzo ciekawa i szczęśliwa konstrukcja pozwoliła ustawodawcy włączyć do systemu dewizowego gospodarowanie wartościami polskimi w stosunkach z zagranicą i z cudzoziemcami dewizowymi. Dzięki tej konstrukcji polskie pieniądze i walory nie mogą być przemieszczane przez granicę, ani zbywane czy stawiane do dyspozycji cudzoziemców dewizowych.

Wyczerpaliliśmy na tym omawianie wartości dewizowych. Przejdziemy zatem do wyjaśnienia jakie rodzaje czynności są zaliczane do *obrotu wartościami dewizowymi*. Czynności te, zgodnie z art. 4 ustawy rozbite są na trzy kategorie.

Pierwsza to zawieranie i wykonywanie *umów*, w wyniku których następuje lub ma nastąpić przeniesienie własności lub posiadania wartości dewizowych.

Zawarcie więc np. *umowy* o wypłatę w zagranicznych środkach płatniczych odszkodowania w związku z rozwodem jest obrotem wartościami dewizowymi, choćby wypłaty miały następować ze strony zagranicy na rzecz krajowca i choćby termin ich wymagalności był bardzo odległy. Również wykonanie umowy określone w omawianym przepisie, *będzie obrotem* wartościami dewizowymi, choćby

umowa była zawarta przed wejściem w życie ustawy dewizowej.

Istotną cechą umów określonych art 4 jest moment, że tylko te z nich są obrotem wartościami dewizowymi, które powodują przeniesienie własności lub posiadania tych wartości. W praktyce pojęcia własności i posiadania nie są zwykle odróżniane, zwłaszcza w stosunku do rzeczy ruchomych. Posiadacz rzeczy ruchomej, który — zgodnie z zasadami prawa — włada rzeczą jak właściciel, jest uważany za właściciela rzeczy. Dlatego też ustawa dewizowa nie robi różnicy pomiędzy tymi dwoma pojęciami.

Nie ma zatem obrotu wartościami dewizowymi tam gdzie właściciel lub posiadacz tych wartości nie zmienia się, chociażby fizycznie wartości takie zostały oddane w inne ręce. Przy takim bowiem oddaniu przechodzi tylko *dzierżenie* rzeczy. Dzierżyciel zaś nie włada rzeczą we własnym imieniu i może nią władać jedynie w imieniu lub na rzecz właściciela lub posiadacza. Przykładem takiej umowy będzie umowa o przechowanie, czyli depozyt prawidłowy (regularny). W takim przypadku deponent wręcza depozytariuszowi rzecz, polecając mu przechować ją z obowiązkiem zwrotu tej samej rzeczy w określonym lub bliżej nieokreślonym terminie.

Inaczej jest z depozytem nieprawidłowym (nieregularnym), przy którym rzecz zostaje oddana na przechowanie z obowiązkiem zwrotu nie tej samej a takiej samej rzeczy. Umowa taka jest zrównana w myśl postanowień Kodeksu Zobowiązań z umową pożyczki i jeśli jej przedmiotem będą wartości dewizowe, będzie ona obrotem takimi wartościami. Powyższe zasady zostały potwierdzone wyraźnie w § 5 rozporządzenia w sprawie wykonania ustawy dewizowej.

Jakie umowy są zaliczane do obrotu wartościami dewizowymi?

Będą to w pierwszym rzędzie tak zwane umowy typowe, a więc kupno-sprzedaż, zamiana, pożyczka i przelew, dalej darowizna wartości dewizowych. Pewne wątpliwości budzi umowa zastawu, skoro samo oddanie rzeczy w zastaw nie jest równoznaczne z przeniesieniem posiadania. Ponieważ jednak w wyniku umowy zastawu przeniesienie własności rzeczy zastawionej może nastąpić w przypadku niewywiązania się zastawcy z zobowiązania — zarówno teoria jak i praktyka dewizowa uznają zastaw za umowę będącą obrotem wartościami dewizowymi, o ile oczywiście wartości te będą przedmiotem zastawu.

Innego rodzaju wątpliwości nasuwa rozporządzenie wartościami dewizowymi *na wypadek śmierci*. W zasadzie wyrażenie woli przeniesienia takich wartości na osobę trzecią, jeśli postanowienie to jest powzięte za zgodą lub zostało przyjęte przez tę osobę trzecią — posiada wszystkie cechy umowy. Jednakże zgodnie z paragrafem 6 pkt 2) rozporządzenia w sprawie wykonania ustawy dewizowej, dysponowanie wartościami dewizowymi w formie aktów prawnych sporządzanych na wypadek śmierci — nie jest obrotem takimi wartościami.

Poza omówionymi już umowami, których bezpośrednim przedmiotem są wartości dewizowe, do obrotu wartościami dewizowymi zaliczamy również umowy, które pośrednio powodują przeniesienie własności lub posiadania takich wartości.

Do umów tych należą na przykład umowy o świadczenie rzeczy lub usług, za które zapłata następuje lub ma nastąpić w zagranicznych środkach płatniczych, lub też w krajowych środkach płatniczych, jeśli rzecz lub usługa świadczona jest na rzecz zagranicy. W tej kategorii umów wymienimy występujące w naszej praktyce: transakcje towarowe w obrotach z zagranicą, sprzedaż nieruchomości cudzoziemcom i kupno nieruchomości od cudzoziemców, kupno samochodów od obcych przedstawicielstw dyplomatycznych i konsularnych, umowy o świadczenie usług na rzecz zagranicy, takich jak usługi spedycyjne, transportowe (morskie, lądowe i lotnicze), sprzedaż biletów kolejowych i lotniczych oraz kart okrętowych na przebiegi zagraniczne, sprzedaż i kupno praw autorskich, licencji, patentów itp., umowy o odpłatne zastępstwo w różnych sprawach.

Podkreślić należy, że do obrotu wartościami dewizowymi zaliczane są również i takie umowy, w których zapłata następuje na rachunek zablokowany cudzoziemca, chociaż dysponowanie takim rachunkiem jest bez zezwolenia zabronione i wpłata na taki rachunek zezwolenia nie wymaga.

W tym miejscu musimy zwrócić uwagę na umowy o świadczenie w kraju usług i rzeczy ruchomych na rzecz cudzoziemców przebywających w kraju. Sprawy te regulują postanowienia art. 26 ustawy i § 36 rozporządzenia. W myśl tych postanowień zawieranie tego rodzaju umów i pobieranie wynikających z tych umów należności w krajowych środkach płatniczych nie wymagają zezwolenia. Celowość wprowadzenia tych postanowień jest niewątpliwa. Inaczej bowiem sprzedawca gazet czy papierosów, kelner w restauracji czy konduktor tramwajowy nie mógłby bez każdorazowego zezwolenia świadczyć usług na rzecz cudzoziemców dewizowych, przy czym, w obawie popełnienia przestępstwa musiałby legitymować wszystkich swoich klientów czy nie są cudzoziemcami dewizowymi. Oczywiście takie postawienie sprawy byłoby absurdem.

Dalszą kategorią czynności wchodzących w zakres obrotu wartościami dewizowymi jest dokonywanie przekazów, przelewów, wpłat i wypłat wartości dewizowych wynikających z tytułów nieumownych, jak również innych czynności, w wyniku których następuje lub ma nastąpić przeniesienie własności lub posiadania tych wartości. Przepis ten

wyda się bardzo szeroki; ponieważ jednak większość płatności następuje w wyniku tego czy innego rodzaju umów — zakres czynności objętych tym przepisem jest dość ograniczony. Do tej kategorii zaliczamy np. przekazy na utrzymanie placówek polskich za granicą i na pokrycie kosztów podróży zagranicznych.

Ostatnią wreszcie grupą czynności będących obrotem wartościami dewizowymi są czynności powodujące przemieszczenie wartości dewizowych przez granicę polskiego obszaru dewizowego, jak np. przewożenie ich, przenoszenie, sprowadzanie, wysyłanie, a nawet przerzucanie (por. § 24 rozporządzenia).

Przykładowo wymienimy wywóz za granicę wartości dewizowych wszelkiego rodzaju, przywóz do kraju polskich pieniędzy obiegowych, wysyłanie za granicę książeczek oszczędnościowych, sprowadzanie do kraju papierów wartościowych itp.

Dla pełnego zrozumienia pojęcia obrotu wartościami dewizowymi konieczne jest wyjaśnienie określenia **p o l s k i o b s z a r d e w i z o w y**. Obszar ten pokrywa się z polskim obszarem celnym, który obejmuje terytorium Państwa Polskiego z tym jednak, że polskie wody przybrzeżne do tego obszaru nie są zaliczane. Polskie wolne obszary celne i obszary mające charakter wolnocłowy należą do polskiego obszaru celnego i dewizowego w tym znaczeniu, że moc ustawodawstwa dewizowego rozciąga się na te obszary, jednakże granica między tymi obszarami a resztą Państwa jest granicą dewizową jeśli chodzi o przekazywanie, przelewy, wpłaty i wypłaty, wywóz, przywóz i przewóz wartości dewizowych.

Jak powiedzieliśmy na wstępie, zrozumienie pojęcia obrotu wartościami dewizowymi jest kluczem do zrozumienia całokształtu naszego systemu dewizowego. Pojęcie to obejmuje, jak widzieliśmy, wielki i różnorodny wachlarz czynności. Dlatego też dokładne poznanie wszystkich tych czynności nie jest wcale łatwe, tym bardziej, że życie stwarza często nowe okoliczności, których ustawodawca nie przewidywał i nie mógł przewidzieć. Z drugiej jednak strony warto poświęcić nieco wysiłku, aby poznać omawiane pojęcia. Przepisy te bowiem rozszerzyły bardzo poważnie swój zasięg i znajomość ich dla wszystkich obywateli jest co najmniej pożyteczna, a dla pracowników naszego Banku staje się po prostu konieczna.

P. Heinzelman

Groźba nowej dewaluacji franka francuskiego

W marcu 1953 r. minęło 150 lat od chwili wprowadzenia do obiegu franka francuskiego. Jednakże ta jubileuszowa data minęła we Francji prawie niezauważona. Postarano się zapomnieć o rocznicy jubileuszowej z tego względu, że nic dobrego o jubileacie nie można było powiedzieć.

Historia franka francuskiego w ostatnich trzech — czterech dziesiątkach lat, w okresie ogólnego kryzysu kapitalizmu, jest nadzwyczaj pouczająca. W niej, jak w zwierciadle, przedstawiona jest ekonomiczna

i polityczna degradacja jednego z największych krajów kapitalistycznych, zajmującego jeszcze stosunkowo niedawno jedno z pierwszych miejsc w gospodarce światowej.

W. I. Lenin w pracy „Imperializm, jako wyższe stadium kapitalizmu“, podając przybliżone dane o rozmiarach kapitałów ulokowanych za granicą przez trzy główne kraje kapitalistyczne (Anglię, Francję i Niemcy) zaznaczył, że kapitał ulokowany za granicą przez Francję stanowił w 1914 r. 60 mld franków (złotych). Według rozmiarów lokat kapitałowych za granicą, Francja zajmowała drugie miejsce po Anglii, której inwestycje zagraniczne wynosiły w 1914 r. 75 — 100 mld franków.

1) Opracowano na podstawie artykułu M. Poliakowa, zamieszczonego w Nr 8/1953 r. czasopisma „Finansy i kredyt SSSR“.

Aby dać ogólne pojęcie o głębokim upadku franka francuskiego wystarczy wspomnieć, iż od 1914 r. do chwili obecnej siła nabywcza franka, określona w oparciu o ceny hurtowe towarów we Francji, zmniejszyła się 188 razy. Siła nabywcza franka, określona w oparciu o ceny detaliczne, spadła od 1914 r. jeszcze w większym stopniu — o 200 razy i przedstawia obecnie na rynku wewnętrznym Francji tylko $\frac{1}{2}\%$ swojej wielkości pierwotnej.

Oficjalny kurs wymienny franka w stosunku do dolara USA wynosi 350 franków za 1 dolar wobec 5,2 franka w 1914 r. A więc kurs franka zmniejszył się 67 razy. Należy jednak nadmienić, że w tym okresie dolar był również zdewaluowany i jego ustawowa zawartość złota była zmniejszona o 11%. Frank francuski, który od 1803 r. do 1914 r. był równy 290,3 mg czystego złota, reprezentuje obecnie, (biorąc pod uwagę urzędowy kurs franka do dolara) tylko 2,5 mg złota. Tak więc w stosunku do złota frank stracił na wartości ponad 100 razy i stanowi mniej niż 1% swojej pierwotnej wartości.

Spadek wartości franka dokonuje się, z niewielkimi przerwami, prawie od 40 lat. od początku pierwszej wojny światowej. W tym okresie frank francuski został 13 razy zdewaluowany (tj. podlegał zmianie ustawowej zawartości złota w nim, względnie urzędowego kursu w stosunku do innych walut, mających określoną ustawowo zawartość złota), przy czym na przestrzeni dwóch lat 1948 i 1949 dokonano czterokrotnej dewaluacji franka.

Szczególnie ostry spadek wartości franka nastąpił po drugiej wojnie światowej. W porównaniu z 1938 r. zawartość złota w jednym franku, obliczona na podstawie urzędowego kursu franka w stosunku do dolara (350 franków za 1 dolar), ustalonego przy przeprowadzaniu ostatniej dewaluacji franka we wrześniu 1949 r., zmniejszyła się 9,2 raza; w tym samym czasie ceny hurtowe we Francji wzrosły według danych oficjalnych 27 razy, a wskaźnik kosztów utrzymania 36 razy (według danych tygodnika francuskiego „Notes et études économiques“). Odpowiednio siła nabywcza franka obniżyła się do 3% jej poziomu przedwojennego, a oficjalny kurs franka w stosunku do dolara i złota obniżył się prawie o 90%.

Spadek wartości krajowej i zagranicznej franka w ciągu drugiej wojny światowej i po wojnie odzwierciedla się w poniższych danych o rozwoju cen i kursu dolara we Francji:

	1938 r.	1945 r.	1948 r.	1951 r.	1952 r.
Oficjalny wskaźnik cen hurtowych (1948 = 100)	5,83	22	100	155	163
Oficjalny wskaźnik kosztów utrzymania (1948 r. = 100)	8,19		100	154	171
Oficjalny kurs dolara USA we frankach	38,0	119,3	266,1	350	350
Wolny kurs dolara na czarnym rynku Paryża	—	—	518	433	412

Z powyższych danych wynika, że od roku 1938 do roku 1945 ceny towarów wzrosły we Francji prawie 4 razy. W ciągu trzech następnych lat, od 1945 do 1948, ceny znów zwiększyły się przeszło 4 razy i od tego czasu nieprzerwanie nadal zwyżkują. Odpowiednio do wzrostu cen spadła siła nabywcza franka.

Oficjalny kurs dolara USA zwiększył się w tym okresie w znacznie mniejszym stopniu, niż ceny towarów. Tłumaczy się to dwoma rodzajami czynników: po pierwsze siła nabywcza dolara USA od 1938 r. zmniejszyła się przeszło 2 razy, po drugie — rząd francuski sztucznie utrzymuje kurs franka na znacznie wyższym poziomie od tego, na jakim ustaliłby się on przy wolnym popycie i podaży. Ostatni fakt często znajduje potwierdzenie w rozwoju kursu franka na tak zwanym paralelnym (tj. czarnym) rynku Paryża. Na rynku tym transakcje przeprowadzane są tylko w odniesieniu do gotówkowej waluty zagranicznej (banknotów), a na walutę w gotówce kurs zwykle jest niższy, niż na przekazy telegraficzne względnie na czek. Ponadto kurs na czarnym rynku kształtuje się w oparciu o orientacyjną cenę rynkową złota. Ponieważ wolnorynkowa cena złota, w wyniku ograniczonego nań popytu, przy znacznie zwiększonej od 1951 r. podaży, spada i zbliża się do monopolistycznej ceny złota w USA, sztucznie utrzymywanej przez monopole amerykańskie na niskim poziomie, więc i kurs czarnego rynku Paryża nie wyraża pełnego stopnia spadku wartości franka. Do tego należy dodać, że i na czarnym rynku Bank Francji występuje w charakterze bądź to sprzedawcy bądź to nabywcy waluty zagranicznej w tym celu, aby hamować spadek kursu franka.

Katastrofalne tempo spadku wartości franka świadczy o tym, że gospodarka i finanse Francji przeżywają chroniczny i stale pogłębiający się kryzys. Wpływ na to oczywiście wojna. Francja, jak wiadomo, okupowana była przez wojska Niemiec hitlerowskich; na jej terytorium prowadzone były działania wojenne, okupanci grabili bezlitośnie ludność Francji, drenowali z niej żywotne soki. Jednakże twierdzenie burżuazyjnych pism, że druga wojna światowa jest główną przyczyną opłakanego położenia gospodarczego Francji zupełnie nie odpowiada rzeczywistości. Wiadome jest, że Związek Radziecki i kraje demokracji ludowej, które poniosły w czasie wojny bez porównania większe straty niż Francja, dawno zaleczyły spowodowane wojną rany i w szybkim tempie posuwają się naprzód na drodze rozwoju gospodarczego i kulturalnego.

W referacie sprawozdawczym na XIX Zjeździe KPZR G. Malenkov podał dane o wzroście produkcji przemysłowej w ZSRR i w krajach kapitalistycznych w latach 1929—1951. Jak wynika z tych danych, produkcja przemysłowa Francji do 1950 r. kształtowała się znacznie poniżej poziomu z 1929 r. Dopiero w 1951 r. w związku z przeprowadzaną przez koła rządzące Francji militaryzacją gospodarki i rozszerzeniem wojennych gałęzi wytwórczości, wskaźnik produkcji przemysłowej wzrósł do 104 (1929 r. = 100). W 1952 r. wskaźnik produkcji przemysłowej Francji podniósł się do 108, tzn. wzrósł o 4% w stosunku do 1951 r. Jednakże produkcja towarów codziennego użytku skurczyła się w okresie roku o 10%, a produkcja towarów długotrwałego użytkowania, w konsekwencji wzrostu wytwórczości zbrojeniowej, zwiększyła się o 12%. Według danych francuskiego instytutu narodowego statystyki i badań gospodarczych, produkcja tekstylna we Francji spadła w 1952 r. o 14% w porównaniu z 1929 r., produkcja przemysłu skórzanego zmalała o 45%, budownictwo (łącznie z budownictwem domów mieszkalnych) zmniejszyło się o 28%. W pierwszym półroczu

1953 r. sytuacja pogorszyła się jeszcze bardziej. W okresie styczeń — maj 53 r. ogólne rozmiary produkcji przemysłowej skurczyły się o 5% w porównaniu z odpowiednim okresem roku poprzedniego. Spowodowane to zostało w znacznej mierze zmniejszeniem produkcji towarów codziennego użytku w związku z trwającym bez przerwy spadkiem siły nabywczej ludności. W ciągu pierwszych miesięcy 1953 r. miało miejsce także pewne zmniejszenie produkcji maszyn i urządzeń, spadek przeciętnej dziennej załadunków na kolejach żelaznych w styczniu — kwietniu 1953 r. o 7,5% w stosunku do odpowiedniego okresu 1952 r. oraz podobny spadek utargów wielkich magazynów Paryża.

W konsekwencji zwyrodniałego i jednokierunkowego rozwoju przemysłu, stagnacji w gospodarce rolnej oraz silnego wzrostu cen, ludność pracująca Francji w obecnych czasach odżywia się i ubiera znacznie gorzej i żyje w gorszych jeszcze warunkach mieszkaniowych i kulturalnych niż przed wojną. O obniżeniu poziomu życiowego klasy robotniczej Francji, o względnej i bezwzględnej jego pauperyzacji świadczy fakt, iż realna płaca zarobkowa robotnika francuskiego stanowi obecnie tylko około 50% płacy przedwojennej.

Szybko zmniejszyły się również w porównaniu z okresem przedwojennym realne dochody pracującego chłopstwa we Francji. Według danych tygodnika „Notes et études économiques” ceny artykułów rolnych, po jakich chłopci francuscy zmuszeni są je sprzedawać kupcom hurtowym, wzrosły w stosunku do przedwojennych 17 razy, podczas gdy ceny hurtowe towarów przemysłowych zwiększyły się 32 razy a wskaźnik kosztów utrzymania podwyższył się 36 razy. W konsekwencji siła nabywcza rolnictwa zmniejszyła się również prawie dwukrotnie w stosunku do przedwojennej. W tym samym czasie dochody kapitalistów, a w szczególności wielkich przemysłowych i finansowych trustów i spółek, silnie wzrosły. W rezultacie wzmocnienia eksploatacji robotników, zmuszonych obecnie do sprzedawania swej siły roboczej dwa razy taniej niż przed wojną, a także zubożenia pracującego chłopstwa, wysokość zysków monopolistów dosięgła ogromnych rozmiarów.

Jednym z czynników sprzyjających podziałowi dochodu narodowego na korzyść klasy wyzyskujących jest inflacja, stanowiąca przepełnienie strumienia obiegu pieniężnego papierowymi znakami pieniężnymi. Inflacja staje się charakterystyczną cechą gospodarki wszystkich krajów kapitalistycznych w okresie ogólnego kryzysu kapitalizmu; we Francji przybrała ona jednak szczególnie olbrzymie rozmiary. Od 1938 r. do kwietnia 1953 r. suma znaków pieniężnych znajdujących się w obiegu wzrosła z 108 mld franków do 2127 mld franków tj. zwiększyła się prawie 20 razy. W jednym tylko roku od kwietnia 1952 r. do kwietnia 1953 r. obieg pieniężny zwiększył się o 200 mld franków, czyli więcej niż o 10%.

Równocześnie z tym wzrosły w wielkim stopniu wkłady na rachunkach bieżących w bankach francuskich, w głównej mierze dzięki inflacyjnej ekspansji kredytów, co spowodowało wzrost cen i w konsekwencji spadek siły nabywczej pieniądza. Od r. 1938 do lutego 1953 r. suma wkładów na rachunkach bieżących w bankach francuskich wzrosła według danych urzędowych statystyki francuskiej z 80 mld

do 2075 mld franków tj. więcej niż 50 razy. Od lutego 1952 r. do lutego 1953 r. suma ich zwiększyła się z 1779 mld do 2075 mld franków czyli o 16,5%.

Nieprzerwany wzrost znaków pieniężnych w obiegu przy równoczesnym skurczeniu się masy towarowej prowadzi do wzrostu cen towarowych i spadku wartości pieniądza; ma to miejsce na przestrzeni długotrwałego okresu we wszystkich krajach kapitalistycznych a w szczególności we Francji.

Gospodarka burżuazyjna może wypuszczać do obiegu dowolną ilość pieniędzy papierowych, jednakże ogólna masa pieniężna zawsze będzie przedstawiać tylko tę ilość złota która jest niezbędna dla potrzeb obiegu w danym czasie, a więc w konsekwencji czym więcej emitowano pieniędzy papierowych tym mniej złota reprezentuje każda jednostka pieniężna.

Podstawową przyczyną pogłębienia inflacji we Francji staje się chroniczny deficyt budżetu państwowego w latach powojennych, związany z główną mierze z forsowaniem zbrojen i przestępczą wojną przeciwko narodom Indochin. Francja jako uczestnik agresywnego bloku północno-atlantyckiego przeprowadza pod naciskiem koł rządzących USA szeroki program zbrojen. Wydatkowanie na ten cel środki poczynają wzrastającą z roku na rok część rozchodów budżetowych Francji. Już ósmy rok imperializm francuski prowadzi okrutną wojnę przeciwko narodowi Wietnamu, walczącemu o swoją niepodległość i przeciwko narodom dwóch innych państw Indochin — Laosowi i Kambodży. Według informacji gazety „Franc-tireur”, minister bez teki dla spraw unii europejskiej wskazał w wygłoszonej niedawno mowie, że przez siedem lat wojny w Wietnamie Francja wydatkowała 3000 mld franków. W bieżącym roku projektuje się wydatkowanie na tę „brudną wojnę” jeszcze 500—600 mld franków. Jak wykazuje czasopismo „Notes et études économiques” z 8 maja 1953 r., za sumę wydatkowaną przez władze francuskie na każdy dzień wojny w Indochinach można zbudować 1500 mieszkań, których tak bardzo potrzebują klasy pracujące Francji.

Czasopismo angielskie „The Economist” (z 20 czerwca 1953 r.) zaznacza, że wydatki Francji na wojnę w Indochinach stanowiły przeciętnie po 1250 mln dolarów rocznie, tj. dwa razy więcej niż cała otrzymana przez Francję „pomoc” w ramach planu Marshalla.

Wydatki w Indochinach to jednak tylko część wydatków wojennych Francji. Według danych „The Economist” ogólne wydatki wojenne Francji stanowią 11% jej dochodu narodowego. Wywołuje to kłopotliwe naprężenie finansowe, udaremnia rozwój pokojowych galezi przemysłowych, w tej liczbie pracujących na eksport. Przed każdym nowym rządem Francji (które zmieniały się po wojnie już 18 razy) staje wciąż pytanie — skąd wziąć środki na pokrycie wydatków wojennych.

Podstawowa masa ludności płaci 75% całej sumy podatków, podczas gdy na udział trustów i spółek przypada tylko 9%. Tym niemniej przedstawiciele monopolistycznego kapitału w parlamencie i rządzie odrzucają kategorycznie jakiekolwiek propozycje związane ze zwiększeniem opodatkowania ich dochodów, a budżet państwowy Francji zamyka się co-rocennie ogromnym deficytem.

Burżuazja francuska nie tylko sprzeciwia się zwiększeniu opodatkowania jej dochodów w celu zmniejszenia deficytu budżetowego, lecz ponadto uchyla się gdzie może od płacenia podatków, ukrywa swoje kapitały za granicą wydatkuje znaczną część zysków na kupno złota w sztabach, a szczególnie złota w monetach. Według bardzo ostrożnego szacunku ilość stezauryzowanego we Francji złota wynosi ponad 3.000 ton, tj. przeszło 3 mld dolarów.

Środki zaradcze mające na celu zmniejszenie deficytu budżetowego, stosowane przez kolejno zmieniające się rządy Francji, sprowadzają się głównie do obcięcia i tak już niedostatecznych wydatków cywilnych na cele socjalne oraz do podwyższenia opodatkowania klasy pracującej.

W 1952 r. były premier Pinay uczynił próbę poprawy finansów Francji drogą przyciągnięcia do kasy państwowej części złota, stezauryzowanego przez burżuazję francuską. W tym celu została emitowana pożyczka złota 3,5%-owa na sumę 500 mld franków na warunkach bardzo dogodnych dla posiadaczy pożyczki. Równocześnie w celu zachęcenia do subskrybowania tej pożyczki została ogłoszona „amnestia” dla kapitalistów, ukrywających swoje kapitały przed opodatkowaniem. Kurs obligacji tej pożyczki związany został z ceną monety złotej „napoleona złotego”.

W przypadku wzrostu ceny „napoleona złotego” na czarnym rynku, kurs obligacji pożyczki złotej odpowiednio wzrastał. W przypadku zmniejszenia się jego ceny w stosunku do ceny „napoleona złotego” w dniu emitowania pożyczki, wynoszącej 4.000 franków, posiadacze (obligacji) nic nie tracili; w ciągu sześćdziesięcioletniego terminu trwania pożyczki obligacje mają być przyjmowane przez skarb przy płaceniu podatków po kursie emisyjnym.

Jednakże próba ta zakończyła się zupełnym fiaskiem. Łączna suma subskrypcji pożyczki stanowiła tylko 428 mld franków. Przy tym gotówką wpłacono 195 mld franków, w tej kwocie złotem tylko 15 mld franków. Pozostałe 233 mld franków wpłacone zostały obligacjami pożyczek emitowanych dawniej na znacznie mniej dogodnych warunkach. Burżuazja pozostała wierna sobie: wykorzystwała ona pożyczkę złotą dla zwiększenia swoich zysków, lecz bynajmniej nie w interesie państwa.

Budżet 1952 r. zamykał się deficytem w wysokości ponad 600 mld franków. Wpływy wynosiły 2 777,3 mld franków, a wydatki 3 380,7 mld franków, w tym wydatki wojenne — około 1 400 mld franków. Deficyt ten pokryty został wzrostem długu państwowego, dochodzącego w końcu 1952 r. do astronomicznej cyfry 4 871,4 mld franków (w tym dług wewnętrzny 3 573,6 mld a dług zagraniczny 1 297,8 mld franków).

Przyjęty przez Zgromadzenie Narodowe Francji projekt budżetu na 1953 r. przewiduje rozchody w wysokości 3 831 mld franków, w tym wydatki wojenne 1 600 mld franków, tj. ponad 40%. Wpływy stanowią 3 009 mld franków. W ten sposób deficyt budżetowy w bieżącym roku przewyższa 800 mld franków.

Stale naprężona sytuacja budżetowa Francji spowodowana olbrzymimi wydatkami wojennymi, poważnie przewyższającymi dane oficjalne, doprowadza do tego, że kasa państwowa okazuje się pusta

a dla pokrycia nie cierpiących zwłoki wydatków rząd zmuszony jest uciekać się do zaciągania długu w centralnym banku emisyjnym kraju — Banku Francji.

Wykazując już na początku 1953 r. wysokie zadłużenie wobec Banku Francji, rząd otrzymał od niego w lutym krótkoterminową pożyczkę w wysokości 50 mld franków. W dniu 24 marca 1953 r. rząd ponownie zwrócił się do Banku Francji o udzielenie mu zaliczki pieniężnej w wysokości 80 mld franków z terminem zwrotu do 31 maja 1953 r. Jednakże rząd nie był w stanie spłacić tego długu w terminie, tj. okazał się bankrutem.

Zgromadzenie Narodowe zmuszone było udzielić Bankowi Francji zezwolenia na sprolongowanie tej pożyczki początkowo do 16 czerwca następnie do 1 lipca, w końcu zaś do 10 lipca 1953 r. Rząd nie tylko nie zdołał spłacić tej pożyczki, lecz zwrócił się nawet w czerwcu o udzielenie mu jeszcze jednej dodatkowej zaliczki pieniężnej w sumie 50 mld franków; w czerwcu osiągnięto zatwierdzenie porozumienia skarbu z Bankiem Francji w sprawie udzielenia zaliczki gotówkowej w sumie 110 mld franków, jakkolwiek nie były spłacone dwie poprzednie zaliczki na sumę łączną 130 mld franków.

Nieprzerwany wzrost kredytów Banku Francji dla rządu prowadzi do zwiększenia emisji pieniężnej; innych źródeł dla dostarczenia środków na pokrycie deficytu budżetu państwowego Bank Francji nie posiada. Z drugiej strony, obligacje nieprzerwanie rosnącego wewnętrznego długu państwowego Francji osiadają w ostatecznym wyniku w bankach, gdzie są one utrzymywane w celu ich realizacji względnie w charakterze pokrycia pożyczek, co prowadzi do wzrostu rachunków bieżących, a często także do zapotrzebowania pieniędzy gotówkowych, tj. do rozdmuchania inflacji.

Szwajcarska gazeta „Neue Zürcher Zeitung” (z dnia 1 czerwca 1953 r.) przytacza następujące dane, charakteryzujące dynamikę obiegu banknotów i wkładów na rachunkach bieżących we Francji za 1952 r. i cztery pierwsze miesiące 1953 r. a także przyczyny ogromnego ich wzrostu (w mld franków):

na 31.12.51 r. 1952 r. na 30.4.53 r.

I. Obieg pieniężny we Francji

Obieg banknotów	1 883	2 124	2 127
Pozostałości na rachunkach bieżących	1 795	2 033	2 091
Razem	3 678	4 157	4 218

II. Pokrycie obiegu pieniężnego

Zadłużenie państwa wobec banków	1 550	1 788	1 920
Kredyty udzielone gospodarce narodowej	1 905	2 270	2 247
Złoto i waluty	279	236	214
Minus sumy dublowane	— 56	— 137	— 163
Razem	3 678	4 157	4 218

Przytoczone dane świadczą, że wzrost masy pieniężnej spowodowany jest wzrostem finansowania państwa i gospodarki przez banki w oparciu o fikcyjne wartości papierowe, nie w oparciu o akumulację realnych zysków lecz drogą rozszerzenia emisji i kreacji wkładów. Jest to typowy mechanizm inf-

lacyjny, szeroko stosowany w krajach kapitalistycznych. Jest interesujące, iż rezerwy walutowo- złote zmniejszają się przy tym systematycznie a procent pokrycia nimi obiegu pieniężnego jest rzeczywiście znikomy. Tak na przykład, zapasy złota Banku Francji zmalały od 1939 r. do czerwca 1953 r. z 3,0 mld do 0,6 mld dolarów.

Inflacja kredytowa, tj. udzielanie przez banki kredytów w rozmiarach ponad normalne źródła bankowe, powstające w oparciu o akumulację oszczędności i zysków, charakteryzuje gospodarkę i finanse wszystkich krajów kapitalistycznych. We Francji inflacja kredytowa osiągnęła wyjątkowo szerokie rozmiary. Wystarczy nadmienić, iż w porównaniu z 1938 r. globalna suma kredytów, udzielonych przez banki państwu, organizacjom gospodarczym i prywatnym osobom zwiększyła się z 104 mld franków do 4167 mld franków, tj. ponad 40 razy. Przy tym od końca 1949 r. do kwietnia 1953 r. suma kredytów prawie się podwoiła, a za jeden tylko ostatni rok zwiększyła się ona przeszło o 20%.

Inflacyjny charakter kredytu znajduje swój wyraz jeszcze i w wyjątkowo wielkim wzroście zadłużenia państwa wobec banków, które to zadłużenie osiągnęło w 1945 — 1946 r. 70—80% łącznej sumy udzielonych kredytów.

W sumie środków kredytowych, udzielonych organizacjom gospodarczym, powstaje miejsce zajmują kredyty na finansowanie inwestycji, w szczególności w gałęziach przemysłu, zajętych produkcją zbrojeniową i materiałów wojennych. Kredyty te, niezwiązane z produkcją pokojową a więc nie przyczyniające się do wzrostu masy towarowej, wiodą do zwiększenia niewspółmierności między pieniądzem a towarami, między napeczniałym popytem a kurczącą się podażą towarów, co w sposób nieunikniony prowadzi do niepowstrzymanego wzrostu cen.

O inflacyjnym charakterze kredytu we Francji świadczą następujące dane, przedstawione w sprawozdaniu Rady Republiki o sprawach kredytu za 1951 r.

Z łącznej sumy przyrostu kredytów w 1951 r., wynoszącego 621 mld franków, tylko 193 mld franków pokryte było normalnymi źródłami bankowymi (wkładami itp.). Różnica w sumie 428 mld franków pokryta była źródłami inflacyjnymi, głównie wzrostem emisji i sztuczną kreacją pozostałości na rachunkach bieżących.

Na bezpośrednie inwestycje wydały banki w 1951 r. 142 mld franków — głównie w przemyśle metalurgicznym i chemicznym, pracujących na potrzeby wojenne. Kwota ta przewyższa sumę środków otrzymanych drogą normalną dla finansowania inwestycji przy pomocy emitowania akcji i obligacji.

Rada Republiki zaznacza w swoim sprawozdaniu w sprawie kredytów, iż poważna część wzrostu kredytów była użyta na powiększenie zapasów towarowych. Innymi słowy, spekulanci w przewidywaniu wzrostu cen ukrywają towary, a banki swoimi kredytami pobłażliwie tolerują tę antypaństwową działalność.

W celu zwalczania inflacyjnego wzrostu kredytu władze francuskie podjęły szereg środków, w tej liczbie również podwyższenie stopy dyskontowej Banku Francji z 2,5% na 4%. Jednakże zastosowanie tych środków nie wpłynęło hamująco na dalszy inf-

lacyjnych wzrost kredytów. Wzrost zadłużenia wobec banków odbywał się w dalszym ciągu w 1952 r. i postępuje nadal w bieżącym 1953 r. Ze sprawozdania Rady Republiki w sprawie kredytów w 1952 r. wynika, iż w ubiegłym roku banki udzieliły skarbowi 216 mld franków i gospodarce 365 mld franków. Z ogólnej sumy udzielonych kredytów 581 mld franków tylko niewielka część była pokryta normalnymi źródłami bankowymi, natomiast znacznie większa część — 479 mld franków — pokryta została inflacyjnym wzrostem emisji pieniężnej i rachunków bieżących.

Czynnikiem potęgującym inflację, jest przyspieszenie szybkości krążenia pieniądza w związku z jego postępującym spadkiem wartości. Kiedy zaufanie do pieniądza maleje, posiadacze pieniędzy usiłują pozbyć się ich jak najprędzej, ulokować je w towarach i w innych realnych wartościach.

Nieprzerwany spadek siły nabywczej franka wywołał przyspieszenie szybkości obiegu pieniądza we Francji. Ta okoliczność, na równi ze wzrostem masy pieniężnej, przy jednoczesnym skurczeniu masy towarowej, kierowanej na rynek, stwarza ogromną niewspółmierność między pieniądzem z jednej strony a towarami z drugiej, prowadzącą do nieustannego spadku siły nabywczej pieniądza.

Obserwowany we Francji w ciągu ostatnich miesięcy niewielki spadek cen towarów (w porównaniu z grudniem 1952 r. ceny niższe o 1%) bynajmniej nie świadczy o polepszeniu sytuacji franka. Spadek ten wiąże się ze znacznie większą zniżką cen na światowym rynku kapitalistycznym, spowodowaną pogorszeniem koniunktury.

Tak więc szybkie pogorszenie się sytuacji wewnętrznej franka francuskiego wywołane zostało antynarodową polityką kół rządzących Francją, polityką militaryzacji, wojną w Indochinach, uczestnictwem w agresywnym bloku północno-atlantycznym, ograbianiem klasy pracującej. Polityka ta zamienia Francję w półkolonię monopolistycznego kapitału amerykańskiego, prowadzi do upadku gospodarki kraju i do chronicznego kryzysu finansowego.

Szybki spadek wartości waluty wewnątrz kraju nieuchronnie prowadzi także do spadku jej kursu zagranicznego. Wielkie znaczenie dla kursu walut ma stan bilansu płatniczego kraju. Jeśli bilans płatniczy jest pomyślny i daje saldo dodatnie, to kurs waluty zwyzkuje w wyniku zwiększenia popytu na nią. Przy bilansie płatniczym deficytowym popyt na walutę danego kraju maleje i kurs jej spada.

Bilans handlowy Francji był zawsze pasywny: Francja importowała towary za większą sumę, niż eksportowała. Deficyt bilansu handlowego pokrywała Francja dawniej dochodami ze swoich inwestycji za granicą. W wyniku dwóch wojen światowych, a szczególnie w czasie drugiej wojny światowej, Francja utraciła przytłaczającą część swoich inwestycji zagranicznych i z kraju wierzycielskiego zmieniła się na kraj dłużniczy. Zadłużenie zagraniczne Francji, głównie wobec USA, dochodzi prawie do 4 mld dolarów. Prócz tego, monopole USA przenikają do gospodarki Francji, wykupują akcje francuskich spółek akcyjnych, lokują kapitały w rentownych przedsiębiorstwach francuskich

oponowują ważniejsze gałęzie przemysłowe — przemysł samochodowy, elektrotechniczny, naftowy. Francja zmuszona jest obecnie płacić corocznie zagranicznemu, głównie amerykańskiemu kapitałowi wielki haracz w postaci odsetek, dywidend, zysków itp. Przewaga importu towarów nad eksportem oraz wielkie płatności nietowarowe powodują, że bilans płatniczy kształtuje się stale deficytowo. Deficyt ten jest szczególnie wielki w rozliczeniach ze strefą dolarową i z Europejską Unią Płatniczą, co spycha Francję do poniżającej zależności od amerykańskiej jałmużny.

Na krótko przed swoją dymisją, b. premier Francji Mayer wyruszył z pokłonami do Waszyngtonu, mając nadzieję otrzymania tam „pomocy” dolarowej i uratowania w ten sposób swego rządu od upadku. W dniu 19 maja deputowany Forcinat, należący do rządowego bloku partii prawicowych w Zgromadzeniu Narodowym, występując z krytyką Mayera, powiedział m. in. „Błagał pan w Waszyngtonie na klęczkach jak żebrak. I co pan przywiózł? Nic”. Rzeczywiście, otrzymana od Ameryki „pomoc” jest zupełnie nie wystarczająca dla pokrycia olbrzymiego deficytu bilansu płatniczego Francji.

Widać to wyraźnie na podstawie danych o bilansie płatniczym Francji, publikowanych przez Narodowy Instytut Statystyki i Badań Ekonomicznych w wydawanym przez niego biuletynie statystycznym (za maj 1953 r.). Zgodnie z tymi danymi, deficyt bilansu płatniczego za 1951 r. stanowił 1 058 mld franków (4 razy więcej niż w 1950 r.), natomiast amerykańska „pomoc” tylko 168 mld franków (481 mln dolarów); za okres I półrocza 1952 r. wielkości te stanowiły odpowiednio 506 mld i 98 mld franków (264 mln dolarów).

Saldo pasywne Francji w ramach rozliczeń Europejskiej Unii Płatniczej w okresie funkcjonowania tej Unii, od 1 czerwca 1950 r., osiągnęło 750 mln dolarów, przewyższając tzw. kwotę kontygentową, przyznaną Francji w wysokości 520 mln dolarów. W związku z tym deficyt bilansu płatniczego wobec Europejskiej Unii Płatniczej za każdy miesiąc musi być przez Francję pokrywany złotem względnie dolarami. W kwietniu 1953 r. miesięczny deficyt bilansu płatniczego Francji w ramach tej Unii stanowił 51 mln dolarów, a w czerwcu osiągnął on 56,8 mln dolarów. Nic więc dziwnego, że w takiej sytuacji rezerwy złota i walutowe Francji nieprzerwanie topnieją.

Zastosowane przez koła prawicowe Francji środki w celu poprawy bilansu płatniczego drogą forsowania eksportu nie dają pozytywnych rezultatów. W związku z poważnym wzrostem cen we Francji, ceny francuskie towarów przewyższają ceny światowe o 15% — 25%. Czyni to towary francuskie zbyt drogimi, niekonkurencyjnymi na rynkach zagranicznych. Ponadto na rynkach zbytu nastąpiło zwiększenie się konkurencji w związku z pogorszeniem się koniunktury w krajach kapitalistycznych. W szczególności towary francuskie wypierane są przez towary zachodnoniemieckie, które od nowa pojawiły się na rynkach międzynarodowych.

Wobec niemożności rozszerzenia eksportu występuje ostatnio zagrożenie skurczenia importu. Jednakże i ta ewentualność okazuje się nieosiągalna, ponieważ Francja zmuszona jest importować poważną ilość surowców, niezbędnych dla potrzeb przemysłu. W konsekwencji handlowy i płatniczy bilans Francji pogarsza się, pokrycie importu eksportem w I kw. 1953 r. zmniejszyło się do 75% wobec 82% w IV kw. 1952 r. Sytuacja walutowa Francji staje się coraz bardziej naprężona.

Wielkie znaczenie dla odprężenia sytuacji ekonomicznej Francji mogłoby mieć wznowienie na wielką skalę handlu z krajami obozu demokratycznego, który to handel został pod dyktando Wall Streetu skurczony do znikomych rozmiarów.

Zawarta niedawno umowa handlowa między ZSRR i Francją oraz układ płatniczy, według których rozmiary dostaw towarowych, realizowanych przez każdą stronę w pierwszym roku działania umów ustalone zostały w wysokości ok. 12 mld franków, staje się wzorowym przykładem zawarcia wzajemnie korzystnych umów handlowych.

Kraje kapitalistyczne dość często szukają wyjścia z napiętej sytuacji walutowej drogą dewaluacji swych walut i dumpingu walutowego. We Francji jest wielu zwolenników dewaluacji franka w wyniku poglądu głoszącego, iż ustalony w 1949 r. kurs 350 franków za jeden dolar nie odpowiada obecnej sile nabywczej franka i dlatego trzeba niezbędnie doprowadzić oficjalny kurs dolara do poziomu rynku czarnego, gdzie notowany jest on obecnie w wysokości 412 — 415 franków. Zwolennicy tego poglądu uważają, iż w tym wypadku zostanie zlikwidowana rozbieżność między wewnętrznymi, francuskimi a światowymi cenami towarów i że francuski eksport otrzyma dzięki dewaluacji nowy bodziec w kierunku ekspansji.

Czasopismo francuskie „Banque” z czerwca 1953 r. pisze, że dewaluacja franka wydawała się nieunikniona już na wiosnę 1952 r. Bank Francji uważał wówczas, że dewaluacja franka mogłaby być przeprowadzona w lipcu 1952 r., ponieważ w tym czasie oczekiwano dewaluacji funta sterlinga. Były premier Pinay nie chciał przeprowadzić dewaluacji franka w odosobnieniu.

„Wcześniej, czy później — pisze „Banque” — frank zostanie zdewaluowany bądź to drogą wprowadzenia kursu różniczkowanego, bądź to drogą zmiany kursu kontrolowanego, powiedzmy, do 420 franków za dolar, co może być dokonane również bez wydania nowej ustawy, dekretu czy uchwały”. Przepowiednia czasopisma „Banque” może spełnić się w niedalekiej przyszłości, lecz wątpliwe jest jednak, czy dewaluacja polepszy sytuację Francji. Odwrotnie, wywoła ona nowy wzrost cen i dalsze pogorszenie warunków życia narodu.

Uzdrowienie gospodarki i waluty francuskiej zależy od zaprzestania wojny w Indochinach, szybkiej redukcji zbrojeń, rozwiązania wszystkich spornych zagadnień drogą układów i powrotu do gospodarki światowej.

Z doświadczeń i praktyki bankowej**Oddziaływanie Banku na życie gospodarcze**

IX Plenum KC PZPR postawiło przed nami — między innymi zadaniami — zadanie obniżki kosztów.

IX Plenum stwierdza, że „konieczne jest osiągnięcie przełomu w dziedzinie obniżki kosztów w całej gospodarce narodowej“ (Nowe Drogi nr 10/53 str. 58, teza 63). W latach 1954 i 1955 obniżka kosztów własnych w przemyśle i budownictwie nastąpi co najmniej o 7%.

Tezy IX Plenum przewidują dalej, że „Walka o pełne wykonanie planu w dziedzinie kosztów własnych musi odbywać się na podstawie wzrostu wydajności pracy i pogłębienia systemu oszczędnościowego w całej gospodarce narodowej. Wyrazić się to winno w zaostrzeniu walki z wszelkiego rodzaju przerostami w zatrudnieniu, w bezwzględnej walce z przejawami marnotrawstwa materiałów, w osiągnięciu znacznego zniżenia norm zużycia, w eliminowaniu brakoróbstwa, w likwidowaniu nierentowności przedsiębiorstw i w ścisłym przestrzeganiu wykonywania planów obniżki kosztów i planów finansowych.

Niezbędne jest zlikwidowanie nadmiernych remanentów w produkcji i w obrocie towarowym i osiągnięcie, przez przyspieszenie obiegu środków obrotowych znacznego zmniejszenia udziału nakładów na przyrost środków obrotowych w wydatkach finansowych Państwa.

Szczególne znaczenie posiada obniżenie zużycia materiałowego, będące nie tylko czynnikiem zmniejszenia kosztów własnych, lecz także czynnikiem wzrostu produkcji, gdyż daje możliwość wytworzenia z posiadanych materiałów większej ilości gotowych produktów, służących do zaspokojenia potrzeb ludności i gospodarki narodowej“ (Nowe Drogi nr 10/53 str. 58 i 59).

Powyższe ustalenia są niezmiernie ważne dla Banku, który włączony w rytm planowego działania, obowiązany jest współdziałać w wykonywaniu określonych zadań i oddziaływać na życie gospodarcze całym zespołem swoich środków, w celu przyczynienia się do rozwoju życia gospodarczego w kierunku wskazanym przez wytyczne Plenum.

Dla stosowania właściwej polityki kredytowej i dla prowadzenia właściwego oddziaływania konieczna jest znajomość założeń gospodarczych, konieczne jest prowadzenie pracy planowej i zorganizowanej w kierunku określonym ogólnie. Wiąże się to z koniecznością zapewnienia środków. Jeśli główny nacisk ma być położony na obniżkę kosztów, trzeba temu dać wyraz już w etapie kontroli dotyczącej czynności ewidencyjnych. Trzeba te czynności ewidencyjne dostosować odpowiednio do wymogów dnia dzisiejszego. Podobnie ma się sprawa z czynnościami sprawdzania, które winny dotyczyć między innymi sprawdzania wykonania założonej dla danego przedsiębiorstwa obniżki kosztów względnie powodów ich przekroczeń. Na czynnościach ewidencji i sprawdzania oparta będzie czynność analizy, wszyskie zaś te czynności odpowiednio dopasowane do potrzeb, stanowić będą podstawę do czynności oddziaływania. Pamiętać też trzeba o doborze poszczególnych środków w takiej ilości, tj. w takiej pro-

porcji, aby na zasadniczą czynność tj. czynność oddziaływania nie „zabrakło czasu“, lecz by znalazła ona w pracy każdego referenta tyle miejsca, ile wynika z potrzeb kontrolowanych przez niego przedsiębiorstw.

Ważne też jest, by zwłaszcza w początkach przygotowania do nowych czynności lub do ich pogłębienia, komórki wykonujące je były prowadzone i „zawracane“ z niewłaściwej drogi. Zezwala to na ujednolicenie podchodzenia do zagadnień oraz — co jest najważniejsze — na przelewanie doświadczeń i operowanie najlepszymi w danej chwili metodami.

W świetle powyższych wskazań IX Plenum KC PZPR a zwłaszcza wskazań dotyczących obniżki kosztów oraz uwzględniając przesłanki dotyczące czynności oddziaływania, Oddział Wojewódzki NBP w Stalinogrodzie przeprowadził zorganizowane oddziaływanie na jednostki przemysłu węglowego na terenie województwa. Wybór przemysłu węglowego nie był przypadkowy, jeśli wziąć pod uwagę wielkość tego przemysłu oraz jego koncentrację na terenie województwa. O znaczeniu przemysłu węglowego świadczą słowa wypowiedziane przez Prezesa Rady Ministrów Bolesława Bierut na spotkaniu z aktywem partyjnym i gospodarczym przemysłu węglowego w styczniu 1953 roku: „...węgiel — to największe bogactwo Polski to podstawa naszego wzrostu gospodarczego, naszej energii, naszej siły, jedna z podstaw naszej ekonomiki a więc — naszego budownictwa socjalistycznego“, to „...najważniejszy produkt wymiany z innymi krajami, ...to główna nasza waluta w handlu zagranicznym“. Kształtowanie się kosztów tej branży ma doniosłe znaczenie dla gospodarki narodowej, stąd też wielkie znaczenie oddziaływania na tym odcinku.

Oddziaływanie na przemysł węglowy miało być tak zorganizowane aby było ono: wszechstronne, wnikliwe, powszechne i stałe. W tym celu przeanalizowano szczególnie dokładnie i głęboko kształtowanie się kosztów i akumulacji jednostek przemysłu węglowego w ujęciu według zjednoczeń oraz w przekroju kopalń pracujących pod tym względem najlepiej i najgorzej. Analiza ta zezwoliła ująć powody przekroczeń kosztów w przemyśle węglowym w następujące grupy:

- 1) nieosiąganie planowej wydajności ze względu na
 - a) czynnik ludzki
 - b) czynnik techniczny i inwestycyjny,
- 2) przekraczanie kosztów materiałowych,
- 3) przekraczanie kosztów ogólnofabrycznych,
- 4) przekraczanie kosztów wydziałowych,
- 5) nieosiąganie planowej realizacji (co do wartości),
- 6) straty na działalności pozazakładowej.

Analiza ta pozwoliła z kolei na stwierdzenie powodów przekraczania kosztów w poszczególnych grupach przez poszczególne kopalnie; ten ostatni moment jest tym bardziej ciekawy, że na tych samych odcinkach niektóre kopalnie pracowały bardzo dobrze a niektóre źle. Przygotowany w ten sposób materiał (przeprowadzono w tym celu wiele inspekcji oraz korzystano z analiz ekonomicznych

przeprowadzanych przez poszczególne zjednoczenia) został przeniesiony w teren na odprawie dyrektorów (kierowników) oddziałów. W odprawie tej wzięli także udział przedstawiciele KW PZPR, z którym od pierwszej chwili nawiązano ścisły kontakt. Odprawa ta przeprowadzona została na podstawie trzech referatów dotyczących:

- a) ogólnych pojęć kosztów i akumulacji,
- b) analizy stanu faktycznego kosztów w przemyśle węglowym,
- c) analizy kosztów przemysłu węglowego z punktu widzenia obiegu pieniądza.

Odprawa ta została równocześnie wykorzystana do omówienia analizy kosztów hutnictwa, ZSS, MHD i MHW; każdy oddział znalazł w treści odprawy „swoje” branże. Intencją referatów było zorientowanie zebranych w określonej tematyce oraz spowodowanie dyskusji pogłębiającej ten temat. Dyskusja istotnie wniosła wiele nowych momentów oraz naświetliła poruszone zagadnienia, co w sumie wzbogaciło treść odprawy i pozwoliło wszystkim jej uczestnikom wynieść z niej wytyczne do przeprowadzenia wewnętrznej odprawy pracowników komórki kredytów danego oddziału na ten sam temat. Było to zarazem pierwsze zalecenie odprawy.

Drugim zaleceniem odprawy było przeprowadzenie inspekcji w wytypowanych kopalniach (w tych kopalniach, które przekraczają koszty), odbycie konferencji z aktywnym gospodarczym i społeczno-politycznym dany kopalń (to ostatnie polecił KW PZPR) i ustalenie wspólnie z zainteresowanymi sposobów wyeliminowania przekroczeń w kosztach. Zalecenia te potwierdzono na piśmie i wyznaczono termin dla złożenia sprawozdania z wykonania tych prac.

W niedługim czasie po odprawie dyrektorów oddziałów operacyjnych odbyto konferencje z przedstawicielami 9 zjednoczeń węglowych, z których każde reprezentowane było przez dyrekcję, pion techniczny, głównego księgowego i sekretarza podstawowej organizacji PZPR. Treścią konferencji była dyskusja przeprowadzona na tle dwu referatów, wygłoszonych przez przedstawicieli oddziału wojewódzkiego na temat:

- a) stanu faktycznego kosztów i akumulacji w przemyśle węglowym,
- b) kontroli funduszu płac w przemyśle węglowym.

W referatach tych, podających we wskaźnikach kształtowanie się kosztów i akumulacji w poszczególnych zjednoczeniach i w grupach kosztów, skoncentrowano się na takich kopalniach, które na tym samym odcinku pracują dobrze i źle. Np. jedna kopalnia („Piast”) wypracowała oszczędności w kosztach dzięki terminowemu otrzymywaniu łuków TH i stosowaniu na groźniejszych odcinkach obudowy żelaznej, co zmniejsza zużycie drewna. Ponadto kopalnia ta rabuje w dużym stopniu stare drzewo na wybranych ścianach czy filarach i zużywa je do dalszej obudowy. Druga kopalnia („Ziemowit”) przekroczyła koszty m. in. na skutek braku łuków TH, co naraża ją na podwójną obudowę — raz drzewem a następnie żelazem.

Inne z przytoczonych licznie przykładów świadczyły o przerostach w zatrudnieniu pracowników nie związanych bezpośrednio z produkcją; o pracy w niedzielę w kopalniach, w których stanowiska poboczne obsadzone są w pełni a stanowiska produk-

cyjne nie w pełni; o otrzymywaniu do obudowy drewna o niewłaściwych wymiarach, co powoduje tak zwane „obrzynki”, o długości do 1,10 m. Z tego powodu np. Gliwickie ZPW zapłaciły o 10— z więcej za 1 m³ drewna aniżeli planowano. Przytaczano także konkretne przykłady zbyt wysokich absencji i niestosowania dyscypliny płac. Podano także liczne przykłady wzorowej pracy, prowadzącej do obniżki kosztów jak np. zużywanie na cele energetyczne węgla nisko kalorycznego ze starych zapasów miału węglowego (kop. „Anna”), niskie zużywanie tarcicy przez zastąpienie jej płótnem podsadzkowym (kop. „Milowice”) itp.

Intencją referatów było wysunięcie pewnych tez do dyskusji, tez piętnujących pracę złą i podających za wzór do zastosowania pracę dobrą. Na tle tych referatów rozwinęła się dyskusja, w której — z razu trochę nieufnie — wzięli udział w końcu przedstawiciele wszystkich zjednoczeń, w tym kilku przedstawicieli pionu technicznego.

Dyskutanci omówili powody przekraczania kosztów i podzielili się z zebranymi swoimi doświadczeniami w nich obniżaniu. Szczególnie charakterystyczne były głosy dotyczące konieczności przygotowania warunków obniżki kosztów przez stworzenie odpowiedniej atmosfery (np. w sprawie związanej z kosztami poruszane są jedynie fragmentarycznie i na miejscach drugorzędnych, podczas gdy szpalt czołowe zajmuje produkcja), konieczności przeszkolenia pracowników w dziedzinie analizy kosztów (brak literatury), ważności planów finansowych itp. Wysunięto przykład dyrektora kop. „Chwałowice”, który podczas okupacji przypadkowo pracował w księgowości i który przywiązuje właściwą wagę do sprawy kosztów. Przed obcięciem stanowiska przez wspomnianego dyrektora kopalnia ta przekraczała koszty.

Podkreślano, że w wielu jeszcze przypadkach mają zastosowanie słowa wypowiedziane przez W. Mołotowa na XVIII zjeździe partii o tym, że są działacze gospodarczy, „...którzy uważają poniżej swej godności zaglądać do bilansu, badać sprawozdania, troszczyć się o rozrachunek gospodarczy. Z tą beztroską i ekonomicznym nieuctwem należy zdecydowanie skończyć jako z antypaństwową i antybol-szewicką praktyką” (M. Usoskin — Podstawy działalności kredytowej — wydanie „Polgosu” rok 1951 str. 17). Podnieszono konieczność i celowość wprowadzenia rozrachunku oddziałowego i zwalczania przypadków zawyżania urobku przez odbierającego robotę, co wiąże się z niewłaściwym obsadzeniem tego stanowiska (z punktu widzenia uposażenia). Podkreślono konieczność codziennej kontroli kosztów, konieczność zrównania zainteresowania się nimi w stopniu równym wykonaniu planu produkcyjnego. Wiazać się to powinno z pewnym przedstawieniem podejścia techników, z dalszym podniesieniem funkcji głównego księgowego (w pewnym przypadku główny księgowy kontrolujący bardzo sumiennie działalność finansową został zdiety ze stanowiska — po wykazaniu jednak niesłuszności tego wrócił na stanowisko), ze wzmożeniem troski o człowieka.

Przedstawiciel KW PZPR podkreślił te ujemne strony odcinka kosztów, które przewijały się przez referaty i dyskusję oraz konieczność i znaczenie wyeliminowania popełnianych błędów. Zobowiązał sekretarzy podstawowych organizacji PZPR do bez-

pośredniego zajęcia się sprawą kosztów oraz do przekazania tego obowiązku sekretarzom poszczególnych kopalń. W podsumowaniu zapoznano także zebranych z organizacją akcji oddziaływania na koszty przemysłu węglowego (inspekcje, konferencje oddziałów operacyjnych z kopalniami, będące treścią odprawy dyrektorów oddziałów), z wnioskiem o przekazanie kopalniom odpowiednich zaleceń. Obszerny protokół z konferencji wraz z powtórzeniem ustaleń przesłano do wszystkich zjednoczeń oraz do wszystkich oddziałów operacyjnych kontrolujących kopalnie.

W ten sposób akcja oddziaływania „wprawiona została w ruch”. Bezpośrednie oddziaływanie przeprowadzane będzie w terenie (oddział — kopalnia) i dochodzić będzie do oddziału wojewódzkiego w przypadku wszelkiego rodzaju trudności napotykanych przez oddziały, względnie w przypadku niewywiązywania się kopalń z ustaleń pokonferencyjnych. Ponadto oddział wojewódzki utrzymywać będzie kontakt ze zjednoczeniami i kontrolować będzie wykonywanie zaleconych oddziałom prac. W ustalonym terminie (termin ten określono na 15.XII

1953 r.) nastąpi podsumowanie wyników akcji i wycofanie wniosków na przyszłość. Nie należy tego uważać za równoznaczne z zakończeniem oddziaływania na koszty przemysłu węglowego; w tym terminie nastąpi jedynie kontrola dotychczasowych osiągnięć i przygotowanie się do dalszej pracy na tym samym odcinku — akcja bowiem przechodzi w system. Po dokonaniu tego zostanie prawdopodobnie zaniechane, w zależności od wyników, kierowanie oddziaływaniem na koszty przemysłu węglowego jako całości, a położony zostanie nacisk na tym głębsze zajęcie się tymi przypadkami, które wymagają oddziaływania.

Oddziaływanie Banku na przedsiębiorstwa będzie się coraz bardziej pogłębiało i koncentrowało na kosztach, gdyż w dziedzinie ich obniżki nastąpić winien przełom, jak to wskazują tezy przedzjazdowe. Pomocne w tym względzie będzie zorganizowane oddziaływanie, pozwalające także słabszym zespołom na włączenie się w jego rytm i na przyczynienie się do osiągnięcia jak najlepszych wyników.

J. Szyrocki
Stalinogród

Wyniki akcji obniżenia stanu należności fakturowych — portfel C w pionie drobnej wytwórczości w ramach współzawodnictwa pracy

Praca jednostek drobnej wytwórczości kontrolowanych przez oddziały terenowe naszego województwa wykazywała i wykazuje w dalszym ciągu szereg niedociągnięć, które w konsekwencji odbijają się ujemnie na ich stanie finansowym. Jednym z takich niedociągnięć jest narastanie należności fakturowych — portfel C.

Oddział wojewódzki, analizując niedociągnięcia, starał się ustalić, które z nich uda się jak najszybciej i w jak najprostszym sposobie usunąć.

Specjalną analizą objęto następujące odcinki:

- 1) ustalenie przyczyn niedokredytowania jednostek,
- 2) ustalenie przyczyn nieplanowanego zaopatrzenia,
- 3) ustalenie przyczyn występowania w niektórych jednostkach nieplanowanych strat oraz nieosiągania planowanego zysku,
- 4) ustalenie przyczyn zatorów na odcinku zbytu wyrobów gotowych,
- 5) ustalenie przyczyn permanentnego narastania należności fakturowych ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania się należności fakturowych — portfel C.

Mając na uwadze jak wyżej podaliśmy, szybki i najbardziej prosty sposób likwidacji uchybień, wybraliśmy odcinek likwidacji opóźnień w fakturowaniu.

Zdawaliśmy sobie jednak sprawę, że osiągnięcia zaplanowanych wyników jest możliwe tylko wówczas jeżeli wszyscy pracownicy oddziału wojewódzkiego, jak również pracownicy oddziałów terenowych poznają sens całej akcji a następnie w sposób konsekwentny, zgodnie z obowiązującymi przepisami przystąpią do realizacji podjętych zadań.

Do powyższej akcji zmobilizowaliśmy cały personel działu kredytów drobnej wytwórczości oddziału wojewódzkiego i pracowników oddziałów terenowych. Byliśmy przekonani, że ostateczny rezultat

tej akcji zależy przede wszystkim od pracowników kredytowych naszego terenu.

Podejmując akcję ustaliliśmy plan, który podzielony został na kilka etapów.

Zażądaliśmy od oddziałów terenowych nadesłania nam danych odnośnie opóźnień w składaniu żądań zapłaty z wymienieniem jednostki, kwoty oraz ilości stwierdzonych dni opóźnienia.

Materiał ten jako bezsprzeczny argument złej pracy kontrolowanych jednostek wykorzystaliśmy do interwencji jakie w tym czasie przeprowadziliśmy w jednostkach nadrzędnych.

Wysłaliśmy bowiem z założenia, że w pierwszym etapie naszej pracy musi być uwzględniony czynnik wychowawczy. W tym celu zobowiązaliśmy jednostki nadrzędne do wydania specjalnych i wiążących zarządzeń, które miały przyczynić się do usunięcia tych nieprawidłowości.

Zarządzenia w krótkim czasie zostały przez jednostki wydane, z jednoczesnym przesłaniem ich kopii do wiadomości oddziału wojewódzkiego.

Stwierdziliśmy, że nie wszystkie oddziały terenowe w sposób właściwy i skuteczny reagowały na stwierdzone do tej pory niedociągnięcia; poleciliśmy ażeby o każdym przypadku stwierdzenia opóźnień w składaniu żądań zapłaty były zawiadamiane jednostki nadrzędne kontrolowanych przedsiębiorstw, z jednoczesnym żądaniem cofnięcia przysługującej premii tym pracownikom, którzy za dany odcinek pracy odpowiadają.

Przed wydaniem wytycznych w drodze porozumienia ustalono, że jednostki nadrzędne będą respektowały żądania oddziałów, a przysługująca premia zostanie cofnięta ewentualnie zmniejszona tym osobom, które dopuściły się wymienionych wyżej przekroczeń.

Wydane zarządzenia przez jednostki nadrzędne nie przyniosły spodziewanego rezultatu. Wypadki nieterminowego składania żądań zapłaty powtarzały

się nadal, mimo, że ilość ich była niższa od stwierdzonej w okresach poprzednich. Niektóre kontrolowane przedsiębiorstwa najprawdopodobniej, po przeczytaniu zarządzeń, zupełnie się tym zagadnieniem nie zainteresowały i pracę układały według starych złych zasad.

Dopiero samo stosowanie sankcji przez oddziały terenowe w stosunku do przedsiębiorstw i sankcje stosowane przez jednostki nadrzędne w postaci zmniejszenia względnie cofnięcia przysługującej premii osobom odpowiedzialnym — spowodowały zasadniczy zwrot.

Żądania zapłaty zaczęto kierować do oddziałów coraz bardziej terminowo. Wyczuliśmy bowiem, że zwrot ten nastąpił przede wszystkim dlatego, ponieważ wchodził tu w grę **czynnik materialnego zainteresowania**. Dzięki stosowaniu metod obniżania względnie cofania premii w ogóle, osiągnięto jednocześnie dwie rzeczy bardzo istotne — polepszo- no sytuację finansową jednostek oraz przy użyciu sankcji wychowano klienta.

Jeżeli stwierdzono nadal uchybienia, niezwłocznie zawiadamiano o tym jednostki nadrzędne.

Systematyczna i konsekwentna akcja jaką prowadzi oddział wojewódzki i oddziały terenowe dała rezultaty bardzo pomyślne, a wypadki nieterminowego składania żądań zapłaty do Banku są sporadyczne.

Dzięki temu udało się nam osiągnąć wyniki, które podajemy w niżej wymienionej tabeli:

Liczba porządkowa	B R A N Z A	w tysiącach złotych									
		Stan portf. C na ultimo		%		Spadek w stosunku do kw.		Wzrost w stosunku do kw.		Wzrost w stosunku do kw.	
		I kw. 53 r.	II kw. 53 r.	Spadek	Wzrost	San portf. C na ultimo III kw. 53 r.	I/53	II/53	I/53	II/53	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	Zarząd Przemysłu Drzewnego i Szczotkarskiego	458	179	61%	—	37	92%	19%			
2	Zarząd Przemysłu Maszyn i Urządzeń Młynskich, Spichrzowych i Piekarniczych	192	138	28%	—	—	100%	100%			
3	Zarząd Przemysłu Sportowego	39	2	95%	—	—	100%	100%			
4	Wojewódzki Zarząd Przemysłu Terenowego	895	411	54%	—	219	76%	47%			
5	Wojewódzki Zarząd Terenowego Przemysłu Materiałów Budowlanych	540	423	21%	—	247	54%	42%			
6	Spółdzielnie Pracy — zrzeszone w Związkach Branżowych Odzieżowo-Włókienniczych	395	1495	—	278	214	46%	86%			
7	Spółdzielnie Pracy — zrzeszone w Związkach Branżowych Skórzanych	430	111	74%	—	44	90%	60%			
8	Spółdzielnie Pracy zrzeszone w pozostałych Związkach Branżowych	1119	558	50%	—	318	72%	43%			
9	Pomocnicze Spółdzielnie Rzemieślnicze	9	—	100%	—	2	78%	—	—	100%	
10	Spółdzielnie zrzeszone w CPL i A	244	49	80%	—	145	41%	—	—	196%	
11	Spółdzielnie zrzeszone w Centrali Spółdzielni Inwalidów	191	29	85%	—	5	97%	83%			
12	C. L. i A. Rejonowe Biura Handlowe	1290	136	90%	—	53	96%	61%			
13	Związki Branżowe podległe ZSP i Cz.	489	130	73%	—	9	98%	93%			
14	Centrala Spółdzielni Inwalidów	155	64	59%	—	26	83%	59%			
15	Spółnota pracy	266	209	21%	—	157	41%	25%			
	R a z e m	6712	3940	41%	—	1476	78%	62%			

Z porównania danych według stanu na 31 marca 53 r. z danymi na ultimo czerwca i września widać wyraźnie, że wysokość portfetu C z wyjątkiem trzech pozycji, we wszystkich pozostałych pozycjach poważnie się obniżyła.

Jest to, jak już zaznaczyliśmy, wynikiem systematycznego oddziaływania na klienta a więc ściślej mówiąc — wychowania go oraz stosowania sankcji

na przestrzeni całego roku jednak w początkowej fazie w sposób niezorganizowany.

Na przestrzeni pierwszego półrocza oddziały stosowały sankcje a w jaskrawych przypadkach, kiedy zachodziła potrzeba interwencji, interweniowały w jednostkach nadrzędnych nie zwracając się jednak o pomoc w tej sprawie do oddziału wojewódzkiego.

Podjęcie zorganizowanej akcji przy współudziale jednostek nadrzędnych i wydziału przemysłu prezydium wojewódzkiej rady narodowej, który nam bardzo w tym pomógł przez zajęcie właściwego stanowiska w odniesieniu do zaktywizowania w tym jednostek nadrzędnych, dało wyniki bardzo pomyślne.

W spółdzielniach CPL i A tak pomyślnych wyników jak w innych pionach nie udało się nam uzyskać z uwagi na niedawne stosunkowo przejście kompetencji bylejszej ekspozytury w Olsztynie przez ekspozyturę w Białymstoku i z tego powodu kontakt nasz z wymienioną jednostką nie był tak ścisły jak z pozostałymi jednostkami nadrzędnymi. Ambicją naszą jednak jest ażeby i w tym pionie wyniki były w przyszłości równie pomyślne jak i w innych.

Jakkolwiek w pionie pomocniczych spółdzielni rzemieślniczych stan portfetu C na ultimo III kwartału był wyższy od stanu na ultimo czerwca, to stwierdzić trzeba obiektywnie, że wszystkie jednostki składają żądania zapłaty bez opóźnień a wystąpienie kwoty złotych 2/m wynikało z niezajomości przepisów nowoprzyjętej w tym czasie pod kontrolę spółdzielni.

Dużą rolę odegrały w tej akcji oddziały terenowe, a na szczególne wyróżnienie zasługuje oddział w Kętrzynie i Oddział w Nowym Mieście n/Drwęca, które już w pierwszym i drugim kwartale br., a więc uprzedzając oddział wojewódzki, prowadziły akcję wychowania klienta i stosowały sankcje bankowe.

Z przyjemnością również zaznaczamy, że prawie wszystkie oddziały terenowe (z wyjątkiem kilku) prowadziły akcję według zaleceń oddziału wojewódzkiego to znaczy w sposób zorganizowany i planowy. Takie oddziały jak II Oddział Miejski w Olsztynie i Oddział w Bartoszycach zasługują na duże uznanie za aktywność na tym odcinku.

Akcję powyższą prowadzimy w dalszym ciągu i na podstawie wyników jakie do tej pory osiągnęliśmy jesteśmy skłonni stwierdzić, że w przyszłości osiągniemy rezultaty jeszcze lepsze (o ile naturalnie do tego zagadnienia oddziały podejść w taki sposób jak to widzieliśmy w III kwartale), co bezpośrednio przyczyni się do polepszenia sytuacji finansowej przedsiębiorstw, które dzięki składaniu żądań zapłaty w terminie będą mogły korzystać z kredytu inkasowego na należności fakturowe w pełnej wysokości złożonych żądań zapłaty.

Powyższe rezultaty osiągnęliśmy w ramach zobowiązań zbiorowych, które podjęliśmy na III kwartał ubr. oraz dzięki temu, że zamierzony plan doprowadziliśmy do wszystkich zainteresowanych ogniw jak kontrolowane przedsiębiorstwa, jednostki nadrzędne, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wydział Przemysłu w Olsztynie i oddziały terenowe naszego województwa.

Z uwagi na to, że powyższa akcja dała dobre wyniki, zamierzamy również przeprowadzić planową akcję na innych odcinkach pracy aby i tam osiągnąć lepsze rezultaty.

St. Kamionowski
Olsztyn

Problem operatywności działów kredytowych

Zadania stojące przed Bankiem wymagają pełnego rozwinięcia wszystkich funkcji kredytu socjalistycznego, a między nimi — pogłębienia pracy analityczno - kontrolnej działów kredytowych, która dotychczas była zbyt słaba.

Dla łatwiejszego a zarazem pełniejszego sprecyzowania środków zmierzających do zwiększenia operatywności działów kredytowych należy dokonać analizy dotychczasowego przebiegu czynności kredytowych w świetle obowiązujących instrukcji i zarządzeń uzupełniających.

W zasadzie przepisy te określają dwojakiego rodzaju czynności działu kredytowego, to jest czynności manipulacyjno - sprawozdawcze i czynności analityczno-kontrolne. Z punktu widzenia praktycznego pierwsze z nich zostały bardziej sprecyzowane; z drugiej strony, w obecnym układzie sprawozdawczości i kontroli, zarówno wewnętrznej jak i zewnętrznej, są one bardziej uchwytnie i bieżąco sprawdzalne.

Czynności analityczno - kontrolne z natury rzeczy musiały być określone w instrukcjach i zarządzeniach bardziej ramowo, przez co zmniejszył się stopień ich sprawdzalności przy wykonaniu; tym samym stanowią one szerszy teren do indywidualnej interpretacji. Jeśli dodamy do tego trudności przy osiągnięciu dostatecznego przygotowania dla praktycznego wykonywania czynności analityczno-kontrolnych — staje się zrozumiałe, że w praktyce działów kredytowych nastąpiła gradacja ich czynności, polegająca na wysunięciu na plan pierwszy czynności manipulacyjno-sprawozdawczych i na poświęceniu tym właśnie czynnościom większości czasu pracy referentów kredytowych.

Taki stan rzeczy niewątpliwie zniekształcił intencje instrukcji dla działów kredytowych i przez to spłycił w pierwszym okresie rolę Banku na odcinku kredytowania i kontroli. Uzupełniające zarządzenia uzdrowiły w dużym stopniu ten stan rzeczy, wskazując na konieczność równoległego rozwijania odcinka manipulacyjno-sprawozdawczego i analityczno-kontrolnego, jako elementów uzupełniających się wzajemnie. W praktyce jednak w dalszym ciągu utrzymuje się prymat czynności manipulacyjno-sprawozdawczych ze względu na podkreśloną już ich bieżącą sprawdzalność. Rzecz jasna, że na ten stan rzeczy mają wpływ też i inne okoliczności, odsuwające czynności analityczno-kontrolne na plan dalszy; spośród tych okoliczności można wymienić stopień przygotowania referenta do wykonywania prac analityczno-kontrolnych, poziom bieżącego szkolenia itp.

Nie analizując szczegółowo wszystkich przyczyn, które spowodowały wysunięcie na plan pierwszy czynności manipulacyjno-sprawozdawczych — należy stwierdzić, że na skutek takiego stanu rzeczy zniekształcone zostały podstawowe zadania stojące przed aparatem kredytowym, co znajduje między innymi swój wyraz w poważnym niedokredytowaniu zapasów przedsiębiorstw na skutek ich nierozeznania, w niedostatecznym oddziaływaniu na te przedsiębiorstwa w celu uzdrowienia ich gospodarki oraz w spłycaaniu tematyki i metody inspekcji i analiz.

Stąd postawione na wstępie zadanie zwiększenia operatywności działów kredytowych wiąże się z możliwością przesunięcia punktu ciężkości pracy

tych działów na zakres analityczno-kontrolny. Pozwoli to na pełniejsze rozwinięcie wszystkich funkcji kredytu w gospodarce socjalistycznej i umożliwi zrealizowanie zadań postawionych przed Bankiem.

Jeśli przyjmujemy założenie, że działy kredytowe w pełni przestrzegają zasady socjalistycznej dyscypliny pracy (choć niewątpliwie analiza tego odcinka ujawniłaby wiele miejsc wymagających skorygowania) przez wykonywanie czynności manipulacyjno-sprawozdawczych i analityczno-kontrolnych, to rzecz jasna, rozwinięcie czynności analityczno-kontrolnych będzie musiało się odbyć kosztem czynności manipulacyjno-sprawozdawczych.

Stąd rodzi się postulat przeanalizowania całości kształtu tych czynności pod kątem widzenia ich przydatności dla analizy i kontroli przedsiębiorstw. Wynikiem tej analizy winno być uproszczenie i ograniczenie czynności manipulacyjno-sprawozdawczych i daleko posunięte racjonalizatorstwo.

Poważnym krokiem na tym odcinku jest ograniczenie ilości sprawozdań dekadowych, uproszczenie niektórych formularzy oraz zmiana sprawozdań za pierwszy miesiąc kwartału.

Należy jednak stwierdzić, że ze względu na ich dotychczasową formę, czynności manipulacyjno-sprawozdawcze w dalszym ciągu odznaczają się bardzo dużą pracochłonnością, przez co utrudniają referentowi kredytowemu wykonywanie jego właściwej funkcji, mianowicie funkcji kontrolera przedsiębiorstwa.

Tak więc ograniczenie czynności manipulacyjno-sprawozdawczych do ostatecznego minimum stworzyłoby niewątpliwie korzystne warunki dla przesunięcia punktu ciężkości na czynności analityczno-kontrolne, a tym samym umożliwiłoby zrealizowanie naszego najważniejszego obecnie zadania tj. zwiększenia operatywności działów kredytowych.

I tak np. ograniczenie sprawozdawczości w okresie każdego kwartału do sprawozdania za kwartał poprzedni oraz do wniosku do planu kredytowego na kwartał następny, to znaczy wyeliminowanie miesięcznego sprawozdania za pierwszy miesiąc kwartału — pozwoliłoby na uzyskanie przez referenta kredytowego 50-dniowego okresu przeznaczonego dla właściwej pracy kredytowej, tj. dla czynności analityczno-kontrolnych. W okresie tym referent mógłby: dokonać pełnej analizy sprawozdania za kwartał poprzedni i ustalić wnioski wypływające z takiej analizy; następnie dokonać analizy bilansu kwartalnego oraz porównania jego wielkości ze sprawozdaniem kwartalnym. Zarówno więc wyniki analizy sprawozdania kwartalnego jak i analizy bilansu jak wreszcie rozbieżności między tymi dwoma sprawozdaniami finansowymi, mogłyby stanowić bogaty materiał dla inspekcji obligatoryjnych i fakultatywnych.

Tak tematycznie przygotowane inspekcje pozwoliłyby nie tylko na pogłębienie analizy przedsiębiorstwa i na wykrycie właściwych źródeł niedomagania w jego gospodarce, ale równocześnie umożliwiłyby pełne rozeznanie przedmiotów kredytowania, a w konsekwencji właściwe ich zakwalifikowanie.

Z drugiej strony, okres między sprawozdaniem kwartalnym a wnioskiem do planu kredytowego mógłby pozwolić na lepsze opracowanie wniosku do planu kredytowego przedsiębiorstwa, dzięki uży-

skaniu materiałów pokontrolnych, a więc dzięki pogłębieniu znajomości przedsiębiorstwa, zarówno na odcinku osiągniętych wyników jak i zadań planowych. W dotychczasowej bowiem praktyce wnioski do planu kredytowego składany przez przedsiębiorstwo poddawany był raczej analizie formalnej przez referenta kredytowego, który z uwagi na słabą znajomość przedsiębiorstwa nie mógł rozszerzyć tej analizy na zagadnienia merytoryczne.

Stroną dodatnią okresu między sprawozdaniem kwartalnym a wnioskiem do planu kredytowego byłaby niewątpliwie jego długość (od 20 pierwszego miesiąca kwartału do 10 trzeciego miesiąca kwartału, to jest 50 dni). Ten moment natury psychicznej zasługuje na szczególne podkreślenie. W praktyce bowiem nasilenie prac manipulacyjno-sprawozdawczych, a takim nasileniem odznacza się również okres sporządzania sprawozdania za I miesiąc kwartału, mimo jego poważnego uproszczenia — zmusza referentów kredytowych do całkowitego oderwania się od prac analityczno-kontrolnych, co wpływa niewątpliwie na osłabienie tych prac na długo zarówno przed jak i po sporządzeniu sprawozdania (demobilizacja psychiczna w stosunku do prac analityczno-kontrolnych).

Jak z powyższego wynika, postulat ograniczenia czynności sprawozdawczych przez wyeliminowanie jednego sprawozdania na rzecz polepszenia jakości pozostałych sprawozdań w okresie kwartału, to jest na rzecz sprawozdania kwartalnego i wniosku do planu kredytowego, przy równoczesnym uzyskaniu warunków dla wysunięcia na plan pierwszy w czynnościach działów kredytowych prac analityczno-kontrolnych zasługuje na uwzględnienie.

Nie należy oczywiście pomijać faktu, że każde sprawozdanie w obecnym systemie bankowym stanowi nie tylko materiał analityczny dla oddziału bezpośrednio kontrolującego dane przedsiębiorstwo, ale również daje elementy dla polityki kredytowej na szczeblu Centrali. Ta druga funkcja sprawozdawczości osłabia więc postulat jej ograniczenia; trzeba jednak podkreślić, że w przypadku zniesienia sprawozdania za I miesiąc kwartału — Centrala byłaby w posiadaniu za ten okres sprawozdawczości na odcinku kredytowym (wykaz dekad) oraz mogłaby się posługiwać sprawozdawczością zbiorczą centrali branżowych.

Ograniczenie czynności manipulacyjno-sprawozdawczych przedstawione tu przykładowo w formie zniesienia sprawozdania za I miesiąc kwartału powinno być dokonane w jak najszerzej mierze. Należałoby przeanalizować pod kątem pracochłonności wszystkie obowiązujące formularze, sprawozdania i terminarze, a niewątpliwie analiza taka wykryłaby szereg możliwości przerzucenia uwagi na czynności analityczno-kontrolne.

Należy przy tym stwierdzić, że samo ograniczenie i racjonalizowanie czynności manipulacyjno-sprawozdawczych nie rozwiąże problemu zwiększenia operatywności działów kredytowych. Jak już wspomniano przed działami tymi stoi zadanie rozpoznania i właściwego zakwalifikowania przedmiotów kredytów dla podniesienia funkcji aparatu bankowego, drogą oddziaływania za pomocą złotych. Zadanie to może być wykonane przez zbliżenie referenta kredytowego do przedsiębiorstwa, to jest przez dokonywanie przez niego wszechstronnej analizy stanu gospodarczego na drodze inspekcji obligatoryjnych i fakultatywnych.

Na tym więc odcinku winien nastąpić przełom w pracy kredytowej referenta. Niewątpliwym impulsem dla uzyskania istotnych zmian w czynnościach kontrolnych byłoby wysunięcie na plan pierwszy problemu jakości przed ilością, to znaczy w oparciu o dotychczasowe praktyczne wyniki ograniczenie ilości obligatoryjnych inspekcji, a zwrócenie uwagi na technikę ich przeprowadzania, na tematykę, wyniki i wnioski dla dalszych czynności referenta. Ramowy charakter przepisów instrukcji, dotyczących inspekcji obligatoryjnych i fakultatywnych umożliwi na tym odcinku rozwinięcie szerokiej indywidualnej interpretacji, tak że w praktyce inspekcje nie spełniają zadań i funkcji jakie przepisy te na nie nałożyły.

Przede wszystkim, z uwagi na słabe przeszkolenie referentów w zakresie Ramowego Planu Kont nie można w należyтым stopniu w czasie takich inspekcji ustalić nieprawidłowości składanych oświadczeń. Dotyczy to szczególnie oświadczeń o stanie zapasów produkcji w toku i wyrobów gotowych. Z drugiej strony praktyka wykazała, że inspekcje te przeprowadzane w większości wypadków w trzeciej dekadzie miesiąca, tracą na swym znaczeniu na skutek „przeterminowania” oraz, że stopień ich oddziaływania na przedsiębiorstwo zmniejsza się.

Stąd zrealizowanie postulatu ograniczenia ilościowego inspekcji obligatoryjnych, przy równoczesnej realizacji postulatu ograniczenia czynności manipulacyjno-sprawozdawczych niewątpliwie przyczyniłoby się do pogłębienia metodyki tych inspekcji, do rozszerzenia ich tematyki, a równocześnie — przez zbliżenie w czasie do przedmiotu kontroli — podniosłoby siłę ich oddziaływania.

Ramowość przepisów w zakresie kontroli wobec nieodpowiedniego przygotowania referentów kredytowych spłyca w praktyce funkcje czynności analityczno-kontrolnych.

Należałoby się więc zastanowić czy istnieją możliwości bliższego sprecyzowania czynności kontrolnych i nadania im właściwego kierunku to znaczy czy istnieje możliwość ustalenia metodyki inspekcji dla całego wachlarza zagadnień stojących przed działami kredytowymi. Wydaje się, że jedną narazie formą na skutek zbyt wielkiego zróżnicowania problemów (rodzaj czynności przedsiębiorstwa, jego zakres, branża, profil produkcyjny i tak dalej) mogłaby być metoda przykładowa.

Polegałaby ona na zobligowaniu przodujących oddziałów terenowych a następnie oddziałów wojewódzkich przez właściwy departament do przesylania praktycznie opracowanych i przeanalizowanych przykładów inspekcji obligatoryjnych i fakultatywnych do redakcji Wiadomości Narodowego Banku Polskiego w celu ich publikowania.

Rzecz jasna, że przykłady przeznaczone do publikacji nie mogłyby stać w sprzeczności z przepisami o zabezpieczeniu tajemnicy państwowej i służbowej; najbardziej dodatnią cechą byłby fakt, że zostałyby wzięte z praktycznego przeprowadzenia inspekcji.

Uwagi zawarte w niniejszym artykule nie wyczerpują problemu podniesienia operatywności działów kredytowych lecz winny stać się jeszcze jednym impulsem do szerokiej oddolnej dyskusji nad metodami usprawniającymi nasze czynności kredytowe w celu sprostania zadaniom jakie postawione zostały przed Narodowym Bankiem Polskim.

Z. Jeñner
Kraków

Projekt trybu postępowania przy kredytowaniu ponadnormatywnych zapasów na podstawie planów rozładowania

Zagadnienie ponadnormatywnych zapasów materiałowych, nadmiernych względnie zbędnych w pracy kredytowej i kontrolnej nasuwa w praktyce znaczne trudności z uwagi na to, że zagadnienie powyższe nie jest sprecyzowane w konkretnej formie ani w obowiązującej I. S. ani w innych zarządzeniach Centrali i z tego też powodu interpretacja powyższego zagadnienia w oddziałach zarówno operacyjnych jak i wojewódzkich jest różnorodna, a niejednokrotnie wręcz sprzeczna z założeniami obowiązujących przepisów. Głównym powodem rozbieżności na tym odcinku jest zagadnienie kredytowania zapasów materiałowych zbędnych i nadmiernych na podstawie planów rozładowania a zwłaszcza w przypadkach dokonania korekt planu rozładowania oraz związany z tym tryb postępowania referenta kredytowego dotyczący:

I. 1. a) rozpoznania podanych w sprawozdawczości zapasów oraz b) ustalenia terminów spłat przyznanego kredytu na nadzwyczajne potrzeby, finansującego zapasy zbędne lub nadmierne, scharmonizowania spłat w terminach płatności poszczególnych transz z regulacją tegoż kredytu na podstawie okresowych oświadczeń, stanu zapasów wg P-22, bilansów zamknięcia oraz danych z inspekcji. Artykuł ob. J. Bednarowicza pt. „Plan rozładowania zapasów ponadnormatywnych” w „Wiadomościach NBP” Nr 2, mimo, że ramowo ujmuje zagadnienie upłynnienia remanentów nadmiernych i zbędnych, tym niemniej nie rozwiązuje praktycznie przypadków, jakie w pracy aparatu bankowego w wykonywaniu czynności kredytowych mogą zaistnieć. Wspomniany artykuł naświetla jedynie przypadek kiedy łącznie z oświadczeniem okresowym względnie jednorazowym — przedsiębiorstwo składa wniosek kredytowy poparty planem rozładowania, nie rozwiązuje natomiast przypadku, gdy przedsiębiorstwo z przyczyn od niego niezależnych, zaplanowanych upłynnień w planie rozładowania dokonać nie może, względnie gdy zaistniało spiętrzenie się dostaw przed zaplanowanymi terminami.

W konkretnych wyżej podanych przypadkach, przedsiębiorstwo, przed datą zapadłości pierwszej raty płatnego kredytu na nadzwyczajne potrzeby występuje z nowym oświadczeniem o stanie zapasów

oraz z nowym wnioskiem kredytowym, popartym skorygowanym planem rozładowania remanentów zbędnych — zgodnie z przepisami I. S. Cz. B § 11 pkt 94, głoszącymi, że podstawowym warunkiem przyznania kredytu jest udokumentowanie wniosku kredytowego planem rozładowania zapasów...”

Na wstępie podkreślić trzeba, że przez „skorygowany plan” rozumieć należy plan pierwotnie złożony dla potrzeb Banku, a skorygowany w tym sensie, że obejmuje dodatkowo:

2. a) zapasy nowopowstałe z powodu przedterminowych dostaw lub dodatkowych ujawnień (np. z inventaryzacji) względnie poza momentem podanym w punkcie a.

b) brak możliwości upłynnienia z rozmaitych przyczyn pierwszej partii materiałów w planie rozładowania.

Z tego też względu pojęcia „korekty planu” w żadnym wypadku nie można utożsamiać z całkowitym unieważnieniem pierwotnego planu rozładowania nadmiarów, a tym samym przekreśleniem pierwotnie ustalonych i uzgodnionych z przedsiębiorstwem terminów spłat kredytu, finansującego stany ponadnormatywne. Na marginesie zauważyć należy, że obowiązkiem referenta kredytowego winno być sprawdzenie pierwszego planu rozładowania w przedsiębiorstwie w tym sensie, by wykazane stany zapasów porównać co najmniej ze zbiorczym planowanym obrotem materiałów na rok obrachunkowy (Z. F.) i stwierdzić:

— powiązanie między założeniami planu obrotu materiałami a stanami zapasów naniesionych do planu rozładowania,

—realną możliwość upłynnienia zapasów w terminach proponowanych przez przedsiębiorstwo, w celu wyeliminowania, względnie ograniczenia do minimum ewentualnych prolongat spłat udzielonego kredytu na nadzwyczajne potrzeby.

Analiza planowanych założeń przedsiębiorstwa na odcinku upłynnień dokonywana na podstawie planu obrotu materiałów (Z. F.) ma ponadto zorientować referenta w specyfice tych zapasów — przykładowo: czy dotyczą materiałów podstawowych, czy pomocniczych, czy części zapasowych itd., innymi słowy: czy dotyczą zapasów bezpośrednio używanych do

Przebieg upłynnienia zapasów mających być przedmiotem kredytu na nadzwyczajne potrzeby

Załącznik nr 1

Stan na 1. I. 1954 w tys. złotych

Zestawienie nr 1

L. p.	Rodzaj zapasu	Normatywny	Stan faktyczny	Stany ponadnormatywne				Styczeń			Luty			Marzec			Kwiecień		
				w tym				zużycie	sprzedaż	Razem	zużycie	sprzedaż	Razem	zużycie	sprzedaż	Razem	zużycie	sprzedaż	Razem
				celowe	inne kredyt	inne nie kredyt.	Razem												
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	mater. podstaw.	1000	4000	500	2400	100	3000	400	1000	1400	800	200	1000	80	—	80	—	—	—
2	„ pomocn.	300	600	—	300	—	300	90	30	120	—	180	180	—	—	—	—	—	—
3	opakowanie	200	250	—	50	—	50	50	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	cz. zapas. maszyn	100	200	—	—	100	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Razem	1600*	5050	500	2750	200	3450	540	1030	1570	800	380	1180	80	—	80	—	—	—

Stan na 18.I.1954

Zestawienie nr 2 (plan skorygowany)

1	mater. podstaw.	1000	4100	500	2500	100	3100	400	—	400	800	200	1000	100	—	100	—	1000	1000
2	„ pomocn.	300	600	—	300	—	300	90	—	90	—	180	180	—	—	—	—	30	30
3	opakowanie	200	300	—	100	—	100	50	—	50	—	—	—	50	—	50	—	—	—
4	cz. zapas. maszyn	100	200	—	—	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Razem	1600*	5200	500	2900	200	3600	540	—	540	800	380	1180	150	—	150	—	1030	1030

* normatyw na przestrzeni I-go kwartału nie wykazuje zmian

procesów produkcyjnych, czy też dotyczą zapasów powstałych przypadkowo, których charakter nie dotyczy bezpośrednio procesów produkcyjnych, jak np.: zapasy poniemieckie odpady itp. Rozpoznanie charakteru zapasów materiałowych ma więc doniosłe znaczenie dla oceny założeń samego planu rozładowania, pracy służby, zaopatrzenia — rytmiki i planowości procesów produkcyjnych.

II. Z załączonego przykładu wynika, że stany ponadnormatywne zapasów materiałowych na 1.I. 1954 r. wynosiły 3 450/m i obejmują:

— zapasy celowe w wysokości 500/m

— zapasy inne kredytowane w wysokości 2 750/m oraz

— zapasy inne niekredytowane w wysokości 200/m

Na inne zapasy ponadnormatywne kredytowane złożono łącznie z oświadczeniem w dniu 5 stycznia 1954 r. wniosek kredytowy i przy uwzględnieniu potrąceń z tytułu nieprzetworzonych zobowiązań fakturowych oraz dostaw niefakturowanych — zawnioskowano kredyt na nadzwyczajne potrzeby w wysokości 2 500/m płatny w 3 ratach a mianowicie:

20 stycznia na 520/m

30 stycznia na 900/m

20 lutego na 1 100/m,

przy czym plan rozładowania remanentów, jak zestawienie nr 1 przewiduje na przestrzeni stycznia upłynnienie

przez zużycie 540/m

przez sprzedaż 1 030/m 1 570/m

detto na przestrzeni lutego upłynnienie

przez zużycie 800/m

przez sprzedaż 380/m 1 180/m

razem: 2 750/m

Przy tego rodzaju ustaleniu terminów płatności rat udzielonego kredytu na nadzwyczajne potrzeby mogą zaistnieć do dnia 5 lutego tj. terminu złożenia następnego oświadczenia o stanie ponadnormatywnych zapasów materiałów, następujące przypadki:

1. Faktyczne zużycie i sprzedaż przewidzianych w planie rozładowania na styczeń ponadnormatywnych zapasów materiałowych, a tym samym spłata wg założonego terminarza transz kredytu w dniu 20 stycznia na 520/m oraz w dniu 30 stycznia na kwotę 900/m. Po otrzymaniu oświadczeń w dniu 5 lutego br. w podanym konkretnie przypadku referent, badając merytorycznie stan zabezpieczenia stwierdzić może dwa wypadki:

a) stan zabezpieczenia jest niższy od stanu udzielonego kredytu na nadzwyczajne potrzeby — w wyniku czego następuje dalsza spłata kredytu na nadzwyczajne potrzeby do wysokości zabezpieczenia, z tym, że spłatę tę referent kredytowy zalicza na poczet najbliższej płatnej raty, tj. w dniu 20 lutego br. (vide oświadczenie na 31.I.54 r. zał. nr 2). Podobne spłaty kredytu na nadzwyczajne potrzeby na podstawie bądź to P-22, przeprowadzonej inspekcji obligatoryjnej, bądź to bilansu zamknięcia, traktować należy jako zaliczkową spłatę najbliższej płatnej raty tegoż kredytu, dokonując odpowiedniej adnotacji, tj. korekty tejże raty w C-13.

W ten sposób uzyska się możność szarmonizowania spłat kredytu na nadzwyczajne potrzeby dokonywanej wg oświadczeń, wyników inspekcji, bilansów, a terminarzem spłat wzór C-13.

Przykładowo:

Z oświadczenia na 31.I.54 r. (zał. nr 2) wynika, że mimo spłaty rat udzielonego kredytu na nadzwyczaj-

ne potrzeby wg terminarza w dniu 20 i 30 stycznia br. — stan zadłużenia jest wyższy od zabezpieczenia o 20/m w wyniku czego referent kredytowy dokonuje dodatkowej spłaty tegoż kredytu, odnotowując powyższą spłatę w C-13 — jako zaliczkową spłatę raty zapadającej w dniu 20 lutego na 1 100/m. W ten sposób wysokość raty zapadającej w dniu 20 lutego br. wyniesie zł 1 080/m.

b) Stan zabezpieczenia jest wyższy od istniejącego kredytu na nadzwyczajne potrzeby i zachodzi konieczność dokredytowania przedsiębiorstwa. W tym wypadku zgodnie z obowiązującą I. S. Dz. VI — Przepisy Szczegółowe Część I, rozdział II § 4 pkt 53 i 54 i złożeniu przez przedmiotowe przedsiębiorstwo wniosku kredytowego B2 oraz skorygowanego planu rozładowania na nowopowstałe zapasy — referent kredytowy poddać winien skrupulatnej analizie powody powstania nowych stanów ponadnormatywnych (I. S. Dz. VI Cz. B § 11 pkt 93 — 100); w wypadku stwierdzenia słusznych podstaw zatwierdza wniosek kredytowy, mając na uwadze przepisy I. S. Dz. VI Cz. B rozdz. III, pkt 109 — 110 — ustalając nowe terminy spłat C—13.

Przykładowo: C—2 zał. nr 3:

Zabezpieczenie wynosi 1 480/m — udzielony kredyt na nadzwyczajne potrzeby 1 420/m — wolne zabezpieczenie ustalone po merytorycznej analizie oświadczenia przez referenta kredytowego w dniu 6.II.54 r. wynosi 60/m. Na podstawie wniosku kredytowego przedsiębiorstwa — referent, kredytowy udziela w ramach limitu puli oddziałowej kredytu na nadzwyczajne potrzeby w wysokości 60/m, ustalając termin spłaty na dzień 5 marca br.

W związku z powyższym należy:

— nanieść ustaloną transzę kredytu na nadzwyczajne potrzeby do terminarza spłat C—13 —

— nanieść do pierwotnego planu rozładowania nowopowstały zapas w wysokości 60/m korygując poz. 1 kol. 3 do wysokości 4 080/m, kol. 5 do wys. 2 480/m kol. 7 do 3 080/m oraz nanosząc w marcu do kolumny „zużycie“.

Analogicznej korekty dokonujemy w poz. 5 kol. 3, kol. 5 oraz kol. 7.

2. Brak częściowego względnie całkowitego upłynnienia zaplanowanych zapasów wg planu rozładowania z przyczyn niezależnych od przedsiębiorstwa w wyniku czego w dniu 18 stycznia tj. przed terminem zapadłości pierwszej raty kredytu na nadzwyczajne potrzeby (20.I.54 na 520/m) przedsiębiorstwo składa oświadczenie jednorazowe o stanie zapasów i wniosek kredytowy łącznie ze skorygowanym planem rozładowania nadmiernych remanentów, jak zestawienie nr 2 — zał. nr 1 oraz C-2 — zał. nr 4. Z zestawienia wynika, że mimo braku upłynnień, stan zapasów nadmiernych i zbędnych wykazuje dalszy wzrost stanów ponadnormatywnych w porównaniu do stanu na 1.I.54 r. o dalsze 150/m (3 600/m kol. 7 poz. 5 zestawienia nr 2, a 3 450/m poz. 5 kol. 7 zestawienia nr 1).

W związku z powyższym referent kredytowy winien otrzymać od przedmiotowego przedsiębiorstwa pisemne oświadczenie uzasadniające i kwalifikujące rodzajowo wzrost zapasów — przykładowo:

a) wzrost zapasów w wysokości 150/m powstał z powodu przedterminowych dostaw papierówki oraz celulozy. Referent kredytowy po wnikliwym zbadaniu przyczyn i uznaniu, że wzrost zapasów jest uzasadniony i nadaje się do kredytowania, udzieli kredytu na nadzwyczajne potrzeby w wysokości 100/m

Oświadczenie

Wzór C — 2

(Załącznik nr 2)

o stanie wartości ponadnormatywnych zapasów materiałowych

na dzień 31. I. 195 4 r.

należących do C.Z.P.

(nazwa i adres kredytobiorcy)

(w tys. zł)

1		2	3	Wypełnia Bank								
1		Stan faktyczny zap. materiał. *)	5 030	4		5	6		7	8		
2		Normatyw zapasów materiał. *)	1 600	w t y m			zapasy	zapasy	Obliczenia dotycz. wyłączeń			
				celowe		Inne	celowe	Inne				
3		Stan ponadnormatywny (1—2) *)	3 430	500	2 930	500	2 930					
4		Wartości wyłączone	200	×	200	×	200					
5		Stan wartości podlegających kredytowaniu (3—4)	3 230	500	2 730	500	2 730					
6		Dostawy niefakturowane		—	430	—	430	9		10	11	
7		Nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe		—	920	—	920	×	na zapasy materiałowe	na nadzwyczajne potrzeby		
8		Zabezpieczenie (5—6—7)		500	1 380	500	1 380	Limit	500	×		
9		Stan zadłużenia z tytułu kredytu na dzień 195 r.		500	1 400	500	1 400	Stan zadłuż.	500	×		
10		Wolne zabezpieczenie (8—9)		—	—	—	—	Wolny limit	—	×		
11		W tym: nieopłacone = stan przeterminow. zobowiązań fakturow.		×	×	—	—	Na spłatę przetermin. zobow. faktur.	—	×		
		opłacone		×	×	—	—	Na r-k rozliczeniowy	—	×		
12		Nadwyżka zadłużenia ponad zabezpiecz. (9-8)		—	—	—	—	Nadw. z dł. ponad limit	—	×		
								Przypniano	—	—		
								Spłacono	—	20		

Specyfikacja zapasów materiałowych

			Wypełnia Bank			
12	13	14	15	16	17	18
Lp.	R o d z a j z a p a s ó w	Stan fakt.	Norm.	Stan ponad.	Stempel Oddziału i data kontroli	Podpis kontrolujących zabezpieczenie
1	Materiały podstawowe	3 980	1 000	2 980		
2	Materiały pomocnicze	600	300	300		
3	Paliwo	—	—	—		
4	Opakowanie	250	200	50		
5	Części zapasowe maszyn i urządzeń	200	100	100		
6	Przedmioty nietrwałe					
7	Materiały w przerobie obcym		x			
8	Materiały w drodze		x			
9	Inwentarz żywy		x			
10	Artykuły spożywcze w zakł. zbior. żyw.					
11	Pasza					
12	Odpadki					
13	Koszty zakupu					
14	R a z e m	5 030	1 600	3 430		

Stempel

Dyrektor Przeds. Główny (starszy) księgowy

dnia 195 r.

Oświadczenie

Wzór C — 2
(Załącznik nr 3)

o stanie wartości ponadnormatywnych zapasów materiałowych

na dzień 31. I. 1954 r.

należących do C.Z.P.

(nazwa i adres kredytobiorcy)

(w tys. zł)

1	2	3	Wypełnia Bank					
1	Stan faktyczny zap. materiał. *)	5 050	4	5	6	7	8	
2	Normatyw zapasów materiał. *)	1 600	w t y m		zapasy celowe	zapasy inne	Obliczenia dotycz. wyłączeń	
3	Stan ponadnormatywny (1—2) *)	3 450	celowe	inne	celowe	inne		
4	Wartości wyłączone	200	×	200	×	200		
5	Stan wartości podlegających kredytowaniu (3—4)	3 250	500	2 750	500	2 750		
6	Dostawy niefakturowane	—	—	370	—	370	9	10
7	Nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe	—	—	900	—	900	×	na zapasy materiałowe
8	Zabezpieczenie (5—6—7)	—	—	1 480	—	1 480	Limit	500
9	Stan zadłużenia z tytułu kredytu na dzień 195 r.	—	—	1 420	—	1 420	Stan zadłuż.	500
10	Wolne zabezpieczenie (8—9)	—	—	60	—	60	Wolny limit	—
11	W tym: nieopłacone = stan przeterminowanych zobowiązań fakturowych	×	×	—	—	60	Na stł. przeterm. zobow. faktur.	×
	opłacone	×	×	—	—	—	Na r-k rzliczeniowy	×
12	Nadwyżka zadłużenia ponad zabezpiecz. (9-8)	—	—	—	—	—	Naduż. zadł. ponad limit	×
			Przypisano		—	60		
			Spłacono		—	—		

Specyfikacja zapasów materiałowych

					Wypełnia Bank	
12	13	14	15	16	17	18
Lp	Rodzaj zapasów	Stan fakt.	Norm.	Stan ponad.	Stempel Oddziału i data kontroli	Podpis kontrolujących zabezpieczenie
1	Materiały podstawowe	4 000	1 000	3 000		
2	Materiały pomocnicze	600	300	300		
3	Paliwo	—	—	—		
4	Opakowanie	250	200	50		
5	Części zapasowe maszyn i urządzeń	200	100	100		
6	Przedmioty nietrwałe	—	—	—		
7	Materiały w przerobie obcym	—	x	—		
8	Materiały w drodze	—	x	—		
9	Inwentarz żywy	—	x	—		
10	Artykuły spożywcze w zakł. zbior. żyw.	—	—	—		
11	Pasza	—	—	—		
12	Odpadki	—	—	—		
13	Koszty zakupu materiałów	—	—	—		
14	Różnice wyceny materiałów	—	—	—		
15	R a z e m	5 050	1 600	3 450		

Stempel
Dyrektor Przeds. Główny (starszy) księgowy

dnia 195 r.

Oświadczenie

Wzór C — 2
(Załącznik nr 4)

o stanie wartości ponadnormatywnych zapasów materiałowych

na dzień 18.2. 1954 r.

należących do G.Z.P.

(nazwa i adres kredytobiorcy)

(w tys. zł)

1	2	3	Wypełnia Bank								
1		3	4		5		6		8		
			w t y m		zapasy		zapasy		Obliczenia dotycz. wyłączeń		
			celow	Inne	celowe	Inne					
1	Stan faktyczny zap. materiał. *)	5 200									
2	Normatyw zapasów materiał. *)	1 600									
3	Stan ponadnormatywny (1—2) *)	3 600	500	3 100	500	3 100					
4	Wartości wyłączone	200	×	200	×	200					
5	Stan wartości podlegających kredytowaniu (3—4)	3 400	500	2 900	500	2 900					
6	Dostawy niefakturowane		—	330	—	330			9	10	11
7	Nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe		—	1 050	—	1 050			×	na zapasy materiałowe	na nadzwyczajne potrzeby
8	Zabezpieczenie (5—6—7)		500	1 520	500	1 520			Limit	500	×
9	Stan zadłużenia z tytułu kredytu na dzień 195 r.		500	1 420	500	1 420			Stan zadłuż.	509	×
10	Wolne zabezpieczenie (8—9)			100	—	100			Wolny limit	—	×
11	W tym: nieopłacone = stan przeterminowanych zobowiązań fakturowych		×	×	—	1 00			Na spłatę przeterm. zobow faktur.	—	×
	opłacone		×	×	—	—			Na r-k rozliczeniowy	—	×
12	Nadwyżka zadłużenia ponad zabezpiecz. (9-8)		—	—	—	—			Nadu. zadł. ponad limit	—	×
									Przyznano	—	100
									Spłacono	—	—

Specyfikacja zapasów materiałowych

					Wypełnia Bank	
12	13	14	15	16	17	18
Lp.	R o d z a j z a p a s ó w	Stan fakt.	Norm	Stan ponad.	Stempel Oddziału i data kontroli	Podpis kontrolujących zabezpieczenie
1	Materiały podstawowe	4 100	1 000	3 100		
2	Materiały pomocnicze	600	300	300		
3	Paliwo	—	—	—		
4	Opakowanie	300	200	100		
5	Części zapasowe maszyn i urządzeń	200	100	100		
6	Przedmioty nietrwałe					
7	Materiały w przerobie obcym		x			
8	Materiały w drodze		x			
9	Inwentarz żywy		x			
10	Artykuły spożywcze w zakł. zbior. żyw.					
11	Pasza					
12	Odpadki					
13	Koszty zakupu materiałów					
14	Różnice wyceny materiałów					
15	R a z e m	5 200	1 600	3 600		

Stempel

Dyrektor Przedz. Główny (starszy) księgowy

dnia 195 r.

Oświadczenie

Wzór C — 2

(Załącznik nr 5)

o stanie wartości ponadnormatywnych zapasów materiałowych

na dzień 31. I. 1954 r.

należących do C.Z.P.

(nazwa i adres kredytobiorcy)

(w tys. zł)

1	2	3	Wypełnia Bank					
			4	5	6	7	8	
1	Stan faktyczny zap. materiał. *)	5 050	w t y m		zapasy celowe	zapasy inne	Obliczenia dotycz. wyłączeń	
2	Normatyw zapasów materiał. *)	1 600	celowe	inne				
3	Stan ponadnormatywny (1—2) *)	3 450	500	2 950	500	2 950		
4	Wartości wyłączone	200	×	1 770	×	1 770		
5	Stan wartości podlegających kredytowaniu (3—4)	3 250	500	1 180	500	1 180		
6	Dostawy niefakturowane			110	—	110	9	10
7	Nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe			170	—	170	×	na zapasy materiałowe
8	Zabezpieczenie (5—6—7)			900	500	900	Limit	500
9	Stan zadłużenia z tytułu kredytu na dzień 195 r.			1 420	500	1 420	Stan zadłuż.	500
10	Wolne zabezpieczenie (8—9)				—	—	Wolny limit	—
11	W tym: nieopłacone — stan przeterminowanych zobowiązań fakturowych		×	×	—	—	Na spł. przeterm. zobow. faktur.	—
	opłacone		×	×	—	—	Na r-k rozliczeniowy	—
12	Nadwyżka zadłużenia ponad zabezpiecz. (9-8)			520	—	520	Naduż. zadł. ponad limit	—
								Przyznano
								Spłacono
								520

Specyfikacja zapasów materiałowych

12	13	14	15	16	Wypełnia Bank	
					17	18
Lp.	R o d z a j z a p a s ó w	Stan fakt.	Norm.	Stan ponad	Stempel Oddziału i data kontroli	Podpis kontrolujących zabezpieczenie
1	Materiały podstawowe	4 000	1 000	3 000		
2	Materiały pomocnicze	600	300	300		
3	Paliwo					
4	Opakowanie	250	200	50		
5	Części zapasowe maszyn i urządzeń	200	100	100		
6	Przedmioty nietrawne					
7	Materiały w przerobie obcym		x			
8	Materiały w drodze		x			
9	Inwentarz żywy		x			
10	Artykuły spożywcze w zakł. zbior. żyw.					
11	Pasza					
12	Odpadki					
13	Koszty zakupu materiałów					
14	Różnice wyceny materiałów					
15	R a z e m	5 050	1 600	3 450		

Stempel

Dyrektor Przeds. Główny (starszy) księgowy

dnia 195 r.

Oświadczenie

Wzór. C — 2

(Załącznik nr 6)

o stanie wartości ponadnormatywnych zapasów materiałowych

na dzień 31. I. 1954 r.

należących do C.Z.P.

(nazwa i adres kredytobiorcy)

(w tys. zł)

1		2	3	Wypełnia Bank						
1		Stan faktyczny zap. materiał. *)	4 510	4	5	6	7	8		
2				w t y m		zapasy	zapasy	Obliczenia dotycz. wyłączeń		
				celowe	Inne	celowe	Inne			
3										
4										
5		Normatyw zapasów materiał. *)	1 600	500	2 410	500	2 410			
6		Stan ponadnormatywny (1—2) *)	2 910	500	2 410	500	2 410			
7		Wartości wyłączone	200	×	200	×	1 230			
8		Stan wartości podlegających kredytowaniu (3—4)	2 710	500	2 210	500	1 180			
9		Dostawy niefakturowane	—	160	—	160				
10		Nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe	—	630	—	500				
11		Zabezpieczenie (5—6—7)	500	1 420	—	520				
12		Stan zadłużenia z tytułu kredytu na dzień 195 r.	500	1 420	500	1 420				
13		Wolne zabezpieczenie (8—9)	—	—	500	—				
14		W tym: nieopłacone = stan przeterminowanych zobowiązań fakturowych	×	×	—	—				
15		opłacone	×	×	—	—				
16		Nadwyżka zadłużenia ponad zabezpiecz. (9-8)	—	—	—	900				
17		Przyznano	—		—					
18		Splacono	—		900					

Specyfikacja zapasów materiałowych

12	13	14	15	16	Wypełnia Bank	
					17	18
Lp.	R o d z a j z a p a s ó w	Stan fakt.	Norm.	Stan ponad.	Stempel Oddziału i data kontroli	Podpis kontrolujących zabezpieczenie
1	Materiały podstawowe	3 460	1 000	2 460		
2	Materiały pomocnicze	600	300	300		
3	Paliwo	—	—	—		
4	Opakowanie	250	200	50		
5	Części zapasowe maszyn i urządzeń	200	100	100		
6	Przedmioty nietrwałe					
7	Materiały w przerobie obcym		x			
8	Materiały w drodze		x			
9	Inwentarz żywy		x			
10	Artykuły spożywcze w zakł. zbior. żyw.					
11	Pasza					
12	Odpadki					
13	Koszty zakupu materiałów					
14	Różnice wyceny materiałów					
15	R a z e m	4 510	1 600	2 910		

Stempel

Dyrektor Przeds. Główny (starszy) księgowy

dnia 195 r.

Oświadczenie

Wzór C — 2

(Załącznik nr 7)

o stanie wartości ponadnormatywnych zapasów materiałowych

na dzień 31. I. 195 4 r.

należących do G.Z.P.

(nazwa i adres kredytobiorcy)

(w tys. zł)

1	2	3	Wypełnia Bank							
1	Stan faktyczny zap. materiał. *)	3 540	4	5	6	7	8			
2	Normatyw zapasów materiał. *)	1 600	w t y m		zapasj celowe	zapasj inne	Obliczenia dotycz. wyłączeń			
			celowe	inne	celowe	inne				
3	Stan ponadnormatywny (1—2 *)	1 940	500	1 440	500	1 440				
4	Wartości wyłączone		X	—	X	—				
5	Stan wartości podlegających kredytowaniu (3—4)	1 940	500	1 440	500	1 440				
6	Dostawy nefakturowane		—	40	—	40	9	10	11	
7	Nieprzeteterminowane zobowiązania fakturowe		—	160	—	160	X	na zapasy materiałowe	na nadzwyczajne potrzeby	
8	Zabezpieczenie (5—6—7)		500	1 240	500	1 240	limit	500	X	
9	Stan zadłużenia z tytułu kredytu na dzień 195 r.		500	1 180	500	1 180	Stan zadłuż.	500	X	
10	Wolne zabezpieczenie (8—9)			60	—	60	Wolny limit	—	X	
11	W tym: nieopłacone = stan przeterminowanych zobowiązań fakturowych		X	X	—	60	Na spłatę przeterm. zobow. faktur.	—	X	
	opłacone		X	X	—	—	Na r-k rozliczeniowy	—	X	
12	Nadwyżka zadłużenia ponad zabezpiecz. (9-8)		—	—	—	—	Nadur. zadl. ponad limit	—	X	
							Przyzuano	—	60	
							Spłacono	—	—	

Specyfikacja zapasów materiałowych

					Wypełnia Bank	
12	13	14	15	16	17	18
Lp.	R o d z a j z a p a s ó w	Stan fakt.	Norm.	Stan ponad.	Stempel Oddziału i data kontroli	Podpis kontrolujących zabezpieczenie
1	Materiały podstawowe	2 660	1 000	1 660		
2	Materiały pomocnicze	480	300	180		
3	Paliwo	—	—	—		
4	Opakowanie	200	200	—		
5	Części zapasowe maszyn i urządzeń	200	100	100		
6	Przedmioty nietrwałe					
7	Materiały w przerobie obcym		x			
8	Materiały w drodze		x			
9	Inwentarz żywy		x			
10	Artykuły spożywcze w zakł. zbior. żyw.					
11	Pasza					
12	Odpadki					
13	Koszty zakupu materiałów					
14	Różnice wyceny materiałów					
15	R a z e m	3 540	1 600	1 940		

Stempel	
Dyrektor Przeds. Główny (starszy) księgowy	
dnia	195 r.

Stempel

Dyrektor Przeds. Główny (starszy) księgowy

dnia 195 r.

po potrąceniu nieprzetworzonych zobowiązań fakturowych w wysokości 50/m z terminem płatności 5 marca br.

Wyjaśnia się, że skorygowany plan rozładowania — jak zestawienie nr 2 jest planem pierwotnym (zestawienie nr 1) po skorygowaniu stanu zapasów materiałowych w poz. 1 i 5 kol. 3 i 5 i 7.

b) równocześnie przedsiębiorstwo winno złożyć w oddziale NBP wniosek o prolongatę zapadającej w dniu 20 stycznia br. raty kredytu na nadzwyczajne potrzeby w wysokości 520/m do dnia 20.4.54 r. zgodnie z I. S. Cz. B rozdz. VIII § 23 pkt 210 oraz rozdz. III § 9 pkt 75.

Po przeanalizowaniu przez referenta kredytowego słuszności podstaw braku upłynięcia z przyczyn np. niezależnych od przedsiębiorstwa (brak podstawienia wagonów, awaria urządzeń załadunkowych, zgłoszone zastrzeżenia CZ itp.) prolonguje się zapadającą ratę w dniu 20.1.54 r. na zł 520/m do dnia 20.IV.54, dokonując następujących czynności:

b 1) przeanalizowania skorygowanego planu rozładowania i jego zgodności z planem pierwotnym,

b 2) uzgodnienia sprolongowanej raty kredytu na nadzwyczajne potrzeby z oddziałową pulą tegoż kredytu,

b 3) ustawienia nowej daty płatności raty kredytu na nadzwyczajne potrzeby w wysokości 520/m w C-13 na 20.4.54 r.

Podkreślić należy, że termin płatności sprolongowanej raty winien być ustalony realnie lecz i mobilizująco dla przedsiębiorstwa. Zdaniem wnioskodawcy niniejszego projektu wydaje się słuszne założenie, że oddział prolongując zapadającą ratę, może ustalić termin płatności w ramach kompetencji oddziału, tj. sześciu miesięcy, w celu uniknięcia ponownej korespondencji, jak i w celu uproszczenia manipulacji, zwłaszcza że I. S. Dz. VI Cz. B § 23 pkt 208 przewiduje „że terminy winny być ustalone realnie...”.

3. Z okresowego oświadczenia co do stanu zapasów na 31.I.54 r. (złożonego w oddziale do dnia 5.II.54 r.) wynika, że stan ponadnormatywnych zapasów materiałowych wynosi 3 450/m i przedsiębiorstwo z własnej winy nie dokonało zaplanowanych upłynięcia wg założeń planu w dniach 20 i 30.1.54 r. W wyniku powyższego stanu rzeczy oddział z urzędu spłaca zapadające raty kredytu na nadzwyczajne potrzeby w omawianych dniach, a ponadto przy korekcie danych w oświadczeniu na 31.I.54, wyłącza się z kredytowania omawiane zapasy w wysokości 1 570/m tj. do łącznej kwoty 1 770/m (jak zał. nr 5).

4. Z okresowego oświadczenia co do stanu zapasów na 31.I.54 r. złożonego w oddziale do 5.II.54 r. wynika, że stan ponadnormatywnych zapasów materiałowych wynosi 2 910/m, gdyż przedmiotowe przedsiębiorstwo zamiast zaplanowanych upłynięcia w wysokości 1 570/m, faktycznie wykonało tylko 540/m tj. zapasy materiałowe przewidziane do zużycia we własnym zakresie na przestrzeni stycznia br., nie wykonało natomiast planowanych upłynięcia w wysokości 1 030/m. Ponieważ oddział spłacił w dniu 20 i 30 stycznia br. zapadające raty kredytu na nadzwyczaj-

ne potrzeby w wysokości 1 420/m — w korekcie danych w oświadczeniu wyeliminuje się do innych niekredytowanych różnice (1 570 — 540) w wysokości 1 030/m, co po uwzględnieniu wyłączeń na 1.I.54 r. da łączną kwotę wyłączeń 1 230/m (vide zał. nr 6).

Jest rzeczą oczywistą, że brak zaplanowanych upłynięcia winien być energicznie monitorowany przez oddział zarówno w kontrolowanym przedsiębiorstwie jak i na szczeblu jednostki nadrzędnej, zgodnie z I. S. Dz. VI Cz C rozdz. VII § 25 pkt 234 — 236.

5. Z okresowego oświadczenia na 31.I.54 r. wynika, że ponadnormatywny stan zapasów materiałowych podlegających kredytowaniu wynosi 1 440/m — udzielony kredyt na nadzwyczajne potrzeby na 31.I.54 r. wynosi 1 180/m. Z porównania stanu z danymi bankowymi wynika, że przedsiębiorstwo na przestrzeni stycznia 54 r. zamiast planowanego zużycia upłynięcia w łącznej kwocie 1 570/m, faktycznie zużyło i upłynięło materiałów na 1 630/m. Przy korekcie danych z oświadczenia, poza dokonanymi już spłatami w dniu 20 i 30.1.53 r. w wys. 1 420/m, dodatkowo spłaci 60/m z uwagi na zmniejszenie się zabezpieczenia kredytowanych wartości — równocześnie korygując zaliczkowo najbliższą płatną ratę kredytu na nadzwyczajne potrzeby (20.2.54 r.).

6. Wg. okresowego oświadczenia na 31.I.54 r., ponadnormatywny stan zapasów materiałowych podlegających kredytowaniu wynosi 1 440/m, a po uwzględnieniu dostaw niefakturowanych (40/m) oraz nieprzetworzonych zobowiązań fakturowych (160/m) wolne zabezpieczenie wynosi 1 240/m — przy udzielonym kredycie 1 180/m (zał. nr 7).

Przedsiębiorstwo, przy złożeniu oświadczenia C-2 oraz wniosku kredytowego, składa pisemne oświadczenie, że mimo dokonanych planowanych upłynięcia na przestrzeni stycznia br. (1 570/m) w wyniku przedterminowych dostaw materiałów, stany faktyczne na 31.I.54 r., wzrosły w wyniku czego przedsiębiorstwo wnioskuje kredyt na nadzwyczajne potrzeby w wysokości 60/m. Referent kredytowy, po porównaniu oświadczenia z danymi bankowymi (plan rozładowania, stan nieprzetworzonych zobowiązań fakturowych, udzielony kredyt na nadzwyczajne potrzeby) udzielił dodatkowo kredytu w wysokości zawnioskowanej — przeznaczając go zgodnie z I. S. Dz. VI Cz. B rozdz. VIII § 23 pkt. 212.

Podane przykłady, od 1 — 6. w zasadzie wyczerpują wszystkie przypadki, jakie w bieżącej pracy aparatu kredytowego mogą zaistnieć i dają proponowane przez wnioskodawcę konkretne rozwiązanie. Mimo, że w projekcie omówiono i zaproponowano rozwiązania odnośnie zapasów materiałowych, stanowiących niewątpliwie najważniejsze zagadnienie w kredytowaniu przedsiębiorstw, tym niemniej te same przypadki stosować można w odniesieniu do zaistniałych stanów ponadnormatywnych wyrobów gotowych, półfabrykatów i produkcji niezakończonych oraz towarów.

Będzie to pożyteczne, gdyż na temat korekt planu rozładowania wypowiedzieli się dalsi czytelnicy.

W. Łuszczak
Staliność

W sprawie pogłębienia treści pracy działów organizacyjnych w oddziałach

I

W zakresie funkcji organizacyjnych oddziałów wojewódzkich centralny organ stanowią „działy organizacyjne”. Szczegółowy zakres czynności tych

komórek uległ w roku ubiegłym rozmaitym zmianom, które miały na celu uwypuklenie ich roli i udoskonalenie wykonywania głównych ich zadań, przy jednoczesnym rozszerzeniu zasięgu organiza-

cyjnego oddziaływania na oddziały przez wszystkie inne komórki oddziałów wojewódzkich. O ile jednak, jak wydaje się, udało się zwiększyć zainteresowanie i aktywne oddziaływanie na teren przez różne komórki oddziałów wojewódzkich, o tyle często praca działów organizacyjnych nie posiadała właściwego wyrazu. Jak bowiem stwierdzają sprawozdania z rewizji przeprowadzonych przez komisję Biura Głównego Rewidenta oraz z inspekcji działów dokonanych przez przedstawicieli Wydziału Organizacyjnego, działy organizacyjne przeważnie wykonywały tylko czynności ewidencyjne oraz mechanicznie sporządzały rozmaite zestawienia na podstawie materiałów dostarczanych im przez inne komórki. Działy organizacyjne nie przeprowadzały analizy posiadanych materiałów, lub też przeprowadzały ją w sposób niedostateczny.

Poruszenie tej sprawy wydaje się niezbędne, ponieważ braki tego rodzaju występują nie tylko w pracy tych działów organizacyjnych, w których różne obiektywne trudności częściowo usprawiedliwiają słabą ich aktywność, lecz również występują one w niektórych działach organizacyjnych, jak np. dział organizacyjny Oddziału Wojewódzkiego w Bydgoszczy, które do roku ubiegłego zaliczały się do przodujących w dziedzinie właściwego wykonywania zadań organizacyjnych.

II

Jakie są przyczyny tego i na czym polega rola działów organizacyjnych? Aby odpowiedzieć na to pytanie musimy nieco cofnąć się wstecz do historii powstania działów organizacyjnych.

Pierwszymi komórkami w oddziałach wojewódzkich, do zadań których należało inicjowanie i wykonywanie szeregu czynności niezbędnych dla właściwego ustawienia wojewódzkiego aparatu Banku oraz instruktaż organizacyjny oddziałów, były tzw. działy organizacji i kontroli pracy (OKP). Wyniki pracy tych działów były bardzo pozytywnie oceniane przez kompetentne organa. Szczególnie duży był wkład pracy tych działów na odcinku organizacyjnego i merytorycznego instruktażu komórek operacyjno-rachunkowych w oddziałach. Z chwilą jednak powołania w Banku instytucji głównych i starszych księgowych, odpowiedniego ich organizacyjnego ustawienia oraz przejęcia przez nich bezpośredniej opieki i kontroli pracy komórek operacyjno-rachunkowych, działom OKP odjęto znaczną część czynności wykonywanych w komórkach operacyjnych oddziałów a zlecono trudniejszy obowiązek koordynacji i inspekcji pracy całości wojewódzkiego aparatu Banku. W sierpniu roku 1952 działy OKP przekształciły się więc na tzw. działy organizacyjno-inspekcyjne (OI). Wkrótce zaś po tym (kwiecień 1953) obowiązki inspekcyjno-rewizyjne zlecone zostały nowopowołanym wojewódzkim działom rewizyjnym, jako terenowym organom Biura Głównego Rewidenta.

Tak więc działy organizacyjno-inspekcyjne wkrótce po reorganizacji dokonanej w wyniku likwidacji działów OKP, ponownie musiały zmienić zakres swych czynności. I wreszcie niedługo po tym w lipcu roku 1953 działy organizacyjno-inspekcyjne zostały znowu przekształcone na działy organizacyjne, przy czym zmiana ta objęła nie tylko nazwę tych komórek, lecz była połączona z dodaniem im niektórych nowych czynności wykonywanych poprzednio w innych komórkach.

Obecnie, do zakresu czynności działów organizacyjnych należy szeroki wachlarz czynności, wyliczonych taksatywnie w ZP dla Oddziałów Wojewódzkich L. 17 z 1953 r. Wykonywanie tych czynności oczywiście wymaga prowadzenia szeregu rozmaitych ewidencji, statystyk, opracowywania zestawień itd. Wydaje się jednak, że wytknięte przez nas na wstępie zagubienie istotnej treści pracy działów organizacyjnych wynika:

a) ze zlecenia działom organizacyjnym licznych prac niemożliwych do wykonania bez opracowań technicznych,

b) z zaprzestania wykonywania przez działy organizacyjne kontroli merytorycznej zgodności pracy oddziałów z przepisami, jak też instruktażu w zakresie kompetencji innych komórek oddziału wojewódzkiego oraz

c) z braku doświadczenia na odcinku właściwego regulowania na szczeblu oddziału wojewódzkiego zagadnień planowania i koordynacji pracy w skali całego województwa.

Zdaje się, że ten ostatni moment szczególnie zażył ujawnienia na pracy działów organizacyjnych.

III

W każdej jednostce gospodarki uspołecznionej centralnym problemem organizacji jest właściwe opracowanie planu pracy w szerokim pojęciu tego słowa (np. w przedsiębiorstwie przemysłowym — plan techniczno-przemysłowo-finansowy), ustalenie najlepszych warunków jego wykonania oraz zmobilizowanie załogi do jego przekroczenia oraz wcześniejszego i lepszego wykonania. Dlatego też podstawowe zagadnienia organizacyjne koncentrują się dookoła planowania, powiązanego z analizą działalności danej jednostki. Analiza ta jest podstawą oceny planu i jego wykonania oraz wysuwa ona wnioski dla planowania w następnym okresie.

Drugim zagadnieniem węzłowym jest proces pracy i jej organizacja. Z procesem tym wiąże się trzecia grupa zagadnień, tj. środki pracy i inne jej elementy pomocnicze.

Z tej systematyki zagadnień organizacyjnych wypływa prosty wniosek, iż zagadnienia właściwego opracowania planów pracy i ich wykonania stoją na czele obowiązków działów organizacyjnych oddziałów wojewódzkich. **Rola więc działów organizacyjnych w pierwszym rzędzie polega na podejmowaniu wszelkich kroków niezbędnych dla stałego podnoszenia poziomu pracy całego aparatu Banku na terenach poszczególnych województw.** Dopiero z tej roli ośrodka koordynacji i opracowania planów prac wypływają wszystkie funkcje szczegółowe działów organizacyjnych, wykonywane dla realizacji planów wszelkich prac, w zakresie:

— ruchu współzawodnictwa pracy i usprawnień pracownicznych oraz utrwalania osiągnięć tego ruchu,

— szkolenia zawodowego,

— ustalania schematów organizacyjnych, zakresu czynności jednostek i gospodarki etatami osobowymi,

— gospodarki budżetowej i realizacji systemu oszczędności,

— statystyki ilości pracy, błędów w pracy i innych elementów nie ujętych w księgowości,

— różnych spraw ogólnych, nie należących do zakresu obowiązków komórek specjalnych w oddziale wojewódzkim.

Niezbędnym warunkiem wykonania tej roli przez działy organizacyjne jest umiejętne badanie, czyli analiza wszystkich materiałów własnych, bądź otrzymywanych z innych komórek, jak sprawozdania z wyjazdów do oddziałów, sprawozdania z narad pracy, odpraw i konferencji, dane statystyczne, protokoły oceny wyników współzawodnictwa, sprawozdania z wykonania planów pracy itp. Uwagi i wnioski wypływające z tej analizy powinny być rejestrowane w celu następnego skontrolowania, czy zostały uwzględnione w kolejnych dalszych projektach planów pracy opracowanych przez poszczególne komórki oddziału wojewódzkiego. W razie pominięcia w planach pracy, planach podróży i wezwań służbowych, planach odpraw lub w wytycznych dla współzawodnictwa i tematyki usprawnień pracowniczych, spraw istotnych nawet tylko dla odcinkowego (w jednej komórce jednego oddziału) podniesienia poziomu pracy — dział organizacyjny powinien interweniować za pośrednictwem kierownictwa wydziału.

IV

Tymczasem, jak to stwierdziliśmy na wstępie, przeważnie działy organizacyjne ograniczają się do zbierania sprawozdań, danych statystycznych, projektów planów pracy itp. oraz sporządzają odpowiednie zestawienia i prowadzą różne ewidencje, a analiza tych danych oraz operatywne wykorzystanie wniosków z analizy prawie że nie istnieje.

Istnieją natomiast poważne braki w dziedzinie współpracy działów organizacyjnych z innymi komórkami oddziałów wojewódzkich. Braki te przede wszystkim dotyczą wzajemnej wymiany spostrzeżeń dokonanych podczas wyjazdów do oddziałów. Tego rodzaju fakty stwierdzono np. w Oddziale Wojewódzkim w Bydgoszczy i w Gdańsku, gdzie działy organizacyjne prawie zupełnie nie otrzymywały sprawozdań lub notatek z wyjazdów przedstawicieli innych komórek do oddziałów operacyjnych. Materiały zaś te są niezbędne dla analizy sytuacji w oddziałach na poszczególnych odcinkach i ustalenia kroków zapewniających podniesienie poziomu wykonania zadań Banku.

Możemy spotkać się z odpowiedzią, że rzeczowo właściwe komórki oddziału wojewódzkiego analizują te materiały i najlepiej orientują się, jakie kroki należy podjąć dla usprawnienia wykonania zadań na danym odcinku. Niewątpliwie jest to słuszne, przy czym nawet można dodać, że komórki te ponoszą odpowiedzialność za pracę oddziałów na danym odcinku. Niemniej jednak koordynacja zamierzeń poszczególnych komórek oddziału wojewódzkiego w formie planowego skierowywania wysiłków całego oddziału wojewódzkiego i oddziałów operacyjnych na rozwiązanie najaktualniejszych problemów oraz odpowiednia organizacja procesu i środków pracy, wymagają bieżącego analizowania przez dział organizacyjny materiałów z wyjazdów do oddziałów przedstawicieli innych komórek.

W niektórych oddziałach wojewódzkich, jak np. Oddziale Wojewódzkim w Wrocławiu i w Kielcach, działy organizacyjne wprawdzie otrzymywały te materiały, lecz zupełnie ich nie analizowały. Pewne zastrzeżenia budzi również tryb przyjęty w Oddziale Wojewódzkim w Poznaniu dla zaoszczędzenia czasu (i papieru) związanego ze sporządzeniem maszynopisów sprawozdań lub notatek. W Oddziale tym bowiem ustalono, że dla zapoznania się z tymi

materiałami, w miarę potrzeby(?) pracownicy działu organizacyjnego będą przeglądać rękopisy na miejscu — w poszczególnych komórkach. W podobnych przypadkach bardziej właściwą drogę stanowi ustalenie obiegu sprawozdań, uwzględniającego dostarczenie ich do przeglądu w dziale organizacyjnym.

V

Mówiąc o sprawozdaniach i notatkach z wyjazdów do oddziałów przedstawicieli poszczególnych komórek oddziału wojewódzkiego jako o podstawowym analitycznym materiale dla działu organizacyjnego, poruszyć musimy dość szeroko występujący zasadniczy brak, przejawiający się w treści tych materiałów. Brak ten polega na tym, że często sprawozdanie ogranicza się do sporządzenia wykazu usterek i błędów na badanym odcinku bez ich analizy i oceny oraz bez konkretnych, konstruktywnych wniosków. Praktyka taka jest całkowicie obca zasadom socjalistycznej kontroli poszczególnych jednostek, która przede wszystkim powinna uczyć i doskonalic.

Dział organizacyjny Oddziału Wojewódzkiego w Kielcach sam w znacznej mierze spowodował, że sprawozdania te miały formę tylko wykazu usterek i błędów, ponieważ sporządził schemat sprawozdania uwzględniający jedynie stwierdzenie braków w oddziale.

Jeszcze w roku 1927 Stalin, mówiąc o kontroli państwowej, stwierdził: „Najważniejszą rzeczą jest nie łapanie poszczególnych przestępców, lecz poznawanie rewidowanych instytucji, wnikliwe i poważne zapoznawanie się z nimi, poznawanie ich wad i zalet oraz posuwanie naprzód sprawy doskonalenia tych instytucji“ (J. W. Stalin, Dzieła t. IV, Książka i Wiedza, r. 1951, str. 377).

Wskazania te są tym bardziej ważne przy wyjazdach do oddziałów na wszelkie badania pracy i instruktaż. Realizacja tych wskazań powinna znajdować odbicie w treści sprawozdań z wyjazdów, które obowiązkowo powinny podawać informacje tego rodzaju, jak np.: organizacyjne ustawienie badanej komórki, podział czynności, wykorzystanie pracowników, stwierdzone złe lub dobre metody pracy oraz wnioski w sprawie kroków koniecznych dla podniesienia poziomu pracy (wydajności, jakości) na badanym odcinku i ewentualnego rozpowszechnienia stosowanych form i metod pracy.

VI

Cennym materiałem dla analizy sytuacji w oddziałach i ustalenia niezbędnych kroków są sprawozdania z rewizji oddziałów dokonanych przez wojewódzkie działy rewizyjne. Wykorzystywanie jednak tych sprawozdań na ogół ogranicza się do opracowania pism z poleceniami porewizyjnymi dla oddziałów. Materiały te natomiast nie są wykorzystywane przy opracowaniu zbiorczych planów pracy oddziału wojewódzkiego, planów podróży służbowych, wytycznych dla planów prac oddziałów i dla współzawodnictwa, planów szkolenia zawodowego itp.

Stosunkowo dużo czasu i uwagi działy organizacyjne poświęcają kontroli formalnej i merytorycznej zgodności wszelkiego rodzaju danych statystycznych (np. wykaz czynności i ewidencja reklamacji) oraz innych ewidencji (np. ewidencja etatów). Nie domaga jednak analiza tych danych i ich operatywne wykorzystywanie.

VII

Organizacja jednostek gospodarki społecznej opiera się na aktywnej i twórczej inicjatywie pracowników, na ich nowym — socjalistycznym stosunku do pracy. Inicjatywa ta, krytyka istniejącego stanu i odpowiednie wnioski oraz realne osiągnięcia są mniej lub więcej doskonale rejestrowane w protokołach z narad pracy poszczególnych zespołów i z oceny wyników współzawodnictwa. Niejednokrotnie uwzględnienie na szczeblu wojewódzkim we wszelkiego rodzaju planach pracy wniosków z analizy tych materiałów pozwoliłoby szybciej osiągnąć podniesienie poziomu pracy.

Protokoły oceny wyników współzawodnictwa z reguły podają formy pracy zastosowane przez biorących udział we współzawodnictwie. Stwierdzono jednak, że po przedstawieniu tych protokołów komisjom oceny współzawodnictwa, działy organizacyjne uważają sprawę za załatwioną. Utrwalenie zaś tych form i metod pracy, zbadanie ich oraz udoskonalenie i przeniesienie do innych oddziałów prawie że nie istnieje.

Jak zaś należy postępować? Nie jest konieczne, by pracownicy działu organizacyjnego gruntownie znali wszystkie przepisy i metody pracy poszczególnych pionów czynności bankowych. Realizacja takiego wymogu w większości przypadków byłaby niemożliwa. Również ilość pracowników w poszczególnych działach organizacyjnych i ich szerokie obowiązki uniemożliwiają zbyt częste wyjazdy do oddziałów. Jedyną i właściwą drogą postępowania jest ścisła współpraca z innymi komórkami oddziału wojewódzkiego oraz — w porozumieniu z tymi komórkami — włączanie odnośnych zagadnień do ich planów pracy i planów podróży służbowych.

VIII

Przy okazji wspomnieć jeszcze musimy o wyjazdach do oddziałów przedstawicieli działu organizacyjnego. Stwierdzono, że pracownicy działów organizacyjnych w roku ubiegłym przy wyjazdach do oddziałów przeważnie badali tylko wąskie odcinki pracy, pozostające w bezpośrednim związku z przydzielonymi im do prowadzenia ewidencjami i czynnościami, jak np. badali tylko: albo sposób sporządzenia wykazu czynności, albo ewidencję i rozdział etatów, albo prawidłowość dokumentacji wydatków budżetowych, albo dzienniki i inne ewidencje szkoleniowe itd. Dział organizacyjny Oddziału Wojewódzkiego w Kielcach opracował dla wyjeżdżających wytyczne wyraźnie ograniczające zakres ich badań i instruktażu do tematyki przepisów „działu I-go” zarządzeń Banku.

Nie zaprzeczając słuszności, celowości i konieczności szczegółowego badania poszczególnych fragmentów pracy oddziałów, stwierdzić jednak musimy, że od pracowników działu organizacyjnego wyjeżdżających do oddziałów, jak i od pracowników innych komórek oddziału wojewódzkiego, wymaga się znajomości całokształtu czynności należących do kompetencji macierzystej komórki organizacyjnej. Pracownik więc sporządzający zbiorcze zestawienia wykazów czynności, poza szczegółowym zbadaniem w oddziale sposobu opracowania wykazu powinien również przeprowadzić badania i instruktaż (mniej lub więcej szeroki — w zależności od potrzeby i czasu) w zakresie funkcji innych pracowników działu. Badania i instruktaż nie mogą przy tym polegać tylko na skontrolowaniu i omówieniu formalnej zgod-

ności z przepisami poszczególnych ewidencji i innych materiałów. Instruktaż powinien mieć charakter organizacyjno-ekonomiczny i w zasadzie powinien obejmować całokształt problematyki zarządzania i metod pracy oddziału.

Metodyka przeprowadzania takiego instruktażu może być różna w zależności od lokalnych warunków, dysponowanego czasu, kwalifikacji przeprowadzającego instruktaż itp. okoliczności. Opracowanie dla działu organizacyjnego wzorcowej metody przeprowadzania w oddziałach badań i instruktażu jest bardzo pożądane. Wymiana odpowiednich doświadczeń na łamach „Wiadomości NBP”, lub zgłoszenie odpowiednich projektów do GKPUB przy Centrali Banku, może ułatwić podniesienie poziomu instruktaży. W każdym bądź razie metodyczne wskazówki instruktażu powinny obejmować zbadanie zagadnień: kierownictwa, podziału czynności i pełnego wykorzystania pracowników w oddziale, współpracy komórek na tle organizacji obiegu poszczególnych rodzajów dokumentów mechanizacji czynności, planowania pracy, współzawodnictwa i metod realizacji zobowiązań, funkcjonowania kontroli wewnętrznej okresowej i bieżącej oraz szkolenia zawodowego.

IX

Brak wymiany z innymi komórkami oddziału wojewódzkiego sprawozdań i notatek, z wyjazdów do oddziałów, brak w poszczególnych komórkach oddziału wojewódzkiego i w dziale organizacyjnym zrozumienia istoty kontroli w gospodarce socjalistycznej i opracowywanie niewystarczających sprawozdań, brak analizy tych materiałów, niedostateczne, wąskie i formalno-techniczne wykonywanie instruktaży przez pracowników działów organizacyjnych, niewykorzystanie materiałów ruchu współzawodnictwa i usprawnień pracowniczych, oto, bezpośrednie przyczyny niedostatecznego w roku ubiegłym wykonywania przez działy organizacyjne ich najistotniejszej funkcji planowego usuwania niedomagań w pracy aparatu Banku.

Wspomnieliśmy już, że w większości zbadanych oddziałów wojewódzkich działy organizacyjne mechanicznie zestawiały plany odcinkowe innych komórek. Zarzut ten szczególnie dotyczy oddziałów wojewódzkich: Kielce, Opole, Zielona Góra i Bydgoszcz. Plany pracy opracowane przez poszczególne komórki Oddziału Wojewódzkiego w Białymstoku, jak stwierdziła komisja rewizyjna BGR, w ogóle nie były uzgadniane z działem organizacyjnym; w wyniku tego m. in. zakres i forma instruktażu przeprowadzanego przez Wydział Kredytów Przemysłu, Handlu i Usług nie był dostosowany do potrzeb terenu.

Miesięczne plany wezwań i podróży służbowych są bardzo ważnym elementem operatywnego regulowania zakresu instruktaży oddziałów. W oddziale Wojewódzkim w Bydgoszczy stwierdzono, że wykonanie planów podróży służbowych niektórych komórek prawie całkowicie odbiegało od pierwotnych ustaleń. Nasuwa to przypuszczenie, iż dział organizacyjny zupełnie nie analizował tych planów i, traktując je jako formalność, ograniczał się do sporządzania zbiorczych zestawień.

Podobnie zresztą i w innych oddziałach wojewódzkich miesięczne plany podróży służbowych do oddziałów zestawiane były w działach organizacyjnych bez wykorzystania posiadanych przez działy

informacji o potrzebach instruktazu, bez analizy planów z punktu widzenia tych potrzeb oraz z pominięciem zasady racjonalnego, jak najpełniejszego wykorzystania wyjeżdżających pracowników. Stwierdzono bowiem, że np. do tego samego oddziału V kategorii wyjeżdżał kierownik działu planowania obiegu pieniężnego (IV grupa uposażenia) na instruktaż z zakresu planowania kasowego oraz jednocześnie, lub kilka dni wcześniej albo później, na instruktaż z zakresu czynności kontroli Funduszu Płac wyjeżdżał referent odpowiedniego działu w oddziale wojewódzkim.

Wydaje się, że kierownik działu planowania obiegu pieniężnego powinien w odpowiednim stopniu znać również problematykę i czynności kontroli Funduszu Płac na szczeblu oddziałowym, by móc jednocześnie przeprowadzić instruktaż z tego zakresu. Oddzielne przeprowadzanie instruktażu pogłębia niewłaściwy rozdział tych czynności w oddziale, gdzie przecież w najwyższej dwuosobowej komórce planowania obiegu pieniężnego obaj pracownicy powinni nawzajem uzupełniać się i zastępować. Ponadto, jeżeli od kierownika oddziału, nieraz posiadającego tę samą grupę uposażenia, wymaga się o wiele szerszej znajomości czynności bankowych, to pracownik oddziału wojewódzkiego powinien znać co najmniej całość czynności należących do zakresu obowiązków jednej komórki w oddziale operacyjnym.

Podobnie stwierdzono wiele przypadków delegowania w jednym miesiącu do komórki kredytów w małym oddziale operacyjnym wysokokwalifikowanych pracowników wydziałów kredytów celem przeprowadzenia tylko bardzo wąskich, odcinkowych instruktaży. Nie zaprzecza się konieczności przeprowadzania specjalnych odcinkowych instruktaży przez pracowników oddziału wojewódzkiego, jednakże zadanie instruktora powinno również obejmować zbadanie — może w bardziej ogólnym ujęciu — i instruktaż innych czynności danej komórki oddziałowej, należących do zakresu kompetencji różnych działów w tym samym wydziale.

Zadaniem działu organizacyjnego jest spowodowanie większej współpracy i koordynacji pracy poszczególnych działów i wydziałów dla szybszego podniesienia poziomu pracy w oddziałach przez lepsze wykorzystanie instruktorów z oddziału wojewódzkiego i przez objęcie instruktażem większej ilości oddziałów. Właściwa zaś metoda realizacji tego zadania polega na ciągłej analizie materiałów własnych i obcych dostarczanych działowi organizacyjnemu, opracowywaniu odpowiednich wniosków i porozumiewaniu się z poszczególnymi komórkami dla uzgadniania właściwego opracowania odcinkowych projektów planów podróży służbowych, a w razie odmowy uwzględnienia słusznych wniosków, dołączaniu ich do zbiorczych planów przedstawianych dyrektorowi oddziału wojewódzkiego do zatwierdzenia. Odpowiednie postępowanie działu organizacyjnego nie tylko spowoduje szybsze podnoszenie się poziomu pracy w oddziałach i osiągnięcie oszczędności w wydatkach, lecz także przyczyni się do lepszego wyszkolenia pracowników oddziału wojewódzkiego.

X

W uwagach naszych stwierdziliśmy już, że centralnym problemem organizacji jest planowanie pracy. Zasady i forma opracowania planów pracy

przez oddziały wojewódzkie i oddziały operacyjne zostały ustalone dopiero w roku ubiegłym. Sporządzanie więc planów pracy i wytycznych do tych planów dla oddziałów było dla działów organizacyjnych nowością, co w pewnym stopniu tłumaczy niedociągnięcia w wykonaniu odnośnych zarządzeń Banku.

W roku bieżącym powinien jednak zniknąć ten formalistyczny stosunek do planowania prac, wyrażający się w mechanicznym zestawianiu przez oddziały organizacyjne ogólnikowych projektów opracowanych przez poszczególne komórki oddziału wojewódzkiego. Zarówno kwartalny plan pracy oddziału wojewódzkiego, jak i wytyczne dla kwartalnych planów prac oddziałów operacyjnych muszą zawierać konkretne zadania, których wykonanie może i powinno być sprawdzone. **Musimy pamiętać, że najistotniejszą twórczą siłą w dziele rozwoju i doskonalenia wykonania przez bank socjalistyczny jego zadań jest ruch współzawodnictwa i usprawnień pracowniczych, rozwijający się przede wszystkim w oparciu o plany prac poszczególnych jednostek.**

Działy organizacyjne muszą więc pogłębić swą współpracę z innymi komórkami oddziału wojewódzkiego oraz muszą wymagać, by wszelkie projekty z zakresu planów i wytycznych do planów uwzględniały najaktualniejsze i konkretne zadania. Działy organizacyjne muszą stale analizować będące w ich posiadaniu (częściowo już poprzednio wymienione) bogate źródła informacji o sytuacji w poszczególnych oddziałach. Wnioski z tej analizy powinny być włączane do planów w formie konkretnych zadań, tak dla komórek oddziału wojewódzkiego (np. opracowanie i rozpowszechnienie metody pracy komórki planowania obiegu pieniężnego w oddziale NN), jak i dla oddziałów.

Szczególnie cenny oręż w walce o usprawnienie pracy oddziałów stanowi podawanie w wytycznych dla planów prac oddziałów specjalnych zadań dla poszczególnych oddziałów. Przykładowo bowiem — jeżeli wojewódzki dział rewizyjny stwierdzi, że w danym oddziale na odcinku takim a takim wystąpiły określone nieprawidłowości, zamieszczanie w wytycznych dla planu prac oddziału zadania usunięcia tych nieprawidłowości nieraz bardziej mobilizuje załogę oddziału od listu z poleceniami porewizyjnymi, który zresztą w każdym przypadku jest niezbędny dla szczegółowego omówienia usterek i braków. Również np. w przypadku złego funkcjonowania w oddziale okresowej kontroli wewnętrznej możliwe jest zamieszczenie w wytycznych dla planu prac konkretnych zadań przeprowadzenia w określonych miesiącach kontroli wewnętrznej o zakresie także podanym w tych wytycznych.

XI

Wykonanie trudnych i obszernych zadań działów organizacyjnych wymaga, by działy organizacyjne najpierw u siebie uregulowały we właściwy sposób wszystkie własne podstawowe problemy organizacyjne.

Do problemów tych zaliczamy:

- 1) podział czynności w dziale pomiędzy poszczególne referaty, szczegółowego ustalenia obowiązków i odpowiedzialności każdego pracownika;
- 2) ustalenie zasad współpracy z innymi komórkami w oddziale wojewódzkim;
- 3) podniesienie kwalifikacji pracowników działu i pełne ich wykorzystanie;

4) zorganizowanie kontroli wewnętrznej w dziale.

Pierwsze zasadnicze zagadnienie organizacyjne podziału czynności w dziale i szczegółowego ustalenia na piśmie zakresu obowiązków i odpowiedzialności poszczególnych osób, w większości zbadanych działów organizacyjnych zostało prawie zupełnie zaniedbane. Dotyczy to m. in. działów organizacyjnych w Białymstoku, Kielcach, Opolu i Zielonej Górze. Działy te posiadały wprowadzić podział na różne referaty, lecz bez określonego na piśmie zakresu czynności poza wynikającym z ogólnej nazwy referatu. Natomiast w dziale organizacyjnym Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu był także podział czynności pomiędzy poszczególnych pracowników w formie kart pracy dla każdego stanowiska, lecz karty te były zdezaktualizowane.

W dziale organizacyjnym Oddziału Wojewódzkiego w Zielonej Górze ogólny zakres czynności tego działu nie był przy tym dostosowany do przepisów podanych w ZPW L. 17/53. Do działu organizacyjnego niewłaściwie przydzielono czynności związane z akcją socjalną, natomiast czynności obsługi prawnej zlecono działowi gospodarczemu.

Dla uregulowania współpracy działu organizacyjnego z innymi komórkami, jak też współpracy między tymi komórkami niezbędne jest ustalenie szczegółowego zakresu czynności (obowiązków) każdej komórki, w oparciu o ramowe wytyczne zawarte w zarządzeniach Banku. Na dziale organizacyjnym ciąży odpowiedzialność za dokonanie tego. Tymczasem niemal w całym Oddziale Wojewódzkim w Białymstoku brak było ściśle określonego zakresu czynności poszczególnych komórek.

Ilość pracowników działów organizacyjnych na ogół jest wystarczająca, lecz wykorzystanie ich nie zawsze jest pełne i racjonalne. Wydaje się, że przy dokładnym przeanalizowaniu czynności poszczególnych referatów budżetowych i obsługi plac możliwe jest wyzwolenie dalszych rezerw niezbędnych dla podniesienia poziomu pracy działów. Jak stwierdzono bowiem np. niektóre z tych referatów niepotrzebnie prowadziły ewidencję i kontrolę zaliczek udzielanych pracownikom oddziału wojewódzkiego na koszty delegacji służbowych, dublując w ten sposób czynności działu rachunkowości. Również obieg dokumentów z tytułu rozliczeń wydatków oddziału wojewódzkiego pomiędzy działem organizacyjnym, działem rachunkowości i działem wykonującym obsługę kasową oddziału wojewódzkiego, w niektórych przypadkach budzi zastrzeżenia, jak i szereg innych zagadnień pracy na odcinku budżetu Banku. Częściowo tłumaczy się to tym, że referaty budżetowe zostały przydzielone do działów organizacyjnych dopiero w drugim półroczu ubiegłego roku

i odpowiednie metody pracy tych komórek w ramach działów organizacyjnych nie zostały jeszcze wypracowane.

Niezależnie od tego wykonanie przez działy organizacyjne ich roli napotyka na trudności z powodu niedostatecznego przeszkolenia znacznej części ich obsady. Pracownik działu organizacyjnego powinien posiadać ogólną znajomość wszystkich czynności wykonywanych w oddziałach operacyjnych. Konieczne jest więc zorganizowanie w roku bieżącym odpowiedniego przeszkolenia zawodowego. Sądzimy, że najlepszą formą tego przeszkolenia jest kolejne delegowanie pracowników działu na okres 1—2 miesięcy do jednego z oddziałów szkoleniowych na terenie województwa. Ta bowiem forma szkolenia łączy teoretyczne przeszkolenie z praktyką niezbędną dla organizatora.

Praca działu organizacyjnego, tak jak i każdej innej komórki musi być kontrolowana. Jest faktem stwierdzonym, że najlepsze wyniki w pracy osiągają te działy organizacyjne, w których została ustalona stała kontrola wewnętrzna. Jako przykład w tym względzie możemy podać dział organizacyjny Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu. W dziale tym założono „książkę okresowych kontroli wewnętrznych” i kontrola ta jest stale przeprowadzana według tych samych zasad jak w oddziałach operacyjnych.

XII

W ramach niniejszego artykułu nie wyczerpaliśmy szerokiej problematyki pracy działów organizacyjnych. Zarządzenia Banku (np. ZP 99/53) i pisma Wydziału Organizacyjnego (np. z dn. 28.8.53 zn. 0/160) omawiają bardziej szczegółowo szereg nadal aktualnych wytycznych dla pracy działów organizacyjnych. Celem naszym było jedynie dokonanie syntezy dla zwrócenia uwagi na istotną treść pracy działów, która często ginie w ich rozlicznych czynnościach ewidencyjnych i technicznych.

Wytyczne IX Plenum KC PZPR nakazują nam dalsze podniesienie wydajności i jakości pracy, usprawnienie administracji i pogłębienie reżimu oszczędności oraz wykonanie szeregu innych zadań niezbędnych dla realizacji planu 6-letniego i podniesienia stopy życiowej mas pracujących. Jest rzeczą oczywistą, że realizacja tych wytycznych wymaga ze strony Banku zmobilizowania podstawowych organów koordynacji i planowania pracy, jakimi są działy organizacyjne oddziałów wojewódzkich. Wszystkie działy organizacyjne powinny samokrytycznie przeanalizować dotychczasową swą pracę, zbadać czy wykonują wyznaczoną im rolę oraz usunąć stwierdzone braki.

S. Szatowski

Uwagi dotyczące organizacji i metod pracy zespołów kredytowych w oddziałach terenowych NBP

Problem organizacji i metod pracy komórek kredytowych w oddziałach terenowych nie został dotychczas jednolicie rozwiązany. Brak jest zarządzeń wewnętrznych Prezesa Banku regulujących to zagadnienie oraz stosunkowo mało było dotychczas wypowiedzi na ten temat na łamach Wiadomości NBP. Stan taki wynika niewątpliwie ze zmian strukturalnych jakie przechodziły oddziały terenowe (stosownie do etapów przemian życia gospodarczego)

oraz zmian w metodach kredytowania i kontroli przedsiębiorstw.

Ostatnia wypowiedź na łamach Wiadomości NBP — Nr 7/53 w artykule „Próby racjonalnej organizacji komórki kredytowej” — świadczy o tym, że omawiane zagadnienie jest dyskutowane obecnie żywo i nabrało pierwszorzędnej wagi. Jest to zrozumiałe na tle wzrastającego potencjału gospodarczego naszego Państwa i wypływających stąd potrzeb

szukania jak najbardziej racjonalnych i skutecznych metod pracy zespołów kredytowych, pozwalających na osiągnięcie maksymalnych efektów na odcinku gospodarki finansowej przedsiębiorstw przy minimalnym nakładzie kosztów z tytułu obsługi finansowo-kredytowej, wykonywanej przez aparat bankowy (ZP. 99/53 r.).

Nie trzeba udowadniać, że właściwy podział pracy i odpowiednie metody pracy w zespołach kredytowych warunkują realizację ogólnych postulatów w zakresie kredytowania i kontroli przedsiębiorstw oraz szczegółowych wytycznych Władz Banku w tym zakresie. A ponadto właściwe ustawienie pracy zespołów kredytowych umożliwi realizację postulatów i założeń polityki etatowo-budżetowej Władz Banku. Stąd wniosek, że omawiany problem jest problemem pierwszorzędnej wagi i właściwe rozwiązanie go jest nie tylko nakazem chwili lecz obowiązkiem aparatu kierowniczego oddziałów terenowych.

Dążenie do realizacji postulatów właściwej organizacji wyszukania jak najbardziej efektywnych metod pracy w zespołach kredytowych znalazło już swój konkretny wyraz w zarządzeniu dyrektora Oddz. Wojewódzkiego w Gdańsku Nr 5 w dn. 13. 4. 1953 r.

Praktyka Oddziału w Gdyni (15) wykazała, że założenia tego zarządzenia są słuszne i że zdały one w pełni egzamin, gdyż podział zespołu kredytowego na grupę techniczno-ewidencyjną, łącznie z referatem kapitalnych remontów oraz na dwie grupy koncepcyjno-operatywne, umożliwił zastosowanie pracy w pełni zespołowej w dwóch zasadniczych rodzajach czynności oraz spowodował pogłębienie pracy ekonomicznej referentów koncepcyjnych w terenie, przy jednoczesnym wzroście stopnia operatywnego oddziaływania zespołów koncepcyjnych na przedsiębiorstwa.

Podkreślić należy, że wprowadzenie w życie podziału pracy stosownie do zarządzenia dyrektora o wojewódzkiego spowodowało wzrost roboczogodzin zużytych na inspekcje w przedsiębiorstwach i pracę koncepcyjną, ujednolicenie i usprawnienie metody pracy w zakresie czynności techniczno-ewidencyjnych oraz przyczyniło się do wyzwolenia jednego etatu w naszym oddziale.

W celu uwypuklenia korzyści możliwych do osiągnięcia przy zastosowaniu racjonalnej organizacji i właściwych metod pracy w zespołach kredytowych omówię istniejący obecnie podział oraz metody pracy stosowane przez nasz zespół kredytowy

W chwili obecnej podział czynności w dziale kredytów jest następujący:

1) Grupa kapitalnych remontów i techniczno-ewidencyjna podzielona jest na dwa referaty:

a) referat kapitalnych remontów i inwestycji niescentralizowanych limitowych.

b) referat techniczno-ewidencyjny.

Obsadę referatu kapitalnych remontów stanowi kierownik grupy oraz jeden referent. Obsada referatu techniczno-ewidencyjnego składa się dwóch referentów.

Referat kapitalnych remontów obsługuje 40 jednostek składających plany kapitalnych remontów. Planu te zawierają ponad 1250 pozycji remontowych z czego na Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych przypada 739 pozycji, na Prez. MRN m. Gdyni 221 pozycji oraz na pozostałe jednostki na rozrachunku

gospodarczym około 300 pozycji. Ponadto referat ten kontroluje 30 jednostek posiadających plany inwestycji niescentralizowanych limitowych.

Referat techniczno-ewidencyjny obsługuje 45 jednostek samodzielnych oraz 26 jednostek niesamodzielnych a ponadto w referacie tym wykonywane są czynności o charakterze ogólnym.

2) I grupa koncepcyjna (5 referentów) obsługuje 18 jednostek podległych Ministerstwom: Żegluga, Handlu Zagranicznego oraz Kolei i Transportu Drogowego i Lotniczego. Grupa podzielona jest na 2 referaty. Referat pierwszy jest 3-osobowy. Obsługuje on żeglugę pełnomorską, maklerkę, rybołówstwo morskie, remontowe stocznie z obsługą radiową statków i demontażem wraków oraz Morską Centralą Zaopatrzenia — łącznie 9 jednostek o największym ciężarze gatunkowym (poza przemysłem stocznio-ym). Drugi referat tej grupy 2-osobowy, obsługuje shiphandlerkę, spedycję i rzeczoznawstwo oraz kolejowy przemysł warsztatowy, techniczną obsługę samochodową i PKS — łącznie 8 jednostek.

3) II grupa koncepcyjna (5 referentów) obsługuje 27 jednostek podległych Ministerstwom: Przemysłu Maszynowego, Przemysłu Lekkiego, Przemysłu Rolnego, Przemysłu Mięsnego i Mleczarskiego, Handlu Wewnętrznego, CZ Przemysłu Graficznego oraz Min. Gospodarki Komunalnej.

Referat I jest 2 osobowy. Obsługuje on przemysł stocznio-ym z przemysłem pomocniczym, przemysł energetyczny, tłuszczowy, garbarski, jednostki zbytu i zaopatrzenia oraz przedsiębiorstwa komunalne — łącznie 10 jednostek. Drugi referat 3-osobowy, obsługuje przemysł mięsny i mleczarski, jednostki handlu wewnętrznego (hurt) oraz jednostki przemysłu graficznego — łącznie 17 jednostek.

Jak z powyższego wynika na jednego referenta koncepcyjnego przypada średnio 4,5 przedsiębiorstwa. Zaś w zależności od rozmiarów i ciężaru gatunkowego przypada na jednego referenta od 3 do 7 przedsiębiorstw.

Kierownik działu kieruje zespołami grupowymi za pośrednictwem trzech kierowników grup. Kierownik jednej z grup koncepcyjnych zastępuje kierownika działu w razie jego nieobecności lub pełnienia przez tegoż obowiązków dyrektora oddziału. Należy podkreślić, że kierownicy grup koncepcyjnych wykonują kontrolę 2 do 3 jednostek oraz sprawują dozór nad całością zespołu. Kierownik grupy kapitalnych remontów i techniczno-ewidencyjnej wykonuje kontrolę merytoryczną kapitalnych remontów, przeprowadza inspekcje w zakresie kapitalnych remontów i dozoruje pracę całego zespołu w tej grupie.

Należy podkreślić, że pomimo istnienia dokładnego podziału pracy wśród komórek wewnętrznych działu — praca całego zespołu jest oparta na zasadzie kolektywnego wykonywania czynności, to znaczy, że w miarę potrzeb pracownicy wyręczają siebie nawzajem i udzielają sobie pomocy przy wykonywaniu czynności wymagających zespołowego wysiłku. Jest to możliwe dzięki wprowadzeniu zasady, że każdy z referentów obowiązany jest poznać problematykę co najmniej wszystkich przedsiębiorstw objętych kontrolą danego referatu koncepcyjnego. Zaś kierownicy grup koncepcyjnych obowiązani są znać problematykę wszystkich przedsiębiorstw objętych kontrolą tych grup.

Nie można pominąć milczeniem okoliczności że tak elastyczne ustawienie pracy w komórce kredytów jest możliwe dzięki stałemu i systematycznemu szkoleniu całego zespołu oraz osiągnięciu wysokiego poziomu koleżeńskości i wyrobienia społecznego wśród wszystkich pracowników działu. Kierownik działu jest osobą od której zależy sprawne funkcjonowanie zespołu kredytowego. Jest on niejako motorem, którego inicjatywa, zmysł organizacyjny i dokładna znajomość problematyki terenu nadaje dynamikę i kierunek pracy całemu zespołowi w ramach obowiązujących przepisów i stosowanie wskazań i poleceń dyrektora oddziału.

Można powiedzieć, że dobre wykonywanie czynności przez zespół kredytowy jest zależne od dwóch zasadniczych elementów:

- a) właściwej organizacji pracy,
- b) elastycznego i w pełni operatywnego kierowania zespołem.

ad a) Pierwszy z tych warunków zostaje spełniony z chwilą opracowania dokładnego schematu organizacyjnego komórki kredytów. Drugi postulat zależny jest od stałego szkolenia zespołu kredytowego oraz energicznego oddziaływania na zespół przez kierownika działu i dyrektora oddziału.

W Oddziale w Gdyni (15) opracowano szczegółowy schemat organizacyjny dla działu kredytów, który przewiduje podział wewnętrzny, jak wyżej zaznaczono, na trzy grupy, z których każda dzieli się na 2 referaty. W grupach i referatach koncepcyjnych zachowany jest podział przedsiębiorstw, stosownie do pionów poszczególnych ministerstw z uwzględnieniem struktury organizacyjnej wydziału kredytów oddziału wojewódzkiego.

Schemat organizacyjny zawiera imienny przydział przedsiębiorstw, obowiązki i kompetencje kierownika działu i kierowników grup oraz dokładny podział czynności w grupie kapitałnych remontów i czynności techniczno - ewidencyjnych. Integralną część schematu organizacyjnego stanowią harmonogramy prac dla obu rodzajów zespołów oraz harmonogram pracy kierownika działu.

Obowiązki kierownika działu:

- 1) opracowanie schematu organizacyjnego działu oraz realizowanie ustalonego podziału czynności,
- 2) koordynowanie pracy całego zespołu w drodze przestrzegania jednolitego wykonawstwa zarządzeń wewnętrznych Banku oraz poleceń dyrektora oddziału,
- 3) kontrola wewnętrzna pracy według planów kwartalnych, ustalonych przez dyrektora oddziału,
- 4) kontrola realizacji kwartalnych planów pracy, ustalonych według wytycznych oddziału wojewódzkiego i dyrektora oddziału,
- 5) wytyczanie kierunku pracy ekonomicznej i problemowej grupom, referatom i poszczególnym referentom w zakresie ustalonym w porozumieniu z dyrektorem oddziału i w ramach własnych kompetencji,
- 6) organizowanie konferencji z przedsiębiorstwami,
- 7) dysponowanie limitem oddziałowym kredytu na nadzwyczajne potrzeby,
- 8) kontrola i zatwierdzanie wspólnie z dyrektorem oddziału wniosków kredytowych,
- 9) szkolenie bieżące pracowników w oparciu o plany kwartalne i miesięczne — ustalanie tematyki na

odprawy szkoleniowe i prowadzenie dziennika odpraw szkoleniowych,

10) pomoc organizacyjna i problemowa w zakresie podejmowania zobowiązań oraz kontrola przebiegu realizacji zobowiązań,

11) kontrola przestrzegania przepisów w zakresie zabezpieczenia mienia bankowego i zachowania tajemnicy urzędowej,

12) zastępowanie dyrektora oddziału w razie jego nieobecności,

13) udział w inspekcjach z polecenia dyrektora oddziału,

14) załatwianie korespondencji z polecenia dyrektora oddziału,

15) interpretacja przepisów i zarządzeń Władz Banku i Państwa,

16) opracowywanie miesięcznych i kwartalnych sprawozdań z wykonania limitu oddziałowego kredytu na nadzwyczajne potrzeby.

Obowiązki kierowników grup koncepcyjnych

1) bieżąca obsługa kredytowa 2 — 3 przedsiębiorstw oraz sprawdzanie na drugą rękę wniosków kredytowych przeanalizowanych i zaopiniowanych przez referentów,

2) mobilizowanie zespołów w kierunku pełnej realizacji kwartalnych planów pracy ustalonych dla grupy oraz nadawanie kierunku pracy ekonomicznej w referatach w porozumieniu z kierownikiem działu,

3) mobilizacja i koordynowanie wysiłków zespołu pracowników w kierunku maksymalnego przyczynienia się do usprawnienia działalności przedsiębiorstw w oparciu o pogłębioną problematykę zaczerpniętą z bieżącej obserwacji działalności, inspekcji oraz pogłębionej analizy bilansów przedsiębiorstw,

4) kontrola na drugą rękę sprawozdań miesięcznych z kontroli stanu finansowego oraz kwartalnych wniosków kredytowych przedsiębiorstw,

5) udział w inspekcjach przedsiębiorstw,

6) szkolenie bieżące pracowników,

7) inicjatywa w podejmowaniu zobowiązań oraz przyczynianie się do pełnej realizacji podjętych zobowiązań,

8) zastępstwo kierownika działu w razie jego nieobecności — na podstawie decyzji dyrektora oddziału.

Obowiązki kierownika grupy kapitałnych remontów i techniczno-ewidencyjnej:

Obowiązki kierownika grupy

1) koordynowanie pracy z grupami koncepcyjnymi i pionem operacyjnym,

2) udzielanie kredytu antycypacyjnego na kapitałne remonty,

3) analiza planów kapitałnych remontów i planów inwestycji niescentralizowanych limitowych,

4) inspekcje w przedsiębiorstwach w zakresie kapitałnych remontów,

5) notyfikacja umów dotyczących kapitałnych remontów,

6) dozór pracy w zakresie czynności techniczno-ewidencyjnych.

Zakres czynności referenta kapitałnych remontów:

1) kontrola formalna i merytoryczna planów kapitałnych remontów i planów inwestycji niescentralizowanych limitowych,

- 2) prowadzenie ewidencji środków na kapitalne remonty (wz. KR—1),
- 3) kontrola formalna i merytoryczna dyspozycji z rachunku kapitalnych remontów (przelewy, żądania zapłaty),
- 4) uruchamianie kredytu na kapitalne remonty, na podstawie decyzji kierownika grupy,
- 5) potwierdzanie sald rachunków kapitalnych remontów,
- 6) kontrola oświadczeń o stanie wypłat na poszczególne pozycje planu kapitalnych remontów (wzór KR—3),
- 7) opracowywanie danych statystycznych do sprawozdań miesięcznych i kwartalnych ze stanu rachunków kapitalnych remontów,
- 8) załatwianie czynności związanych z uruchomieniem i funkcjonowaniem kont inwestycji niescentralizowanych limitowych (501. 601),
- 9) załatwianie bieżącej korespondencji dotyczącej kapitalnych remontów i inwestycji niescentralizowanych limitowych,
- 10) prowadzenie akt kapitalnych remontów.

Obowiązki pracowników referatu techniczno-ewidencyjnego:

- 1) księgowanie danych wyciągów z rachunków bankowych na arkuszu C—14 oraz stanów należności zobowiązań inkasowych na arkuszu C—15,
 - 2) prowadzenie terminarzy spłat wszystkich kredytów,
 - 3) regulacja kredytów:
 - a) inkasowego,
 - b) na limitowane książeczki czekowe,
 - c) z tytułu sprzedaży ratalnej,
 - d) na wstępne finansowanie inwestycji wykonywanych systemem gospodarczym,
 - e) antycypacyjnego na kapitalne remonty,
 - f) pozostałych kredytów według zapadających terminów spłat (według terminarzy) oraz na podstawie okresowych oświadczeń przeanalizowanych przez referentów i akceptowanych przez kierowników grup koncepcyjnych,
 - 4) prowadzenie ewidencji limitu kredytu na nadzwyczajne potrzeby,
 - 5) obsługa jednostek na ograniczonym rozrachunku gospodarczym (niesamodzielnych),
 - 6) sporządzanie miesięcznych wykazów stanów rachunków bankowych.
- Ponadto jeden z referentów wykonuje następujące czynności o charakterze ogólnym:
- a) dokonywanie wpisów do wykazu czynności,
 - b) prowadzenie kartoteki przedsiębiorstw,
 - c) prowadzenie terminarza czynności,

- d) prowadzenie ewidencji korespondencji oznaczonej literą „K”,
- e) sporządzanie wszelkiej sprawozdawczości dla oddziałów wojewódzkich o charakterze ogólnym.

ad b): **Elastyczne operowanie zespołem** polega na możliwie swobodnym przesuwaniu pracowników wzdłuż całego odcinka pracy wykonywanej w poszczególnych referatach i grupach i kierowania ich wysiłków na najbardziej aktualne w danej chwili problemy terenu. Możliwości w tym zakresie uzależnione są w pierwszym rzędzie od należytego wyszkolenia pracowników oraz poznania przez nich (jak wyżej nadmieniono) problematyki co najmniej wszystkich jednostek kontrolowanych przez dany referat.

Momentem zasadniczym jest również utrzymywanie stałego i żywego kontaktu z referentami przez kierownika działu i dyrektora (kierownika oddziału), którzy w drodze systematycznych odpraw i kontroli wewnętrznej powinni śledzić prawidłowość kredytowania jednostek terenu i osobiście przyczyniać się możliwie maksymalnie do pełnej realizacji planów pracy i podjętych zobowiązań, stanowiących zasadniczy instrument operatywnego oddziaływania na przedsiębiorstwa.

Dokładna znajomość problematyki przedsiębiorstw terenu oraz należyta ocena możliwości referentów i stopnia nasilenia pracy w poszczególnych referatach, przy jednoczesnym uwzględnieniu węzłowych zadań stających w danej chwili przed aparatem kredytowym oddziału, powinny zapewniać właściwe kierowanie zespołem pracowników koncepcyjnych.

Wprowadzony zarządzeniem dyrektora Oddziału Wojewódzkiego w Gdańsku podział czynności w komórkach kredytów oddziałów terenowych daje obecnie duże możliwości w zakresie bardziej operatywnego oddziaływania przez zespoły kredytowe na życie gospodarcze terenu. Wyrazem tego wielkiego usprawnienia powinien być stały wzrost wskaźnika godzin poświęconych na inspekcje oraz poprawa stanu finansowo-gospodarczego jednostek wykazujących dotychczas największe nieprawidłowości.

Wskaźnik roboczo-godzin zużytych na inspekcje przez pracowników działu kredytów w naszym oddziale wynosił dotychczas (przed wprowadzeniem nowego podziału pracy) około 10% ogółu roboczo-godzin, przepracowanych przez cały zespół kredytowy, co świadczy o tym, że referent był na inspekcjach w przedsiębiorstwie przeciętnie około 7,5 dnia w ciągu kwartału. Obecnie wskaźnik ten wzrósł dwukrotnie i należy się spodziewać, że będzie on w IV kwartale ubr. znacznie przekroczony.

J. Hermanowicz
Gdynia

Doświadczenia z organizacji pracy w oddziałach

„Wykonanie zadań IV roku Planu Sześcioletniego wymaga oszczędnej i racjonalnej gospodarki etatami osobowymi. Stwierdzono przypadki, iż kierownicy i pracownicy niektórych jednostek organizacyjnych uzasadniają niewykonanie zadań przez te jednostki rzekomym brakiem etatów osobowych i uważają, że z tych względów nie ponoszą odpowiedzialności za stwierdzone uchybienia w ich pracy. Jak dalece błędny i demobilizujący jest ten pogląd wskazał już

Tow. B. Bierut w swym referacie wygłoszonym na VIII Plenum KC-PZPR w dn. 14.6.1952 r.”.

Tymi słowami rozpoczyna się zarządzenie Prezesa NBP nr 99 z dnia 16 lipca 1953 skierowane do wszystkich kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych banku z apelem o oszczędną gospodarkę etatami osobowymi oraz wskazaniem szeregu konkretnych środków, które należy podjąć i maksymalnie wykorzystać w celu wykonania zadań banku

w ramach posiadanych do dyspozycji ilości etatów osobowych.

O wykonaniu w. w. zarządzenia Prezesa zawiadomiły Wydział Organizacyjny wszystkie jednostki organizacyjne w formie meldunków nadesłanych do dn. 25.10.1953 r.

Jak wynika z nadesłanych meldunków właściwe zrozumienie zarządzenia przez większość oddziałów wzmożło ich wysiłek w kierunku jak najszerzej mechanizacji czynności operacyjnych, statystycznych itp. Można orientacyjnie przyjąć, iż w kilkudziesięciu oddziałach zmechanizowano dodatkowo pracę w komórkach rachunkowości, poza tym również w komórkach rozliczeń, obsługi budżetu państwa, planowania obiegu pieniężnego, a nawet i budżetu banku. Na naradach pracy we wszystkich oddziałach przeanalizowano dotychczasowy tryb przestrzegania socjalistycznej dyscypliny pracy. Przeanalizowano również dotychczasowe osiągnięcia i niedociągnięcia na odcinku współzawodnictwa pracy.

Wiele oddziałów po stwierdzeniu na naradach pracy, iż nie wykorzystywano jeszcze w wystarczającym stopniu wszystkich środków zwiększających wydajność pracy, podjęło odpowiednie środki zaradcze. Poniżej podaje się przykładowo szereg wybranych, ciekawych osiągnięć i metod pracy, które przyczyniły się do tych osiągnięć w niektórych oddziałach, w wyniku zrealizowania ZP 99/53:

1) Oddział Oleśnica pisze: „Oddział po dokładnym przeanalizowaniu swego stanu etatów doszedł do przekonania, że ciągle zapotrzebowywane przez oddział dwa dalsze etaty osobowe dla komórki kredytowej będzie mógł wygospodarować we własnym zakresie. Obecnie już po dokładnym przydzieleniu prac pracownikom pionu operacyjnego, przeniesiono jeden etat do komórki kredytowej, zaś drugi etat zostanie przeniesiony w miesiącu styczniu“. Podobne meldunki nadesłało szereg innych oddziałów (np. O/Bystrzyca Śl, Chorzów Batory itp.).

2) Szereg oddziałów po dokładnym przeanalizowaniu swej sytuacji na odcinku etatów, doceniając potrzeby innych oddziałów, wyzwoili względnie zobowiązało się wyzwoilić do dyspozycji oddziałów wojewódzkich konkretne ilości etatów osobowych — np. oddziały: Dzierżoniów, I Miejski Wałbrzych, IX Miejski Warszawa, Myszków, Stalowa Wola, Czarnków-Chodzież, V Miejski Poznań, Pasłęk, II Miejski Łódź, Skierniewice, II Miejski Lublin, VII Miejski Kraków, Darłowo, Białogard, Gdynia, Toruń, Szubin i inne.

3) Oddział Grójec po zmechanizowaniu wszystkich czynności operacyjnych i po przeanalizowaniu posiadanego taboru maszyn oddał do dyspozycji oddziału wojewódzkiego 1 maszynę księgującą Rheinmetall oraz dwie dalsze maszyny do sumowania dla potrzeb innych oddziałów. Oddział Wojewódzki Wrocław opracował harmonogramy maszyn w poszczególnych wydziałach i w wyniku tego wyzwolił dla potrzeb oddziałów dwie maszyny do liczenia. Oddział Warszawa Praga oddał do dyspozycji oddziału wojewódzkiego 2 maszyny księgujące, wykorzystując lepiej pracę pozostałych maszyn. Wyzwolone przez oddział Praga maszyny umożliwią zmechanizowanie mniejszego oddziału. Oddział Kamienna Góra za zgodą oddziału wojewódzkiego zamienił z prezydium M. R. N. maszynę do pisania z długim wałkiem i jedną maszynę do liczenia na maszynę do księgowania. Oddział II miejski w Stalinogrodzie przerabia maszynę do liczenia „Burroughs“ na maszynę do księgowania. W oddziale Rawicz przesta-

wiono maszynę „Continental“ do liczenia na maszynę do księgowania. W oddziale Zabrze zmechanizowano również rejestr obrotów kasowych. W oddziale V miejskim w Warszawie zmechanizowano statystykę planowania kasowego. Oddział Strzegom nadesłał meldunek z dziewięciodniowym opóźnieniem tylko dlatego, że chciał zawiadomić o zmechanizowaniu w miesiącu październiku 1953 r. wszystkich komórek tj. rachunkowości, obsługi budżetu państwa i rozliczeń. Inicjatywa pracowników i kierowników prawie wszystkich oddziałów była skierowana na jak najpełniejsze wykorzystanie posiadanego taboru maszyn biurowych. Oddział Jelenia Góra zmechanizował pracę wszystkich komórek operacyjno-rachunkowych na trzech maszynach księgujących, przez opracowanie odpowiedniego harmonogramu wykorzystania tych maszyn. Oddział zamierza zmechanizować ponadto rejestr obrotów kasowych i statystykę w komórce planowania obiegu pieniężnego na maszynach „National“. Z powodu trudności w obiegu dokumentów zmontowano na sali operacyjnej dwa transportery poziome dla dokumentów łączące stanowiska dysponentów rozliczeń, planowania kasowego i trzech kas, dzięki czemu osiągnięto w pełni zasadę „jednego okienka“. Występujące dotychczas trudności w technicznej obsłudze kasowej klientów, szczególnie w dniach nasilenia ruchu kasowego, przy wywoływaniu numerków usunięto gdyż zainstalowano trzy wywoływacze świetlne numerów w kasach oddziału, co zlikwidowało tłok przy kasach oraz zmniejszyło hałas na sali operacyjnej. Oddział Szczawnica w ramach indywidualnego zobowiązania jednego z pracowników zainstalował bez żadnych dodatkowych kosztów, transporter taśmowy podający dokumenty do kasy. Większość oddziałów melduje o wprowadzeniu wielu racjonalnych metod pracy jak harmonogramów, kart pracy, grafików obiegu dokumentów oraz innych nowych metod pracy wymagających zbadania przez oddziały wojewódzkie i ewentualnego rozpowszechnienia.

4) W wielu oddziałach wprowadzono częste, krótkie narady pracy i odprawy mające na celu usprawnienie prac. W oddziale Włocławek wprowadzono raz na tydzień krótkie odprawy kierowników komórek z udziałem sekretarza P. O. P. i przewodniczącego rady miejscowej. Oddział Bytom Bobrek pisze (dnia 28.10.53) o odprawach i naradach pracy co następuje: „Najmniejsze niedociągnięcia omawiano zawsze na zwoływanych doraźnie odprawach aby w możliwie najszerszym zakresie włączyć większość uświadomionych i zdyscyplinowanych pracowników do oceny postępowania mniej zdyscyplinowanych jednostek. Ten „moralny sąd“ kolektywu wychował zarówno „sądzących“ jak i „sądzonych“ w duchu wysokiego poczucia pełnej, świadomej, a nie opartej na przepisach administracyjnych dyscypliny i odpowiedzialności nie tylko przed kierownictwem oddziału ale i przed całym zespołem pracowników“. W oddziale Ostróda istnieje komisja doradcza dla racjonalizatorów w składzie: kierownik oddziału, kierownik komórki kredytów i główny księgowy, komórka ta skutecznie przyczynia się do opracowywania wniosków usprawnieniowych.

5) W oddziale Mikołów po przeanalizowaniu Z. P. 99/53 zorganizowano brygady młodzieżowe w sortowni i w komórkach: rachunkowości oraz rozliczeń. Oddział Będzin pisze iż: „obecnie dość częste dawniej narzekania na szczupłe obsady komórek bezpowrotnie zniknęły i daje się odczuć że pracownicy

poczuł się więcej odpowiedzialni za swój odcinek pracy". W piątym oddziale miejskim we Wrocławiu powołano grupy „samopomocowe” w poszczególnych komórkach, które są przerzucane z komórki do komórki w celu maksymalnego wykorzystania dnia roboczego. „Jak wynika z wielu meldunków, wzmógł się znacznie kolektywny styl pracy w oddziałach oraz wzmogło się poczucie zbiorowej odpowiedzialności całego zespołu pracowników za poziom prac oddziału.

Wyżej wymienione oddziały oraz szereg innych oddziałów jak wynika z meldunków zrozumiało i odpowiednio wykonało Z. P. 99/53. Były jednakże i inne oddziały które do dnia 25.11.53. (tj. w miesiąc po terminie) nie dostarczyły jeszcze meldunków do Wydziału Organizacyjnego. Są to oddziały: Sulęcín, Środa Śląska, Piaseczno, VIII miejski w Warszawie, Choszczno, Lidzbark Warmiński.

Wprowadzone usprawnienia oraz racjonalne metody pracy jak również wprowadzona dodatkowa mechanizacja wielu komórek operacyjno-rachunkowych w oddziałach w drodze lepszego wykorzystania maszyn księgujących i liczących dowodzi iż w szeregu oddziałach są zatrudnieni pracownicy o dużej inicjatywie organizacyjnej, którzy umieją jak wskazał Towarzysz Bolesław Bierut na VIII Plenum P.Z.P.R. w dn. 14.6.52 r.: „...w nowych warunkach pracować po nowemu”. Doświadczenie tych pracowników musi być przez oddziały wojewódzkie odpowiednio wykorzystane w organizowaniu pracy w innych oddziałach, które natrafiają jeszcze na trudności w walce z nadmiernymi, nieuzasadnionymi ilościami godzin nadliczbowych. W oddziałach tych konieczny jest praktyczny instruktaż przez pracowników oddziałów wojewódzkich lub innych przodujących oddziałów. Inne uwagi w meldunkach oddziałów ujawniły szereg trudności i bolączek wymagających wnikliwego rozpatrzenia przez oddziały wojewódzkie i jednostki organizacyjne centrali, a mianowicie:

1) Niektóre oddziały zwracają uwagę na stosunkowo zbyt dużą ilość zwolnień pracowników w okresie godzin urzędowania i proszą oddziały wojewódzkie o interwencję w Prezydium Woj. R. N. aby przychodnie specjalistyczne i ośrodki zdrowia zmieniły godziny przyjęć również na godziny popołudniowe co umożliwi pracownikom korzystanie z porad lekarskich i zabiegów w godzinach wolnych od pracy. Wnioski takie zgłosiły oddziały: Maków Mazowiecki, II miejski Bydgoszcz i V miejski Bydgoszcz

W tych sprawach oddziały wojewódzkie winny podjąć odpowiednie interwencje.

2) Niektóre oddziały chcą zmechanizować komórki planowania obiegu pieniężnego, lecz proszą o instruktaż i odpowiednie maszyny. I tak np.: I oddział miejski Kielce wnosi o przydział maszyny „Anker” dla zmechanizowania komórki obiegu pieniężnego uzależniając mechanizację od wyników prób. Oddział I miejski we Wrocławiu wnosi o przydział 2 maszyn typu „Anker” na mechanizację komórki planowania obiegu pieniężnego i rejestru obrotów kasowych. Podobne wnioski zgłaszają: I oddział miejski Opole i oddział Sandomierz. W związku z tym konieczne jest podjęcie przez centralę i oddziały wojewódzkie dalszych badań nad możliwościami wykorzystania maszyn „Anker” do prac w komórkach planowania obiegu pieniężnego.

3) Szereg oddziałów stwierdza niedociągnięcia w konserwacji oraz zbyt długi czasokres naprawy maszyn biurowych. Np.: oddział Grójec (26.10.53) „.... uskarżamy się, że maszyny uszkodzone dostar-

czone przez nas do warsztatów w Warszawie, pozostają dłuższy czas bez remontu w wyniku czego niektóre komórki muszą czasowo przechodzić na księgowość ręczną”. Oddział Krosno nad Odrą (24.10.53 r.). „.... naprawa ta (w oddziale wojewódzkim) trwa około dwóch miesięcy...”. III oddział miejski Warszawa (22.10.53.) „.... jeśli chodzi o maszyny do liczenia — to konserwacja ich niestety polega tylko na reperacji w razie uszkodzenia (która zresztą często trwa miesiącami). „II oddział miejski Rzeszów (10.10.53.) „.... na ich (maszyn do księgowania) naprawę musimy niejednokrotnie czekać po 5 i 6 miesięcy...”. Oddział Kwidzyn (29.10.53 r.) „Przyczyną złego stanu eksploatowanych maszyn jest brak systematycznej i okresowej konserwacji”. Oddział I miejski Jelenia Góra (11.11.53) „....oddział posiada jedną maszynę Continental 800 która pozostawała w naprawie w warsztatach oddziału wojewódzkiego od dnia 20.7.53 do dnia 23.10.53 r.”. Oddział Kamienna Góra (23.10.53 r.). „wielkim utrudnieniem pracy oddziału na odcinku mechanizacji, wykorzystania parku maszynowego, są trudności w konserwacji maszyn, a praktycznie biorąc — prawie że całkowity brak racjonalnej konserwacji maszyn przez specjalistów”. Wszystkie te uwagi wskazują na konieczność skontrolowania i usprawnienia prac warsztatów naprawy maszyn w oddziałach wojewódzkich.

Część nadesłanych meldunków wskazuje, iż niektóre oddziały wojewódzkie nie reagują jeszcze odpowiednio na głosy krytyki zgłaszane przez kierowników i pracowników oddziałów operacyjnych dla usprawnienia działalności banku na terenie województwa. Głosy krytyczne najczęściej ujawniają się podczas narad pracy w oddziałach w obecności przedstawiciela oddziału wojewódzkiego lub też znajdują wyraz w protokołach z narady pracy przesyłanych do oddziału wojewódzkiego. Docierają również do oddziału wojewódzkiego poprzez sprawozdania pracowników oddziału wojewódzkiego z pobytu w oddziałach, jak również są wypowiedzane na odprawach i konferencjach w oddziale wojewódzkim. Tymczasem wskazane przez oddziały w meldunkach z wykonania Z. P. 99/53 różnego rodzaju trudności nie były odpowiednio wyjaśnione w zbiorczych meldunkach oddziałów wojewódzkich. Do zadań działu organizacyjnego wydziału organizacyjno-administracyjnego w oddziale wojewódzkim należy m. in. wykorzystywanie tych informacji w drodze dokładnego zbadania danej sprawy, przedstawienia odpowiednich wniosków naczelnikowi tego wydziału oraz czuwanie nad realizacją tych wniosków. Należy spodziewać się że zebrany materiał z meldunków będzie stanowił podstawę dla organizacyjnego usprawnienia wielu odcinków pracy w banku. Szczególna przy tym uwaga powinna być poświęcona pracom warsztatów napraw maszyn biurowych w niektórych oddziałach wojewódzkich, które jak wynika z meldunków wykazują jeszcze szereg braków. Część nadesłanych meldunków wskazuje również, że oddziały stosują różnorodne racjonalne metody pracy, umożliwiające im dalsze zwiększenie wydajności pracy oraz wyzwolenie etatów osobowych do dyspozycji oddziału wojewódzkiego. Metody te wymagają zbadania i rozpowszechnienia przez oddziały wojewódzkie. Z.P. 99/53 odniosło pełne rezultaty, konieczne jest traktowanie go nie jako jednorazowej akcji, lecz jako stałej wytycznej dla organizowania pracy w oddziałach.

Z doświadczeń województwa olsztyńskiego na odcinku podniesienia jakości wniosków do planu kredytowego i sprawozdań z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstw handlu wewnętrznego

W toku kontroli i analizy wniosków do planu kredytowego oraz sprawozdań z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstw handlowych stwierdziliśmy, że szereg błędów i usterek, jakie powstawały w tym zakresie na szczeblu oddziałów operacyjnych uchodził niejednokrotnie uwadze oddziału wojewódzkiego, były one ewentualnie ujawnione dopiero po przesłaniu materiałów do Centrali — bądź przez nas samych, bądź przez Wydział Kredytów Handlu Wewnętrznego.

Podobny stan rzeczy nie mógł oczywiście być trwały; należało podjąć kroki zmierzające do poprawy i podniesienia jakości wniosków do planu kredytowego i sprawozdań z kontroli stanu finansowego tak, aby mieć absolutną pewność, że zarówno techniczna, jak rzeczowa i merytoryczna strona tych opracowań jest bezbłędna a korekta i właściwy instruktaż dopomoże oddziałom operacyjnym do usuwania braków na przyszłość.

Zaczęliśmy od przeanalizowania dotychczasowego stylu pracy na tym odcinku, od przeanalizowania przyczyn uniemożliwiających poprawną kontrolę i skuteczny instruktaż oddziałów terenowych. W ogniu krytyki i samokrytyki wysnuliśmy wnioski, które sprowadziły się do następujących stwierdzeń:

1) nie stosowano jednolitej metody kontroli opracowań z oddziałów operacyjnych,

2) nie usystematyzowano części opisowej wniosków i sprawozdań,

3) nie wykorzystano w należyтым stopniu instruktażu pośredniego oddziałów terenowych.

Gdy dodamy do tego brak dostatecznej ilości czasu na dokładne i wszechstronne (w tych warunkach) przeanalizowanie materiałów, to rzecz jasna — jakość ich nie odpowiadała wymogom I. S. Dz. VI, a oddziaływanie na teren nie miało charakteru tak dynamicznego, jaki winien cechować pracę oddziału wojewódzkiego.

Należało zatem pomyśleć o takim systemie kontroli, który zapewniłby — przy możliwie maksymalnej oszczędności czasu — należyłą korektę i analizę opracowań, a następnie skuteczny instruktaż oddziałów operacyjnych.

Wiadomym jest powszechnie, szczególnie w zakresie pracy produkcyjnej, że stosowanie metody potokowej przynosi szereg korzyści, a mianowicie:

a) zaoszczędza poważnie czas zużyty na wykonanie kompleksu czynności, składających się na całość wykonanej pracy,

b) specjalizuje pracownika i zmniejsza do minimum jego wysiłek,

c) umożliwia bardziej precyzyjne wykonanie poszczególnych elementów, składających się na całość produktu pracy — podnosząc przez to jego jakość,

d) potęguje wydajność pracy.

Zaczęliśmy się zastanawiać, czy właśnie metoda pracy potokowej nie dałaby zamierzonych rezultatów, gdybyśmy spróbowali zastosować ją na naszym „podwórku”. W czasie licznych prób na przestrzeni kilku miesięcy wykrystalizowaliśmy metodę, w zasadzie zbliżoną do potokowej, którą w naszych warunkach i dla naszych potrzeb nazwaliśmy „łańcuskową”.

Na czym polega metoda „łańcuskowa”?

Przed rozpoczęciem prac kontrolnych, tj. w dniach poprzedzających terminy przesłania wniosków do planu kredytowego, względnie sprawozdań z kontroli stanu finansowego przez o/operacyjne do o/wojewódzkiego, kierownik działu układa ścisły harmonogram technicznej kontroli mających nadejść materiałów z terenu (wniosków, wzgl. sprawozdań).

Harmonogram winien uwzględniać przepisy aktualnych P. O. i Z. P., wprowadzających zmiany i uzupełnienia w części technicznej wniosków względnie sprawozdań i dlatego jest opracowywany w dniach poprzedzających prace kontrolne. Często bowiem tak się zdarza, że o/operacyjne — z uwagi na spóźnione otrzymanie Z.P. i P.O. — albo z braku czasu, względnie przez opieszałość, nie uwzględnia najaktualniejszych poleceń Centrali Banku. Poza tym — licząc się z koniecznością jak najsprawniejszego przebiegu kontroli — harmonogram winien być tak pomyślany i uporządkowany, aby pracownik, który będzie się nim posługiwał, nie tracił czasu na czynności zbędne. W tym celu harmonogram kontroli musi odpowiadać następującym warunkom:

a) eliminować powrót do tych samych materiałów konfrontacyjnych z okresów ubiegłych,

b) uwzględniać logiczną spójność i kolejność powiązań pomiędzy poszczególnymi częściami wniosków do planu kredytowego, względnie sprawozdań z kontroli stanu finansowego.

Harmonogram ujmuje zagadnienia w określone punkty i obejmuje kontrolą zarówno materiały dotyczące handlowych przedsiębiorstw państwowych kredytowanych wg obrotu oraz kredytowanych w trybie uzupełnienia własnych funduszy obrotowych, jak też Spółdzielnie Spożywców zrzeszone w ZSS. Dla przykładu podajemy wzory harmonogramów:

A. HARMONOGRAM KONTROLI TECHNICZNEJ WNIOSKÓW DO PLANU KREDYTOWEGO (NA IV KW.).

1) Sprawdzić obligo kredytów i r-k rozliczeniowy na ultimo 2-go m-ca kwartału bieżącego (sierpień).

2) Sprawdzić zgodność remanentów na ultimo 2-go m-ca kwartału bieżącego z H-48 za sierpień.

3a) Sprawdzić, czy obroty za kwartał poprzedni wynikają z różnic obrotów wykazanych na ultimo czerwca (w sprawozdaniu lipcowym) i ultimo marca (w sprawozdaniu czerwcowym) — o ile sprawozdanie lipcowe zawiera dane bilansowe za czerwiec.

b) Sprawdzić, czy akumulacja za kwartał poprzedni jest równa akumulacji, wykazanej za półrocze (w sprawozdaniu lipcowym) — o ile sprawozdanie za lipiec zawiera dane bilansowe za półrocze.

c) Sprawdzić powiązanie remanentu towarów na ultimo kwartału II (ze sprawozdania za lipiec) i kwartału bieżącego (III), z zakupem i sprzedażą towarów po cenie zakupu w kwartale III (rubr. 5) — o ile sprawozdanie za lipiec zawiera dane bilansowe za półrocze.

d) Sprawdzić powiązanie remanentu towarów na ultimo kwartału bieżącego i planowanego z zakupem i sprzedażą w rubr. 7.

4a) Sprawdzić, czy planowane obroty i akumulacja w kwartale III (rubr. 4) są zgodne z danymi, jakie

zostały wykazane we wniosku do planu kredytowego na III kwartał.

b) Sprawdzić, czy normatywy na III kw. (cz. II rubr. 4 wniosku) są zgodne z normatywami, jakie zostały wykazane we wniosku na III kwartał (cz. II rubr. 6) — z wyjątkiem normatywu „towary” w tych przedsiębiorstwach, które są kredytowane wg obrotu.

5a) Sprawdzić w przedsiębiorstwach kredytowanych wg obrotu, czy zapas w granicach ustalonej rotacji jest wyliczony prawidłowo na ultimo III i IV kwartału.

b) Sprawdzić, czy normatywy „towary” w cz. II wniosku są równe zapasom w granicach ustalonej rotacji w cz. I. wniosku.

6a) Sprawdzić (w hurcie), czy są wypełnione pozycje dotyczące sprzedaży w drugim miesiącu kwartału bieżącego i ostatnim miesiącu kwartału planowanego.

b) Sprawdzić prawdopodobieństwo przewidywanej akumulacji na ultimo III i IV kwartału.

7a) Sprawdzić w MHD, MHM i CZPG (budżet terenowy), czy w rubr. 4 i 6 fundusze własne w obrocie + pasywa stałe = 40% normatywu „towary” + normatywy innych środków.

b) Sprawdzić, czy w MHM normatywy w cz. I. wniosku są zgodne z normatywami w cz. II wniosku.

8) Sprawdzić, czy ponadplanowe fundusze własne w cz. I. wynikają z ponadplanowych zysków (w kw. III i IV) z wyjątkiem spółdzielni spożywców.

9a) Sprawdzić w spółdzielni spożywców, czy normatywy, pasywa stałe i fundusze własne w obrocie za IV kw. są zgodne z założeniami planów finansowych.

b) Sprawdzić, czy ponadplanowe, lub nieplanowane niedobory funduszy własnych w obrocie wiążą się z planowanymi i przewidywanymi funduszami.

10a) Sprawdzić prawidłowość wyliczenia nieprzeterminowanych zobowiązań fakturowych w cz. II rubr. 11 i 12.

b) Sprawdzić, czy dostawy niefakturowane w rubr. 12 = dostawom niefakturowanym w rubr. 10.

11a) Sprawdzić rachunkowo „dane pomocnicze” w cz. II poz. 49—54.

b) Sprawdzić, czy zmniejszenia i zwiększenia stanów w „danych pomocniczych” wiążą się ze stanami na ultimo III i IV kw.

12) Sprawdzić w spółdzielniach spożywców, czy w „danych pomocniczych” przychód wyrobów gotowych jest wyższy od zużycia materiałów.

13) Sprawdzić arytmetycznie i merytorycznie prawidłowość i kwalifikację stanów ponadnormatywnych na ultimo obu kwartałów.

14) Sprawdzić w przedsiębiorstwach państwowych czy w cz. II poz. 18 rubr. 13 = stan poniżej normatywu „towary” na IV kw. + nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe + dostawy niefakturowane (górną granicą jest tylko to, co się da potrącić z wartości mogącej być przedmiotem kredytu 200, lub 201).

15) Sprawdzić w przedsiębiorstwach państwowych — czy kredyt 200 w kwartale bieżącym i planowanym = 60% normatywu „towary”, minus stan towarów poniżej normatywu, minus nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe, minus dostawy niefakturowane.

16) Sprawdzić w przedsiębiorstwach kredytowanych kredytem 201 — czy kredyt ten na ultimo obu kwartałów = zapas w granicach ustalonej rotacji,

minus 40% normatywu „towary”, minus stany towarów poniżej zapasu w granicach ustalonej rotacji, minus nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe, minus dostawy niefakturowane.

17a) Sprawdzić w spółdzielniach spożywców czy w cz. II poz. 17 rubr. 13 = ponadplanowemu funduszowi własnemu za IV kwartał z cz. I wniosku.

b) Czy w cz. II poz. 18 rubr. 13 = wszystkie stany poniżej normatywów na IV kw. + nieprzeterminowane zobowiązania fakturowe + dostawy niefakturowane.

c) Czy kredyt 200 na ultimo obu kwartałów = łączny normatyw, minus planowy fundusz własny, minus pasywa stałe, minus ponadplanowy fundusz własny, minus poz. 18 rubr. 13 z cz. II.

d) Sprawdzić, czy w rubr. 13 poz. 18 = poz. 32.

18) Sprawdzić, czy kredyty ponadnormatywne i inne w IV kw. = zapasom celowym, oraz poz. 12 i 14 rubr. 7 w cz. II wniosku.

19) Sprawdzić, czy kredyty ponadnormatywne i inne w kwartale bieżącym (rubr. 11) są wyliczone analogicznie jak w p. 18 — z uwzględnieniem ograniczeń, wynikających z ostatecznych limitów branżowych na kwartał bieżący.

20a) Sprawdzić rachunkowo cz. II wniosku we wszystkich rubrykach w poz. 1—40.

b) Sprawdzić rachunkowo cz. III i IV wniosku.

B. HARMONOGRAM KONTROLI SPRAWOZDANIA MIESIĘCZNEGO ZA 3 MIESIĄC KWARTAŁU (WRZESIEŃ 1953 R.)

1a) Sprawdzić, czy liczby w cz. I rubr. 3 w poz. 1 — 21 są zgodne z analogicznymi pozycjami, dotyczącymi kwartału poprzedniego w sprawozdaniu za lipiec — o ile sprawozdanie to zawiera dane bilansowe za półrocze.

b) Sprawdzić, czy liczby w cz. II rubr. 3 w poz. 24 — 66 są zgodne z analogicznymi pozycjami, dotyczącymi kwartału poprzedniego w sprawozdaniu za lipiec — o ile sprawozdanie to zawiera dane bilansowe.

2a) Sprawdzić, czy w cz. III rubr. 3 liczby dotyczące należności i zobowiązań fakturowych, rachunku rozliczeniowego oraz kredytów bankowych są zgodne z analogicznymi pozycjami na ultimo czerwca ze sprawozdania za czerwiec.

b) Sprawdzić, czy liczby w cz. I rubr. 5 w poz. 1 — 12 i 16 — 17 dają w sumie wartości analogicznych pozycji ze sprawozdania za czerwiec i wniosku do planu kredytowego na III kwartał.

3a) Sprawdzić, czy normatywy w cz. II rubr. 4 i 5 są zgodne z normatywami zatwierdzonymi w limitach na III kwartał.

b) Sprawdzić, czy reszta pozycji w cz. II rubr. 5 jest zgodna z zatwierdzonymi limitami za III kwartał.

c) Sprawdzić, czy w cz. III w rubr. 5 poz. 90 i 98, 91 i 101 oraz 88 i 100 są zgodne z limitami na III kwartał.

4a) Sprawdzić, czy liczby w cz. I rubr. 4 w poz. 1 — 21 są zgodne z H—48 za wrzesień, względnie bilansem za III kw., jeżeli jest on w posiadaniu o/wojewódzkiego.

b) Sprawdzić, czy stany faktyczne w cz. II rubr. 4 są zgodne z H—48 za wrzesień, względnie bilansem za III kw. — jeżeli jest on w posiadaniu o/wojewódzkiego.

5a) Sprawdzić, czy w cz. III rubr. 4, liczby dotyczące należności i zobowiązań fakturowych, rachunku rozliczeniowego oraz kredytów bankowych, są zgodne z posiadanymi wykazami rachunków bankowych oraz należności i zobowiązań fakturowych na ultimo września.

b) Sprawdzić, czy poszczególne kredyty celowe w cz. II rubr. 3, 4 i 5 dają w sumie wartości kredytów celowych w cz. III rubr. 3, 4 i 5.

6a) Sprawdzić arytmetycznie cz. II sprawozdania.

b) Sprawdzić, czy cz. IV jest wypełniona.

7) Sprawdzić, czy w cz. II pozycje 67, 68, 79, 80, 104 i 73 (w rubr. 3, 4 i 5) wiążą się odpowiednio z analogicznymi pozycjami cz. II (w rubr. 3, 4 i 5).

8) Sprawdzić, czy jest zachowane powiązanie funduszy własnych w obrocie na ultimo kwartału poprzedniego i sprawozdawczego poprzez cz. I poz. 16 — 21 — o ile w cz. V oddział nie uzasadnił ewentualnej rozbieżności.

9a) Sprawdzić w przedsiębiorstwach państwowych, czy w cz. III poz. 71 rubr. 5 = 40% pozycji 67 w rubr. 5 + poz. 68 w rubr. 5, minus pasywa stałe.

b) Sprawdzić, czy pasywa stałe w poz. 72 rubr. 4 = poz. 72 rubr. 5 = poz. 112 rubr. 4.

c) Sprawdzić, czy pasywa stałe w poz. 112 rubr. 3 = poz. 72 rubr. 3.

10) Sprawdzić w przedsiębiorstwach państwowych, czy pozycje 74, 75 i 76 w rubr. 5 są zgodne z zatwierdzonymi limitami oddziałowymi kredytu normalnego na III kwartał.

11a) Sprawdzić w spółdzielniach spożywców, czy w cz. III rubr. 5 pozycje 71 — 76 są zgodne z wnioskami do planu kredytowego na III kw.

b) Sprawdzić jak w poz. 9b i c.

12) Sprawdzić prawidłowość podziału nieprzeterminowanych zobowiązań fakturowych i dostaw niefakturowanych na „związane” i „nie związane” z przedmiotem kredytowania.

13) Sprawdzić arytmetycznie cz. III sprawozdania.

14) Sprawdzić powiązanie cz. III E z cz. III A, B, C i D.

15) Sprawdzić, czy cz. III E bilansuje się.

16) Sprawdzić, czy w cz. I wypełnione są pozycje 22 i 23 z wyjątkiem poz. 22 rubr. 5 która ma być niewypełniona (do odwołania).

17) W spółdzielniach spożywców w cz. I opz. 22 ma być niewypełniona.

W podobny sposób układany jest harmonogram kontroli sprawozdań miesięcznych z kontroli stanu finansowego za pierwszy miesiąc kwartału.

Posługując się harmonogramem, referenci działu przeglądają wnioski względnie sprawozdania w sposób „łańcuskowy”, polegający na tym, że wszystkie jednostkowe materiały (np. sprawozdania z kontroli stanu finansowego) są rozpatrywane kolejno po sobie tylko w zakresie jednego punktu (wraz z podpunktami) ujętego w harmonogramie. Po przejrzaniu i dokonaniu korekt w jednostkowych sprawozdaniach w myśl np. punktu 5a i b (vide „Harmonogram kontroli sprawozdań z kontroli stanu finansowego”) — pracownik przechodzi do kolejnego sprawdzania wszystkich jednostkowych sprawozdań w myśl punktu 6a i b, następnie 7, 8 i td. Równolegle z czynnościami kontrolnymi referent działu dokonuje adnotacji zauważonych błędów w przeznaczonym do tego brulionie ewidencyjnym w sposób skrócony, niejako telegraficzny. Adnotacja taka polega na wpisaniu oddziału, nazwy przedsiębiorstwa

i błędu, zaszyfrowanego takim numerem, jaki wynika z rodzaju czynności kontrolnej, ujętej w harmonogramie.

Jeżeli np. referent stwierdzi, że oddział A popełnił w sprawozdaniu z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstwa X błąd, polegający na niewłaściwym wyliczeniu wysokości nieprzeterminowanych zobowiązań fakturowych, nie związanych z przedmiotem kredytowania (vide punkt 12 harmonogramu), wówczas dokonuje w brulionie następującej adnotacji:

Oddział	Przedsiębiorstwo	Błąd wg harmonogramu kontroli
A	X	12

W ten sposób zaewidencjonowane błędy służą następnie do prac związanych z instruktażem pośrednim oddziałów operacyjnych.

Kontrola wniosków i sprawozdań oparta na harmonogramach i przeprowadzana sposobem „łańcuskowym” przynosi następujące korzyści:

a) uniemożliwia przeoczenie jakiegokolwiek błędu,

b) redukuje do minimum wysiłek pracownika kontrolującego,

c) skraca wydajnie czas kontroli technicznej, pozostawiając większą jego rezerwę na analizę liczb i uzasadnień, będącą integralną częścią kontroli na szczeblu o/wojewódzkiego,

d) ułatwia i przyspiesza prace następne (dzięki natychmiastowej ewidencji błędów), związane z instruktażem pośrednim o/operacyjnych.

Kontrola i analiza merytoryczna uzasadnień do materiałów jednostkowych, a następnie prace związane z omówieniem zbiorczego (branżowego) wniosku do planu kredytowego względnie sprawozdania z kontroli stanu finansowego, wymagają rzecz jasna większego wysiłku i są uwarunkowane przede wszystkim jakością i przejrzystością materiału otrzymanego z o/operacyjnych.

Szczególnie przy pracach związanych z uzasadnieniem zbiorczych (branżowych) wniosków i sprawozdań, nieodzowne jest pewne uporządkowanie na odcinku omawiania zagadnień w „uzasadnieniach”, przez oddziały terenowe.

W tym celu oraz z uwagi na brak przepisów szczegółowych dla przedsiębiorstw handlowych, opracowaliśmy ściśle schematy uzasadnień i podaliśmy je do wiadomości w formie zarządzeń dyrektora o/wojewódzkiego.

Schematy te, zgodne z wymogami IS.VI., nakładają na oddziały operacyjne obowiązek omawiania zagadnień w pewnym porządku i kolejności. Przy opracowywaniu uzasadnień obowiązuje zasada bezwzględnego przestrzegania tej samej kolejności omawiania zagadnień, w jakiej zostały uszeregowane w schematach. W wypadku nieaktualności któregoś z zagadnień — oddział operacyjny przystępuje do omówienia następnego, oznaczając go odpowiednim numerem i literą, jak ustalono w schemacie.

Powyższy sposób niezawodnie pogłębia przejrzystość uzasadnień, ułatwiając o/wojewódzkiemu orientację wśród materiałów jednostkowych i przyspiesza prace związane z uzasadnieniem zbiorczych (branżowych) wniosków do planu kredytowego i sprawozdań z kontroli stanu finansowego.

Nie mniejsze, rzecz jasna, metoda ta przynosi korzyści w odniesieniu do części opisowych przy przedsiębiorstwach jednostkowych, stanowiących branżę w województwie; uzasadnienie opracowane wg obowiązującego schematu, dzięki swej przejrzystości, znacznie ułatwia pracę analityczną zarówno na szczeblu wojewódzkim, jak centralnym.

Należy tu nadmienić, że opracowane schematy uzasadnień spotkały się z szerokim uznaniem przedsiębiorstw i oddziałów operacyjnych, stanowiąc niejako „przewodnik” w ich pracach nad uzasadnieniami wniosków do planu kredytowego i sprawozdań z kontroli stanu finansowego. Dowodem tego jest fakt, że o ile przed wprowadzeniem schematów niektóre oddziały w ogóle nie pisały uzasadnień, względnie pisały je bardzo słabo — teraz wysuwają się na tym odcinku do szeregu oddziałów przodujących.

Poniżej zaznajomimy czytelnika ze schematami uzasadnień, które podaliśmy oddziałom operacyjnym jako obowiązujące:

A. UZASADNIENIE WNIOSKU DO PLANU KREDYTOWEGO

1. Dane ogólne

na podstawie jakich materiałów sporządzony jest wniosek, względnie z jakimi materiałami został skonfrontowany i uzgodniony, odnośnie planowych obrotów akumulacji funduszy własnych w obrocie, pasywów stałych, podatku obrotowego oraz normatywów.

2. Obroty

a) dlaczego występują ewentualne różnice pomiędzy planowanym i przewidywanym (rubr. 4 — 5), wzgl. planowanym i wg planu operatywnego (rubr. 6 — 7) zakupem towarów po cenie zakupu,

b) dlaczego występują ewentualne różnice (jak wyżej) odnośnie sprzedaży towarów po cenie zakupu,

c) jak wzajemny stosunek zakupu do sprzedaży (w cenie zakupu) rzutuje na kształtowanie się rimanentów: w kwartale bieżącym i w kwartale planowanym,

d) czy przedsiębiorstwo dostatecznie panuje nad swoją gospodarką towarową, tj. czy prowadzi dobrą politykę zakupu towarów, zmierzającą do właściwego zaopatrzenia ludności oraz jednoczesnego upłynienia nadmiernych, gospodarczo nieuzasadnionych rimanentów,

e) jakie trudności związane z obrotem towarowym ma przedsiębiorstwo oraz co czyni, aby trudności te usunąć.

3. Rimanenty

a) przyczyny ewentualnego zaplanowania w kwartale bieżącym i planowanym stanów zapasów poniżej normatywów (towary, materiały, wyroby gotowe rozliczenia międzyokresowe czynne, środki płatnicze),

b) przyczyny zaplanowania oraz struktura rzeczowa zapasów celowych w kwartale bieżącym i planowanym (towarów, materiałów, wyrobów gotowych, rozliczeń międzyokresowych czynnych),

c) przyczyny zaplanowania oraz struktura rzeczowa zapasów innych kredytowanych (towarów, materiałów itd.),

d) przyczyny istnienia w kwartale bieżącym zapasów wyłączonych z kredytowania oraz przyczyny

ewentualnej niemożliwości całkowitego ich zlikwidowania w kwartale planowanym.

4. Akumulacja

przyczyny odmiennie przewidywanej akumulacji w kwartale bieżącym i planowanym niż to zakłada plan finansowo-gospodarczy.

5. Fundusze własne w obrocie
przyczyny odmiennego kształtowania się funduszy własnych w obrocie, niż to zakłada plan finansowo-gospodarczy w kwartale bieżącym i planowanym.

6. Środki obrotowe normowane i fundusze obrotowe — zmiany.

a) przyczyny ewentualnych większych zmian w rimanentach towarowych na ultimo 2-go miesiąca kwartału bieżącego, w stosunku do stanu na ultimo kwartału poprzedniego,

b) przyczyny jak wyżej — odnośnie rimanentów materiałów,

c) przyczyny jak w p. 6a — odnośnie rimanentów wyrobów gotowych i wyrobów półgotowych,

d) przyczyny jak w p. 6a — odnośnie stanów rozliczeń międzyokresowych czynnych,

e) przyczyny ewentualnych większych zmian funduszy obrotowych na ultimo 2-go miesiąca kwartału bieżącego w stosunku do stanu na ultimo kwartału poprzedniego (fundusze własne w obrocie, kredyty bankowe, zobowiązania fakturowe nieprzeterminowane, zobowiązania fakturowe przeterminowane, zobowiązania z tytułu podatku obrotowego, zobowiązania z tytułu funduszu płac i ubezpieczeń społecznych, inne pasywa).

B. SCHEMAT UZASADNIENIA DO SPRAWOZDANIA Z KONTROLI STANU FINANSOWEGO ZA 3 MIESIĄC KWARTAŁU

I. Stan finansowy

1. Wykonanie podstawowych zadań

a) w jakim stopniu wykonany jest na ultimo kwartału i w kwartale sprawozdawczym plan zakupu i sprzedaży,

b) jakie są gospodarcze przyczyny tendencji w kierunku wartościowego przekroczenia lub niewykonania planu zakupu i sprzedaży,

c) jakie skutki wywołują odchylenia od planu zakupu i sprzedaży w sytuacji finansowej przedsiębiorstwa,

d) jakie są przyczyny ewentualnego niewypracowania akumulacji, względnie osiągnięcia zysków ponadplanowych, strat ponadplanowych, lub nieplanowanych.

2. Rozliczenia z budżetem

a) czy przedsiębiorstwo odprowadza zgodnie z planem przypadające od niego wpłaty z tytułu nadwyżek funduszy obrotowych oraz wpłaty z zysku i przyczyny odchylenia,

b) czy przedsiębiorstwo otrzymuje w terminie i we właściwych wysokościach należne mu wg planu rocznego dotacje na sfinansowanie niedoboru środków obrotowych względnie na pokrycie planowanych strat,

c) jak wykorzystuje przedsiębiorstwo luzy finansowe, wywołane zatrzymaniem w obrocie 25% zysku ponadplanowego (niewykorzystanie kredytów, finansowanie ponadnormatywnych zapasów, zamrożonych należności itp.).

3. Kształtowanie się środków normowanych

a) przyczyny kształtowania się stanów zapasów poniżej normatywów, jeżeli nie były przewidziane w planie kredytowym,

b) przyczyny narastania, względnie obniżania się stanów ponadnormatywnych w stosunku do ultimo kwartału poprzedniego oraz w stosunku do planu kredytowego,

c) charakterystyka **rzeczowa** zapasów i stanów: celowych, innych kredytowanych i innych niekredytowanych na ultimo kwartału sprawozdawczego,

d) stopień wykonania planu rozładowania ponadnormatywnych zapasów, zakwalifikowanych do innych kredytowanych.

4. Struktura środków i fundusów obrotowych

a) omówienie źródeł finansujących poszczególne grupy środków obrotowych (A, C, D) stopień pokrycia nimi poszczególnych grup aktywów oraz przyczyny występowania niedoborów, względnie nadwyżek pokrycia poszczególnych grup aktywów (vide przepisy szczegółowe dla przedsiębiorstw przemysłowych str. 52 pkt. 108),

b) wyjaśnienie przekredytowania lub niedokredytowania ponadnormatywnych zapasów celowych kredytem celowym,

c) wyjaśnienie przekredytowania lub niedokredytowania kredytem na nadzwyczajne potrzeby,

d) uzasadnienie poważniejszych zmian w układzie innych aktywów i pasywów na ultimo obu okresów sprawozdawczych (vide przepisy szczegółowe dla przedsiębiorstw przemysłowych str. 50 pkt. 99).

II. Wykonanie branżowych limitów i liczb kontrolnych

a) przyczyny odchyień w wykorzystaniu limitów poszczególnych rodzajów kredytów celowych,

b) uzasadnienie występowania kredytu przeterminowanego i na fundusz płac (przyczyny **pierwotne**, np. brak dotacji na pokrycie strat, przeterminowane należności itp.).

III. Zastosowane sankcje w kwartale sprawozdawczym

a) kroki poczynione przez oddział w kierunku likwidacji stwierdzonych nieprawidłowości w gospodarce finansowej przedsiębiorstwa,

b) zastosowane w stosunku do przedsiębiorstwa sankcje, zmierzające do usunięcia nieprawidłowości (podać rodzaje zastosowanych sankcji, daty i ilość).

IV. Inne zagadnienia

Podać dane, zarządzane odrębnymi przepisami P.O., Z.P. i pismami o/Woj. (np. wyniki akcji kompensacyjnej itp.).

U w a g a: dla przedsiębiorstw spółdzielczych p. 1/2 otrzymuje następujące brzmienie:

2. Rozliczenia spółdzielcze

a) czy spółdzielnia odprowadza zgodnie z planem przypadające od niej spłaty na fundusze scentralizowane oraz podatek dochodowy i przyczyny odchyień,

b) czy spółdzielnia otrzymuje na czas oraz w kwotach planowanych, dotacje lub pożyczki z funduszu wyrównawczego strat oraz, czy je terminowo i we właściwych kwotach zwraca jednostce nadrzędnej.

C. SCHEMAT UZASADNIENIA DO SPRAWOZDANIA Z KONTROLI STANU FINANSOWEGO ZA I MIESIĄC KWARTAŁU

Srodki obrotowe normowane i kredyty celowe — zmiany

1a) przyczyny zmian w wysokości remanentów towarowych na ultimo obu okresów sprawozdawczych,

b) przyczyny ewentualnych zmian w wysokości i strukturze zapasów towarowych celowych,

c) przyczyny ewentualnych zmian w wysokości i strukturze zapasów towarów innych kredytowanych,

d) przyczyny ewentualnych zmian w wysokości i strukturze zapasów towarów niekredytowanych,

e) przyczyny ewentualnych zmian, względnie wystąpienie stanu zapasów towarów poniżej normatywu,

f) przyczyny przekredytowania lub niedokredytowania kredytem celowym na towary zapasów ponadnormatywnych na ultimo miesiąca sprawozdawczego oraz ewentualne odmienne tendencje w kształtowaniu się kredytu na ultimo obu okresów sprawozdawczych, niż zapasów ponadnormatywnych celowych.

2. a, b, c, d, e, f — analogicznie jak wyżej, odnośnie zapasów i kredytów na materiały,

3. a, b, c, d, e, f — analogicznie jak w p. 1, odnośnie wyrobów gotowych,

4. a, b, c, d, e, f — analogicznie jak w p. 1, odnośnie produkcji w toku i wyrobów półgotowych,

5. a, b, c, d, e, f — analogicznie jak w p. 1, odnośnie nakładów przyszłych okresów.

Z kolei przejdziemy do omówienia przebiegu czynności związanych z instruktażem pośrednim oddziałów operacyjnych. Na tym odcinku pracy, będącym w zasadzie jednym z najpoważniejszych zadań jakie leżą w sferze działania o/wojewódzkiego, wprowadziliśmy również pewne usprawnienia mające na celu:

1) skierowanie uwagi oddziałów na zasadnicze usterki w ich pracy i na problematykę przedsiębiorstw,

2) właściwe wychowanie o/operacyjnych,

3) przyspieszenie czynności instruktażowych — dla zaoszczędzenia czasu na prace koncepcyjne w o/wojewódzkim, podyktowane planem pracy oraz zadania dodatkowe (zobowiązania) i wylaniające się na tle aktualnych problemów.

Jak już mówiliśmy, w czasie kontroli i korekty zebrane zostały materiały dotyczące technicznych i formalnych usterek we wnioskach do planu kredytowego, względnie sprawozdaniach z kontroli stanu finansowego; pozostaje teraz tylko je rozwinąć i omówić w pismach instruktażowych.

Zadanie to ciąży w pierwszym rzędzie na referentach działu. Kierownik działu w międzyczasie podaje krytycznej ocenie trafność sformułowań w uzasadnieniach jednostkowych wniosków, wzgl. sprawozdań i wszelkie spostrzeżenia odnotowuje w specjalnie do tego celu przeznaczonej kartotece pod nazwą „Zagadnienia do rozpracowania na tle przedsiębiorstwa...”.

Kartoteka ta jest prowadzona dla każdego przedsiębiorstwa indywidualnie i służy 4 celom:

a) umożliwia śledzenie na przestrzeni całego roku postępu pracy oddziału operacyjnego w zakresie

kredytowania i kontroli określonego przedsiębiorstwa,

b) koncentruje charakterystyczne zagadnienia występujące w danym przedsiębiorstwie,

c) służy referentom działu jako wytyczna do operatywnej pracy instruktażowej o/terenowych,

d) stanowi materiał dla wewnętrznej kontroli pracy referentów o/wojewódzkiego.

Praca instruktażowa jest przeto podzielona niejako na 2 etapy: pierwszy polega na wytknięciu oddziałom operacyjnym usterek formalnych i należy do obowiązków referenta działu; drugi ma za zadanie skierowanie uwagi oddziałów terenowych na problematykę przedsiębiorstwa, oraz jego stan finansowy i leży w kompetencji kierownika działu.

Nie oznacza to, że referenci działu są odizolowani od współdziału w pracach koncepcyjnych, związanych z aktualnymi zagadnieniami i problematyką przedsiębiorstw; chcemy tu jedynie podkreślić rolę kierownika działu, jako czynnika decydującego w posunięciach natury merytorycznej i instruktażowej.

Dążąc do maksymalnego skrócenia czasu potrzebnego na instruktaż korespondencyjny oraz w celu zaoszczędzenia czasu również oddziałom operacyj-

nym, skorygowane przez o/woj. wnioski do planu kredytowego i sprawozdania z kontroli stanu finansowego, przesyłamy do wglądu oddziałom terenowym. Równocześnie, lub w ślad za tym przesyłamy oddziałom pisma instruktażowe.

Redakcja tych pism ujęta jest w pewne obowiązujące ramy, a mianowicie:

a) omówienie usterek formalnych z równoczesnym podaniem podstaw dokonanych korekt,

b) omówienie wad w uzasadnieniach,

c) zwrócenie uwagi na problematykę i zasadnicze nieprawidłowości występujące w przedsiębiorstwie — o ile nie zostały zauważone przez o/operacyjne,

d) wnioski i zalecenia.

W ten sposób prowadzony instruktaż pośredni spełnia poważną rolę w udoskonalaniu pracy oddziałów operacyjnych, co łącznie z wprowadzonymi usprawnieniami, wymienionymi uprzednio — przyczynia się niewątpliwie do stałego podnoszenia poziomu i jakości wniosków do planu kredytowego i sprawozdań z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstw handlu wewnętrznego.

M. Wolański
Olsztyn

Uoperatywnić kontrolę funduszu płac w Oddziale Bielsko — Biała

W referacie wygłoszonym na IX Plenum KC PZPR przez Tow. Bolesława Bieruta na czoło wysuwa się zagadnienie walki o szybszy wzrost stopy życiowej mas pracujących w obecnym okresie budownictwa socjalistycznego. Aby przyspieszyć osiągnięcie tego celu trzeba aby nasze zakłady produkcyjne produkowały więcej, taniej, lepiej, bez przerostów administracyjnych i przy zwiększonej dyscyplinie pracy.

Komórka kontroli funduszu płac, przez dobrze postawioną kontrolę może mieć wpływ na wspomniane czynniki produkcji, a tym samym i na przyspieszenie tempa wzrostu stopy życiowej. Fundusz płac jest bardzo czułym instrumentem, jeżeli bowiem wzrastają nakłady na jednostkę produkcyjną, to pociągają nawet analiza natychmiast alarmuje komórkę funduszu płac o powstałych nieprawidłowościach.

Przykład: w zakładzie X nastąpiło przekroczenie funduszu płac, lub też płace wzrastają szybciej aniżeli procent wykonania produkcji; referent komórki nie może poprzestać na tym, że wstrzymał wypłatę przekroczenia i zawiadomił Centralę Banku. Obowiązkiem jego jest natychmiast udać się do przedsiębiorstwa w celu przeprowadzenia lustracji, w wyniku której na pewno ujawnione zostaną nieprawidłowości, o których należy zawiadomić centralny zarząd, a to w celu wydania zarządzeń nakazujących jak najszybsze zlikwidowanie nieprawidłowości.

Dotychczas, tj. na przestrzeni trzech kwartałów, nasza operatywność w stosunku do przedsiębiorstw produkcyjnych była niedostateczna; nie wgłębialiśmy się za bardzo w przyczyny powstających trudności na odcinku funduszu płac. Cieszyliśmy się gdy przy kontroli sprawozdań z funduszu płac nie występowały przekroczenia, gdyż nie trzeba było zawiadamiać Centrali Banku, a co więcej nie trzeba było wówczas czekać na zezwolenie właściwego ministerstwa na wypłacenie przekroczonej kwoty, na którą przedsiębiorstwo z niecierpliwością czekało i bez przerwy nas alarmowało.

Jeżeli natomiast chodzi o analizowanie procentu wykonania planu i kształtowania się funduszu płac w stosunku do niego, to trzeba stwierdzić, że za mało uwagi poświęciliśmy tak ważnemu zagadnieniu. Jeżeli przeprowadziliśmy w wymienionych kwartałach lustracje w przedsiębiorstwach produkcyjnych, były to przeważnie lustracje obligatoryjne, obejmujące wąski zakres czynności; w szczególności badaliśmy: czy procent wykonania planu produkcji był zgodny z procentem podanym w sprawozdaniu z wykonania funduszu płac, czy zaszeregowania pracowników umysłowych i fizycznych były zgodne z obowiązującymi przepisami, czy przedsiębiorstwo nie przekroczyło planu zatrudnienia, czy nie wypłaciło płac z pominięciem kontroli funduszu płac; sprawdzaliśmy również czy karty pracy względnie książki pracy są dobrze prowadzone i czy zarobki są rzetelnie obliczane.

Powodem stosunkowo nielicznych lustracji i małego zakresu badanych czynności była początkowo niewiara pracowników komórki funduszu płac w swoje siły; uważali oni że sami nie podolają, że zawsze musi być z nimi instruktor, gdyż samodzielnie nie potrafili przeprowadzać lustracji. Po odpowiednim przeszkoleniu przekonali się jednak, że mogą nabrać tej umiejętności. W miarę przeprowadzania lustracji stają się coraz bardziej wnikliwe; okazuje się że można się specjalizować w kontroli wielu zagadnień i stale poszerzać zakres wykonywanych czynności.

Trzeci kwartał stał się dla naszej komórki kontroli funduszu płac okresem przełomowym. Wszystkie przedsiębiorstwa, w których występuje przekroczenie funduszu płac oraz niewspółmierny wzrost funduszu płac do procentu wykonania planu produkcji są wnikliwie analizowane i wciągane do planu lustracji. Następnie przeprowadza się w nich lustracje o coraz to szerszym zakresie. Oprócz wymienionych poprzednio czynności badamy również:

1) czy udzielanie urlopów jest planowe i czy nie wpływa na przekroczenie funduszu płac,

2) czy wychodzenie z zakładu w sprawach prywatnych jest odnotowywane w kartach roboczych,
3) czy w zakładach nie figurują tak zwane martwe dusze,

4) czy przedsiębiorstwo przestrzega zasady korzystania z usług jednostki społecznej a nie z usług osób prywatnych,

5) czy przedsiębiorstwo nie wypłaca z funduszu bezosobowego wynagrodzenia za pracę, którą pracownicy winni wykonać jako pracę wynikającą z ich stanowisk służbowych oraz wiele innych spraw.

Poza kontrolą funduszu płac zakładów produkcyjnych kontrolujemy również jednostki budżetowe, którym poświęciliśmy więcej uwagi, gdyż w okresie od stycznia do 15 listopada 53 r. przeprowadziliśmy lustracje wielu jednostek budżetowych.

W toku lustracji, poza zawiadomieniem jednostek nadrzędnych i rejestrujących o stwierdzonych usterkach udzielaliśmy szerokiego instruktażu, co przyczyniło się do wzmocnienia dyscypliny finansowej i lepszej współpracy. Dużo pracy poświęcili-

śmy P.G.R.N., z którymi mieliśmy początkowo bardzo poważne trudności.

Mieliśmy również trudności i z tego powodu, że prezydium miejskiej i powiatowej rady narodowej nie zawsze natychmiast reagowały na nasze listy polustracyjne. Na tym odcinku musimy zacieśnić współpracę, gdyż przestrzeganie dyscypliny na odcinku funduszu płac jest poważnym zadaniem zarówno aparatu bankowego jak i rad narodowych.

Pracownicy komórki funduszu płac, doceniając na tle Uchwał IX Plenum znaczenie funduszu płac, jego wpływ na koszty produkcji dyscyplinę finansową oraz na wprowadzenie mobilizujących norm, zobowiązują się zwiększyć operatywność na odcinku kontroli w zakładach produkcyjnych, poszerzyć zakres badania czynników wpływających na kształtowanie się funduszu płac w stosunku do wykonanej produkcji oraz pogłębić współpracę z działem kredytowym i komórką planowania kasowego.

Z. Kadula
Bielsko-Biała

Uwagi na temat oceny pracy oddziałów wojewódzkich przez jednostki organizacyjne Centrali NBP

Ogłoszona w numerze 9/53 „Wiadomości NBP” ocena pracy oddziałów wojewódzkich na odcinku sporządzenia wniosków do planu kredytowego na III kwartał 1953 r. spotkała się z dużym zainteresowaniem pracowników pionu kredytowego tych oddziałów.

Zainteresowanie to przejawiało się w analizowaniu ocen, porównywaniu wyników pracy na omawianym odcinku danego oddziału wojewódzkiego z wynikami innych oddziałów wojewódzkich jak również w badaniu ocen i wyszukiwaniu przyczyn takich czy innych osiągnięć poszczególnych działów i referatów.

Przy tej okazji pracownicy dzielili się między sobą uwagami na temat oceny, wypowiadali swe poglądy, czynili pewne spostrzeżenia. co w sumie dało asumpt do napisania niniejszego artykułu.

Atmosfera wyczekiwania na ogłoszenie oceny, jaką można było zaobserwować poprzednio u pracowników oddziałów operacyjnych wytwarza się obecnie również w oddziałach wojewódzkich. Rzecz jasna, że nie chodzi tylko o zaspokojenie ciekawości, czy też w przypadku otrzymania najwyższej oceny — o uzyskanie pewności, że dany zespół pracuje bezbłędnie i o doprowadzenie tym samym do samouspokojenia, lecz chodzi głównie o to, by czynnik ocen był wiarogodnym wskaźnikiem jakości pracy i siłą rzeczy stał się bodźcem do dalszej pracy właściwej, bezbłędnej i wykonanej zgodnie z wymogami instrukcji służbowej i późniejszych zarządzeń. Chodzi o to, aby system ocen spełniał jeden z podstawionych mu podstawowych warunków, a mianowicie warunek mobilizacji pracowników do jeszcze szybszego i lepszego wykonywania zadań stojących przed aparatem bankowym.

Zagadnienie oceny pracy nie kończy się jednak na ustaleniu wyższej czy niższej oceny.

Praktyka wykazała bowiem, że nie wystarczy ocenić oddziału np. na dostatecznie za wykonanie pewnej pracy (sprawozdania z kontroli stanu finansowego czy też wniosków do planu kredytowego), lecz dla spełnienia przez przyjęty system ocen wa-

runku mobilizacji ocenianego zespołu konieczne jest wskazanie temu zespołowi błędów, które spowodowały uzyskanie oceny niższej od najlepszej.

Takie wykazanie błędów czy usterek przekonuje pracowników o słuszności oceny z jednej strony oraz pozwala — z drugiej strony — na szybkie zlokalizowanie błędów i znalezienie w krótkiej drodze sposobów ich eliminowania w przyszłości.

Zachodzi pytanie, dlaczego przy ocenie pracy komórek kredytowych tak ważny jest wykaz błędów?

Odpowiedź jest nietrudna; chodzi bowiem o to, aby — przy tego rodzaju ocenie pewnego zespołu pracowników, z których każdy opracowuje np. sprawozdania pięciu branż, wprowadzić zbliżonych swym charakterem, lecz jednak różnych — w sposób prosty i nie nasuwający zastrzeżeń można było z całą pewnością ustalić miejsce błędu oraz ustalić przyczyny jego powstania.

Oczywiście, że przy ocenie indywidualnej wykaz taki jest zbyt cenny. Wprawdzie w pierwszym stadium sporządzania oceny posiada ona charakter oceny indywidualnej lecz w stadium końcowym tj. przy ustalaniu oceny, która dociera do ocenianego oddziału — ocena posiada charakter wyniku zbiorczego; bowiem zespół sporządzający np. ocenę sprawozdań poszczególnych kopalń węgla, kontrolowanych przez dany oddział oraz kilku hut i ewentualnie jeszcze i kilku innych przedsiębiorstw, podległych Ministerstwu Górnictwa i Ministerstwu Hutnictwa — ustala ją w odniesieniu do każdego poszczególnego sprawozdania. Ocenę zbiorczą dla danego oddziału ustala się dzieląc sumę wyników określonych cyfrowo, przez ilość przedsiębiorstw. Otrzymany iloraz stanowi ocenę średnią sprawozdań, dotyczących wszystkich przedsiębiorstw kontrolowanych przez ten oddział, ustaloną przez dział kredytów górnictwa i hutnictwa (w oddziale wojewódzkim).

Innym momentem pozwalającym na wypełnienie warunków stawianych przyjętemu systemowi ocen jest czas (termin). Nadesłanie do oddziału czy opublikowanie oceny wraz z wykazem błędów w odpowiednim czasie pozwala na wyeliminowanie błędów

i uzyskanie lepszych wyników pracy w krótkim czasie.

W chwili notowania powyższych uwag oddziały wojewódzkie są w przededniu sporządzania sprawozdań z kontroli stanu finansowego za październik 53 r. a nie otrzymały dotychczas ocen za sprawozdania za wrzesień 53 r. Z zestawienia tych faktów wynika, że oceniani wini być powiadomieni o ocenach w takim czasie, aby po przeanalizowaniu ocen i wykazów błędów ustalić przyczyny ich powstawania oraz podjąć odpowiednie kroki w kierunku niedopuszczenia do powstawania błędów w następnych sprawozdaniach.

We właściwym czasie otrzymane oceny oraz wykazy błędów pozwolą na odpowiednie ustawienie planu pracy, na ewentualną jego korektę z uwzględnieniem momentów powodujących niższe oceny, na odpowiednie skorygowanie planu szkolenia w kierunku likwidacji „słabych punktów” w zakresie znajomości przepisów, jak również na podjęcie przez poszczególne zespoły względnie pracowników, nowych i dodatkowych zobowiązań.

Podczas pobytu w departamentach kredytów pracownicy oddziałów wojewódzkich interesowali się zastosowanym przez departamenty systemem ocen a ściślej sposobem oceniania. I tak np. Wydział Kredytów Chemii przyjmuje oceny bezułamkowe 5, 4, 3 a Wydział Kredytów Górnictwa i Hutnictwa 5; 4, 5; 4; 3,5; i 3.

Wydaje się, że przy różnorodnych błędach, mogących powstać przy pracowywaniu np. wniosku do planu kredytowego czy też sprawozdania z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstw, konieczne jest pewne uszeregowanie błędów. Zachodzące w wymienionych wyżej materiałach błędy można uszeregować w następujących trzech głównych grupach:

a) błędy rachunkowe — pod to pojęcie można podciągnąć wszelkie błędy w sumowaniu, w przeliczeniach, przestawienia cyfr tzw. „czeskie błędy” itp.;

b) błędy techniczne — do nich zaliczyć można błędy w powiązaniach cyfrowych poszczególnych części sprawozdania czy wniosku do planu kredytowego, rozbieżności między stanami rachunków bankowych czy zobowiązań i należności, niezgodności w wyliczeniu stanów ponadnormatywnych, niewłaściwe ustalenie normatywów miesięcznych (w sprawozdaniach za pierwszy miesiąc kwartału) błędne wyliczenie funduszy własnych w obrocie itp.;

c) błędy merytoryczne — ten typ błędów dotyczy głównie części opisowej wniosków i sprawozdań — uzasadnień. Do tej kategorii błędów zaliczyć można brak uzasadnienia odchylenia od planu, brak omówienia występujących czy powstałych w okresie sprawozdawczym zapasów o charakterze celowym, brak omówienia przyczyn przekredytowania lub niedokredytowania, brak omówienia wykorzystania limitów kredytowych, brak adnotacji o zastosowaniu przez oddział w okresie sprawozdawczym sankcji itp.

Przyjmując w ostatnio wymienionym typie błędów określenie „brak” miałem na myśli również nie wystarczające, niesprecyzowane względnie mało istotne omówienie w uzasadnieniu momentów, które zgodnie z przepisami Instrukcji Dz. VI łącznie z późniejszymi zmianami — winny być w uzasadnieniu uwzględnione.

Powyższa gradacja błędów ustawionych stopniowo od mniej „ważnych” do błędów o dużym ciężarze gatunkowym potrzebna jest do właściwego ich ocenienia.

Niewłaściwe natomiast byłoby ustalenie oceny za sprawozdanie, w którym stwierdzono błąd rachunkowy — na dobrze, przy takiej samej ocenie innego sprawozdania, dotyczącego innego przedsiębiorstwa za błąd merytoryczny.

Ustalenie oceny przy zastosowaniu gradacji błędów oraz odpowiedniej skali ocen przedstawiać się może w praktyce następująco:

1) błędy rachunkowe:

a) błąd w podsumowaniu	0,1 punktu
b) „czeski błąd” w kwocie określającej wysokość należności nie podlegających kredytowaniu	0,1 punktu

2) błędy techniczne:

a) błąd w wyliczeniu funduszy własnych w obrocie	0,2 punktu
b) wykazanie pasywów stałych w różnych wysokościach po prawej i lewej stronie sprawozdania	0,2 punktu

3) błędy merytoryczne:

a) zbyt pobieżne i nie wystarczające omówienie w uzasadnieniu wzrostu ponadnormatywnych stanów materiałowych	0,3 punktu
b) brak omówienia w uzasadnieniu przyczyn wyłączenia spod kredytowania ponadnormatywnych stanów nakładów przyszłych okresów	0,3 punktu
łącznie = 1,2 punktu	

Po potrąceniu powyższej sumy od najwyższej oceny tj. 5 (bardzo dobrze) uzyskuje się ocenę: 3,8.

Przy omawianiu powyższych szczegółów nasuwa się jeszcze jedna uwaga; dotyczy ona przyjęcia przez wszystkie jednostki, ustalające oceny, jednolitego uszeregowania błędów oraz jednolitej skali ocen. Różne sposoby ustalania ocen mogą spowodować brak porównywalności wyników pracy w ogłaszanej tabeli ocen oraz doprowadzić mogą do wysnuwania błędnych wniosków odnośnie pracy i jej poziomu w poszczególnych oddziałach.

Np. jednostka A określiła wyniki pracy oddziału X na odcinku sprawozdawczości oceną 3,5 przyjmując ocenę za 3 błędy (1 rachunkowy; 1 techniczny; 1 merytoryczny): po 0,5 punktu za każdy błąd. Jednostka B ustaliła ocenę oddziału Y (również za sprawozdawczość) na 4,4, przyjmując — za takie same błędy jak w przypadku jednostki A — inną skalę ocen (podaną w przytoczonym wyżej wyliczeniu). Z porównania w taki sposób ustalonych ocen wynika, że oddział Y pracuje znacznie lepiej niż oddział X. Dopiero analiza błędów jednego i drugiego oddziału wykazać może, że dwa różne sposoby doprowadziły do ustalenia różnych ocen, mimo że obydwa oddziały zasługiwały na taką samą ocenę.

Dla spełnienia zatem przez system ocen głównego celu — mobilizacji pracowników — przy zachowaniu postulatu słuszności ocen, ustalanie ich w sposób uwzględniający przytoczone wyżej uwagi wydaje się być właściwy.

Jeśli chodzi o ocenę pracy oddziałów wojewódzkich, to jak wiadomo departamenty kredytów dokonują oceny następujących jej elementów:

- a) sprawozdawczość z kontroli stanu finansowego kontrolowanych przedsiębiorstw
- b) wnioski do planu kredytowego
- c) problematyka
- d) wykonanie planów prac
- e) wykonanie podjętych przez pracowników zobowiązań.

Jak już poprzednio wspomniano ocena pracy oddziałów wojewódzkich na odcinku wniosków do planu kredytowego za III kwartał br. została opublikowana w „Wiadomościach NBP” Nr 9/53; natomiast o ocenach pracy na pozostałych odcinkach oddziały wojewódzkie nie zostały dotychczas powiadomione. Była to więc ocena częściowa i jako taka nie mogła spełnić zadania postawionego systemowi ocen, a mianowicie zadania mobilizacji pracowników.

Z uwagi na to, że jeden z wymienionych wyżej elementów pracy oddziałów wojewódzkich a mianowicie problematyka, uważany jest przez departamenty kredytów za jeden z najważniejszych wydaje się, że właściwe i celowe dla podniesienia poziomu pracy oddziałów wojewódzkich byłoby zawiadomienie ich o ocenie z tego zakresu z podaniem ocen dotyczących każdej z kontrolowanych przez dany oddział wojewódzki branż.

Taki sposób podawania do wiadomości ocen przedstawiałby stopień zainteresowania oddziału wojewódzkiego kontrolowanymi branżami a jednocześnie wskazywałby „słabe punkty”, w pracy oddziałów wojewódzkich na omawianym odcinku.

Oprócz wymienionych wyżej istnieje jeszcze jeden element, mogący być przedmiotem oceny a mianowicie: instruktaż. Przeprowadzanie przez pracowników oddziału wojewódzkiego instruktażu jest jednym z celów i zadań oddziału wojewódzkiego. Ten rodzaj pracy zalicza się do najbardziej pracochłonnych, a jego wyniki rzutują w sposób bezpośredni na jakość pracy oddziałów operacyjnych w sposób zaś pośredni na wyniki pracy oddziału wojewódzkiego. Instruktaż, przeprowadzamy w różnych formach np. w czasie inspekcji oddziału operacyjnego, w ramach odpraw pracowników komórek kredytowych oddziałów operacyjnych kontrolujących przedsiębiorstwa tej samej branży, w czasie inspekcji wiązanych, czy inspekcji przedsiębiorstw itp. można sklasyfikować, biorąc pod uwagę ilość tego rodzaju szkoleń, czas ich trwania, ilość uczestników szkolenia oraz stopień opanowania danych zagadnień przez pracowników biorących udział w szkoleniu.

Odpowiednio skonstruowane i w krótkiej formie sporządzone przez oddziały wojewódzkie kwartalne sprawozdanie z przeprowadzonego w okresie sprawozdawczym instruktażu mogłoby posłużyć za podstawę do ustalenia przez departamenty kredytów oceny pracy oddziałów wojewódzkich na omawianym odcinku. Analizując poszczególne elementy pracy oddziałów wojewódzkich, będących przedmiotem oceny można dojść do wniosku, że dwa z tych elementów są bardzo do siebie zbliżone jeśli chodzi o ich treść, różnią się między sobą jedynie formą. Chodzi w tym przypadku o wykonanie planu pracy i zobowiązań. Zobowiązania na odcinku zawodowym obejmują przeważnie zagadnienia, które mogą być umieszczone również w planie pracy i które wynikają z przepisów instrukcji służbowej z tym, że planem pracy obejmuje się zagadnienia których rozwią-

zanie czy załatwienie bezwzględnie — w świetle przepisów — obowiązuje np. sporządzenie sprawozdawczości, opracowanie wniosków do planu kredytowego, przeprowadzenie inspekcji, organizowanie konferencji itp. Jednym słowem planem obejmuje się takie prace w odniesieniu do których zakłada się z góry istnienie warunków ich wykonania. Natomiast zobowiązania o tematyce zawodowej mają na celu — jak to wynika z obserwacji — pogłębienie zagadnień z dziedziny kredytowej, a więc rozszerzenie zastosowania pewnych przepisów, wynalezienie nowych dróg i kierunków pracy itp. Przykładem powyższego może być: badanie w pewnym okresie, czy też w odniesieniu do pewnej grupy przedsiębiorstw — możliwości wprowadzenia nowych form rozliczeń za dostawy i usługi, badanie możliwości kredytowania przedsiębiorstw w oparciu o wnioski okresowe, przeprowadzenie cykli kontrolno-interywencyjnych dla przyspieszenia rozwiązania określonych problemów pewnej gałęzi przemysłu itp. Poza wymienionymi różnicami dwa omawiane elementy pracy oddziałów wojewódzkich posiadają wiele punktów stycznych tak, że można by przyjąć, że łączna ocena dla tych dwu rodzajów prac byłaby właściwa.

Poszczególne elementy pracy oddziałów wojewódzkich, będące podstawą ustalania ocen pracy przez departamenty kredytów różnią się między sobą bardzo poważnie — poza omówionymi poprzednio: planem pracy i zobowiązaniami. Różnice te dotyczą zarówno charakteru tych elementów jak i stopnia zaangażowania poszczególnych pracowników względnie zespołów pracowników.

Tak np. sporządzenie przez pewien zespół sprawozdań z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstw zajmuje niewspółmiernie więcej czasu, aniżeli opracowanie wniosków do planu kredytowego. Zatem charakter poszczególnych elementów, stopień zaangażowania, wskazują na to, że dla właściwej oceny pracy oddziałów wojewódzkich wskazane byłoby, aby wszystkie elementy podlegające ocenie odpowiednio uszeregować, ustalić właściwe wskaźniki dla uzyskania porównywalności ocen, co w konsekwencji pozwoliłoby na spełnienie przez system ocen stawianych mu zadań na odcinku mobilizacji pracowników aparatu bankowego do zwiększenia wydajności i jakości pracy w celu stałego podnoszenia pracy na coraz wyższy poziom.

Reasumując powyższe należy dojść do wniosku, że system ocen może wpłynąć w sposób dodatni na podniesienie poziomu pracy poprzez dalszą mobilizację pracowników w kierunku doskonalenia wykonywania pracy na powierzonych im odcinkach, jeżeli spełnione zostaną omówione wyżej warunki a w szczególności następujące:

- a) podawanie ocen do wiadomości zespołom ocenianym w odpowiednim terminie, pozwalającym usunąć w najbliższym okresie stwierdzone poprzednio błędy;
- b) podawanie ocenianym zespołom wykazów błędów;
- c) przyjęcie przez jednostki, dokonujące oceny, jednolitego uszeregowania błędów i jednolitej skali ocen oraz zastosowanie odpowiednich współczynników przy ustalaniu ocen za poszczególne elementy pracy podlegające ocenie;
- d) ustalanie ocen w sposób obiektywny i słuszny.

J. Rafa
Stalinoград

Dział instrukcyjny

Harmonogramy pracy maszyn do liczenia i maszyn do księgowania

W walce o systematyczne podwyższanie wydajności pracy rozszerza się w NBP mechanizacja niektórych prac a mianowicie wprowadza się coraz racjonalniejsze systemy mechanizacji księgowania i ewidencji w komórkach: rachunkowości, OBP, rozliczeń, planowania obiegu pieniężnego, budżetu Banku, itp.

Nie więc dziwnego, iż ten szybki rozwój mechanizacji spowodował duże zapotrzebowanie na maszyny do liczenia i do księgowania. Z uwagi jednakże na ograniczone możliwości zaopatrzenia oddziałów NBP w wystarczającą ilość maszyn do liczenia, niektóre oddziały wojewódzkie podjęły starania w kierunku zwiększenia wydajności pracy posiadanego taboru maszyn.

Jednym z takich sposobów są harmonogramy pracy maszyn, które określają orientacyjnie do jakich czynności każda maszyna jest wykorzystywana w określonym czasie.

Zwiększenie wydajności pracy maszyny wyraża się ilością godzin pracy w ciągu godzin urzędowania. Przy ustalaniu ilości godzin pracy maszyny należy zasięgnąć opinii mechanika maszyn biurowych, który ustali orientacyjną normę, zależnie od stanu technicznego maszyny. Poza tym na ogół wszystkie maszyny biurowe, szczególnie o napędzie elektrycznym, nie mogą być używane bezustannie, lecz muszą mieć przerwy w pracy, które również może określić indywidualnie mechanik. Przy zwiększaniu wydajności pracy maszyn nie można niejednokrotnie pracować na nich zbyt szybko, pomimo posiadanej przez pracownika wprawy, gdyż mogą się łatwo zaciąć (dotyczy to w szczególności niektórych typów maszyn). Wykorzystanie maszyny do różnych celów może być stosowane z następującymi zastrzeżeniami:

1. Nad wykorzystaniem maszyny czuwa jej opiekun, który odpowiada za stan maszyny.

2. Maszyn księgujących nie używa się do prac drugorzędnych (np. do dodawania liczb).

Wykorzystywanie maszyny przez różnych pracowników ma tę wadę, iż każdy z nich posiada nieco inny sposób pracy na maszynie (dotyczy głównie szybkości posługiwania się klawiszami), co na ogół niekorzystnie odbija się na stanie maszyny.

Dlatego należy zwracać uwagę osobom korzystającym z danej maszyny na umiejętny sposób posługiwania się nią.

Oddziały, które zainicjowały opracowanie harmonogramów wykorzystania maszyn stwierdzają iż:

1) Harmonogram ujawnia rezerwy w maszynach, które mogą dotyczyć wyzwolenia pewnej ilości godzin pracy maszyn dla wewnętrznych potrzeb innych komórek w oddziale, albo też wyzwolenia maszyny do dyspozycji oddziału wojewódzkiego dla innych oddziałów, gdzie są braki w taborze maszyn. Ujawnienie rezerw w czasie pracy maszyn do księgowania umożliwia zmechanizowanie innych czynności w oddziale.

2) Harmonogram umożliwia dostosowanie organizacji pracy w oddziale do skromnego niejednokrotnie stanu ilościowego maszyn. Oddziały wprowadzają np. wcześniejsze księgowanie niektórych operacji, rozplanowują odpowiednio obliczenia liczb procentowych itp.

3) Harmonogram koordynuje potrzeby na odcinku korzystania z maszyn różnych komórek oddziału, zapobiega ewentualnym nieporozumieniom (szczególnie w przypadkach braku maszyn).

4) Harmonogram umożliwia racjonalne wykorzystanie maszyn — zależnie od typu maszyny i jej stanu technicznego, do różnych celów.

Istotną trudnością przy opracowywaniu harmonogramów maszyn jest nierównomierna ilość pracy jaka występuje w oddziałach w różnych okresach czasu. Dlatego harmonogram nie może być stosowany formalistycznie i maszyny muszą być w niektórych przypadkach wykorzystywane do innych celów, niż ustalono w harmonogramie. Nie zmniejsza to jednak korzyści wynikających z opracowywania harmonogramów.

Przy opracowywaniu harmonogramów wykorzystania maszyn o napędzie elektrycznym należy również uwzględnić obowiązujące oddział oszczędności w poborze energii elektrycznej w okresach szczytowego jej zużycia (w okresie jesienno-zimowym w godzinach wieczorowych).

Harmonogramy pracy maszyn do księgowania i do liczenia mogą być opracowywane w różnorodnym układzie oraz mogą regulować wykorzystanie tych maszyn w rozmaity sposób, zależnie od lokalnych warunków i potrzeb pracy. Dotychczas opracowywały harmonogramy pracy maszyn do liczenia oddziały: I, II i III Miejski w Szczecinie oraz Oddział Jelenia Góra.

Harmonogramy te są, jak już wspomniano, opracowane różnorodnie. Harmonogram II Oddziału Miejskiego w Szczecinie wykazuje m. m. nieprawidłowe, pozne wykorzystanie 3 maszyn do liczenia w komórce rachunkowości, do dopiero od godz. 9-tej rano. Oddział II Miejski w Szczecinie stosuje m. in. racjonalne metody pracy, umożliwiające wykorzystanie maszyn księgujących już od godz. 11-ej w komórce rachunkowości, co wymaga dokładniejszego zbadania i ewentualnego rozpowszechnienia. Natomiast — jak wynika z harmonogramu — w ogóle nie jest wykorzystywana w tym oddziale maszyna do liczenia marki „Burroughs“, co uzasadnia postawienie tej maszyny do dyspozycji oddziału wojewódzkiego dla potrzeb innych oddziałów.

Harmonogramy wykorzystania maszyn do liczenia w w. oddziałów wykazują w różnych komórkach większe lub mniejsze przestoje. I tak np. w III Oddziale Miejskim w Szczecinie naliczono ogółem ca 12 godzin dziennie przestojów na 16 maszyn do liczenia. Stosunek przestojów wynosi więc 9% (16 maszyn $\times$ 7 godzin pracy dziennie = 112 pracogodzin w stosunku do 12 godz. przestojów). Zależnie od stanu taboru maszyn, należy dążyć do zmniejszenia stosunku procentowego czasu przestojów maszyn do ogólnego czasu ich pracy, w celu ogólnego podwyższenia ich wydajności pracy. Pewna rezerwa czasu pracy maszyn jest niezbędna dla sprawnego wykonania prac sprawozdawczych, których ilość wzrasta w pewnych okresach czasu.

Nazwa komórki	Czas pracy	Rodzaj czynności	nazwa — numer maszyn
Rachunkowość	8.30—9.00	Primanota dokumentów obciążeniowych z poczty	Astra 133838
	9.00—10.30	Zestawienie awizów otrzymanych	(licząca)
	10.30—12.00	Do dyspozycji kom. OBP (zbiorcze dowody uznaniowe)	
	12.00—13.00	Awizy wysłane	
	13.00—15.00	Uzgadnianie i zestawianie dziennika obrotów	

Harmonogramy pracy maszyn mogą być opracowywane w formie opisowej np.

Godz.	Nazwa komórki	Komórka rozliczeń		itd.
	Nazwa nr maszyny	Rheinmetali 835 344 (licząca)	Astra 32 32 34 (księguj.)	
8	8.30	Czynności	Czynności	itd.
9		Czynności	Czynności	
10	9.30	Czynności	Czynności	itd.
		Czynności	Czynności	
itd.				

Harmonogramów pracy maszyn w.w. oddziałów nie podaje się celowo, gdyż nie mogą one być przykładem dla innych oddziałów. Czasokresy wykorzystania maszyn podane w tych harmonogramach są uzależnione od lokalnych warunków (głównie od ilości czynności). Harmonogramy obejmują prace na wszystkich maszynach w oddziale. Poza tym wydaje się bardzo wskazane wprowadzenie harmonogramów pracy maszyn w oddziałach wojewódzkich i w jednostkach organizacyjnych Centrali w celu wyzwolenia pewnej ilości maszyn dla potrzeb oddziałów operacyjnych.

Jak najszersze stosowanie harmonogramów pracy maszyn do liczenia i księgowania, jest racjonalną metodą lepszego ich wykorzystywania.

Poprzez pełniejsze wykorzystanie maszyn biurowych, zespoły pracowników oddziałów NBP usprawnią swe prace oraz podwyższą swą wydajność pracy, a tym samym lepiej wykonają zadania jakie NBP ma do spełnienia w piątym roku planu sześcioletniego.

Wyciągi z pism Departamentów Kredytów

Powszechne spółdzielnie spożywców — wpłata rat za ziemniaki

Wyjaśnia się odnośnie instrukcji ZSS w sprawie sprzedaży ratalnej ziemniaków nie pokrywającej się z P.O. Nr 107/53, regulującym akcję ziemniaczaną 1953/4, że w świetle obowiązujących przepisów oddziały nie mają podstawy do automatycznego ściągania niewpłaconych w terminie przez poszczególne zakłady pracy rat za ziemniaki z ich r-ku rozliczeniowego. Spłaty rat z tytułu dostaw ziemniaków powinny być zapisywane na rachunek rozliczeniowy spółdzielni. Odmienne przepisy instrukcji ZSS w tej sprawie oddziały nie obowiązują.

HU/HW, Warszawa, dnia 24.11.53 r.

Rozliczenie powszechnych spółdzielni spożywców z budżetem z tytułu dodatnich różnic cen na sprzedaży ziemniaków

Wyjaśnia się, że Związek Spółdzielni Spożywców wydał podległym jednostkom instrukcję dotyczącą odprowadzenia do budżetu dodatnich różnic cen powstałych przy sprzedaży ziemniaków z akcji ziemniaczanej 1953/54 w komunikacie wewnętrznym Nr 21 z dnia 5 listopada 1953 r.

Podkreśla się, że pierwszy przelew dodatnich różnic cen do budżetu z powyższego tytułu powinien nastąpić w terminie do dnia 25 listopada br.

HU/HW — 1952, Warszawa, dnia 18.11.53 r.

Obowiązujące potrącenia przy ustalaniu wysokości kredytu normatywnego dla OZR nie objętych Narodowym Planem Gospodarczym na rok 1953

Wyjaśnia się co następuje: Przy ustalaniu wysokości kredytu normatywnego dla oddziałów zaopatrzenia robotniczego nie objętych NPG na rok 1953 należy od kwoty — ustalonego w wysokości 100% łącznego normatywu środków obrotowych — kredytu normatywnego potrącać, prócz stanów poniżej normatywu, nieprzeterminowanych zobowiązań fakturowych, dostaw niefakturowanych i pasywów stałych — również wypracowany zysk i dotacje na wyposażenie stołówek jedynie w wysokości normatywu przedmiotów nietrwałych.

HU/HW—4092, Warszawa, dnia 16.10.53 r.

Kwalifikacja ponadnormatywnych zapasów towarów w handlu

W związku z występującymi w niektórych oddziałach terenowych i wojewódzkich trudnościami co do wystarczalności limitu oddziałowego, względnie wojewódzkiego kredytu na nadzwyczajne potrzeby, szczególnie w dniach regulacji kredytu na obrót towarowy stwierdza się, że równocześnie w tych samych oddziałach występuje znaczne niewykorzystanie limitu kredytu na zapasy celowe. Zachodzi zatem przypuszczenie, że niektóre zapasy są przez przedsiębiorstwa i oddziały inaczej kwalifikowane co do ich charakteru we wnioskach do planu kredytowego i inaczej w oświadczeniach okresowych — o stanie zapasów, składanych przez przedsiębiorstwa przy regulacji kredytu.

W związku z tym należy zbadać we wszystkich przypadkach niewykorzystania, limitów kredytów celowych przy równoczesnym pełnym wykorzystaniu lub nawet niewystarczalności limitu oddziałowego kredytu na nadzwyczajne potrzeby, czy nie zachodzi mylne zakwalifikowanie zapasów co do ich charakteru do innych kredytowanych, zamiast do celowych.

Równocześnie wyjaśnia się, że do zapasów celowych, jako zapasy sezonowe, należy zaliczać w hurcie i zbycie towary odbierane z produkcji w granicach planu i umów przez cały rok lub w pewnych okresach, jeżeli sprzedaż następuje w zwiększonych rozmiarach w jednym lub w dwóch sezonach, względnie jeśli produkcja towarowa ma krótki okres czasu, a sprzedaż rozkłada się na ogół równomiernie lub z pewnymi odchyleniami na cały rok (cukier, przetwory owocowe itp.) Zapasem celowym jest np. w hurcie poza zapasami specjalnymi odzież ciężka odbierana w marcu lub pozostała z odbioru grudniowego i styczniowego a mieszcząca się w planie i w granicach sprzedaży w najbliższym sezonie jesienno-zimowym z uwzględnieniem zapasów, które zgodnie z umową zostaną odebrane przed tym sezonem w następnych miesiącach (np. w kwietniu, maju itp.). A zatem w handlu hurtowym, przez zapasy sezonowe należy rozumieć również zapasy gromadzone w okresie poprzedzającym właściwy okres sezonowego nasilenia sprzedaży (zapasy przedsezonowe). W detalu zapasem sezonowym jest stan przekraczający zapas normatywny w danej grupie towarowej, gromadzony nie więcej jak dwa miesiące przed głównym sezonem sprzedaży.

HU, Warszawa, dnia 4.11.53 r.

Kredytowanie zapasów trudnozbywalnych w przedsiębiorstwach handlowych

Przy kwalifikowaniu zapasów trudnozbywalnych do „innych kredytowanych” lub „innych niekredytowanych” należy mieć na uwadze stopień chodliwości tych zapasów. W przypadku gdy odnośne zapasy w okresie minionym nie znajdowały nabywców w ogóle lub sprzedaż ich odbywała się tylko w minimalnym stopniu i na przyszłość nie rokują one nadziei rychłej sprzedaży, zapasy te nie mogą być nadal kredytowane.

Zapasy nowootrzymane przez przedsiębiorstwo mogą być przez oddział wyłączone z kredytowania w przypadku, gdy ze względu na jakość towarów (uszkodzenia, plamy, wadliwa produkcja itp.) jest niewątpliwe, że towary te nie znajdą nabywców.

Kredytowanie zapasów gospodarczo nieuzasadnionych dłużej niż 12 miesięcy (IS v.1. Cz. „B” pkt. 76) byłoby celowe w przypadku, gdy znajdują one nabywców, a tylko z pewnych określonych przyczyn nie zostały w całości upłynnione w okresie przewidzianym w planie rozładowania oraz gdy istnieją okoliczności zapewniające ich upłynnienie w niedługim czasie.

Jeżeli istnieją obiektywne warunki do dalszego kredytowania (ponad 12 miesięcy), oddział wojewódzki może wystąpić do Wydziału Kredytów Handlu Wewnętrznego z odpowiednio umotywowanym wnioskiem o przesunięcie dla odnośnego przedsiębiorstwa terminu płaty kredytu na nadzwyczajne potrzeby na okres przekraczający 12 miesięcy.

HU/HW—2294, Warszawa, dnia 2.10.53 r.

Potrącanie zobowiązań za nabyte materiały w przypadku kredytowania przedsiębiorstwa wg obrotu towarowego

Wyjaśnia się, że w przedsiębiorstwach handlowych kredytowanych według obrotu towarowego nieprzeterminowane zobowiązania z tytułu zakupionych materiałów należy potrącać od kredytów finansujących ponadnormatywne zapasy materiałów.

HU/HW—0080, Warszawa, dnia 23.11.53 r.

Kredytowanie należności z tytułu sprzedaży ratalnej ciężkiej odzieży wełnianej

Komunikuje się, że w wyniku interwencji Departamentu Kredytów Handlu i Usług zarówno Centralny Zarząd Miejskiego Handlu Detalicznego jak i Związek Spółdzielni Spożycwców wydały podległym sobie przedsiębiorstwom zarządzenia, w myśl których wszystkie podległe im przedsiębiorstwa, prowadzące sprzedaż ratalną ciężkiej odzieży wełnianej, zostały zobowiązane do prowadzenia w księgowości oddzielnej ewidencji sprzedaży ratalnej ciężkiej odzieży wełnianej. (Komunikat C. Z. M. H. D. Nr 683/53 z dnia 7.10.53 r. znak OK/OR/73/53 i komunikat Z.S.S. Nr 20 z dnia 20.10.53 r.).

Wyodrębnienie należności z tytułu sprzedaży ratalnej ciężkiej odzieży wełnianej w zainteresowanych przedsiębiorstwach umożliwi oddziałom uzyskanie wysokości stanów należności z powyższego tytułu na dzień regulacji kredytu, a tym samym przyczyni się do rozszerzenia kontroli bankowej w tym względzie oraz da możliwość przestrzegania obowiązującego limitu kredytu na należności z tytułu sprzedaży ratalnej ciężkiej odzieży wełnianej.

Jednocześnie nadmieniamy się, że zagadnienie techniki kontroli zabezpieczenia kredytów na należności z tytułu sprzedaży ratalnej należy rozwiązać w ten sposób, że w oświadczeniu o stanie należności z tytułu sprzedaży ratalnej (wzór C—7) należy wykazywać w pozycji 1 całą kwotę nieprzetworzonych należności z tytułu sprzedaży ratalnej, która obejmuje zarówno sprzedaż ratalną ciężkiej odzieży wełnianej, jak i sprzedaż ratalną innych artykułów, wprowadzając dodatkowo w rubryce 2 ewidencyjną pozycję 1-a „w tym należności z tytułu sprzedaży ratalnej ciężkiej odzieży wełnianej”.

W oświadczeniu o stanie normowanych i nienormowanych środków obrotowych (wzór C—1a), należy wprowadzić w części III w lewym dolnym rogu arkusza dodatkową pozycję o identycznym brzmieniu.
HU/HW—1700, Warszawa, dnia 7.11.53 r.

Kredyt na należności z tytułu sprzedaży ratalnej odzieży specjalnej dla pracowników

Wyjaśnia się, że oddział kontrolujący może udzielić przedsiębiorstwu kredytu na należności z tytułu sprzedaży ratalnej odzieży specjalnej dla własnych pracowników na podstawie przepisów I.S. VI oraz przepisów szczegółowych — kredytowanie i kontrola przedsiębiorstw przemysłowych — rozdział III § 12.

Jednocześnie podaje się, że wg wyjaśnienia Państwowego Komisji Planowania Gospodarczego — Departament Kosztów i Polityki Cen (pismo znak Zn. CE8-F01-10 z 31.10.1953 r.), przedsiębiorstwa, urzędy i instytucje dokonujące zakupu odzieży specjalnej na odpłatne zaopatrzenie pracowników nie otrzymują marż handlowych. Zarówno zakup jak i sprzedaż tych artykułów następuje po cenach detalicznych.

W przypadku jednak, gdy odzież specjalna rozprowadzana jest przez odrębne jednostki handlowe, których zadaniem jest zaopatrywanie pracowników (oddziały zaopatrzenia robotniczego, konsumy) jednostkom tym przysługują marże detaliczne. W tym przypadku zakup dokonywany jest po cenach detalicznych pomniejszonych o marżę detaliczną, sprzedaż pracownikom zaś — po cenach detalicznych.

HU/HW—1192, Warszawa dnia 13.10.53 r.

Sprzedaż ratalna w oddziałach zaopatrzenia robotniczego

Komunikuje się, iż w myśl pisma Ministerstwa Finansów z dnia 25.9.53 r. Nr FC 4873/3/53 zezwolenia na sprzedaż ratalną, powinny być udzielane indywidualnie dla każdego ubiegającego się o to OZR przez właściwego ministra resortowego, o ile stan organizacyjny danego OZR gwarantuje prawidłowy przebieg tego rodzaju transakcji i nie spowoduje w wyniku strat.

HU/HW—4094, Warszawa, dnia 16.10.53 r.

Wykazanie sum pieniężnych w drodze w spółdzielniach zrzeszonych w ZSS

Wyjaśnia się co następuje: W oświadczeniu C—1 w rubr. 3 należy podać normatywną w wysokości wg planu finansowego, natomiast w rubr. 4 należy wykazać stan faktyczny sum pieniężnych w drodze w tej wysokości, w jakiej podają spółdzielnie w sprawozdaniach lub bilansie.

Faktyczny stan sum pieniężnych w drodze powinien być wykazywany przez spółdzielnie w oświadczeniach w taki sam sposób, w jaki wykazywane są stany innych środków normowanych.

HU/HW—1592, Warszawa, dnia 24.11.53 r.

Podawanie obrotów sprzedaży w sprawozdaniu z kontroli stanu finansowego wojewódzkich przedsiębiorstw hurtu spożywczego

Wyjaśnia się co następuje: W sprawozdaniu z kontroli stanu finansowego w poz. 5 „sprzedaż i przerzuty zewnętrzne” — podawać należy jedynie obroty magazynowe. Dane wykazywane w poz. 5 powinny odpowiadać danym zamieszczonym w poz. 2 i 3 sprawozdania terminowego H—48 za odpowiadający miesiąc.

Sprzedaży usług nieprzemysłowych (poz. 5 w sprawozdaniu terminowym H—48), obejmującej na ogół przewidywane od sprzedaży tranzytowej oraz od paczkowania maki — jako nie związanej z obrotami magazynowymi — do poz. 5 sprawozdania z kontroli stanu finansowego włączyć więc nie należy.

HU/HW—3092, Warszawa, dnia 26.11.53 r.

Sporządzanie sprawozdań w przypadku przekazywania jednostek handlowych samodzielnie bilansujących

Wyjaśnia się, że instrukcja Nr 72 GUS w sprawie sprawozdawczości finansowej państwowych przedsiębiorstw handlowych na 1953 r. w § 6 reguluje sprawę przedmiotową w następujący sposób: „W przypadku przekazania w ciągu roku sprawozdawczego jednostki samodzielnie bilansującej — jednostka przekazująca zmniejsza planowe i sprawozdawcze dane wszystkich swoich sprawozdań o dane dotyczące przekazanej jednostki za cały okres sprawozdawczy. Jednostka przejmująca włącza do swojej sprawozdawczości dane planowe i sprawozdawcze dotyczące przejętej jednostki również za cały okres sprawozdawczy”.

HU/HW—1830, Warszawa, dnia 14.10.53 r.

Rozpowszechniamy racjonalne metody i narzędzia pracy

Sporządzanie miesięcznych bilansów obrotów i sald

Dla zapewnienia terminowego sporządzenia miesięcznego bilansu obrotów i sald w Oddziale w Krośnie (woj. rzeszowski) stosuje się następującą metodę pracy.

W przeddzień sporządzenia bilansu, obroty na kartach księgi głównej podlicza się na taśmach maszynowych i uzgadnia z saldami kont w tym dniu, po czym taśmy doczepia się do poszczególnych kart. W następnym dniu dodanie obrotów dziennych do sum podanych na taśmach znacznie przyspiesza i ułatwia zestawienie miesięcznego bilansu obrotów i sald.

Chociaż metoda ta nie zawiera żadnych specjalnych elementów nowatorskich, jest ona godna szerokiego rozpowszechnienia. Główną jej korzyścią jest bowiem możliwość wczesnego wykrycia błędów w obrotach dziennych

wpisanych na karty księgi głównej. Jak wiadomo, błędy te nieraz przyczyniają wiele trudności przy sporządzaniu bilansu, który bezwzględnie musi być zawsze wysłany w terminie.

Przenoszenie sald na dzienne karty kontowe rachunków bankowych

Niektórzy pracownicy dokonując księgowania na kartach kontowych (form. 4105) przy pomocy maszyn „Rheinmetall AES We 33” przy wyprowadzaniu salda naciskają klawisz „do przeniesienia”, następnie podkładają nową kartę kontową na dzień następny, na której jako saldo początkowe wybijają pozostałe w maszynie saldo („z gwiazdką”). Metoda ta według posiadanych przez nas informacji jest stosowana w oddziałach: Łańcut, Łobez,

Ostróda i Skierniewice. Wydaje się, że stosowanie jej przynosi znaczne korzyści w oddziałach mniejszych, gdyż zapewnia przeniesienie właściwego salda na nową kartę kontową. W większych oddziałach stosowanie tej metody budzi pewne zastrzeżenia z uwagi na ilość rachunków i czas zużywany na zakładanie do maszyny kart kontowych przeznaczonych na dzień następny.

Wzór pisma w sprawie zastosowania sankcji za nieterminowe składanie sprawozdawczości

Przy kontroli bieżącej przedsiębiorstw oddziały wysyłają codziennie różne pisma o podobnej treści. Opracowanie wzorów pism powtarzających się w zasadzie ułatwia i przyspiesza pracę referentów. Ob. Ob. **Zbigniew Kłopotki i Marian Zakrzewski**, pracownicy Oddziału w Grodzisku Mazowieckim, zaprojektowali (GKPUA nr rej. 611/53) niżej podany wzór pisma do jednostek nadrzędnych przedsiębiorstw — w sprawie zastosowania sankcji za nieterminowe składanie sprawozdawczości przez przedsiębiorstwo:

W Z Ó R

„Sprawa: zastosowanie sankcji za nieterminowe składanie sprawozdań.

W związku z nienadesłaniem przez
do dnia dzisiejszego

prosimy o wstrzymanie premii

w/w przedsiębiorstwa.

Równocześnie z postawieniem powyższego wniosku zawieszamy wypłatę najbliższej premii. Uruchomienie zawieszanej wypłaty premii może nastąpić jedynie na podstawie Waszego pisemnego zezwolenia oraz po złożeniu przez przedsiębiorstwo w/w brakującego dokumentu. Zezwolenie powinno określać wysokość miesięcznej premii, przypadającej do wypłaty po uwzględnieniu potrącenia za opóźnienie, stosownie do Uchwały nr 476 Prezydium Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1951 r. w sprawie wynagrodzenia pracowników finansowo-księgowych, zatrudnionych w przedsiębiorstwach i zakładach społecznych.

Otrzymuje:

1. Oddział Wojewódzki NBP, Wydział Kredytów
2. Przedsiębiorstwo

Wzór powyższy zgodnie z opinią GKPUA oraz kompetentnej jednostki Centrali może mieć zastosowanie w oddziałach.

W razie jednak opracowania innych wzorów typowych pism należy mieć na uwadze, że nie zawsze jest pożądane zmechanizowanie pracy referenta kredytowego i w wielu przypadkach treść pisma musi uwzględniać indywidualne nieprawidłowości w przedsiębiorstwach.

Przesyłanie korespondencji do oddziałów miejskich

Ob. E. Dworznikowski, pracownik Oddziału w Górze Śląskiej, zwrócił uwagę na możliwość uzyskania znacznych oszczędności w drodze wykorzystania tzw. listów dworcowych dla oddziałów wojewódzkich do jednoczesnego przesyłania w nich korespondencji przeznaczonej dla oddziałów miejskich w siedzibie oddziału wojewódzkiego. W związku z tym jest pożądane, by oddziały wojewódzkie wprowadziły tryb proponowany przez ob. Dworznikowskiego (GKPUA nr rej. 498/53), a opierający się na następujących zasadach:

1. Oddziały operacyjne przy wysyłce korespondencji w listach dworcowych do oddziału wojewódzkiego przesyłają jednocześnie w tym liście korespondencję (awizy) przeznaczoną dla oddziałów miejskich, opakowaną w oddzielne koperty z adresami.

2. Oddział wojewódzki rozdziela pocztę przychodzącą dla poszczególnych oddziałów miejskich według adresów na kopertach.

3. Oddziały miejskie odbierają swoją pocztę z oddziału wojewódzkiego przez posłańców, jak to się praktykuje obecnie.

Rozpowszechnienie tych zasad, oprócz znacznych oszczędności budżetowych posiada duże znaczenie dla przyspieszenia rozliczeń międzyoddziałowych, ponieważ w wielu przypadkach umożliwia szybszą przesyłkę awizów.

Skrzynka do przechowywania dokumentów inkasowych

W związku z ogłoszonym w „Wiadomościach NBP” nr 5/53 (str. 327) projektem ob. **J. Wernickiego**, popularyzującym wprowadzenie specjalnej szafy do przechowywania dokumentów inkasowych, ob. **Cz. Bernardyn** proponuje (GKPUA nr rej. 508/53) przechowywanie tych dokumentów w formie kartotekowej w skrzynkach według wzoru opracowanego przez niego i zastosowanego w III Oddziale Miejskim we Wrocławiu.

Skrzynkę taką wykonano z 15 mm dykty. Wymiary skrzynki: 140 x 75 x 9 cm. Wieko jest na zawiasach umożliwiających jego zdjęcie w czasie pracy. Po pracy wieko zamyka się na kłódkę.

Ogólna powierzchnia skrzynki odpowiada powierzchni stołu, na którym spoczywa. Wewnątrz skrzynka jest podzielona poprzecznymi ściankami w odstępach odpowiadających długości żądania zapłaty. Wyżłobione w ściankach rowki w odstępach 5 cm, w których tkwią przegródki z dykty, pozwalają na ścieśnianie lub porzeczanie przestrzeni potrzebnej na przechowywanie żądań zapłaty danego płatnika lub danego podawcy.

Podział skrzynki na „kartoteki nr 1, 2, 3, „ lub na „portfele A, B, C“, umożliwiony jest przez zastosowanie zakładkek kartonowych, wyższych o 2 cm od żądań zapłaty i odpowiednio oznaczonych (nr portfela, kartoteki, rachunku płatnika-podawcy).

Projekt ten w zasadzie nie jest nowością, gdyż podobne skrzynki są stosowane również w innych oddziałach. Sądzymy jednak, że te oddziały, które dotychczas przechowują dokumenty inkasowe w różnych teczkach lub segregatorach, mogą projekt wykorzystać, o ile zastosowanie do przechowywania tych dokumentów szafy z urządzeniem zaprojektowanym przez ob. Wernickiego nie wydaje im się bardziej racjonalne.

Ewidencja i kontrola numerów blankietów czekowych

GKPUA przy Centrali NBP otrzymała kilka projektów nowej formy ewidencji i kontroli blankietów czekowych. Analiza tych projektów wykazała, że przeważnie w oddziałach macierzystych ich autorów nie jest znany nakład arkuszy kontrolnych F. 4314, wydany już w październiku 1952 r. i dostosowany do obowiązku bieżącego notowania numerów czeków. W związku z tym w razie podjęcia się rozwiązania zagadnienia usprawnienia czynności związanych z kontrolą numerów blankietów czeków i blankietów ZUS na wypłatę zasiłków rodzinnych, należy zwrócić uwagę na właściwe wykorzystanie wspomnianego formularza.

SS

Kronika

Narada przodujących racjonalizatorów z łódzkiego okręgu NBP

Dnia 13 grudnia ub. r. odbyła się w Łodzi narada przodujących racjonalizatorów, pracowników Banku z terenu województwa łódzkiego. Była to pierwsza tego rodzaju narada pracowników administracyjnych jednej instytucji. Oprócz racjonalizatorów i aktywistów bankowego ruchu usprawnień w województwie łódzkim, przedstawiciele organizacji politycznych i społecznych działających na terenie Oddziału Wojewódzkiego w Łodzi i dyrektora tego oddziału, udział w naradzie wzięli przedstawiciele

Centralnej Komisji Usprawnienia Administracji przy Prezesie Rady Ministrów i Głównej Komisji Projektów Usprawnienia Administracji przy Centrali Banku.

Porządek obrad narady obejmował dwa zasadnicze punkty:

— referat na temat ruchu usprawnień w NBP w świetle też IX Plenum KC PZPR,

— omówienie aktualnych wytycznych dla tematyki usprawnień w Banku.

W referacie ob. **Kaliniak** przeprowadził analizę ogólnego rozwoju ruchu usprawnień w Banku, z szczególnym uwzględnieniem rozwoju tego ruchu pośród pracowników aparatu Banku na terenie województwa łódzkiego. Jednocześnie mówca przedstawił postawione przed pracującymi przez IX Plenum zadanie zwiększenia wydajności i jakości pracy oraz obniżenia kosztów własnych produkcji i administracji dla umożliwienia szybszego podniesienia stopy życiowej mas pracujących. Zadanie to wymaga od pracowników Banku rozszerzenia inicjatywy w kierunku ogólnego usprawnienia organizacji pracy, walki z biurokracją, wyzwalania ukrytych rezerw pracy oraz szerokiego wprowadzania nowatorskich metod pracy.

Następnie przedstawiciele Lokalnej Komisji Projektów Usprawnienia Administracji przy oddziale wojewódzkim omówili szereg zagadnień, których rozwiązanie powinno stać się tematem projektów usprawnień.

W dyskusji zabierali głos liczni autorzy projektów usprawnień i przedstawiciele lokalnych komisji z poszczególnych oddziałów. Dyskutanci omawiali zaproponowaną tematykę usprawnień i zgłosili wiele nowych zagadnień pracy bankowej wymagających usprawnienia. Na szczególną uwagę z punktu widzenia zapewnienia właściwego rozwoju produkcji rolniczej zasługuje podkreślenie przez ob. **Tomczaka** ważności i pilności usprawnienia pracy GKS. Poza tym dyskusja dostarczyła uczestnikom narady wiele tematów usprawnień na tle przeprowadzonej przez niektórych mówców krytycznej oceny realizacji szeregu wydanych przez Bank przepisów.

Wobec nierównomiernego rozwoju ruchu usprawnień na terenie poszczególnych oddziałów, zasadnicze znacze-

nie dla oddziałów pozostających pod tym względem w tyle posiadają wypowiedzi przedstawicieli oddziałów produkcyjnych w ruchu usprawnień na terenie województwa łódzkiego, tj. oddziałów: Skierniewice, Piotrków Trybunalski i Tomaszów Mazowiecki. W oddziałach tych, a w szczególności w Oddziale w Skierniewicach, ruch usprawnień jest w pełni tego słowa ruchem masowym, ogarniającym prawie wszystkich pracowników. ob. **Meresiński** z Oddziału w Skierniewicach wyjaśnił, że podstawą sukcesów tego oddziału na polu wciągnięcia całej załogi do ruchu usprawnień jest ścisła współpraca lokalnej komisji usprawnień z kierownictwem oddziału i poszczególnych jego komórek. Czynniki te wspólnie ustalają od cinki wymagające usprawnienia, przedkładają zagadnienia do rozwiązania pracownikom, pomagają im przy przeprowadzaniu prób oraz przy ostatecznym pisemnym opracowaniu projektu. Oczywiście niezależnie od tego przykład jednych pracowników porywa drugich i pobudza ich inicjatywę.

W zakończeniu narady Zastępca Przewodniczącego CKUAP przy Prezesie Rady Ministrów i jednocześnie przedstawiciel CRZZ ob. **Gallus** omówił ogromne polityczne i ekonomiczne znaczenie ruchu usprawnień pracowników na tle też IX Plenum KC PZPR oraz wyraził przekonanie, że przeprowadzona dyskusja ułatwi i przyspieszy dalszy rozwój ruchu usprawnień pośród pracowników Banku w okręgu łódzkim, posiadającym wszelkie dane, by zająć w tej dziedzinie jedno z przodujących miejsc w skali ogólnokrajowej.

ERRATA

W Nr 9 i 10 z winy autora komunikatu o nagrodach przyznanych przez CKUAP zamieszczono mylną informację, że ob. Ren Karol i Owczarkowski Tadeusz są pracownikami Oddziału Wojewódzkiego w Stalinogrodzie, gdy wyżej wymienieni są pracownikami Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu — co niniejszym prostujemy.

W artykule pt. „Dwa lata oceny komórek kredytów w województwie stalinogrodzkim” zamieszczonym w nr 12/53 na str. 744 w drugiej szpalcie wiersz 18 i 19 od dołu mylnie wydrukowano „...”, przeprowadzanej przez kierowników oddziałów winno być — przeprowadzanej przez kierowników działów.

Na str. 745 w pierwszej szpalcie drugi wiersz od góry wydrukowano „... do zwiększenia wyników — winno być „... do zwiększenia wysiłków.

Artykuły prosimy nadsyłać w dwu egzemplarzach maszynopisu pisanego po jednej stronie, z dużym marginesem, podwójnym odstępem między wierszami oraz podawać oddział, imię i nazwisko autora.

Nadesłanych maszynopisów Redakcja nie zwraca

Wydawca: Narodowy Bank Polski

Redaguje: Kolegium

Redakcja i Administracja: Narodowy Bank Polski, Departament Planowania, Wydział Ekonomiczno-Statystyczny, Warszawa, ul. Warecka 10

Zam. NBP. Nr 15 z dn. 16.XII.1953. Podpisano do druku 14.I.54 r. Druk ukończono 18.I.54 r. Nakład 4000 + 35 egz.

Papier druk. mat. kl. V — 60 gr. A1/8

Stołeczne Zakłady Graficzne 1, W-wa, ul. Wiślana 6. Zam. 3630. — 5-B-10329.